

22 519

U 519

17

U, 519

Slovanská knihovna

SLOVANSKÁ KNIHOVNA

3186280859

3186280859

+

ШЕКСПІРОВІ ТВОРИ

I

ШЕКСПІРОВІ ТВОРИ

30617

З МОВИ БРИТАНСЬКОЇ
МОВОЮ УКРАЇНСЬКОЮ

ПОПЕРЕКЛАДАВ

П. А. КУЛІШ

ТОМ ПЕРВИЙ

ОТЄЛЛО
ТРОЇЛ ТА КРЕССІДА
КОМЕДІЯ ПОМИЛОК

У ві Львові
з Друкарні Товариства імени Шевченка
під надзором К. Ведларського
1882

Накладом Перекладчика

У нашому перекладі, круто позагінані лайки и грубийнські жарти, котрими Шекспір, яко великий художник, витінує в себе пречисте и ніжне, поперекладувано так, як вонó стоїть у британському оригіналі.

„Ис пісні слова не викидають“, рече народній український рбаум. Ні одін поет, опріч Шекспіра, не смів виспівувати людське життє такими словами, якїми вонó виявлює себе на самóму сво́ему дні: ні одін же поет не возводив и чоловічности на такі високóсті дұха, як британський драмáтор. У Шекспіровій мішанині божественної поезії сёрця людськóго з гидкóю прóвою людськóї бессердечности вбачáли морáльню неспромóгу, віку ёго и хібу ёго творчества. Ми вбачáемо в ній переважливу над усіма поетами сїлу и достóїнство изобразительного крєнія.

II. Куліш.

ОТѢЛЛО,

ВЕНЕЦЬКІЙ МҰРЦН.

Dramatis personae.

ВЕНЕЦЬКИЙ ДОЖ.
БРАБАНЦЮ, Сенатор.
Двоє інших Сенаторів.
КГРАЦІАНО, Брат Бра-
банців.
ЛОДОВИКО, Родич Бра-
банців.
ОТЕЛЛО, Мурич.
КАССІО, його Наказний.
ЯКГО, його Хорунжий.
РОДРИКГО, Венецький
Дворянин.

МОНТАНО, Кгубернатор
над Кіпром.
ДУРЕНЬ, Слуга Отеллів.
ВІСТОВИК.

ДЕЗДЕМОНА, Дочка
Брабанцієва и Жона
Отеллова.
ЕМИЛЯ, Жона Якгова.
БЯНКА, Полюбовниця
Кассієва.

Отамані, Дворяне, Посланці, Музики, Прибічники
и такі інші.

Сцена першого Акту в Венеції, а далій у Пристані
на Кіпрі.

А К Т П Е Р В И Й.

С Ц Е Н А П Е Р В А.

Венеція. Гулиця.

Віходить Родрико та Яко.

Родрико.

Та годі! се міні досадно вельми.
Ти, Яко, брав у мене ис кишєні,
Мов се була твоя торбіна власна.
Та й знав про се.

Яко.

Знав. Ні, ви слухайте лиш.

Коли хоть у ві сні такє я бачив,
Нехай я буду проклят перед вами.

Родрико.

А ти ж казав, ненавидиш псяюху.

Яко.

Коли не правда, будь я в вас лєдщє.
Аж трєє дуків городзьких просіли,
Щоб він мене зробив своїм наказним;

Шапкуючи благали, и клянусь вам,
 Що зверхности я заслужив давно вже.
 Та згорда він орудовати любить.
 Одмовився надутими речами.
 Приправивши воєнщиною сүто,
 Та й закінчив моім панам ласкавим,
 Що вже, мовляв, я вибрав офіцера...
 Кого ж він вибрав ?
 Флоренця Кассія Михайла, от що !
 Великого цїфирника, се правда,
 Та заклят він у гарне жєнське тіло.
 Из роду війська не водив у поле,
 А боєві порядки шүпить стілько,
 Як плóха пánночка: бо знай провэдить
 Не лүчче писаряки судового,
 Без практики теорію походів.
 От він когó, добродію, вподобав !
 А я, що бивсь перед очима в него
 На Родосі, на Кїпрі, та й усюди
 По християнських и поганських зємлях,
 Я мұшу нагоди ще вивирати,
 Черес книгáрника приходо-роєхїдного.
 Оцє ж він бұде правою рукою,
 А я (пожалься Бóже!), я хорунжим
 Ёго ясновельможного мургурєтва.

Родрикго.

Клянуся небом, я б раднїйший — кáтом.

Якго.

Ну, та на се немає ліків: слўжба !
 Підвишшують по бұкві та по дружбі,
 Не по старій кградцїї, де другий —
 Наслїдник пєрвого. Тепєр судїте

Самі чи ё міні за що хоть кріхту
Любіти Мўрина.

Родрикго.

То и служіти ж

Не став би я ёму.

Якго.

О пане, пане!

Я не ёму служу, собі самому.

Про се спокійтеся. Не всім нам бути
Панами, и не всім прихильно слўжять.

Дивітеся, скілько мотлоху на світі,

Що кля́нчить, догаджаючи вельможним,

Що, одурівши у прихильнім рабстві,

Силкую́цца всю жива́нь, за харчува́ння,

Мов панські осли, а прийде ста́рість,

Іх ви́женуть у шію. Я б сих че́сних

Плута́г повчи́в слўжити — батогами.

А йнші слўжять тільки задля віду,

Своє лице служе́бним тільки рблять;

Прихильним слівом пана відбувають,

А в се́рці власній хоти́ догоджають!

Як же набьють собі кишёню тўго,

Паню́шяцца самі не згірш од пана.

Сі моло́дці вродились не без глўзду,

И я одні́м с таких хотів би бути.

Бо, мій добродію,

Се певна річ, як те, що ви Родрикго,

Будь Мўрин я, я б не схотів бути Якгом.

Я не ёму служу, собі самому,

И, Бог міні суддя, не задля дру́жби,

Не задля довгу, ні! а під сим відом

Задля моєї власної користи.

Колиб я виявив своїм поступком
Мою природу и жадання серця,
Тоді я зараз виставив би серце
На рукаві, щоб воронне клювало.
Ні, я — не я.

Родрикго.

И що за дівне щасте
Сему губатому служило чорту,
Коли йому се вдавця!

Якго.

Ось гукайте

Іі оцця, збудіть його та навадогні!
Кричіть по гулицях „Отелло Мурин“!
Всіх родичів її побударайте,
Щоб радіщі йому сим отруїти,
И хотьби жив у райським вертограді,
Ви мухами кусливими розмучте;
Хотьби вквіччавсь розкішними квітками,
Нехай вона йому привянуть тріхи.

Родрикго.

Се й есть її оцця будинок. Загукую!

Якго.

Гукайте, да таким страшенним гласом,
Мов, саме в обляги, пчалась пожежа
В великому, многонароднім місті.

Родрикго.

Агов! Брабанціо! синьор Брабанц'о!

Якго.

Вставайте! гов! злодії крадуть! крадуть!
Брабанціо! дочка та скрині ваші!
Злодії гов, злодії!

Яллеця Брабанціо вгори, в Вікні.

БРАБАНЦЮ.

Чого ви кричите так страшно?
Що тут такé шчинилось?

РОДРИКГО.

Чи всі сем'яне ваші дѳма, п'ане?

Якго.

Чи двѳри з'амкнені?

БРАБАНЦЮ.

А що вам с того?

Якго.

Що нам? вас обікрадено! о сѳром!

Добрѳдію, вдягайте ваші шати.

В вас сѳрце попол'ам: бо ви втер'яли

Душ'и своѳї ц'їлу полов'їну.

Оцѳ тепѳр бар'ан стар'їй та чѳрний

Зоп'явсь на вашу б'їлу ю ягн'їцю.

Борж'їй встав'яйте та двон'їте в двѳбна,

Буд'їте наш'їх город'ян хропл'ївих,

Атѳ чорт'яка з вас изрѳб'їть д'їда.

Встав'яйте, я каж'у!

БРАБАНЦЮ.

Що ви! скрут'їлись?

РОДРИКГО.

Чи ви познаетѳ, шанѳвний п'ане,

М'їй гѳлос?

БРАБАНЦЮ.

Н'ї. Хто ж ви так'ї, скаж'їте?

РОДРИКГО.

Имя моѳ Родр'їкго.

БРАБАНЦЮ.

Чорт'ї ѳ тебе вхоп'їли!

Я заказ'ав тоб'ї почѳськ'ї, пр'ямо,

Блукáти знай коло моїх присінків.
 Дочкá моя не для таких залётів.
 А ти, ночний прожбро, опийко,
 З досáди хóдиш та мене трівóжиш...

Родрикго.

Добрóдію, добрóдію, до...

БРАБАНЦІО.

Тільки ж

Ти пéвен будь, я и гнівá и влáсти
 Довóлі маю, щоб тебе впиніти.

Родрикго.

Спокійтесь, лóбий пáне...

БРАБАНЦІО.

Що ти здумав

Про злодіяк якіхсь міні плескáти?
 Та'ж се Венéцiя: мій дiм не клу́ня.

Родрикго.

Браба́нціо, наш преславéтний пáне!
 Я вас звiщáю прбстим, щiрим сёрцем...

Якго. Чортi бáтька зна' щó, добрóдію! Ви
 одiн с тих, що не схотiли б служiти Бóгу, колиб
 вам се звелiв чорт. Що ми прийшли до вас не по-
 слугою, то здаемóся вам гульта́ями, и ви попу-
 скáете, щоб вáшу дочку́ та накрiв варварийський
 жеребéць. Вам хóчеця, щоб вáшi унóки ржáли
 в вас перéд нóсом. Хóчете, щоб бахмáти були вá-
 шими сватáми, а ступакi рóдичами.

БРАБАНЦІО. Що ти за погáнець? хто ти такiй?

Якго. Я той, добрóдію, що прийшов сказáти
 вам: вáша дочкá тепér удвóх из Мúрином — звiрiя
 з двомá спи́нами.

БРАБАНЦІО.

Ледáщо ти ледáче!

Якго.

Ви... сенáтор.

БРАБАНЦІО.

За се ти одвічáтимеш: я знáю
Родрýкга.

Родрýкго.

Я готóв, мій лóбий пáне,

Да тілько вас благáю, об'ясніте,
Чи се по вáшій во́лі и по згóді
(Як я вже й дýмаю), що вáша гáрна
Дочкá, пiт тёмную годíну нóчи,
Оддáвшись оборóні кгондольєра,
Наёмного ледáща, перехóдить
В жореткі об'я́ття Мýрина сласно́го.
Ко́лі се вáша во́ля и ваш до́звіл,
То ми зробiли вам бесстiдну крiвду;
Ко́лі ж вонó все пóтай вас чинiлось,
Ви дорекáли нам несправедлiво.
Не дýмайте, що, звiчай занедбáвши,
Я з вáшою славетностею граюсь.
Ко́лі доццi призовóлу не давáли,
То се вонá вчинiла бунт вели́кий,
Оддáвши довг свiй, красоту́ и рóзум
И всi свої достáтки заволбцi,
Пройдiвсвiту якóмусь. Обшукáйтесь:
Ко́лі ви знайдете ii ще дóма,
Нехáй тогдi менé карáе прáво,
Що я из вас так гiрко насмiявся.

БРАБАНЦІО.

Крешiть огнiю! агóв! подáйте свiтла!

Звивайте всіх моїх людей докупі! —
 Не дармо я такé в ві сні побáчив:
 Менé вже давить, нáче він справд́ввся. —
 Гей, світла! світла!

[Виходить.]

Я к г о.

Ну, тепér прощáйте,

Мині не лічить, б́вши підначáльним
 (Та ще й нездóрово, що я у сл́жб́),
 На Мурина такé яс́ти в ва́ми.
 Зоста́вшись ж, я му́сив би яс́ти.
 А я-то зна́ю, хоть ёму́ и кр́то
 Загну́ть сенаторі яку́ карлю́чку,
 Та ви́пхати від се́бе не посмію́сь:
 Бо Кіпровська війна́ тепér пала́е,
 И Му́рин голóсно объ́явлен ста́ршим.
 Ні для душі спасéння на́ші ду́ки
 Друго́го ста́ршого не настанóвлять,
 Що мав би сті́лько дбе́вду в похода́х.
 Отти́м же то, хоть я ёго́ так са́мо
 Люблю́, як грішник любить а́дські му́ки,
 Та, ра́ди нужд житт́я мого́ земно́го,
 Пови́нен виставля́ть лю́бови пра́пор.
 Се тілько́ знак, та й го́ді. Щоб нехй́бно
 Ёго́ знайти́, шука́йте в Сакгитта́рі.
 Я б́ду там из ним. Тепér прощáйте.

[Виходить.]

Ввiходять Брабанцю та Слуги с Факелами.

БРАБАНЦЮ.

Так, ста́лась ха́лепа: вона́ втікáчка!
 Одно́ міні в знева́женої ж́вн́,
 Одно́ вистáлося міні — скорб́та...
 Ну, де ж її вбачáв еси́, Родри́кго? —

О бідолáшна дівчино!... З Отеллом,
 Ти кáжеш?... О, хто схóче бáтьком бúти!...
 Як ти впівна́в її?... О, неподóбно
 Ти опукáла бáтька!... Щó ж скавáла?
 Щó кáже?

Гей, ще факелів да́вайте!

Будить увесь мій рід!

И вже, ти кáжеш,

Ти дúмаеш, звінчáлись?

Родрикго.

Так, зда́ецця,

Що вже.

БРАБАНЦЮ.

30617
 О небесá!... Ну, як же, як же
 Вона влизну́ла?... О! ти, кров зрадлiва!...
 Оццi! тепер нiхтó не вбеспечáйтесь
 Дiвчачим рóзумом и iх дiлами...
 Та, мóже, е такi лихi чáри,
 Що збаламúчують дiвóцтво юне?
 Ви про такé, Родрикго, не читáли?

Родрикго.

Читáв, добрóдiю, читáв доволi.

БРАБАНЦЮ.

Збудiте брáта.

Щó булó б oddáти

И за тебе!

Хто сюди бiгáйте,

А хто туди...

Чи знáєш ти, мiй друже,

Де б нам її из Мурином спiткáти?

Родрикго.

Я дúмаю, що ми ёго спiткáєм,

Абій бу́ла надéжна страж из на́ми.

БРАБАНЦЮ.

Прощу́ тебе, веди́ нас. Будем стукать
У ко́жні двéрі. Маю́ власть веліти. —
Узбро́йтеся, агóв! та посклика́йте
Ночні́х отаманів.

Руша́й, Родри́кго....

Я награджу́ тебе́ за пра́цю.

[Вихо́дять.

СЦЕНА ДРУГА.

Там же. Інша Гулиця.

Вихо́дять Отелло, Яко́ та Привичники́ с Факелáми.

Якго.

Хоть на войні́ вбивав люде́й я ча́сто,
Та сові́сть я́кось мов не попуска́є
Міні́ убі́ти самохі́ть лю́дину.
Не вмію́ скривди́ти йно́ді, а шко́да!
Раз де́сять, мо́же, я вже́ наміря́вся
Йго́ штиркну́ти в бік, та ба́! не мо́жна.

Отелло.

Так лу́чче, як во́но вже́ есть.

Якго.

Да тільки,

Що репету́є и та́ке гука́є
Проти́в пова́ги ва́шої и че́сти,
Що благоче́стия мо́гò малóго
Вже́ не ста́є таку́ терпі́ть на́ругу.

Скажіть міні, добродію, будласко,
Чи так як слід оце ви одружились?
Бо знайте, що макгніфика сей гордий
Приятелів без ліку має всюди,
И, за підмогою панів вельможних.
У раді й дожа часом переважить.
Він допевнітися розводу буде,
Або ж такі на вас накіне пуга,
Такі перешкоди, які в сенаті
Пані приятелі для нього змислять.

О т е л л о.

Нехай виявлює свою досаду,
А послуги мої сенату скажуть
Панам за мене слово голоснійше.
Коли побачу, що хваліться чесно,
Я доведу, що я царського роду,
А подвиги мої и без величчя
Не зніжують моєї високости.
Знай, Якго, що, коліб не Дездемона,
Коліб я не любів її як душу, —
За всі сокровища на дні морському
Не підхилив би я під іншу волю
Своєї волі, вольної без краю...
Ге, що се? глянь! що се за світло ходить?

Я к г о.

Се батько из друзьмі піднявсь на ноги.
Стовайтесь лучче.

О т е л л о.

Ні, нехай изнайдуть.
Мій стан, мій ранг, моя душа безвинна
Покажуть, що я прав. Чи він же бо се?

Я к го.

Клянуся Янусом, хтось інший.

Виходять Кассіо та кілька Отаманів с Факелами.

О Т Е Л Л О.

Се мій наказний з отаманнем дѡжа. —
Нехай вам добре ніч поможе, друзі.
Що, Кассіо, новѡго?

К А С С І О.

Мій гетьмане,
Дож вас вітає й трѡбує вас зараз,
Негаймо зараз перед себе.

О Т Е Л Л О.

Що там,

Ти думаєш?

К А С С І О.

Прийшло що небудь с Кіпру,
Яксь гаряча справа. Бо кгалері
Дванадцять вісників, одін за другим,
Прислали сеі нѡчи навадогони.
И многі консулі давнѡ вже в раду
Зійшлись у дѡжа. Вас шукать пильно.
Як не знайшли вас у господі вашій,
Сенат послав по місту три посѡльства
По вас.

О Т Е Л Л О.

Гаразд, що ви менѡ спіткали.
Я заирну додѡму на словѡчко,
И йду из вами.

[Виходить.

К А С С І О.

Що він тута рѡбить?

Якго.

Він захопив ладівану кгалеру.
Абі правний був приз, пануй до віку.

Кассіо.

Не розумію вас.

Якго.

Він одружився.

Кассіо.

Ис ким?

Вертаєця Отелло.

Якго.

Ис ким? Из... ну!... Гетьмане, йдімо?

Отелло.

Готів.

Кассіо.

Оце по вас и друга купа.

Якго.

Ге, се Брабанціо!... Остерегайтесь,
Гетьмане мій: бо він не в добрим дұхом.

Виходять Брабанціо, Родрикго та Отамани, с *Факелами и Зброєю.*

Отаман.

Гей, стіймо!

Родрикго.

Се ж и есть, синьбре, Мұрин.

Брабанціо.

А бийте влодіяку! [Виямають Мечі в обох боків.

Якго.

Чи се ви, Родрикго?

Готів, добродію, готів служити.

О т е л л о.

Впиніть блискучу ва́шу збро́ю, дру́зі:
Бо від росі заржа́віє.

Синьоре,

Літа́ми ва́шими більш ніж ору́жзем
Ви зможете міні повеліва́ти.

Браба́нціо.

О зло́дію гідкій! де запрото́рив
Мою дочку́? Се ти, мурло́ прокля́те,
Причарува́в яко́сь до се́бе бі́дну.
Здаю́сь на всіх люде́й розу́мних, пра́вих,
Чи мо́жня річ, що́б се бу́ли не ча́рі?
Що дівчина така́ ніжна́, вродли́ва,
Щасли́ва до́ма, невохі́тня за́між,
Цура́ючись залётників найкра́шших,
Бага́тих, зна́чних, пи́шно кучеря́вих,
Пустілася на все́госві́тній по́сміх,
И ви́кралась з оте́цької опе́ки,
Що́б кину́тись на чо́рну́ю груди́ну
Тако́го у́рода, що́ тільки мо́жна
Їго́ жаха́тися, а не любі́ти!
Суди́ мене́ весь сві́т, коли́ не пра́вда,
Що ти які́сь над не́ю ча́рі вдія́в,
Забаламу́тив чи́сту кров дівоче́цьку
Які́мсь гідкі́м на́пбем похотли́вим.
Я ві́сліджу́, я ви́питаю та́йну:
Бо мисль її́ хапа́є вже, дохо́дить.
Оце́ ж беру́ тебе́ я під сторо́жку
За ошукáнне ми́ру та за ча́рі,
Що пра́вом заборóнені суро́во.
Бері́ть є́го! коли́ ж пруча́тись бу́де,
Вгаму́йте си́лою, хоть би́ и згі́нув.

О т е л л о.

Стій! ждїть ладу, и ви, мої орлята,
И йнші. Бо, коляб дійшло до збробі,
Я б рубонув без вашого підказу. —
Коли ви хочете, щоб я явився
На сей ваш повив одповідь держати?

Б р а б а н ц ю.

В туряку! Там сидіти дотіль будеш,
Докіль народне право, в вишшій раді,
Звелить весті тебе на суд сенацький.

О т е л л о.

Коли вволю я вашу волю, як же
Вволю я волю добжову? бо оъде
Стоять ёго спішні послї круг мене,
Щоб я зъявивсь перед сенат негайно
Для государнї якоїсь справи.

О т а м а н.

Се правда, преславётний наш синьбре.
Вже дож у раді, и я певно знаю,
Що вже й по вашу честь давно послали.

Б р а б а н ц ю.

Як! дож у раді під ночну годину? —
Ведіть тудї. Се не порожня справа.
Сам дож и всі братї мої в сенатї
Почують сю наругу так, як власну.
Бо тільки ми попустим попуск, нами
Раби с поганами рядити будуть.

С Ц Ё Н А Т Р Ё Й Т Я.

Там же. Радня Палата.

Дож та Сенатори сидять за Столбм; Отамани до
послуги.

Д о ж.

В сих новинах едїности немає,
Щоб нїти віри їм.

Первий Сенатор.

Так, порівнілись.

В моїм листі стоїть сто сім кгальбнів.

Другий Сенатор.

В моїм дві сотні. Ну, та се не шкодить.
В таких случаях пішуть по догадкам,
И часто різно. Тільки всі донбєять,
Що Турчин путь морський на Кипр верстає.

Д о ж.

Сєго доволї в нас до рахування.
На помилїці беспечитись не б́уду,
А діло головне вбачаю д́обре:
Страшенне діло...

Матрос из надвору.

Гов! аѓов! гов! гов!

Ввїх́одить Отаман из Матросом.

О т а м а н.

Посєд в кгалєр.

Д о ж.

Ну, говорї, щ́о ст́алось?

М а т р о с.

Гот́уюцца у Турчина на Р́одос.

Звелів міні так донести сенату
Добродій Анджело.

Д о ж.

Ну, що ви скажете про сю одміну?

ПЕРВИЙ СЕНАТОР.

Неможня річ, не допускає розум.
Се хитрощі, щоб одвести нас на бік.
Подумайте, що Кипр для Турків значить.
Він більше важить в Турчина, ніж Родос.
Та й захопить ёго далёко лёгше:
Ні твёрдження не має він такого,
Ані потуг таких, як на Родосі.
Се зміркувавши, нічого нам думать,
Щоб Турчин кинув необачно здобич,
Котра для него перву річ становить,
И зважився на трудність без ужитку.

Д о ж.

Так, думка в него, певно, не про Родос.

О Т А М А Н.

Прийшла ище понова.

Виходить Посланець.

П о с л а н е ц ь.

Шановне милостіве панство! Турчин,
Прямуючи як раз протів Родоса,
Злучивсь с своїми зайвими статками.

ПЕРВИЙ СЕНАТОР.

Так я й казав. А скільки їх, на приклад?

П о с л а н е ц ь.

Та парусів с триццяток, и тепера
Вони вернулись на стару дорёгу,
Прямуючи вже прёсто протів Кипру. —

Синьор Монта̀но, вірний ваш поту́жник,
Покірно вам сю новину́ донóсить,
И прбсеить вас не сумня́чись нять віри.

До ж.

Эге́, на Кипр. Тепе́р се річ виді́ма. —
Чи в го́роді наш Лу́чикос, пан Ма́ркус?

Первий Сенатор.

Тепе́р він у Фло́ренції, синьоре.

До ж.

Пишіть од нас, щоб як боржій верну́вся.

Первий Сенатор.

А ось Браба́нціо й хороб́рий Му́рин.

Вихо́дять Браба́нціо, Отелло, Яґо, Родриґо та
Отамани.

До ж.

Хороб́рий наш Отелло, ми шлемо́ вас
На во́рога всесві́тнёго, на Ту́рка. — [До Браба́нцям.]

Я вас не ба́чив, лю́бий мій синьоре.

Допоможі́те нам сю ніч у ра́ді.

Браба́нціо.

А ви міні́ допоможі́те за́раз,
О милості́вий до́жу! Вибача́йте,
Не сан мій и не госуда́рні спра́ви
Зняли́ мене́ с постéлі. Ні, грома́дзькі
Тепе́р мене́ турбо́ти не туро́бують.

Моя́ домова́ ту́га розли́лася

Такю́ пові́ддю, котра́ пожéрла

Всі́ йнші́ кло́поти, и все окри́ла.

До ж.

Що́, що́ таке?

БРАБАНЦІО.
О дочко, дочко!
До ж.

Вмёрла?

БРАБАНЦІО.
Для мене вмёрла, так! Обманено, о!
Украдено, вопсовано небогу —
Чи чарами, чи тїми лікарствами,
Що у лихїх обманщиків купують.
Бо, щоб оттак природа скаженїла,
Не бóвши псована або безумна,
Сего без дѣмонства не може стáтись.

До ж.

Хто б він ні був, що сим ледáчим рббom
Однїв у вас дочку, а вас у неї,
Ви бóдете крїваву кнїгу права
Самі читáти в літерах жорстóких,
Хоть бї тут провинїв и син мїй рїдний.

БРАБАНЦІО.

Покїрна вáшїй чéстї дяка, дóже.
Ось хто в цїм дїлі провинїв, сей Мўрин,
Що ви ёго, здабця, повелїли
Для госудáрнєї кликнути спрáви.

До ж и СЕНАТОРІ.

Жалкуємо про се, жалкуем дўже.

До ж до Отелла.

Що ж маєте самі про се сказáти?

БРАБАНЦІО.

Нїчóго, тїлько, що воно так спрáвді.

О Т Е Л Л О.

Могўще, вїсоко повáжне пáнство,
Ви, благородні, любїї синьбри!

Що викрав я дочку в сего старого,
Се щира правда; правда й те, що в нею
Я одруживсь. От вам мой провинность,
Вшикована чолом, як есть велика.
А більш нема. У мене мова проста.
Я не проречистий на красне слово:
Бо в малку жив по таборах військових,
И крашші сили клав на воюванне.
Ось тільки девять місяців минуло,
Як я кругом себе коша не бачив,
И мало знаю що про справи світу,
Опріч боїв и подвигів військових.
Тим мало поможу собі в цій справі,
Оправдуючи сам себе словами.
Та прихиліте милостиве ухо
До безокрасного оповідання
Про всю історію мого кохання:
Які вілля та чарі й заклинання,
Які слова могли б допомагати
Міні дочку Брабанція зєднати.

БРАБАНЦЮ.

Дівча несміливе собі из малку,
Тихенької, впокійної удачи,
Що мов самб від себе червоніло, —
И ось, протів природи, літ, звичаю,
Протів своєї чести, та й усєго,
Кохає те, на що жахалось глянуть.
Та се ж хибá який кульгавий розум
Признає мбжним, щоб найкращше сєрце
Так бунтувало протів прав природи.
Тут кожде зуадрить дух пекельний влющій.
Тим знов тверджу, що він се вкбів в нею

Якімся зіллям, що їй кров сказало,
Чи одурманів закляттям нещасну.

Д о ж.

Певніти річ, се ще не доказати.
Подайте нам статичне свідкування.
А що здаєця вам ёго винюю,
То ще хибке, убоге домисляння.

П Е Р В И Й С Е Н А Т О Р.

Тепер кажіте ви самі, Отелло:
Чи ви якім кривим, насильним робом
Опанували, отруїли душу
И здобули собі дівоче серце,
Чи ви її зєднали намовлянням
И тим лицанням чесним, що парує
З душею душу?

О т е л л о.

Я прошу вас пильно,
Пошліте ви по панну в Сакгиттари:
Нехай перед оцем про мене скаже.
Коли в її словах явлюсь я винним,
Возьміть од мене вашу віру повну
И мій високий ранг... ні, покарайте
Мене й на самій живні.

Д о ж.

П о п р о с і т е

Перед сенат синьору Дездемону.

О т е л л о.

Хорунжий, проведіть їх в Сакгиттари.
Ви знаєте се місце як найлучче.

[Виходить Яго с Прибічниками.]

А покіль прийде, я, мов перед Богом
На сповіді гріхів крові моєї,

Так перёд вáшою повагою признаюсь,
Як у вродливої зъєднав кохання,
И як вона мене собі зъєднала.

Д о ж.

Скажи, скажи нам се, Отелло.

О т е л л о.

Отець її любив мене, и часто,
Закликавши, респитував у мене
Про всі пригоди жи́зни, рік за ро́ком,
Про б́йтви, облягáння, приключéння,
В яких я подвивáвсь и оберта́вся.
И пробегáв я все, почáвши з мálку,
Аж по́ки він проси́в опови́дати.
Я опови́дував страшні пригоди,
Сумні случа́и на моря́х и су́ші;
Як жи́знь мо́я на волоску́ виси́ла:
Як на нево́льницьких сто́яв я ри́нках,
Де нас прода́вано из рук у ру́ки;
Як с ка́торги тяжко́би визволя́вся
И по світа́х широ́ких валаса́вся.
Я говори́в про глибо́чenní ями,
Про пи́скові степи́ неисходи́мі,
Про ка́мяні ламáльні, скéлі, го́ри,
Що голо́вою не́бо підпира́ють,
Про Каниба́лів, саможе́рців ди́ких,
Антропофа́гтів, людоди́в лю́тих,
И тих, що голова́ росте́ с під па́хи.
Люби́ла все те слуха́ть Девдемо́на,
Та господáрство и́й перебивáло.
Хутéнько вбóравшись, до нас верта́лась
И слухала́ без на́ситу розмо́ву.
Се постері́вши, ви́брав я годи́ну

И так її принадив, що від сёрця,
Від щірого вона мене благала,
Щоб розкавав я всі свої пригоди,
Котрі вона частинами чувала.
Почав я ряд у ряд оповідання,
И часто аж до сліз її доводив,
Як згадував про халеви страшенні,
Що дознавав за молодого віку.
А як скінчив, то, в нагороду праці,
Від неї цілий світ жалю одержав.
Вона клялась, що се предивні речі
И жалібні, чудовно жалібніі.
Вона б хотіла їх не знати зовсім,
И знов хотіла, щоб Господь послав їй
Такого самого всевіду мужа.
Вона прохала, що коли хто небудь
З моїх приятелів її полюбить,
Нехай лицяецця до неї сміло,
Аби навчивсь исторії моєї.
Се зрозумівши, дав я волю слову.
Вона мене лубила за пригоди,
А я її за жалоці до мене.
Оце ж моє усє и чарування...
Та ось, до нас мой надходить пані.

Вийсходять Дездемона, Ягко та Превичники.

До ж.

Ся повість и мою б дочку зєднала.
Брабанцію, мій любий друже,
Поправте як найкращше вашу шкбду:
Бо хоть поламана, та лучча зброя,
Ніж гблі рўки.

БРАБАНЦЮ.

Ні, я вас благаю,
Нехай вона сама промовить слово.
Коли й вона лицялася до нього,
Щоб я погіб на віки из душею,
Коли сему пошкоджу чоловіку! —
Ну, приступі, мой поважна пані.
Хто між сими вельможними панами
Найбільше нат тобою має право?

ДЕЗДЕМОНА.

Мій благородний баче, я тут бачу
Двойкий довг. Я вам повинна життяю
И вихованнем, а вони обоє,
И жизнь и вихованне, поучають,
Як вельми я вас поважати мушу.
По довгу ви мій господін найперший,
И тут я вам дочка покірня ваша.
Та ось мій муж; и, як мой паньматка
Являла довг жіночий перед вами,
И над свого оцця вас прекладала,
Так смію й я вам объявити престо,
Що Мурін пан найстарший буде в мене.

БРАБАНЦЮ.

Бог з вами!... Тут кінець моєму слову...
Тепер до государного вернімось діла,
Коли на се зволить вельможність ваша...
О, лүчче б я чужу прийняв дитину!...
Ході ж тепер, мій Муріне, до мене.
Від щірого тобі вручаю сёрця,
Чогб від щірого не дав би сёрця,
Колиб не оддалось тобі й без мене.
А щб до тебе, дорогой клейноте,

Я радуюсь, що більш дітей не маю:
 Бо ти б мене тираннії навчила,
 И я б на ланцюві держав їх дома. —
 Тепер скінчив я слово, ваша милость.

Д о ж.

Нехай же замість вас хоть я промовлю,
 И віречу мій суд, такий, щоб стався
 Обом коханкам сходами угору
 До вашого благоволення, друже.
 Коли одрадоцив у тузі не знаходиш,
 Вгамуйся, не сумуй: бо більш собі зашкодиш.
 Журитись про напасть, що вже була, минула,
 Се кликати, щоб знов нова біда зорнула.
 Кому чим не далі фортуна навітшатись,
 Терпінням може він из неї насміятись.
 Кого окрадено, нехай смієцца с кражи:
 Відкраде тріхи сим у владія с пропажи.
 Коли ж після біди вдаватимесся в тугу,
 То сим робитимеш крадіж собі ще й другу.

Б р а б а н ц ю.

Нехай же Турчин Кипр од нас собі здобуде:
 Не втратимо його, докіль сміятись будем.
 Охочим серцем той приймає гарну раду,
 Кому вона дає прибавочну одраду.
 Біда ж нам, скіро ми, щоб довг журбі оддати,
 Повинні засобу в терпіння позичати.
 Такі сентенції, солідкі, чи гіркі,
 До правди и до лжи однаково близькі.
 Слова всегда слова; доволі я їх слухав,
 Та в серце вражене не ходять через ухо...
 Порá нам радитись про справи государні.

Д о ж. Турчин двинув на Кипр из великими
 Шекспирові Твори, I.

потугами... Отелло, вам лѹчче знана оборонність мѣця, и хоть у нас там намісник вѣльми здібний, та громадзька дѹмка панѹе над усіма справами и гблосно поклікѹе на вас. Оцѹ ж мѹсите захмѹрити сѣево вѹшого новбго щѹстя сим тяжкѹим та хуртовинним похбдом.

О Т Е Л Л О.

Тиран звичѹй, сенаторі вельможні,
Давно зробив міні постіль військбв
Залізнокамянѹ мов пухобѹю
Періною, що трійчі перебѹта,
И привнаѹсь, що все моѹ завѹтѹе
Знаббджу я в тяжкѹих, жореткѹих похбдах.
Оцѹ ж готбв рушѹти на невѹрних.
Тепѹр, схилѹючись низѹнько перѹд вѹми,
Благѹю вас моѹ жонѹ вбеспѹчить,
По сѹну дивлячись її й повѹзі,
Вистѹвно и вигѹдно, як пристббно
Такѹй урбжденѹй осббѹ чѹсній.

Д о ж.

Нехѹй живѹе в оцѹѹ, колѹй її лѹбо...

Б р а б а н ц ю.

Я не волю ; міні се геть не лѹбо.

О Т Е Л Л О.

И я.

Д е з д е м о н а.

И я. Бо в паноцѹѹ в госпбдѹ,
Перѹд очѹма в нѹго, я чим нѹбѹдь
Россѹрдила б ѹгб и огорчѹла.
Мѹй милостѹвий дбжу, прихилѹте
К моѹм словѹм лагѹдне вѹше ѹхо,
Нехѹй ваш гблос зрббицѹя для мѹне,

В моїй простоті, кклейтовім писаннвм.

Д о ж.

Що ж, Дездемно, вам од мене вгдно?

Д е з д е м о н а.

Я полюбіла Мурина всім сэрцем.

Нехай же знають по широкім світі,

Як збунтувалася я протів фортуни.

Бо сэрцем оддалася я у підданство

Удачі любого мого коханця.

Лице Отеллове в душі у него :

Я всю фортуну й душу присвятила

Его воінственній душі и славі.

Не хочу ж я, мої панове любі,

Тут мирно пробувати міллю,

Як дух его буїтиме войною.

Тогді святе, за що его кохаю,

Відіймеця від мене, и я буду,

В розлуці з мїлим, тяжко сумувати.

Благаю вас, нехай и я з ним їду.

О т е л л о.

Давайте ваши голосї, панове ;

Благаю вас її вволїти волю.

Свидїтель Бог. прошу вас не для того,

Абї свою жадобу вгонобїти,

Або щоб юний жар та молодбци

Собї на лїбу нашу обернути.

Нї, хочу бути перед нею чєсним,

И сохрани вас Божє помишляти,

Що важнї и великі ваши справи

Я б занедбав як небудь через неї.

Колиб пустунчик легкокрилий, Купид.

Понївечив мїні знаядє чєсне

Ума́ та пра́ці, що́ я став би мля́вим,
Зага́йливим, недба́лим в на́ших супра́вах.
Неха́й в могó шелóма зрóблять гóрщик,
И все низьке́, все недостóйне вста́не
Протя́в моє́ї осяйно́ї сла́ви.

Д о ж.

Да бу́де ж так вонó, як ви мів се́бе
Ура́дите про се удво́х, чи іхать,
Чи востава́тись до́ма Дездемо́ні.
Нега́йне діло́ вопи́е, хапа́йтесь!
Одві́том ва́шим му́сить бу́ти скóристь.
Ще́ за́ ночі й на мо́ре!

О т е л л о.

Рад від се́рця.

Д о ж.

У ра́нці знов ми му́симо зібра́тись.
Отéлло, ви воста́вте офице́ра,
Що́б переда́в вам на́ші повелі́ння
З усі́м таки́м, що́ ми вам дозво́ляем,
По са́ну ва́шому й заслú́зі.

О т е л л о.

Дóбре,

За ва́шим до́зволом, пресві́тлий до́же,
Хору́нжий мій — наде́жний, че́сний во́їн.
Ї́му жо́ну я провeсти́ вруча́ю,
И зді́бен він нака́зи переда́ти,
Які́ ви зво́литé міні́ посла́ти.

Д о ж.

Неха́й так бу́де.

Всі́м вам на до́браніч. —

А вам, синьóре благо́рдний, от що́: [До Брабанція.
Ко́ли ми ці́ним до́блесть ви́шше врóди,

То чорний зять ваш сіе красотою.

Первий Сенатор.

Прощай, наш Мурине хоробрий,
Шануй свою кохану Дездемону.

Брабанціо.

Дивіся пильно, Мурине, в обідва:
Звелá оця, щоб не звелá и мýжа.

[Виходять Дожд, Сенаторі, Отамани и Ишиі.

О т е л л о.

За ёі вірность поручуся жыню. —
Мій чесний Яго, мушу Дездемону
Мою тобі zostавити на догляд.
Прощу тебе, нехай твоё подружье
При ббці в неі буде, докіль знайдеш
Найлуччу нагоду весті до мене. —
Ну, Дездею, ще годінка тилько
Зісталась на любов, на господарство,
На распорядок. Мусим слухать часу.

[Виходять Отелло та Дездемона.

Родрикго. Яго!

Якго. Що скажеш, благорбдне сёрце?

Родрикго. Що, ти думаешь, я тепёр зроблю?

Якго. Що ж? ляжеш та заснеш.

Родрикго. Зараз візьму та й утоплюсь.

Якго. Коли се зробиш, я більш не любитиму
тебе. О, нависний ти паничу!

Родрикго. Нависний, хто живе, коли жыти
одна мýжа. Мусимо вмірати, коли наш лікарь смерть.

Якго. О легкбдуху! Я вже чотіри рази сім
літ дивлюсь на світ, и с того часу, як распізнав,
що добро, а що лихо, ще не знаходив такбго чоло-
віка, що вмів би себе любити. Перш ніж би я ска-

зав, що втоплюсь не кохання до якої курки, я проміняв би своє чоловіцтво на обівянство.

Родрякго. Що ж маю робити? Признаюсь, міні й стідно так закохатись, та в мене нема на се ціноті.

Якго. Ціноті? ах, ти дуле! Се ж наше діло, чи бути сьакім, чи такім. Наші тіла, се наші садї, а наші волі — садівничі; так що, коли ми хочемо ровводити крапіву, чи сіяти салату, насаджувати гисоп, чи виполювати зілля, кохатись у в одніх рослінах, чи висисати зємлю всякими, пуетішити недбальством, чи плодорідити працею, то сїла и порядкування буде не в чому іншому, як у наших волях. Коли вага нашої живні не має шальки розуму, щоб виважати шальку чувствениости, кров и нїзькість нашої природи доведуть нас до паскудного закінчання. Та е в нас розум на прохолду наших біснுவатих поривів, наших необоримих похотей. Тим у мене те, що ви звете любов, тільки пагонєць або вовчок.

Родрякго. Ні, де ж такі!

Якго. Се просто похїть крові и потурання своїй волі. Та бувай же бо мужем! Топїтись? Топї кішок та сліпих цуценят. Я озвавсь твоїм другом, и признаюсь, що привязан до послуги тобі найкріпшими канатами. Ніколи не був я тобі так у пригоді, як тепер. Набері гаман грішей; иди на сю войну; переміні собі обличчє рбленою бородєю; кажі тобі, набері повен гаман грішей. Не можня се річ, щоб Дездемона та любїла довго Мурїна... набері повен гаман грішей... ані він її. Почалась вона, ся любов, кгвалтом; побачиш, що так само вона

й закінчицца... Набері тільки півен гаман грóшей. Сі Мúрини переміняюцца в своїм хотінні... Набері півен гаман грóшей. Ся харч здаецца ёму тепёр солóдка, як сарана, а скóро зрóбицца гíрка, як чóртове я́блуко. Вона́ ж переміницца з молодóщів. Як напасецца ёго тiлом, побáчить тоді, що поми́лилась ви́бором. Забажа́е переміни, забажа́е. Тим-то й набері півен гаман грóшей... Ко́ли вже захотів еси́ себе́ занапастіти, дак зрóби ж се хоть крáшче, ніж топліннем. Ровдóбóдь як найо́льш грóшей. Мо́же, свiто́ці та порóжні о́битниці між волоцю́гою Мúрином та крутохвóстою Венеція́нкою не встóять протiв мого́ глúду и всéго пекельного́ ко́дла. Тим-то напта́ш собі грóшей. Ка́зна що́ ви́гадав топiтись! На бiса вонó тобі здалóсь? Лúчче на шiбе́ницю полáсувавшись, ніж утопiтись не доскóчивши.

Родрикго. А чи ти ж півен у своїх надiях, як я спущу́сь на тебе́?

Якго. Сміло спуска́йся на мене... Иди́, зобува́й грóшей. Я ча́сто каза́в тобі и перека́зую знов и знов, що нена́виджу Мúрина. Мо́я спрáва зако́лупе міні́ сёрця, и в тебе́ не мёнша причiна. Зъедно́чимося ж, що́б нам помстiтись на нёму. Як приста́виш ёму́ ро́ги, се тобі́ бóде втiха, а міні́ забавка. Бага́цько ще сидiть у в утрóбі врёмени, що́ ко́лись ви́явицца. Иди́ ж, иди́, готуй́ собі грóші. Завтра́ погу́торимо ще про се. Adieu.

Родрикго. Де ж ми побáчимося у рáнци?

Якго. У мене́ в лё́жі.

Родрикго. При́йду́ до тебе́ пёвно.

Якго. Прихо́дь. Бува́й здорóв! Та чу́еш, Родрикго?

Родрикго. Що такé?

Якго. Ні слова більш про топлінне. Чуєш же?

Родрикго. Тепер я вже не той. Попробую всю свою вемлю.

Якго. Ну, бувай же здоров! Напхай грошіма гаманá добре. [Виходять Родрикго.

Так я всегдá роблю собі з дурних кишéню.

Бо шпéтив би набутий в жiзні рбзум,

Колиб мiй час терiв с таким бекáсом,

Не рблячи собі с тогó корiсти.

Ненáвиджу я Мурiна, и кáжуть,

Вiн працювáв за мéне на постéлі.

Брехнi вонó, чи нi, та рiч такiвськá,

Що прáвдá и пiдзiр однó для мéне.

Мiнi вiн вiрить, тим я ще певнiйше

На нéму вiповню свiй тэмний задум.

Вродливиий Кáссiо... ге, се рiч гáрна!

Зiпхну ёгó, и ним же оперюся.

Двойнá омáна... Як би? Ну, побáчим.

Ось, трóхи згóдом, натурчу Отéллу,

Що нiухаецця вiн з ёгó жонбю.

Пiдлiвá гáрний мов на те й родiвся,

Щоб жiвочкi скакáли з ним у грéчку.

А Мурiн, щiрий и прямий с прирбди,

Вважáе чéсним кóжного, хто схóче,

И зá нiс так ёгó водiти мóжна,

Як и ослá.

Так, так... зачаттє стáлось... пéкло з нiччю

Чудовишнi родини являть лóдям.

[Виходить.

АКТ ДРУГИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Пристань у Кипрі. Платформа.

Виходять МОНТАНО та двоє ДВОРИНИ.

МОНТАНО.

Чи с скєли бачите ви що на морі?

ПЕРВИЙ ДВОРИНИН.

Нічого. Височєнні хєдять фїлі,

И я не бачу мїз землєю й нєбом

Нї пєруса.

МОНТАНО.

Мїні здавалось, що й на сусї вітер,
Бурхєючи, гукєв и гомонїв сердїто.

Нїкєли так бойнїці не хитєлись.

Коли вїн бушувєв так и на морї,

Які дубєвї рєбра вєстєють в гнїздах

Протїв тих гїр, що пруть и бьють у бєки?

Ох, щє-то ми почуємо сєгєднї?

Другий Дворянин.

Що флот турецький рознесло по морю.
 Бо он, дивись, зацінівся весь беріг.
 Ревучі філі наче б'ють у хмари
 И, знявши вгору величезну гриву,
 Мов к'дають під саме небо воду,
 Щоб погасить огнистого ведм'єдя,
 Що полюса недвижного пильнує.
 Я в р'оду не видав ище на морі
 Такого бунту й біснування філі.

Монтано.

Коли турецький флот не заховався
 В затишну гавань, він погіб до щченту:
 Нельзя такої видержати б'ури.

Виходить третій Дворянин.

Третій Дворянин.

Панове, новина! кінець походу!
 Страшенна б'ура так розойла Турків,
 Що весь їх задум обернувся у нівець.
 Один венецький караб'ель поважний
 Був свідком, як їх що-найкращчі судна
 Порозбивало й потопило в морі.

Монтано.

Чи справді?

Третій Дворянин.

Так. Той караб'ель ускочив
 У б'ухту саме, и один Вербонець,
 Михайло Кассію, ступив на беріг.
 Се наказний хороброго Отелла;
 А Мурин сам зостається десь на морі.
 Иде сюди гетьманом повноправним.

М о н т а н о.

Я рад сѣму. Він звѣрхности достобен.

Т р е й т і й Д в о р я н и н .

Та сей же Кассію, хоть нас потішив

Турецькою бідю, сам сумує

И мѡлицця, щоб Мўрин жив вістався:

Бо розлучилися вони під бўрю.

М о н т а н о.

Нехай Господь хранить ёго від смерти:

Бо я служив під ним. Він так воює,

Як воїну справдѣшнѣму годицця.

Ходімо в гавань, гов! та подивімось

На те судно, що прибуло до Кїпру,

И чи не вўздримо гуртом Отѣлла,

Де небо в синяві влилось из морем.

Т р е й т і й Д в о р я н и н .

Ходім, ходім. Бо що-минути трѣба

Якѡгось прибуття новѡго ждати.

Вєхѡдить Кассію.

К а с с і о .

Спасїбі вам, хорѡбрії Кипряне,

Що Мўрина цїнуєте так добре...

О, сохрани ёго від хуртовїни небо!

Бо розлучило нас опасне море.

Д р у г и й Д в о р я н и н .

Чи він на доброму судні вітрує?

К а с с і о .

Ёго судно міцнѣ, будівля дѡбра,

А лѡцман досвідний, тямўщий вѣлми.

Тим и моя надїя ще не вмѣрла.

Одўжає ще...

[З за Сцени: Па́рус! па́рус! па́рус!

Всидхóдить Посла́нець.

КАССІО.

Що се за гук?

ПОСЛА́НЕЦЬ.

У го́роді ні ду́ха, а над мо́рем
Всі товплячись гукають „па́рус! па́рус“!

КАССІО.

Я чу́ю се́рцем, що се він, наш ду́ка. [Чути Гармати.

ДРУГИЙ ДВОРЯНИН.

Се вовадають ясу́, се нас вітають.
Тепе́р хоть зна́ем пе́вно, що не во́рог.

КАССІО.

Добро́дію, про́шу я вас, идіте
Та принесіте зві́стку, хто прибу́де.

ДРУГИЙ ДВОРЯНИН.

Иду́.

[Виходить.

МОНТАНО.

Скажіте, па́не наказний, будла́ско,
Чи ду́ка ваш жона́тий?

КАССІО.

Ще й щасліво, —

С такою па́нною, що ні сказа́ти,
Ні описа́ть перо́м, ні змалюва́ти.
Бо у все́му, чим лю́ба нам лю́дина,
Вона́ справде́шне ди́во.

Хто прича́лив?

Верта́ецця други́й Дворя́нинъ.

ДРУГИЙ ДВОРЯНИН.

Якийся Я́кго, Му́ринів хору́нжий.

К а с с і о .

Постіг як найщасливіше в саму пору.
 Ба и хуртовина, сердите море,
 Вітри скігляві, щелепасті скелі
 И піски, зрадники підвідні, кіля
 Безвінного зачєни, мов би чувши
 Красу божественної Дездемони,
 Покінули свою природу смертну.

М о н т а н о .

А хто ж се Дездемона?

К а с с і о .

Я про неї

Вам говорів: се нашого гетьмана
 Гетьман, ис почетом хоробрим Якго,
 Що нашу думку випередив тижнем.
 Великий Зєвсе! сохрани Отєлла,
 Надмі єго вітрило власним духом!
 Нехай він нашу гавань оцасливить
 Своім судном поту́жним, вазпокоїть
 Люббв свою в объяттях Дездемони,
 Новий огонь у нас в серцях запалить
 И Кипр увесь потішить...

О, дивітесть!

Віходять Дездемона, Емиля, Якго, Родрико та

Прибичники.

Сокровище судна на беріг вийшло.
 На вколішки, Кипряне, перед нею! —
 Вітаємо тебе, вельможна пані!
 Да буде благодать небєсна всюди
 Перет тобою й за тобою вічно!

Д Е З Д Е М О Н А.

Спасібі вам, наш Кассіо хоробрий.
Яка в вас чутка про мого Отелла?

К А С С І О.

Ще не прибув, и те одно я знаю,
Що він здоров и незабаром буде.

Д Е З Д Е М О Н А.

О! я боюсь... Як ви з ними розлучились?

К А С С І О.

Страшенна боротьба из небом моря
Нас порізнила різно.

[З за Сцени: Парус, парус!

Га! чуєте? знов парус!

[Чути Гармати.

Другий Дворянин.

Се воздають ясу до замку з моря.

Се друг такбж.

К А С С І О.

Довідайтесь про гостя.

[Виходить Дворянин.

Здоров, хорунжий!

Привітайтесь пані.

[До Емлі.

Ти не гнівись на мене, любий Якго,

Що я так запроста. Се вихованне

Дає міні таку в звичаях смілось.

[Цілуєчи її.

Я к г о.

Колиб вона губами вас так часто,

Як язиком менé, вгощала, певно

Булó б в вас.

Д Е З Д Е М О Н А.

Ах! вона мовчуща зовсім.

Я к г о.

Ні, говірка аж натто. Я що-разу

Се дознаю, як хочеця заснути.
Ге, ге! се перед ва́ми, я́сна па́ні,
Вона́ хова́е тро́хи язика́ у се́рці,
И тілько думкою скромáдить мо́ркву.

Е м и л я.

Чи то ж тобі такé плести́ про ме́не!

Я к г о.

Ну, ну! ви всі — малю́нки за двері́ма,
В світли́цях двобо́ни, у пека́рнях ді́кі
Кішкі́, святи́ в своїх о́бїдах, хто ж би
Зобі́див вас — чорти́ці, в господарстві́
Шути́, а на постеля́х господі́ні.

Д е з д е м о н а.

О, фи! сороме́я, клеветни́че!

Я к г о.

Та се ж бо пра́вда: я ж таки́ не Ту́рчин...
Ви вста́ли — забавка́, лягли́ — робота́.

Е м и л я.

Не ти міні́ напи́шеш панекгі́рик.

Я к г о.

Ні, не найма́й.

Д е з д е м о н а.

А що́ б же ти про ме́не
Писа́въ, коли́б мене́ прийшло́сь хвалі́ти?

Я к г о.

О, благо́рдна па́ні! не годжу́ся
На се: бо я ні́ що́, коли́ не крити́к.

Д е з д е м о н а.

Ну, попра́бууй...

А посла́ли в при́стань?

Я к г о.

Посла́ли, я́сна па́ні.

Дездемона.

Міні не весело; я тільки хочу
Себе саму притворством обманіти. —
Ну, що б же ти скавав, менé хвалівши?

Якго.

Я й заходівсь уже, та в мене рбазум,
Мов той карук в сукно, упівся в мізок.
Не лізе в голову. Та вже, ось, муза
На світ своєю дитину появїла.
Коли вона розумна и вродлива,
Зуміє с красоти зробіти дїво.

Дездемона.

Гаразд. А як же чорна, та розумна?

Якго.

Коли вона розумна, хоть и чорна,
То знайде білого собі моторна.

Дездемона.

Все гірш та гірш.

Емиля.

Ну, що ж, коли дурна, хоть и вродлива?

Якго.

Ні, красота дурною не буває:
Бо їй и дур наслідника придбає.

Дездемона. Се все недоладні старі вірші
до реготання дурням у шинку. Яка ж миверна буде
в тебе хвала тій, що и погана и дурна?

Якго.

Такі ступи ще дурні не бувало,
Щоб у розумних краль дурниць не переймала.

Дездемона. О грубиянський недомисле! Най-
гіршу хвалиш найлучче. Яка ж у тебе хвала про заслу-
жену справді жєнщину? про таку, що, в благород-

тві свого достоїнства, не злякалась би вивзати свічення и самбі влѣсти?

К А С С І О.

Таку, що вродою своєю не пишалась;
Умівши говорить, ні с ким не заїдалась;
Багата злотом, носила прѣсті шати;
Цуралася гречѣк, при нагоді скакати;
Надѣжний анавши путь до помсти в пересерді,
Палкій обїди жар топїла в милосерді:
И стїлько розуму в себѣ в голівці мала,
Що за живу тарань солоної не брала;
Умила думати и з думками ховатись,
Побачивши „хвостї“, навад не озиратись?
Така годїлась би, колиб таку спїткати...

Дездемона. До чѣго ж?

Я к г о.

Опецькїв годувать и пївом шинкувати.

Дездемона. О, що ж се за кривѣ та кульгавѣ закінчаннє! Не вчись у нѣго, Емїлю, хоть він и муж твій. — Щѣ скажете ви, Кассїо? чи не самїй же він злочестївий и беспутний цїновщїк?

Кассїо. Він говѣрить запроста, синьбро. Бїльш уподѣбаєте ви в нїм воїна, нїж учѣного.

Я к г о [стиха]. Берѣ її за рѣку. Эгѣ, дѣбре! перешепнитесь. Будѣ з мѣне й такѣ тонѣнької павутїнки, щѣб уловїти таку велику мѣху, як сей Кассїо. Эгѣ, всмїхайся до неї. Я заплѣтаю тебѣ у твої ж вихилїси. Правда, правда, щѣ й казати! Коли така нїсенїтниця вїкрутить у тебѣ наказництво, то лѣчче б ти не цїлував так чѣсто своїх трѣх пальцїв; а ти знов готѣв виявлювати нїми кавалѣра. Вѣльми дѣбре, гѣрно поцїлував есї! на прочѣдо вкло-

нівся! Так, оттак як раз! Ужé й знов пáльці до губ?
 Лúчче булó б для тебе, колиб се були клистирні
 дудкі... [Чути Трубу.] Мúрин! Я знаю ёго гáсло.

Кассіо. Се справді він.

Дездемона. Ходім ёму назустріч та приві-
 таймо.

Кассіо. Го, вже він тут!

Виходить Отелло с Прибічниками.

О Т Е Л Л О.

Мій гáрний воїне!

Дездемона.

Отелло! мійлий!

О Т Е Л Л О.

Я стільки ж радуюсь, як и дивуюсь,
 Що ти вже тут, душі моєї втіхо!
 Колиб усяка буря так стихала,
 Нехай би вітер бушував аж доти,
 Докіль збудів би смерть, и судна лізли
 На гóри водяні, в Олімпом рівні,
 Щоб у безодню рíнутись, як в пéкло.
 Колиб тепér міні умерти, був би
 Я найщаслівший в світі: бо боюся,
 Моя душа так повно вдовольнилась,
 Що вже такого щáстя не дознае
 В грядúщому недовідомім.

Дездемона.

Бóже!

Не доведй, щоб и любов и щáств
 В нас не рослі в літамі разом.

О Т Е Л Л О.

Амінь, благій сили! Я не вмю

И вимовити, щò се за блаженство.
Вонò стоить отгút. Аж нáтто щáстя!
Нехáй же ся едина суперéчка
Між нáшими серцьями тілько й бóде.

[Цілуючи її

Якго стиха.

О! ви настро́ені сéгодні гáрно;
Та я, не будь я чéсним чоловiком,
Коли́ не одверчу́ вам тих колóчків,
Що сю музiку вдéржують.

О т е л л о.

Ходiмо

До зáмку.

Новина́ вам, любi друзi:
Войни́ кiнець: бо Тóрки потопiлись.
Як тут живóуть моi старi знакóми? —
Ти, сéрденько, Кипрiянам будеш любá:
Вони́ менé коли́сь любiли дóуже.
Я говiркий над звiчай, серденя́тко:
Вiд щáстя сам себе́ не памятаю. —
Ти, любий Якго, йди на пристань зáраз:
Там ви́грузиш моi скриньки́ й пакóунки,
Та приведеш до зáмку й морехóда.
Душá правдiва; за ёго заслóги
Ми мýсимо ёму́ воздáти шáну.
Ходiмо, Дездемонó. Знов вiтаю
Тебе́ у Кiпрi.

Вихóдять Отелло, Дездемона и Прибiчники.

Якго [До Слуги]. Спитка́еш менé зáраз на пристанi. — [До Родригга]. Ходi лишéнь сюди́... Коли́ ти не бáба — а кáжуть, що в закóханого бiльш благорóдства, нiж далá ёму́ приро́да — слóхай менé. На-

казний сієї ночі чатує на замкбовому дворищі. Та на сам перед мушу тобі сказа́ти, що Девдемона за-
ко́хана в нім певно.

Родрикго. У не́му! не мо́жня се річ.

Якго. Па́лец до губ... так, и дай собі втовк-
ма́чити. Згада́й, як ду́же вона́ люби́ла спёршу
Му́рина тілько за хва́станне та за оповіда́нне їй
химёрних відумок. То вона́ ёго́ й навпослі люби́ти-
ме за бала́канне?... Неха́й тво́я розу́мна душа́ се́го
не ду́має. Їй тре́ба па́сти о́чі, а що́ за втіха диві-
тись на дияво́ла?... Як на́ша кро́в зроби́цця мляво́ю
а́ктом гранні́, — щоб запала́ти її знов и збудіти
в на́ситі нову́ жадо́бу, тре́ба любо́го виду́, симпа́тії
літ, вихова́нності и вроди́, — все́го́ того́, чо́го нема́
в Му́рина. Оце́ ж недоста́ча сих жада́них вигі́д об-
ма́нить її деліка́тню ніжність. Зроби́цця вона́ попе́-
реду сі́та Му́рином, да́лій він їй обри́дне и зроби́-
цця нена́видним. Сама́ приро́да навча́тима її в цім,
та й приму́сить до яко́го іншого ви́бору. От же, до-
бро́дію, коли вонó так ста́нецця (яко́ ж и стоіть уже́
вонó вельми вира́зно та форсовано), то хто підня́всь
так ви́соко по схóдах сієї форту́ни, як сей Кассіо?
Бага́цько в плу́т'яги хісту, а совісти не більше, як
сті́лько, абі́ прикрива́тись прóстою фо́рмою бувало́-
сти и лю́дзькости, щоб лу́чче вгонобля́ти свої сла́с-
ні та гидкі поваби. Ніхто́, о, ніхто́! Тонкий, про-
но́зливий плут! пройдо́ха на на́годи! Очі́ма чека́-
нить и підрòблює всі́кі досто́инства, дарма́ що справ-
вде́шнёго досто́инства ніко́ли не по́явять. Дияволь-
ский о́шуєт! До то́го ж ище́ леда́що вродли́ве, мо-
лоде́, и ма́є всі́ прикме́ти, до котри́х догляда́юцця

молоді недбумки. Проклятий палівода! и вона вже ёго нагібала.

Родрикго. Про неі не можна сёго думати в ній стілько ангельского.

Якго. Ангельска ти дуля! Та'ж вино, що вона п'є, роблять из винограду. Колиб вона була свята, не полюбіла б вона Мурина. Свята ієшня! Хибá ти не бачив, як вона забавлялась ёго долбнею? Не помітив хибá сёго?

Родрикго. Бачив, тільки ж то була одна: ввічливість.

Якго. Роспуста! клянусь оцією рукою. Index и темноватий прблог до исторіи розкóшів та грішних думок. Вони так наближались губáми, що їх дихáнне цілувалось. Ледáчі думки, Родрикго! Коли сі взаімності знайшли собі дорóгу, то недалёко й головна робота, тілесне закінчáнне. Пш! Дай же міні, добродію, себе наставити: я ж привіа тебе из Веніції. Чатуї сієї нóчи. Щó до наказу, я дам ёго тобі. Кáссіо тебе не знає. Я бóду недалёчко 'д вас. Знайді який случáй розсердити Кáссія: чи нáтто голосною розмóвою, чи глузувáнням з ёго дисципліни, чи яким хочеш іншим рóбом: врёмя самó тобі прислужницця як найлучче.

Родрикго. Дóбре.

Якго. Він, добродію, палкий и дуже скóрий на сёрце. Мóже, вдáрить тебе перначём. Доведі ёго до сёго: бо я збунтую сим Кипрін, и вони пóти не вгамуюцца, пóки Кáссіо не втеряє сего вряду. Ти знайдеш так б́лижчу дорóгу до своїх бажáнь, а я зроблю так, щóб їх прекладали над інші. Вельми бóде дóбре, як відсунемо геть сей перéпин.

Бес сего нема й надії допевнітись нам свого щастя.

Родрикго. Я се зроблю, аби нагода.

Якго. Ручаюсь тобі. Ми побачимось незабаром на замку. Мущу виладувати його добро. Бувай здоров.

Родрикго. Adieu.

[Виходить.]

Якго.

Що любить Кассію її, се певно;
 И що вона його, річ натуральна.
 А Мурин — хоть ненавидний для мене —
 Статечної, ніжної, чесної вдачі,
 И смію думати, що Девдембні
 Він буде дорогим супругом. Сам я
 Її люблю — не престо с похотіння
 (Хоть, може, я и не зовсім безвінен
 В таким тяжким гріху), а тільки с помети:
 Бо я підозрюю, що ласий Мурин
 Зливав на мій престол. Ся думка клята
 Гриве мене, мов минерал отрутний,
 И я нічим душі не заспокою, —
 Нехай за жінку жінкою заплачуть.
 Коли ж не вдаєця се, то хоть у серце
 Їму такий страшенний жаль впроваджу,
 Що гоїти шкода його розсудком.
 Щоб се зробить, я й Кассію дам пінфи,
 Аби мизерний хортник сей венецький,
 Що я насилу вдержую, не врадив
 Мене у цім гарячім полюванні.
 Змалюю Муринові Кассію ледачим
 (Бо й сей, боюсь, мою плямьцю знає).
 И буде Мурин дякувать, любити
 И наградять мене за те, що дурнем

Зроблю ёго між дурнями дурніми,
Що я впокій ёго й беспечність тїху
Переверну на біснуваннє дїке.
Оттут вонó, та ще мутнє : бо злюку
Тодї побáчять, як покаже штуку.

С Ц Ё Н А Д Р Ё Г А.

Гулиця.

Ввiходять Герольд ис Прокламáцією; за ним Нарóд.

Герольд. Воли́ть наш благородний и хорóбрый гетьма́н Отелло, щоб, за понóвою певних вiстей про погiбель турецького флóту, усякий чоловік триумфувáв, хто танцями, хто фейервёрками, до яко́и хто забавки ма́е охóту. Бо, опрiч сих щасливих новiн, тепёр вiн справля́е й своё весiллє. Про се бу́ла ёго лáска оповiстiти. Усi свiтлицi замкóви вiччiнено, и нехáй кóжне до схочу́ весели́ця вiд сєi пiято́и годiни та аж пóки двiн вiдзвонить оди́наццяту. Да благословiть Нёбо Кипр и нашого благородного гетьмана Отелла!

[Вихóдить.]

С Ц Ё Н А Т Р Ё Ї Т Я.

Світанця на Замку.

Виходить Отелло, Дездемона, Кассіо та *Прибічники*.

О Т Е Л Л О.

Сю ніч, Миха́йло друже, ти чату́еш.
 Навча́ймось че́сну у всёму́ знать міру,
 Щоб не дава́ть гульні бага́то во́лі.

К А С С І О.

Я дав поря́док Якгу, що́ чині́ти,
 Проте́ моім нагла́ну вля́сним о́ком.

О Т Е Л Л О.

О, Якго́ найпевні́йша в нас лю́дяна!
 Миха́йло, на добра́ніч. За́втра ра́но
 С тоббо́ю пе́ршим ма́ю гово́рити. —
 Ході́мо, се́рденько. Що́ ми купі́ли, [До Дездемо́ни.
 Прийшла́ порá вжива́ти з упокбе́м,
 Та ще́ ми здо́биччю не поді́лились. —
 Добра́ніч.

[Виходять Отелло з Дездемоною та Прибічниками.]

Виходить Якго.

К А С С І О. Здо́ров, Якго! По́ра нам на ча́ту.

Якго. Ще́ не час, па́не нака́зний: не бі́ло
 ще́ й десяти́. Гетьма́н ви́проводив нас так ра́но за-
 для́ любо́ви до сво́єї Дездемо́ни, та ні за що́ ё́го
 й гуді́ти: ще́ й одні́ но́чи не пробу́в він из не́ю,
 а вона́ була́ о́ заба́вкою й Зеве́сові.

К А С С І О. Найдо́стойні́йша па́ні.

Я к г о. И руча́юсь вам, по́вна жа́ру.

Кассіо. Справді, що за свіжа, що за делікатна краса!

Якго. А які в неї очі! Так мов тобі й трублять на переговори.

Кассіо. Принадні очі, а протé, міні здаецця, такі соромляжі.

Якго. А як говорить, хибá се не виав на любов?

Кассіо. Справді, вона самé совершенство.

Якго. Нехáй же щастить їх постéли! Ходімо, пане наказній, я привапáсив кінву вина, а тут е купка кіпреських юнаків, що бажáють випити за здоровъе чорного Отéлла.

Кассіо. Не сéгодні, любий Якго. У мене голова дуже квóла и нещáсна на підпíток. Я б хотів, щоб відумали який інший звичай для дóказу приятельства.

Якго. О! се ж наші друзі. Один тільки кубок. Я пítиму за вас.

Кассіо. Сегóдни я випив тільки кубок, да й то розбáвивши, а дивісь, які він тут рóбить переміни. Се мой бідá, така квóлість, и я не смію спокушувати її бiльше.

Якго. Ге, приятелю! се ж ніч весéлощів. Юнакі прóсять.

Кассіо. Де ж вони?

Якго. Тут за дверіма. Поклічте їх сюди будлáско.

Кассіо. Та вже нехáй, хоть се міні й не по нутру.

[Вихóдить Кассіо.]

Якго.

Колиб міні, до тóго, щó він випив,

Ще хоть один ёму прибавить кубок,
 Він був би на обїду й свάρку скорий,
 Як пес моєї молодобі пані.
 Дурний Родрикго мій, що в закохання
 Перевернув на вїворот свій розум,
 Пив кўхлями с питуї за Девдемону, —
 Як раз годицця чатувати чату;
 А трох Кипрян вельможних, дўхом гордих,
 Що честь своєю оддалекї боронять,
 Заввятих вояків між вояками,
 Я підпоїв, — и сї на чатї бўдуть.
 Тепер нехай у мене тїлько Кассїй
 Серед п'яниць що зробить на зневагу
 Островиків... Та ось вони собором.
 Коли мій сон у наслідках справдицця,
 Мій човен полетить, як вільна птиця.

Вертаецця Кассїю, з ним Монтано и Дворяне.

КАССІО. Клянусь небом, вони вже втелю-
 щили міні ведмедика.

МОНТАНО. Далєбї невеличкого, — не більш
 кўбка, як я воїн.

ЯКГО. Винá, гов!

Ви, пляшкї, дзень, дзень! [Спїває.

Ви, шклянкї, двелєнь!

Як пїти, що й бїти:

Не довго нам жити, —

Гей, пїймо ж, та й бїймо!

Винá, небожáта! [Принєсять Винó.

КАССІО. Клянусь небом, на продїво пїєня.

ЯКГО. Навчївсь я її в Англїї. Там не ляка-
 юцця кўхля. Вашї Дáни, вашї Нїмцї, вашї товсто-

п'узі Голэндри... та пий же, го!... нехай сховаюцця перед Британом.

Кассіо. Чи справді ваш Британ такий мистець п'їти?

Якго. Ге-ге! він собі цмұлить, а Дан ваш ужé зверетєнивсь; ще й не впотіє, а Німець ваш задрáв ужé нóги; ще налива' дру́гу кінву, а Голєндер ваш ужé дерé ковлі.

Кассіо. За здорóв'є нашого гетьмана!

Монтано. Я не від сєго, пáne наказний; я вас піддєржу.

Якго. О благодáтня Англія!

Корóль Степáн був слáвний воївóда,

Пійшла у нєго на штани корóна,

А двох шагів булó тимáсі шкóда,

Гукáв кравцєві: „Ти дурнá ворóна!

Перед стовпóм велікого коліна

Хилі свою простáцькую чупрїну.

Від гóрдощів спустіла вся країна:

Носї ж убóгу, лáтану свитїну“.

Винá, агóв!

Кассіо. Ну, ся пісня ще крáшча тієі.

Якго. Хóчете, я заспівáю вдру́ге?

Кассіо. Ні: бо той у мене не заслұжує свого мїсця, хто такé рóбить... Ну, та небесá над усімá, и є такі дұші, що мұсять спастїся, а є й такі, що не мұсять спастїся.

Якго. Се прáвда, любий пáne наказний.

Кассіо. Щó до мене самóго — не в обїду гетьмановї, ані кому́ їншому з знáчних — я маю надїю спастїся.

Якго. И я такóж, пáne наказний.

Кассіо. Так; тільки, за вашим дозволом, не поперёд мене. Наказний спасецця перш хорунжого. Годи про се. Нум говорити про інші справи... Прости нам наші гріхи!... Панове, а зазирнімо до нашої слўжби. Не думайте, панове, що я п'яний. Се мій хорунжий... се моя права рука, а се моя лїва рука. Я здолію стояти на ногах геть добре и говорити геть добре.

У с л. Як найлўчче.

Кассіо. Ну, так дуже добре. То ви не мўсите думати, що я вп'ївся. [Виходить.]

Монтано. Панове, на платформу чатувати!

Я к г о.

От бачите, який нас переважив!
Великий вбїн; в него був би Цезарь,
Порядкував би добре, та ся хїба
З ёго прикметами у рївновазі,
Мов день и нїч під еквіноксеу. Шкда!
Боюсь, колиб Отеллове довірре
Не обернулось острову на шкду,
Як підоп'є...

Монтано.

А се він часто рбїть?

Я к г о.

Се в него перед сном що-дєнний прблог.
Не засне и за двї добї бїдаха,
Коли вино ёго не закляше.

Монтано.

Годїлось би остерегти гетьмана.
Бо, мбже, він про те й не знає зовсім,
А мбже, в добростї своїй, не бачить,
И послуги над хїби прекладає.

Як вам здається?

Виходить Родриго.

Як го стяха ёму.

Що се ти, Родриго?

Иди, прошу тебе, иди до наказного. [Виходить Родриго.

Монтано.

Великий жаль, що благородний Му́рин
В такім уряді, як сам дру́гий, зві́ривсь
При́ятелю в непоправні́м порóчком.
Було́ б се че́сне діло зъясува́ти
Все Му́рину.

Як го.

Ні за ввесь га́рний óстрів.

Я Кассія люблю, и дав би мно́го,
Щоб слобони́ть ёго́ від хі. . . Га! що́ се?

[З за Сцени кричать „Рятуйте“!]

Вертається Кассіо, женучись за Родригом.

КАССІО.

Ти, па́дло! ле́дарю!

Монтано.

Що́ ста́лось, па́не?

КАССІО.

Леда́що! ти мене́ учи́ти бу́деш?
Я в бо́клаг увобъю́ тебе́, паску́до.

Родриго.

Мене́ уда́рить!

КАССІО, бьючи Родрига.

Ти ще́ й верещáти?

Монтано, зупиняючи ёго́.

О па́не наказни́й! впині́те ру́ку.

КАССІО.

Геть, пане, геть! бо чѣлюсти не буде.

МОНТАНО.

Ви п'яні, гóді!

КАССІО.

Я п'яний? [Б'юцца.]

Якго стиха Родригу.

Геть звiцци.

Бiжi, кричi, удiр на квалт у двiрна. —
О пане наказний!

МОНТАНО, гóді! —

Панiве! прiбi! От вам дiбра чiта! —

[Двiрнять на квалт.]

Хто се у двiрна вдiрив? Гей, до бiса!
Пiдiймуть мiсто.

Гóді ж, любий пане!

Ви осорбмите себе на вiки.

Виходить Отелло с Прибiчникiми.

О Т Е Л Л О.

Щo тут у вас?

МОНТАНО.

Смертiльна рiна!

Не жити ж и ёму! О, я вмiраю! [Хитаецця.]

О Т Е Л Л О.

На вiпi живнi, стiйте!

ЯКГО.

Стiй, мiй пане! —

Добрiдiю МОНТАНО! Гов, панiве!
Чи ви забули розум, мiсце й чiту?
Та гóді ж! вам гетьман повелiвiвe.
Та стiйте ж, рiди соромi самiго!

О т е л л о.

Що се такé? ш чо́го вонó шчало́ся?
 Хиба́ ми Ту́рки, щоб такé робіти,
 Що небеса́ борóнять и неві́рним?
 Сорóмтесь, христия́не, кінте́ чва́ру!
 Хто хоть двигне́ ще в ди́ким біснуба́нні,
 Той не бажа́е жи́ти, тут же ля́же. —
 Та зупині́ть се́го страшно́го двóна!
 Переляка́е він щаслі́вий о́стрів.
 Що в вас такé тут ско́илось, панóве?
 Ти, че́сний Я́кго, ввесь поблі́д од го́ря.
 Кажі́, хто зачепі́в? Я́к ти прихі́лен,
 Так я то́бі велю́.

Я́кго.

Я й сам не зна́ю.

Усі́ булі́ друзьмі́, и за мину́ту
 Так розмовля́ли, як весі́льня па́ра
 Перед одхо́дом до постéлі. Гля́ну —
 Мов і́х яка́ планéта стумані́ла —
 Мечі́ добу́ті, и крива́вим ббем
 Один одно́му в гру́ди ті́чуть. Хто з них
 Поча́в сю́ бучу́, я сказа́ть не мо́жу,
 И лу́чче б в че́сному бо́ю згубі́в я но́ги,
 Що́ привелі́ мене́ на се́ диві́тись.

О т е л л о.

Я́к се, Миха́йло, ти забу́всь так вéльми?

К а с с і о.

Прості́ть мене́, не мо́жу говорі́ти.

О т е л л о.

Монта́но, ви всегда́ бу́ли ці́вільні́;
 Пова́га й ті́хость ва́ших молодóщів
 Усі́м нам зна́ні; наймудрі́йші сү́дді

Вас цінували високо. Що ж сталося?
 Ш чого се так ви обернули в нівець
 Свою високу славу, промінявши
 Її на привище нічного ктєдвя?
 Відкауйте, достойний наш Монтано.

МОНТАНО.

Достойний наш Отелло, вельми тяжко
 Поранено мене... мовчати мушу,
 Щоб не вашкідити... Хорунжий Яко
 Роскаже вам усє, що я сказав би.
 Я тільки знаю, що сієї ночі
 Я не зробив лихого й не промовив,
 Хибá вважати стали б за переступ,
 Що від напасника оборонявся.

О Т Е Л Л О.

Клянуся небом, я вже починаю
 Під кров моім розсудком підклонятись,
 И страсть, опанувавши луччі мислі,
 Силкуецця передувати в мене.
 Здвигнуся тільки, чи махну руку, —
 Найкращий з вас в моім гніву потоне.
 Скажіть міні, ш чого ся пакість вийшла,
 Хто розпочав її, и винуватий,
 Хоть би він був и брат мій рідний,
 Од мене геть!... Як! під воєнну
 Годіну, в городі, ще небеспечнім,
 Як люде потривожені ще страхом,
 Та завесті домову колотнєчу,
 В ночі, серед чатовників кошових!
 Чудовишна річ!... Яко, хто зачіпник?

МОНТАНО.

Коли є приявні, чи по товариські,

Ти скажеш більш чи менш, ніж правда,
Ти не вояк.

Якго.

О, не тиєңи бо натто !

Я б лүчче дав язїк сей вїрвать в рота,
Нїж Кассїю Михаїлові зашкідить.

Ну, та я знаю дббре, щїра правда
Не заподїє вла єму ні крїхти.

Ось як булб, гетьмане. Я в Монтаном

Тут розмовляв, аж ось одїн вбїгає :

„Ратуйте! прббї“ ! и, в мечем добўтим,

Наш Кассїо. Сей дворянїн схопївся,

Став против Кассїя, благає, „гббдї“ !

А я боржїй за крикунбм метнўвся,

Щоб не стрївбжив (як и сталоє) мїста,

Та вїн, легкїй на нббги, дєсь подївся.

Тогдї я щбб робїть? вернўсь : бо чўю,

Як брявкотять мечї, а крїв той брязкїт

Наш Кассїо гукає-проклинає,

Чогб за ним нїкбблї не бувало.

Вернўвшись за хвїлїну, бачў, бббюцця,

Мов тї скажєннї, як и ви застали.

Бїльш нїчого мїнї про се казати.

Бо лўде всўди лўде, и найлўччїй

Забўде їнодї... Хоть, мббже, трббхи

И скрївдив Кассїо єгб, — звичайно,

Як лўде, ровалївшись, бббють и дрўзїв ;

Та дўмаю, що ї: сам дознав зневаги

Вїт тогб, що втекав, якбї ї кббжен

На стєрпїв бї.

О т е л л о.

Я знаю, дббре, Якго,

Що Кассія ти, ш чесности и дружби,
Покрив передо мною трбхи.

Кассій,

Ти в мене не наказний бильше.

(*Виходить Дездемона с Почтом*).

Дивись, підняв есі й моє кохання.

Оце ж я на тобі дам приклад іншим.

ДЕЗДЕМОНА.

Що сталося тут?

ОТЕЛЛО.

Тепер уже все ладно.

Тепер ходімо, дорогенька, спати. —

Добродію, я вигою вам рани. —

Возьміте, одведіте. —

[*Монтано одводять.*]

Ти, Якго, сам над городом піклуйся,

И заспокій усіх, когó ся діка

Стрівóжила трусá.

Ходімо, Дездею.

Такá во́йча живнь, що й сон солóдкий

Лучáецця для б́учи покида́ти.

[*Виходять усі, окрiч Якго та Кассія.*]

Якго. Чи вас не поранено, пане наказний?

Кассіо. Так, що ніякі ліки не вигоять.

Якго. Що ви? борони́ Бóже!

Кассіо. Репута́ція, репута́ція, репута́ція! О,
я втеряв мою репута́цію! Я втеряв невміру́щу ча-
сти́ну себе́ само́го; віста́лось тiлько звiря́че...
Моя репута́ція, Якго, моя репута́ція!

Якго. Як чесний чоловік, я думав, що вас по-
ранено у тіло: тут болить бiльш, нiж у репута́ції.
Репута́ція, се пу́ста и дуже фалшiва вiдумка. Ча́-

сто здобувають її без заслуги, и терять без вини. Не втерять ви ніякої репутації, хіба самі собі на-репутуете, що втерять. Гбді, приятелю! не 'днією ще стéжкою можна підойти гетьманові під ласку. Вас искінено тільки в досади, покарано більш ис політики, ніж зі злести. Так інший б'є безвинно свого собаку, щоб залякати величнєго лєва. Попро-сіте єго знов, то він и ваш.

К а с с і о. Любійш міні просіти єго, щоб гор-дував мною, ніж обманювати такєго дорогєго звєрх-ника таким легким, таким п'яним и таким бесстїд-ним отаманом. Упїтись? та вервякати попугаєм? та пїндитись и буяти, лаятись та перекорюватись ис своєю тїнню?... О невидїмий дїху вина! коли ще не маєш їмени, то щоб знали, як тебе звати, зватимемо тебе дїяволом.

Я к г о. За ким се ви гнались из мечєм? Що він зробив вам?

К а с с і о. Не знаю.

Я к г о. Чи се ж річ можєбня?

К а с с і о. Памятїю багацько, та нічого ясно. Посєрдились, та не знаю, за що. О Бже! на що б лїдям пускати в рот вєрога, щоб обїкрав їм рбаум! на що б нам радощами, утїхами, востєргами перевер-тати себе на звїрат!

Я к г о. Ну, ви ж тепєр наче й очуняли. Як се ви протверезїлись?

К а с с і о. Чортїка п'янста зволив поступїтись місцем чортїці ярости. Одна хїба показала міні дру-гу, щоб я зненавидїв себе!

Я к г о. Ну, ви вже натто суровий моралїст. Що до часу, до місця, до обстєвин краю, від сєрця

бажав би я, щоб вонó не склалося. Та вже, коли склалося, обертайте ёго собі на добрó.

К а с с і о. Пійду́ я до нёго просіти свого місця, а він скаже міні, що я п'яниця. Хоть би́ в мене́ було́ стілько ротів, як у гідри, такий відка́з зату́дів би́ їх усі. Бути́ россу́дливи́м чолові́ком та в ра́зу й поші́тись у ду́рні, оберну́тись у звіря́! О дикосте!... Усі́ка лишня чарка прокля́та: сидіть у ній дия́вол.

Якго. Го́ді, го́ді! Добре вино́ істо́та хоро́ша и ласка́ва, аби́ вмів обійти́сь из не́ю. Нічо́го її гу́дити, и... лю́бий па́не наказни́й, міні́ здаец́ця, ви та́кі ду́маєте, що я вас люблю́.

К а с с і о. Я впевни́вся у то́му, добро́дію: упі́вся!

Якго. И ви, и ко́жен живи́й чолові́к мо́же коли́ небу́дь упі́тись, при́ятелю. Я вам скажу́, що́ вам робі́ти. Тепе́р гетьма́нить на́ми гетьма́нша... Я се мо́жу сказа́ти в ти́м респеќті, що́ він присвя́тив и одда́в се́бе на созерца́нне, розгля́дуванне и бо́готворе́нне її красо́т и кгра́цій. Сповіда́йтесь пе́ред не́ю щі́ро, кучте́ їй; вона́ помо́же вам верну́ти ва́ше місце. Вона́ та́ка щі́ра, та́ка добра́, прихи́льна и свята́ вда́чею, що́, в свої́й до́брості, вважа́тима за грі́х не зроби́ти більш. Ублагáйте її спа́яти пола́ману ско́ву між ва́ми й її супру́гом, то я закла́дую все, що́ ма́ю, проти́в поки́дьки — сей пе́рерив ва́шої люббо́ви ще́ більш упо́ту́жнить її.

К а с с і о. Ти ра́еш міні́ до́бре.

Якго. Сви́дкую щі́ростю мо́єї люббо́ви и че́сно́ї до́брості.

К а с с і о. Ві́рю охóчо, и за́втра ж у ра́нці по-

прошу́ цінотливу Дездемóму овзáтись за мéне.
Оччаюсь у моїй фортуні, коли вона́ тут мене́
підріже.

Я к г о. Оттáк лóчче. Добрáніч, пáне наказній.
Пійду́ чатува́ти.

К а с с і о. Добрáніч, чесний Якго.

[Виходить Кассіо.]

Я к г о.

Ну, хто ж сказав би, що я тут плутую́?
Та́ж рада́ ся, що я даю́, и щіра,
И чесна́ и так, здаецця, треба́ б думать,
Та́ и справді так вона́, що се́ дорóга
Знов підойти́ у Му́рина під лáску.
Бо лéгше всéго сéрце Дездемóни
До чесного прохáння нахиліти.
Вона́ с природи щéдра, як приро́да.
А і́й не трóдно Му́рина вблагáти
Хоть б́и зрект́ися и свогó крещéння
И всі́х печáтей и символів віри.
Їго́ душа́ розм́якла у кохáнні,
Нехáй ив не́ї що захóче ліпить :
Над хі́бами ёго́ вона́ богі́ня.
Чогó ж я тут ехíдний? що порáяв
И показáв путь Кáссію до щáстя?
Пекéльне божéство! коли́ чортя́ка
Підвóдить нас на грі́х що-найчорні́ший,
То рóбить се́ під мáскою свята́ю.
Оттáк и я. Бо, як сей чесний дурень
Сунéцця с прб́зьбою до Дездемóни,
А ду́ра Му́ринові кучить вáчне,
Ввіллю́ ёму́ такóу отру́ту в ўхо́,
Що се́ вона́ задля́ ласóти прб́сить.

Що більш ёму добра зробити схоче,
 То більш терятиме у Му́ра віри.
 Так оберну́ я добродітель в лёпу,
 И в добрости її сплету́ тенета,
 Та й половлю́ усіх їх...

Що́, Родри́кго!

Виходить Родри́кго.

Родри́кго. Та що́? я за нею́ жену́сь на вло́-
 вах, не так як хорт, що́ лóвить, а що́ тілько гав-
 кає. Гро́ші ма́ло не всі ро́стринькав; се́ї но́чи менé
 аж на́тто до́бре оддуба́шено: и зда́ецця ми́ні, кінéць
 бу́де такий, що́ за мо́ї тру́да наберу́сь до́свіду,
 и та́кечки, зóвсім без гро́шей и з невели́чкою при-
 ба́вкою ро́зуму, верну́сь у Вене́цію.

Я к го́.

Що́ за неща́сні лю́де бес терпіння!
 Яка́ ж се ра́на го́іцця від ра́зу?
 Ми ро́зумом, не ча́рами все ро́бим,
 А ро́зум слу́хає гайно́го ча́су.
 Що́ ж тут нела́дно? що́ тебе́ побі́то?
 А ти ёго́ за те ис слу́жби ви́гнав.
 Хоч де-що́ ви́роста́є и бес со́нця,
 Та що́ рані́йш цвіте́, рані́йш и спіе́.
 По́жди ще́ трóхи... Ой! та се́ вже й ра́нок!
 В забаві́ й пра́ці час пливе́ так пвї́дко.
 Иди́, де вка́зано то́бі в билéті;
 Иди́, кажу́; навпо́слі ввна́еш бї́льше.
 Иди́ ж, иди́.

[Виходить Родри́кго.]

Тепéр зроблю́ дві рéчі:

Мо́я за Ка́ссія по́пробіть па́ню, —
 Настро́ю за́рав....

А сам тим часом Мурина спровáджу
И приведу́ як раз тогді до дбму,
Як Кáссіо благáти вáчне жінку...
Оце вона́, дорóга до робóти,
Не холодíмо ж гаяннѐм охóти.

[Вихóдить.]

АКТ ТРЕЙТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Перед Замком.

Всходитъ Кассио, с кількома Музиками.

КАССИО.

Заграйте тут, панове — плáта б́уде —
Корбтеньке, гетьману на добридень. [Музики грають

Всходитъ Дурень.

ДУРЕНЬ. Що се панове? чи не були ва́ші
струменти в Неаполі, що так гугнявлюють?

ПЕРВИЙ МУЗИКА. Як се, добродію, як?

ДУРЕНЬ. Та' ж се, спасібі вам, струменти
духовіи?

ПЕРВИЙ МУЗИКА. А вже ж, добродію.

ДУРЕНЬ. О, то й спусті хвостá!

ПЕРВИЙ МУЗИКА. На що ж спустáти хво-
ста́, добродію?

ДУРЕНЬ. А як же! Щоб так було, як и

в інших духових струментах, які я знаю. Ну, та ось вам, панове, гробші. Гетьман так уподобав вашу музику, що просить вас, ради прихильності, не чиніть нею гук.

Первий Музик. Добре, пане, ми не будемо.

Дурень. Коли в вас є така музика, щоб не було чути, то знов приймайтесь, а про чутну музику гетьман, кажуть, не вельми-то дбає.

Первий Музик. Такі в нас, добродію, нема.

Дурень. Дак поховайте ж ваші дудки в торбіну: бо я йду в господи. Геть собі!

[Виходять Музики.]

Кассіо. Чи чуєш, мій чесний друже?

Дурень. Ні, ваш чесний друг не чує, а я вас чую.

Кассіо. Покинь будласко свої вигадки. Ось тобі кришеник золота. Коли служача пані, прибічниця гетьманши, встала, скажи їй, що Кассіо бажає ласки поговорити трішки в нею. Чи зробиш се?

Дурень. Вона вже встала, добродію. Коли хочете потурбуватись сюди, я донесу їй. [Виходить.]

Виходить Ягго.

Кассіо.

Спасібі, друже. Саме в пору, Ягго!

Ягго.

То ви оце ще й не лягали спати?

Кассіо.

Ні, ще. Як розійшлись, уже світало.

Зосміливсь я послати до твоєї

Емілі. Хочу їй попросити

Прокуруваті міні як небудь приступ

До добродітельної Дездемони.

Якго.

Прийшло її сюди до вас негáйно,
Та й Мурина вмудрюся вивзавать з дому,
Щоб вам було вольнійше розмовляти. [Виходить.

Кассіо.

За се тобі я вельми, вельми вдячен. [Виходить Якго.
Ще не видав я з рóду Флорентіна
Добрійшого й чеснійшого над Якга.

Виходить Еміля.

Еміля.

Добрідень, пане наказній наш любій!
Жалкую про пригóду вашу; тільки ж
Усе гаразд знов незабаром буде.
Гетьман про се ж жонбою мав розмову,
И пані гаряче за вас озвãлась.
А Мурин каже, той, що ви сколбли,
Високої тут слави заживає,
Та ще идé й з великого коліна;
Тим, по здорóвому уму, не можна
Було не оддалити вас од слóужби;
Та він, мовляв, вас любить, и не трéба
Вам лóччого ходáтая над нéго,
Щоб вас при пéрвій нагóді верну́ти
На слóужбу знов.

Кассіо.

А все такі прошу вас,
Коли в вас лічить се абó вóзмóжно,
Знайті міні случáй поговоріти
На самоті з гетьманшею.

Е м и л я.

Ходімо,

Я проведу вас, де вам буде можна
Из нею щірим сёрцем розмовляти.

К а с с і о.

За се я вам завдячен дуже, дуже.

[Виходять.]

С Ц Ё Н А Д Р Ё Г А.

Світанця на Замку.

Віходять Отелло, Якго та Дворяне.

О т е л л о.

Оддай листі сі лóцманові, Якго,
И через него уклонісь вельможним.
А я пійду оглядувати вёрки.
Приходь туді.

Я к г о.

Зроблю, мій добрий пане.

О т е л л о.

Чи пійдемо, панове, подивітись?

Д в о р я н е.

Вельможного добродія ми слуги.

[Виходять]

С Ц Ё Н А Т Р Ё Ї Т Я.

Перед Замком.

Ввійходять Дездемона, Кассіо та Емілія.

Д Е З Д Е М О Н А.

Будь певен, любий Кассіо, що зможу,
Усе зроблю я задля тебе.

Е м і л і я.

Зробіте, люба пані. Муж мій, знаю,
Сумує так, мов про свою пригόδу.

Д Е З Д Е М О Н А.

О! чесная душа.

В тим не сумніся,

[До Кассіо.]

Що я вас пороблю такими друзьми,
Як ви й були.

К А С С І О.

Добрійшая синьоро,

Що б из Михайлом Кассієм ні сталося,
Він буде вам слугою вірним вічно.

Д Е З Д Е М О Н А.

О, вірю й дякую! могб ви пана

И любите и знаєте оддавна.

Бувайте певні, що од вас він тільки
Задля політики оддалюватись буде.

К А С С І О.

Так, пані; та політика ся мбже
Абб на довгий вельми час задлятись,
Абб водіцею самою пробавлятись,
Чи то в таких обставинах захлянуть,
Що, за очима бұвши, геть од місця,
Втеряю ласку й пам'ять у гетьмана.

Дездемона.

Ні, не сумнієсь. Ось и Еміля свідок,
 Що я тобі за місце поручилась.
 Знай, що кому я обіцяла дружбу,
 Додержую її аж до останку.
 Мій пан не матиме покою в мене.
 Я внеможу ёго бдіннєм щоденним,
 Затуркаю ёго до нестерпіння.
 Постіль ёму я оберну у шкблу,
 Обід у сповідь, и в усяке діло
 Вплету ёму за Кассіа прохання.
 Розвеселіся ж, Кассіе: скорійше
 Ходатай твій умре, ніж занедбає
 Твою нещасну справу.

Виходять Отелло та Якго оддалік.

Е м и л я.

Иде сюди й гетьман.

К а с с і о.

Прощайте, пані.

Дездемона.

Ні, слухайте, як я просити буду.

К а с с і о.

Синьоро, не тепер. Міні ніякось...

Не здібен я и до моєї цілі.

Дездемона.

Ну, добре; так чиніть, як вам найлучче.

[Виходить Кассіо.]

Я к г о.

Га! се вже й не годіця.

О т е л л о.

Що ти кажеш?

Я к го.

Нічого, пане, чи... я й сам не знаю.

О т е л л о.

Чи се не Кассіо пійшов од пані?

Я к го.

Як! Кассіо? Ні, пане. Чи то ж можна,
Щоб він од неї утекав, як злодій,
Зуздівши, що йдете?

О т е л л о.

Се він, здається.

Д е з д е м о н а.

А я, мій пане, зараз розмовляла
З одним просителем нещасним. Дуже
Він побивається, що ти гнівися.

О т е л л о.

Про кого мова се?

Д е з д е м о н а.

Про наказного. Мій ти любий пане,
Коли я в тебе заслужила ласки,
Чи зрушити тебе потугу маю,
То помирись із ним тепер же, тут же.
Коли тебе не любить він всім серцем
И провинив в лукавства, а не ж жару,
То я не знаю тівку в чесних лицях.
Прощу, верний ёго.

О т е л л о.

То се він звіцді...?

Д е з д е м о н а.

Се він, — такий принижений, понурый,
Що и міні свого zostавив суму,
И я сумую в ним. Верний бо, серце!

О Т Е Л Л О.

Ні, не тепер, кохана Дездемона.
Хай іншим часом.

ДЕЗДЕМОНА.

Чи се ж буде скоро?

О Т Е Л Л О.

Для тебе, сёрденько, як можна скорше.

ДЕЗДЕМОНА.

Сёгодні як вечери?

О Т Е Л Л О.

Не сёгодні.

ДЕЗДЕМОНА.

Так як обіду за́втра?

О Т Е Л Л О.

За́втра дома

Я не обідаю. До замку звано.

ДЕЗДЕМОНА.

Ну, після за́втра к но́чи, чи в Вівтрок

У ранці, у Вівтрок о полудні,

Чи к но́чи, чи хоть в Сэреду у ранці.

Прощу тебе, скажи, коли, да тільки

Не дальш трéх днів. Бо він уже пока́явсь.

Та й про́вина ёго, як нам зда́ецця,

(Хиба́ що під войну́, мовля́в, вам тре́ба

И лу́ччого для при́кладу кара́ти)

Така́, що тільки постраха́ти сто́ить.

Коли ж, Отелло, при́йде він? кажи́ бо!

Диву́юсь, що́ о́ такé бу́ло на світі,

В чім я твоє́й о́ не вво́лила во́лі,

Або́ так га́ючись сто́яла! Де ж пак!

Миха́йло Ка́ссіо, що ти приво́див,

Як залиця́всь ище́, и як же ча́сто,

Як я було тебе суджу в розмові,
Він тяг за тебе руку! сей Михайло
Не має пріступу тепер. Йй Богу,
Я стілько навіть би зробила...

О т е л л о .

Ну, годі ж, годі вже! Нехай приходить
Колі хотія. Ні в чім тобі не хочу
Відмовити.

Д е з д е м о н а .

Та се ж и не проханнє.

Се все одно, що я б тебе просіла,
Надінь перчатки, або взйж ситного,
Абб укúтайся, абб корисне
Зроби собі самому. Ні, коли вже
Схотіла б я твою любов извідать,
То мусив би есі щось изробити
Важке, тяжке и претрудне й страшенне.

О т е л л о .

И не відмовив би тобі ні в чому.
Благая тільки, будь така ласкава,
Зостав на час мене собі самому.

Д е з д е м о н а .

Тобі відмовити? Прощай, мій пане.

О т е л л о .

Прощай; я зараз буду, серце Дєзю.

Д е з д е м о н а .

Ходім, Емілю.

Так чині, як хочеш.

Що б ні задумав ти, на все готова. [Виходить з Емілею.]

О т е л л о .

Прекрасне существо! Погибель вичня
Моїй душі, коли тебе розлюбить!

И як тебе б я перестав любити,
Настав би всюди хаос.

Якго.

Мій благородний пане...

О т е л л о.

Що там, Якго?

Якго.

Чи сей Михайло Кассіо, як ви лицялись
До пані, знав, що ви вже полюбілись?

О т е л л о.

Знав од початку й до кінця. Для чого
Про се питаєш?

Якго.

Не для чого, тільки

Задовольняючи мою догадку.

О т е л л о.

Яку ж се, Якго?

Якго.

Досі я й не думав,

Щоб він коли бував знаком із нею.

О т е л л о.

О, так! ще дуже часто він між нами
Бував и посередником.

Якго.

Чи справді?

О т е л л о.

Чи справді? Справді. Що тебе дивує?
Хибá у тебе він не чéстен?

Якго.

Чéстен,

Мій пане.

О т е л л о.

Честен? Ну, так, честен.

Я к г о.

Мій пане, скільки я се знаю.

О т е л л о.

Що там

У тебе на умі?

Я к г о.

Умі, мій пане?

О т е л л о.

Умі, мій пане! Ну, клянуся небом,
Він мов луна у мене, мов на думці
У нього щось чудовишне, гидке,
Чого не смі виявити. Да що там
Ти думаєш? Я чув, що ти пробовкнув
„Оце вже й не годіця“, як од пані
Моєї Кассію відходив. Що ж там
Знайшов еси собі не до подобби?
А як сказав, що він був мій порадник
Увесь той час, як я лицявся до неї,
Ти викликнув: „Чи справді?“ та й насупивсь,
Неначе щось страшне в тобі озвалось.
Коли мене ти любиш, не таєся.

Я к г о.

Ви знаєте, що я люблю вас, пане.

О т е л л о.

Я думаю, що любиш, и оттім-то,
Що ти так повен вірности и чести,
Що важиш річ свою перш ніж промовиш, —
Оттім мене твоє словце й тривожить.
Бо у людей фалшивих та ехідних
Такé за звичай, а в людей правдивих

Се та́йний по́клик, що не се́рця рве́цця,
Котре́ не впі́нить чу́ства.

Я к г о.

Я за не́го,
За Ка́ссія, гото́в клясти́сь, що че́стен.

О т е л л о.

Я так же ду́маю.

Я к г о.

И лю́дям тре́ба б
Та́кими бу́ть, як нам вони́ здаю́цця,
Або́ вже іншими и не здава́тись.

О т е л л о.

А пе́вно му́сять бу́ти, чим здаю́цця.

Я к г о.

Оттим-то й ду́маю, що Ка́ссій че́стен.

О т е л л о.

Ні, ні, тут є́ щось інше, щось важні́ше.
Про́шу, кажи́ міні́ так, як ти ми́слиш,
Мов сам до се́бе, и про́мов найгі́рше
Найгі́ршими слова́ми.

Я к г о.

До́брий па́не!

Прості́ть міні́. Я му́шу все чини́ти
По до́вгу служби́; тут же й раб свобо́ден.
Одкрити́ ми́слі? Що́ ж, як там гидо́та?...
В який черто́г паску́дне не зала́зить?
В яко́му чи́стім се́рці не си́дають
На су́дищі́ нечи́стї́ підозрі́ння
Из ду́мками ро́зумними́, святи́ми?

О т е л л о.

Ти конспиру́еш проті́в дру́га, Якго,
Коли́ хоть ду́маєш, що він збешче́сен,

Та й робиш слух ёго чужим для себе.

Я к го.

Благаю вас... коли я помиляюся
В моїх догадках... бо нещасна вдача
Мене спонукує там вло вбачати
И підовряти, де нема нічого...
Нехай ваш розум не звертає уваги
На думисли миверні и непевні.
Ні для впокою вашого — благаю —
Ні для мого достоїнства и чести,
Мбix вам не годіцця знати думок.

О т е л л о.

Що ж там за думки в тебе?

Я к го.

Любий пане,

Дорбжче всіх кштовностей для серця
Мужчини й жінцини їх добра слава.
Хто краде в мене гроші, краде сміття,
Такé щось краде, що нічим зробилось.
Гріш був моім, тепер ёго, а перше
Він був рабом у тисячей таких же.
А той хто добру славу в мене краде,
Берé такé, що сам не збагатіцця,
Мене ж изробить старцем між старцями.

О т е л л о.

Я хочу знати, що за думки в тебе.

Я к го.

Не взнали б ви моїх таємних думок,
Хоть би в руках моє держали серце,
А й нагто, як вонó у мене в грудях.

О т е л л о.

Га!...

Якго.

О мій пане! бережітьесь жалю,
 Сьго веленобокого дракона,
 Що сам собі вироблює ту піщу,
 Котрою харчіцця. Той рогатий
 Живе щасливо, що, дознавшись правди,
 Не любить більш бешчєсниці своєї.
 А от хто жизнь клєне: хто любить,
 Та й не діймає віри; хто сумніцця,
 Та й більш ищє, ищє міцнійше любить!

О т е л л о.

О жалосте!

Якго.

Убогий, та довольний, роскошє;
 А Крєвівські скарби убогі будуть,
 Мов та віма, такому, що боїцця
 З багатиря злидєнником зробітись.
 О мій Божє! сохрани весь рід мій
 Од рєвности.

О т е л л о.

Як? як се? Се вже й справді

Ти думаєш, що я собі зробив би
 Життє из рєвности и, мов той місяць,
 Мінився від нових що-раз підворів?
 Сумніння и декрєт — одно у мене.
 Оддай мене за цапа, як побачиш,
 Що я зробив души моєї ділом
 Такі пувірчаті, пусті догадки,
 Як ти натякуєш. Я не зроблюся
 Рєвним, чуючи, що в мене пані
 Вродлива, огрядна та бенкетлива,
 Прорєчиста, співоча, веселюща

И танцюрна. Де с'є добродітель,
 Там се нове ще с'єво до неї.
 Ба й те, що я достоїнствами вбогий,
 Менé найменше страхом не трівожитьь.
 Булі ж у неї очі в залицяння,
 Та й вибрала менé в усіх. Ні, Яко,
 Я перш побачу, ніж всумніюсь. Всумнівся —
 Дай доводи; а вже як упевніюся,
 Тоді прощайте и любов и ревність.

Яко.

Я дуже рад. Тепер я в легким духом
 Вам покажу, як я до вас прихилен.
 Прийміте ж се від мене, як повинність.
 Про доводи ще не промовлю й слова.
 Нагляньте ва вашою жонбою;
 За Кассієм такж дивітесь пильно.
 Стреляйте оком без жалю сліпого.
 Я б не хотів, щоб ваша благорідна
 Душа терпіла за добр наругу.
 Глядіть. Я знаю сих Венеціянок.
 Вони такі гріхи ясують небу,
 Яких не сміють ясувати мужу.
 В них совість не в тому, щоб зупинятись,
 А в тім, щоб добре из гріхом ховатись.

Отелло.

Так думаеш ти?

Яко.

За вас пійшовши, обманіла б'атька.
 Як перед вашим поглядом тремтіла,
 Тоді найбільше погляд ваш любіла.

Отелло.

Се правда.

Я к г о.

Ну, тепér змíркуйте дáлій.

Коли бу́ла така́ ще молодéнька,
Та вмíла так тумáнить ба́тьку б́чі,
Що той подумав, се бу́ло відéмство...
Одна́кож я бага́цько взяв на себе...
Смирéнно вас блага́ю, вибачáйте,
Не осудíть мою́ до вас прихíльність.

О т е л л о.

Ні, я то́бі завдя́чен, по́ки жи́вні.

Я к г о.

Я ба́чу, що ваш дух стрíво́живсь трóхи.

О т е л л о.

Ні же, ні же.

Я к г о.

Я дáлебі бо́юся.

Вповáю, ви змíркóєте, що я вам
Се говорíв с прихíльності... Да тíлько
Я ба́чу, що ви зру́шені... Блага́ю,
Не ви́ведіть з мо́їх рíчéй нічо́го
Значні́шого, як тíлько підозрíвне.

О т е л л о.

Ні, ні.

Я к г о.

Коли́ ж не вде́ржитесь, мій па́не,
Мої слова́ впадóуть в таку́ гидóту,
Що в ме́не й думки не бу́ло про не́ї.
Та́ж Кассіо́ достóйний друг мій... Ба́чу,
Мій па́не, що ви зру́шенні.

О т е л л о.

Не вéльми...

Я пéвен в тім, що Девдемо́на че́сна.

Якго.

И мно́гі літа їй из єї чє́стю!

И вам, щоб думати про неї добре!

Отелло.

Коли ж сама природа, заблудившись...

Якго.

Ото ж то й е... як от, хоть би... дозво́льте

Міні восмі́літися перєд ва́ми...

Що знєхтувала всіми жениха́ми

И клі́мату свого и цвіту й са́ну.

Приро́да тут усім одна́ко пра́вить.

Гум! їнший тут почу́в би ди́кий по́ваб,

Гидке́ хотінне и нелю́дзькі думки...

Та, ви́бачте в моє́му підозрінні,

Я говорю́ не на́впрямкі про неї,

Хиба́ що, с по́вабу опа́мята́вшись,

Вас до своїх люде́й рівняти за́чне,

Та й жа́лкува́тиме.

Отелло.

Проца́й; дово́лі!

Коли́ постереже́ш ище́ що-небу́дь,

Скажи́ міні. Звели́ такбж и жі́нці

Присо́чувати. А тепє́р иди́ вже, Якго.

Якго.

Проца́йте: па́не мій.

[Охлє́блячи.

Отелло.

Про що́ було́ жени́тись? Пє́вне діло,

Що че́сна ся лю́дина бі́льше знає,

Ані́ж вия́влює.

Якго, вертаю́чись.

Мій лю́бий па́не,

Коли́б міні́ та вас угово́рити

Не думати про се. Зіста́вте вре́мю.
 Хоть Ка́ссія й годило́сь би верну́ти
 (Бо він порядкува́в з вели́ким хістом),
 Та ви зво́літе ще ё́го приде́ржать :
 Побачите, що́ він и що́ на думці́ в не́го.
 Вважа́йте, як за не́го ва́ша па́ні
 Благати́ме вас из вели́ким жа́ром.
 Се бу́де значня́ річ. Тим ча́сом зна́йте,
 Що́ я аж на́тто вже у стра́хи вда́вся
 (Бо я собі́ підві́рливий не да́рмо),
 А їй — ані́ пів сло́ва. Я про́шу вас.

О Т Е Л Л О.

Не бі́йся, я себе́ впи́няти вмію.

Я к го.

Ще́ раз приймі́ть моє́ проща́ння.

[Вихо́дить.

О Т Е Л Л О.

Коза́к сей вельми́ че́сная люди́на
 И вна́в душе́ю учено́ю до́бре
 Всі́ спону́ки людвько́го оберта́ння.
 Коли́ мій со́кіл ди́ко с пут ирве́ця,
 Неха́й ті пу́та соколи́ні бу́дуть
 Моє́го се́рця стру́ни доро́гі, —
 Я їх порву́: леті́ собі́ за ві́тром
 На здобич, на тала́н. А я, я чо́рний
 И тих мяке́ньких висло́вок не маю́,
 Котри́ми їх сві́тлішники ча́рують,
 Та и в доли́ну літ уже́ спуска́юсь...
 Ну, не вели́ке го́ре ще...

Жіно́ча зра́да...

Ошу́кано мене́; мо́я уті́ха
 Тепе́р пого́рда. О прокля́ттє бра́ка!
 Що́ він да́є нам сі́ ніжні́ исто́ти,

Та не дає їх прїнаду. Я б лўчче
 Хотїв бути жабою и годуватись
 Темнїшним смородом, нїж оддавати
 Куточок в сєрці жєнщини другому.
 Та се вже язва високо поважних,
 Впривилеєваних не так, як нїпшї.
 Як смерть, гїрка ся доля неминуча.
 Нам на роду вже язва ся рогата
 Написана. А ось и Дездемона.

(Виходять Дездемона та Емїля).

Коли вона олжїва, о! то й нєбо
 Смиєцця с сєбе. Нї, нї, я не вірю.

Дездемона.

Що ж, мїлий мїй Отєлю! и обїд наш,
 И благороднї гостї, що заклїкав,
 Ждуть та пождуть тебе.

Отєлло.

Ох, вибачайте!

Дездемона.

Чого твїй голос так ослаб? Здорів ти?

Отєлло.

Болять у мене тут, отгўт у лобї.

Дездемона.

Се певно від бдїннї. Вонб минєцця.
 Дай завязу крїпєнько. За годїну
 И перестанє.

Отєлло.

Не сягонє ся хўстка. [Відкидає хўстку.
 Нехай собі. Ходїм, иду с тобю.

[Виходять Отєлло та Дездемона.

Емїля.

Я вєльми рада, що знайшла сю хўстку.

Се первий спомин в неї від Отелла.
 Чудвий мій муж сто раз мене навчав,
 Щоб я украла. Та вона так любить
 Сей знак (бо заклинав її до віку
 Хранити Мурин), що не випускає
 Из рук, цілує й розмовляє ніжно.
 Я вишию таку для Янга хустку.
 Бог знає, на що се йому вдалося...
 Міні абі ёго вволити волю.

Віходить Янго.

Я н г о.

Ге-ге! ти що тут самотою робиш?

Е м и л я.

Не сердся, я для тебе щось робила.

Я н г о.

Для мене? Ти для мене більш не зробиш...

Е м и л я.

Як що?

Я н г о.

Як жінку нависноголову...

Е м и л я.

Та й годі? А скажи ж тепер, що дав би
 Міні за ту самісіньку хустину...

Я н г о.

Що там за хустка?

Е м и л я.

Що за хустка? Ось що!

Се в Дездемони первий подарунок
 Од Мурина, що ти про него кучив...

Я н г о.

Дак ти и вкрала в неї?

Е м и л я.

Ба, ні: вона́ сама́ її згубіла,
А я, тут б́увши, и вяла́. Дивісь лиш.

Я к г о.

От добра́ дівчина! Ну, ке ж, дава́й же.

Е м и л я.

Про щò вона́ тобі? чо́гò так пильно́
Бажав се́го?

Я к г о.

А щò тобі до то́го? [Вириваючи хустку.]

Е м и л я.

Коли́ се не яка́ вели́ка спра́ва,
Верні́ міні. О бі́дна па́ні! як побáчить,
Що загубі́ла ху́стку, то й здурі́є.

Я к г о.

Не зна́й про не́ї. Ве́льми пильна́ спра́ва.

Иди́, иди́ від мене́.

[Виходять Емиля.]

Згублю́ я ху́стку в Ка́ссієвій ле́жці,
А він неха́й там зна́йде. Сі дурні́ці,
Легкі́ як во́здух, для ревни́вця ва́жні,
Мов покреплéнне иє Письма́ Свято́го.
Вонò такі́ що-небу́дь зрòбить. Му́рин
Вже бóреця з отру́тою моєю́.
Бо небеспéчні думки́ та ж отру́та.
Іх спéршу и смако́м насі́лу вхо́пиш,
А вві́дуть трóшки в кров, то загоря́цця,
Мов сірчана́ копа́льня... Я й ка́зав так...

(Виходить Отелло.)

Ось він и́де! Ні мак, ні мандрагóра,
Ні всі ві́лля снотворні́ на сві́ті
Тепéр не верну́ть сна то́бі тако́го,
Який ти знав ще вчóра.

О т е л л о .

Га! га! зрада!

Менé сфалшивити?

Я к г о .

О мій гетьмане!

Що се вам? кінте се, забутте.

О т е л л о .

Геть, шчезни! ти оддав менé в катівню.

Клянуся, лúчче знать велику зраду,

Ниж знáти мáло.

Я к г о .

Що ви, мій гетьмане?

О т е л л о .

Чи чув я крадені години ласі?

Не бачив я, не думав, не терзався.

И сю ніч добре спав, и був веселий,

И Кассієвих не знайшов цілунків

У неї на губáх.

Когó окрадено, байдужного про шкóду,

Не знай, то й бóде все ненáче ціле.

Я к г о .

Міні се гíрко чути.

О т е л л о .

Щасливий був би я, хоть бій все військó

С льонірами поласувалось нею,

Абї не знав я. А тепér на віки

Прощáй, висóкий дúху и вгонóбо!

Прощáй, пернáте військó, гóрді бítви,

Що й ш честолóбства рóблять добродітель!

Прощáй, и ржучий кóню й труби й сурми,

И духовдвіжні тулумбáси й флéйти,

И царювітий сгáгу, и вся шáно,

Пихо и гóрдосте, пригóди й славо!
 И ви прощáйте, пáгубні гармáти,
 Що гримитé мов Зевс бессмéртний з нéба!
 Прощáйте! вже кинéць моїй робóтi.

Я к г о.

Чи се ж може́бна рiч, мiй пáне...

О т е л л о.

Ледáщо! ти мiнi се мýсиш пéвно
 Вказáть, що та, когó люблю, блуднiця!
 Дай дóвод пéвний, я́вний, очовiстий,

[Вхопивши ёго за Горло.

Атó клянýсь бессмéртною душéю,
 Тобi б соба́кою родiтись лóчче,
 Нiж óдповiдь давáть гнiвú моéму!

Я к г о.

От до чогó дiйшло!

О т е л л о.

Нехáй я бáчу,
 Абó хоть так постáв мiнi сю спрáву,
 Щоб нi за щó сумнiння не чеплiлось,
 Атó вдихáй!

Я к г о.

Мiй благорóдний пáне...

О т е л л о.

Коли се клеветá, мiнi на мýку,
 То перестáнь молiтись, знищи совiсть,
 И на страшнé грóмадь страшнiйше,
 Робiй такé, щоб нéбо заридáло
 И вся землiя влякáлась: бо нiчогó
 Вже бiльшого не додаси́ до сýду.

Я к г о.

О милосéрдий Бóже! заступiся

Хоть ти за мене. Та чи ви ж людина?
Чи есть у вас душа, а́бб хоть ро́зум?...
Бог з ва́ми! го́ді вам служі́ти!
О, го́ре дурневі, що й ш че́сти ро́бить
Собі поро́к!... О сві́те, о, ти зві́рю!
Знай, знай... о сві́те!... бу́ть прб́стим, че́сним,
Се не беспéчно... Дя́кую за шкóлу.
Од ні́ні я всіх дру́зів оццу́раю́сь,
Ко́лі за дру́жбу да таке́ прийма́ти.

О т е л л о.

Ні, стій... Ти му́сиш че́сним бу́ти...

Я к г о.

Я му́шу бу́ть ро́зумним. Бо че́стиво́сть,
Се ду́ра, що те́ряє заробі́ток.

О т е л л о.

Кляну́ся сві́том, та́к міні́ зда́ецця,
Що па́ні в мене́ че́сна; а знов зда́ецця,
Нена́че и нече́сна. И про те́бе
Я ду́маю, що ти ду́ша правді́ва,
А знов міні́ зда́ецця, що ти кле́плеш.
Я хóчу ма́ти який не́будь до́вод.
Мо́є имя́ бу́ло як лик Діа́ни;
Тепе́р зама́зане и чо́рне, на́че
Мо́є лице́. О, есть и́ще на сві́ті
И вері́вки й но́жі, а́бб отру́та,
А́бб о́гнь, а́бб во́да, що то́пить!
Не поте́рплю сё́го... Ко́ліб же пе́вність!

Я к г о.

Я ба́чу, па́не, вас же́ре́ доса́да.
Жа́ль, що до́вів до не́ї. Так ви пе́вним
Хоті́ли б бу́ть?

О т е л л о.

Хотів би? ні, я хочу!

Я к г о.

И можете. Та як? чого вам треба?

Застать їх на гарячому учінку?

Побачити її під...

О т е л л о.

Смерть и пекло! о!

Я к г о.

Міні вонó труднім здаецця ділом,

Щоб привесті їх до такбі сцени.

Бо не дурні вони́, щоб смёртне око

Вбачано, як вони́ товчу́цця,

Опріч їх власного. Ну, щò ж? и як же?

Щò я казатиму? и де тут певність?

Річ неможэбна се вам бачить,

Хоть будь вони́ бес соромá, як кози,

Хоть будь вони́ палкі, як обізьяни,

И біснுவáті, як вовкі у тіцці,

Абó безумні, ак пьяна́ дурно́та.

Ну, та коли́, кажу́, які дога́дки,

Чи то які обста́вини могу́щі,

Що до дверей́ як раз приво́дять правди,

Задово́льнять вас трóхи, то се можна́.

О т е л л о.

Дай я́вний до́вод, що вона́ невірна́.

Я к г о.

Я не люблю́ такбі служби́,

Та вже зайшов у цій далéко справі́,

Задля́ дурно́ї чесности́ й любови́,

Пійду́ и дальш. Неда́вно ми лежали́

Ис Кáссіем; боліли в мене́ зу́би,

И дуже довго я не міг заснути.
Буваче інший слабодух таківський,
Що про свої діла и сонний мимрить.
Таким собі и Кассіо удався.
Иво сну, чую : „Люба Деадемоно,
Буваймо, каже, сторожки в любові“ !
А потім ухопів мене за руку :
„О люббе, каже, существо“ ! и кинувсь
Мене так навіженно цілувати,
Неначе рвав с коріннем поцілунки,
Що в мене на губах повиростали.
А далій ногу на мене закинув,
Поцілував мене и так промовив :
„Будь проклята ся доля бідолашня,
Що Мурину тебе запропастила“ !

О т е л л о .

Чудовишно ! о, се не людвкє діло !

Я к г о .

Та се ж був тільки сон, мій пане.

О т е л л о .

Ба, він виявлює, що справді сталося.

Я к г о .

Хоть се и сон, та в нім тяжкє сумнінне,
И помагаче він уликам іншим,
Легким...

О т е л л о .

Я розірву її на шматтє !

Я к г о .

О, ні ! держітєсь розуму : бо ще ми
Не бачимо учінку ; ще річ можна,
Що пані... От ви що міні скажіте :
Чи ви не бачили в руках у пані

Шекспірові Твори, I.

Суніцями мерéжаної ху́стки ?

О т е л л о.

Се я їй дав : се мій гості́нець пер́вий.

Я к г о.

Не знав се́го я, тільки ба́чив ху́стку

Як раз таку́ у Ка́ссія се́годні.

Він бо́роду втира́в. Тепе́р я ба́чу,

Що се та са́ма.

О т е л л о.

О, ко́ли та са́ма...

Я к г о.

Чи та, чи й́нша, та ко́ли від не́ї,

То проти́в не́ї се нова́ улі́ка.

О т е л л о.

Ко́либ сей раб мав со́рок тис́яч жи́зней!

Бо одні́ міні́ для по́мети ма́ло.

Тепе́р я ба́чу пра́вду. Глянь же, Якго :

Так я здмухну́в мою́ любо́в, на ві́тер.

Кіне́ць їй. О, ви́ходь же, чо́рна По́мсто,

Ис преиспо́днёго тво́го затво́ру!

Одда́й, Любо́в, віне́ць свій и престо́л свій

В мо́їй душі́ Нена́висті́, тира́ну.

Напру́жуйтесь свої́м запáсом, гру́ди :

Рига́йте га́спедзькими́ язи́ка́ми!

Я к г о.

Спокі́йтесь бо !

О т е л л о.

Крові́, крові́, о, крові́!

Я к г о.

Пості́йте, ще й розду́маєтесь, мо́же.

О т е л л о.

Ніко́ли, Якго. Так як Понт хо́лодний

Не знає воротті и безустанно
 До Пропонтиди й Геллеспонту ріне.
 Мої криваві думки, збунтувавшись,
 Не озирнуцця на любов покірну,
 Поки їх проглине широка помста.

[Ставши на вколішки.

И от, клянусь сим мармуровим небом,
 Шануючи мою священну клятву,
 Що я сповню обіт!

Я к г о.

Ще не вставайте. [Ставши на вколішки.

И ви, стихії, що кругом обетали!
 Свідкуйте всі ви, що прихильний Якго
 Присвячує свій розум, руки й серце
 На послугу Отелловій обиді.
 Нехай звелить, а в мене послухання
 За каяття и милосердя стане,
 Якé б там ні було криваве діло.

О т е л л о.

Не дяками порожніми вітаю
 Твою прихильность, ні я зрава
 Ні прийму и дам тобі роботу.
 За сі три дні щоб я почув от тебе,
 Що Кассія нема на світі.

Я к г о.

Мій друг умер. Сказали, и вже сталося.
 Ну, а вона нехай живе.

О т е л л о.

Прокляття

Не соромляжій плюсі! о, прокляття!
 Ходімо звіццїля. Я заховаюсь,
 Чи не придумаю, як швичче стратить

Вродливе чортеня. Тепер ти, Якго,
Мій наказний.

Якго.

Я ваш увесь на віки. [Виходять.

С Ц Е Н А Ч Е Т В Е Р Т А.

Т а м ж е.

Виходять Дездемона, Емиля та Дурень.

ДЕЗДЕМОНА. Чи ти, козаче, не знаєш, де Кас-
сієва лежа?

ДУРЕНЬ. Не смію сказати, щоб він лежав.

ДЕЗДЕМОНА. Чом не смієш?

ДУРЕНЬ. Він воїлка, а назвати воїлку лежнем
все одно, що прокблотись.

ДЕЗДЕМОНА. Та годі! Де він стоїть?

ДУРЕНЬ. Сказати, де він стоїть, все одно, що
сказати, де він лежить.

ДЕЗДЕМОНА. Що ж тут за товк?

ДУРЕНЬ. Я не знаю, де він стоїть, и для ме-
не відумати яку лежу и сказати, що він лежить
тут або там, все одно, що лягти самому.

ДЕЗДЕМОНА. Можеш ти розпитати про него
и довідатись од інших?

ДУРЕНЬ. Я вісповідаю весь світ про него;
сірич питатиму, а вони відказуватимуть.

ДЕЗДЕМОНА. Знайди ж ёго та приведи сюди.

Скажи, що я влагала за нього мого пана, и вповаю,
що все буде гаразд.

Дурень. Зробити се не буде над раум людзь-
кий, тим я попробую зробити. [Виходить.

Дездемона.

Де б я могла хустину ту згубити?

Емиля.

Не знаю, люба пані.

Дездемона.

О, лүчче б я калітку загубила,
Крузадами набіту! Се ще добре,
Що благородний Мурін мій упевнен
И не ревнівий, як злиденні люде:
Атб б взяли ёго недобрі думки.

Емиля.

Він не ревнівий?

Дездемона.

Він? Міні здаецця,

Що сонце, де на світ він народівся,
Из него віссало такі химери.

Емиля.

Ось він идё.

Виходить Отелло.

Дездемона.

Тепёр не вітчеплюся,

Докіль він Кассія до себе не покліче. —
Ну, що, мій пане, як вам?

Отелло.

Так, нічого,

Мої ти добра.

[Стиха: О, як трудно ніцить! —

А ти як, Дездемона?

ДЕЗДЕМОНА.

Я здорова.

ОТЕЛЛО.

Дай руку. О, рука ся вохкувата!

ДЕЗДЕМОНА.

Не знає, старости, ані турботи.

ОТЕЛЛО.

Ні, се що ти плідна и серцем щедра...

Гаряча й вохкувата. Йй би треба

Не важивати так багато воли,

А постувати більше та молитись,

Та истязать себе святим говіннем:

Бо тут потіє молодé чортятко,

Що звикло бунтуватусь. Гарна ручка...

И щедра.

ДЕЗДЕМОНА.

Ти се можеш говорити:

Вона тобі подарувала й серце.

ОТЕЛЛО.

О, щедра, так! В старовину водилось,

Що серце оддавало руку; от же

Нова геральдика уже не серце,

А руку оддає.

ДЕЗДЕМОНА.

На се не знаю,

Як відказати. Ну, ти ж обіцявся?

ОТЕЛЛО.

Що обіцявся я, мой ти цяцю?

ДЕЗДЕМОНА.

А я по Кассія уже послала,

Щоб до тебе прийшов поговорити.

О Т Е Л Л О.

Який у мене нежит! Ке лиш хустки.

Д Е З Д Е М О Н А.

Ось хустка.

О Т Е Л Л О.

Ні, тієї дай, моєї.

Д Е З Д Е М О Н А.

Нема тієї.

О Т Е Л Л О.

А, нема?

Д Е З Д Е М О Н А.

Немає.

О Т Е Л Л О.

Велика шкода се. Бо ту хустину
Дала ще матері моїй циганка.
Вона була воробка, и уміла навіть
Читати людські мислі, и сказала:
Поки ти не втерєш сеї хустки,
Ти не втерєш и над мужем власти,
Над серцем чоловіка; як же згубиш
Чи оддася кому, то око мужа
Зненавидить тебе, и в серці в него
Новє якесь кохання обівєдця.
Вмиряючи, моя покійна мати
Міні подарувала ту хустину,
И наказала, щоб оддав я жінці,
Коли судилося міні женитись.
Так я й зробив. Храни ж мою хустину
Мов неопінену віницю ока.
Згубити чи оддати, се нещастє
Такє, що більшого нема й на світі.

ДЕЗДЕМОНА.

Чи справді?

О Т Е Л Л О.

Вірне слово. В тій тканійні
Е чарі. Бо, в проробчій иступленні,
Мерéжила її старá сивілла,
Що двісті раз вбачала обхід сонця.
Освячені булі й шовкові черви,
А шовк фарбовано ропію в мумий,
Що вітекла с серцець дівочих чистих.

ДЕЗДЕМОНА.

Невжé? И це все правда?

О Т Е Л Л О.

Найправдівша.

Тим вельми оглядно храни сю хустку.

ДЕЗДЕМОНА.

О лучче б же міні її й не бачить!

О Т Е Л Л О.

Га! чом же се?

ДЕЗДЕМОНА.

Чогó се ти говориш так сердито?

О Т Е Л Л О.

Згубіла? втратила? кажі, нема вже?

ДЕЗДЕМОНА.

О небеса, храни́ть нас!

О Т Е Л Л О.

Що ти кажеш?

ДЕЗДЕМОНА.

Я не згубіла. Ну, а як згубіла б?

О Т Е Л Л О.

Як?

ДЕЗДЕМОНА.

Ні, я не згубіла.

ОТЕЛЛО.

Принесі ж до мене.

ДЕЗДЕМОНА.

И принесу, та не тепер. Бо, бачу,
Се с хитрощів, аби я не просіла.
Нехай бо Кассіо у службі буде!

ОТЕЛЛО.

Подай міні її. Я починаю...

ДЕЗДЕМОНА.

Та годі, годі!

Ти луччого не знайдеш чоловіка.

ОТЕЛЛО.

Дай хустку...

ДЕЗДЕМОНА.

Ні, перше ми про нього...

ОТЕЛЛО.

Дай хустку...

ДЕЗДЕМОНА.

Він же всі свої надії
Снував на дружбі, на твоїй любові;
С тобою він ділив и небезпечність...

ОТЕЛЛО.

Дай хустку...

ДЕЗДЕМОНА.

Ні, се ти його вже кривдиш.

ОТЕЛЛО.

Геть!

[Виходить Отелло.]

ЕМИЛЯ.

Се не ревнивий в вас?

Д Е З Д Е М О Н А.

Не бачила ёго таким ніколи.
В тій хусці справді єсть якісь чарі.
О, я нещасна, що її згубила!

Е м и л я.

И в рік и в два не взнаєш чоловіка.
Воні жолудки тільки, ми ж їх пійца.
Воні жеруть нас, и удовольнівшись,
Ригають на́ми...

Ось и Кассіо из Ягом.

Виходять Кассіо та Яго.

Я г о.

Ніяким іншим рббом: через неї...
Та ось, на щастє, и вона. Просіте ж.

Д Е З Д Е М О Н А.

Що, добрий Кассіо? що в вас нового?

К А С С І О.

До вас, вельможна пані, знов є прошеннем.
Благая вас, из добрости своєї
Зробіть, щоб я ожів, щоб я був членом
Любови чоловіка, що від сёрця
И від душі шаную й поважаю.
Не гайтесь: бо коли вже я так вінен,
Що ні мої заслуги, ні скорбота,
Ні заслужити в будучім надія
Міні ёго ласкавости не вернуть,
То хоть се знатиму, и то вже благо.
Тоді я вдовольнюся по неволі,
И на якійсь дорозі іншій буду
Хилятись попід віконню в фортуни.

Дездемона.

Ой леле, Кассіо наш благородний!
 Тепер моє прохання не поможє.
 Мій пан не мій пан більш: я й не впізнала б,
 Колиб ёго лице, як дух, змінилось.
 Нехай так за мене святіі молять,
 Як я за вас ёго молила щиро,
 И за мольбу втеряла ласку в него.
 Тепер ви мусите терпінне взяти.
 Що буде можна, я зроблю; за вас я
 Зосмілюсь більш, аніж змогла б за себе.
 Сёго з вас дбсить.

Кассіо.

То гетьман розсердивсь?

Емиля.

Він тільки що пішов, и страшно справді
 Було дивитись на ёго турботу.

Якго.

То й він буває гнівен? Я був свідком,
 Як рознесла по ваздуху граната
 Ёго ряді и вірвала, мов дявол,
 Из рук у него брата... Він розсердивсь?
 Се щось непевне сталося. Мушу зараз
 Ийти до него. Се щось вельми важне,
 Коли розсердивсь.

Дездемона.

Иди будласко. — [Виходить Якго.]

Се певно про якісь донався справи:
 Або в Венеції прийшли с сенату вісті,
 Або и в Кіпрі що недобре склалось,
 Що дух ёго ясний так возмутівся.
 В таких случаях чоловік, в досади,

На щось велике за малé гнівiцця.
 Да так и есть. Бо заболiть в нас палець,
 И всi здоровi члени на́шi чу́ють
 Сю біль. Та мусимо ж и те ми знати,
 Що чоловіки не боги, и хто в них
 Таки́м як той жени́х обачним, був би!
 Пола́й мене́, Еми́лю: я, мов воiн
 Невстри́йливий, в душі моiй суди́ла
 Ёго неласку; а тепе́р вбачаю,
 Що підкупи́ла сви́дків против не́го.

Еми́ля.

Дай Бо́же, щоб се госуда́рні спра́ви
 Були́, як вам здае́цця, а не ре́вність!

Дездемона.

О день гiркий! я ж не дала́ причи́ни.

Еми́ля.

Ревни́ви лю́де знать се́го не хо́чуть.
 Вони́ ревну́ють нас не за причи́ну,
 А черес те, що удали́сь ревни́ви.
 Бо ре́вність, се — страше́нне чудо-юдо,
 Що и зачне́ само́ себе, и зроби́ть.

Дездемона.

Не допусти́ ёго д'Отелла, Бо́же!

Еми́ля.

Ами́нь, мо́я госпо́сю дороге́нька.

Дездемона.

Пийду́ ёго шука́ти. Подождíте
 Тут, Кассіо. Я подивлю́сь, чи мо́жна
 З ним говори́ть; то знов зачну́ блага́ти,
 И все зроблю́, що тíлько бу́ду в си́лах.

Кассіо.

Низе́нько кла́няюсь, вельмо́жна па́ні.

[Виходять Дездемона та Еми́ля.]

Ввійходить Бянка.

Б я н к а.

Здоров був, Кассіо!

К а с с і о.

Куді ти, Бянку?

Як поживаєш, серденько, як можеш?

А я, моє кохання, йшов до тебе.

Б я н к а.

А я до тебе, Кассіо, до лежи.

Що се такé? нема тебе вже тиждень!

Сім день и сім ночей тебе немає,

Нема сто шісьдесят годин и вісім;

А як не бачиш милого у вічі,

Се в сто шісьдесят вісім раз здаєцца

Ще довше, ніж показує годинник.

Що за нудьга лічити!

К а с с і о.

Вібач, Бянку.

Менé важкі, як оливо, давіли думки.

Я ошачу́сь якімсь вольні́шим часом.

Тепер же, мила Бянку, глянь, ось хустка.

[Даючи їй Дездемонину Хустку.]

Здійми́ міні як раз таку мережку.

Б я н к а.

А звідкіля се, Кассіо, у тебе?

Се, певно, пам'ять од новóго дру́га?

Не бачивши журба́, тепер знов інша.

От до чо́го дійшло!

К а с с і о.

Та годі, годі!

Верни́ свої дога́дки чо́рту в зу́би,

Звідкіль ти и взяла́ їх. Ти ревну́єш,

Що се від когось на незабудь дано.

Ні, вірне слово, Бянка.

Бянка.

То чиє ж се?

Кассіо.

Не знаю, серце: я знайшов у себе
В кімнаті, и вподобав сю мережку.
Поки спитають хустку (вже ж бо, певно,
Спитає хтось), хотів би я мережку
Скопирувати. То візьмі та вищий,
А на сей час зістав мене самого.

Бянка.

Зіставити тебе? для чого ж?

Кассіо.

Я дожидаюсь тут мого гетьмана,
И се не в лад було б, та я й не хочу,
Щоб він мене тут бабієм побачив.

Бянка.

Чого ж се?

Кассіо.

Не тогб, що не любів би.

Бянка.

Ні, се тогб, що вже мене не любиш.
Хоть проведи ж мене извіцці трішки,
Та обіцйй прийти в ночі раненько.

Кассіо.

Хибá що трішки: бо я мушу ждати.
С тобою ж ми побачимося скоро.

Бянка.

Ну, добре ж, добре. Му́симо корітись.

[Виходять.]

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Там же.

Віходять Отелло та Якго.

Якго.

Так думаете ви?

Отелло.

А як же, Якго?

Якго.

Поцілувати тайно!

Отелло.

Се переступ.

Якго.

Абó полéжати наго́ю з дру́гом
З годину там чи й більшенько безгрішно?

Отелло.

Лежа́ть наго́ю, Якго, и безгрішно?

Се лицемі́рство перед Сатано́ю.

Тих, що у свѣтості своїй так чінять,

Скушають чѣрті, а вони — и небо.

Якго.

Коли вони нічого більш не роблять,
То се ще не тяжкий гріх и прощений
А от, як дам я жінці хустку...

О т е л л о.

То що тогді?

Якго.

Тогді вона її, мій пане; власне ж,
Я думаю, вона й оддати може,
Кому хотія.

О т е л л о.

И честь її; то може
И честь свою кому хотія оддати?

Якго.

Ні, честь її есенція невріма.
Бо честь буває и в таких частенько,
С когó її нема; а хустка...

О т е л л о.

Клянуся небом, рад би я забúти
Про неї. Ти сказав... О, о, ся хустка
Ширяє так над памяттю моєю,
Як вброн над зачумленим будінком,
Віщуючи біду!... Вона у него?

Якго.

То що ж є тогó?

О т е л л о.

Се певно вже погано.

Якго.

А що, колиб я вам сказав, що бачив,
Чи чув, як він вас нівечив?... Бо в світі
Бувають и такі ледачі люде,

Що, як підгорнуть під себе коханку,
 Чи неодступністю свого прохання,
 Чи добровільністю її капризу,
 То й бовть...

О т е л л о.

А він хибá казав що небудь?

Я к г о.

Казав, та, знаєте й самі, не більше,
 Як те, від чого відклястися можна.

О т е л л о.

Що ж він казав?

Я к г о.

Що він, не знаю, як би...

О т е л л о.

Що? що?

Я к г о.

Лежав...

О т е л л о.

Из нею?

Я к г о.

З нею, чи на ній, як хочте.

О т е л л о. Лежав из нею! лежав на ній... О гидото!... Хустка... сповідь... хустка... Допитатись, та й на шибеницю за єго працю... Перше на шибеницю, а тогді допитуватись... Я тремчу, подумавши про се. Природа не вдягаєця в такé страшне страданне, без якогось віщування. Се не слова так струснули менé... Пш! Носá, уші и губи... Чи то річ можебня?... Сповідь!... Хустка! О чорте!

[Падає, б'ючись у землю.]

Я к г о.

Робі, робі своє, отруто, діло!

Шекспирові Твори, I.

Оттак-то лóвлять легковірних дурнів.
Так осорóбляють и чістих женщин
Невінних й достóйних.

Гов! мій пáne!

Виходить Кассіо.

Гетьмáne мій! Отéл...

А, Кáссіо!

К А С С І О.

Щò тут такé?

Я к г о.

З гетьмáном стáлася падúча бóлість.
Оцé вже дрúгий раз: и вчóбра пáдав.

К А С С І О.

Потрі ёму́ вискі.

Я к г о.

Ні, не займáймо.

Не зупиня́ймо бóлести в дорóзі:
Атó у нёго́ вдáрить піна в рóта,
И зáчне зáраз дíко бiснувáтись.
Дивісь, він издвигну́всь. Ось оддалісь.
Очу́няє вже зáраз та й устáне.
Як пі́йде, я до тебе ма́ю пiльне дiло. —

[Виходять Кассіо.

Як вам, гетьмáne? Мóже, ви забiлись?

О т е л л о.

Смієсья в мене?

Я к г о.

Я? из вас смiятись?

Клянúсь нéбом, я хотiв би тiлько,
Щоб ви, як муж, своé терпiли гóре.

О т е л л о.

Рогáтий муж — чудóвище, звіряка.

Я к г о.

О, скілько ж то чудóвищ по столицях!
И мно́го в них преввічливих чудóвищ.

О т е л л о.

А що, призна́вся?

Я к г о.

Па́не мій ласка́вий,

Бува́йте му́жним: та́ж на світі ко́жен
Хто ма́є бóроду, в одні́м из ва́ми
Яре́мці хóдить; мно́гі миллі́они
Ляга́ють спа́ти на чужо́му лі́жку,
Що й присягну́ли б, іх вонó єди́не!
Ви не с послі́дніх: ва́ша лу́чча дóля.
О, се чортя́ча з нас на́руга злю́ща —
Голу́бити обма́нщицю на ло́жі
И думати, що се исто́та чи́ста!
Ні, лу́чче зна́ти: бо коли́ я зна́ю,
Хто я, то зна́тиму, що́ й з не́ю бу́де.

О т е л л о.

О, ти розу́мен! се рі́ч певна.

Я к г о.

Ось ста́нте на хвилі́нку ўзбі́ч,
Да тільки мо́вчки слуха́йте, що́ бу́де.
Як вас тут ва́ше го́ре прида́вило
(Не лі́чила б тако́му му́жу сла́бість),
Прихо́див Ка́ссіо. Я геть спрово́див,
И до́бре вкрив, що́ з ва́ми приключи́лось,
И попро́сив, щоб він ще на́верну́вся
Погово́рїти. Він се оби́цявся.
Схова́йтеся ж та уважа́йте, як він

Моргáтима, всіхáтимаецця хiтро,
 И як погóрду на лицi окáже.
 Бо я про все знов вiпитаю в нiго,
 Де, як, як чáсто и коли й як довго
 Голубив вáшу пáни, и коли знов
 Ивлiяжуцця. Дивiтеся на жéсти,
 Да тiлько терпелiво, щоб вiд мéне
 Ви не почули, що ви не мушчiна,
 А тiлько бiснувáтий.

Отелло.

Чуеш, Якго?

Здивую я тебе моiм терпiннем,
 Здивую ж (чуеш?) и кривáвим дiлом.

Якго.

И то незгiрш, да тiлько все у пору.
 Идiте ж звiцци

[Отелло виходить.]

Я про Бiянку бóду
 Балáкати, про молодiчку гóжу,
 Що заробля' и хлiбець и одéжу,
 Торгуючи бажáннями своїми.
 Вона од Кáссiя нежiва хóдить.
 Такá гiркá вже сих моргушок дóля,
 Що дурить, дурить, та й самá здурiє.
 Він, чуючи про неi, знай регóче. —
 Та ось и він.

(Вертаецця Кассю.)

Тепér засмiйся тiлько,
 То й скрутицця Отелло: бо сновiдна
 Їго ревни́вость поперевертає
 И смiх и жéсти, и саму недбáлисть
 Бiдахи Кáссiя.

Як живетé ви,

Мій пане наказний?

КАССІО.

Ще гірш віт то́го,

Що ти менé титу́лом титулу́еш,

Котрий менé вбива́е.

Якго.

Деждемо́ну

Просі́, и певно допевни́ся діла.

Коли́б та Бя́нчина була́ в цім во́ля,

Як скóро допевни́вся б!

КАССІО.

Бідола́шна!

ОТЕЛЛО стиха.

Диві́сь, уже́ й смі́єцця!

Якго.

Я на віку́ своїм ищé не ба́чив,

Що́б жéнщина мушча́ну так люби́ла.

КАССІО.

Нещáсна! и міні́ такі зда́ецця,

Мов би вона́ менé и спра́вді люби́ть.

ОТЕЛЛО стиха.

Так, він цура́ецця, та ще́ й смі́єцця.

Якго.

Ось слуха́й, Кáссіе.

ОТЕЛЛО стиха.

Оце́ ёго́ він

Притисне, щоб сказа́в. Так, до́бре, до́бре.

Якго.

Вона́ говóрить, що́ жени́тись хочеш.

Чи спра́вді се на думці́ в тебе́?

КАССІО.

Ха, ха, ха!

О т е л л о.

Ти насміявся з мене? насміявся?

К а с с і о. Я женітись из нею? . . . ис потаскушкою? Прошу тебе, змилуйся хоть трощки над моім рвумом; не думай, що він так занедужав. Ха, ха, ха!

О т е л л о. [стиха]. Так, так, так, так. Хто вийграв, той смієця.

Я к г о. Далебі плещуть, що ти з нею оженися. . .

К а с с і о. Прошу тебе, говори по правді.

Я к г о. Нехай я буду ледащо.

О т е л л о [стиха]. Ти вже й назначив мене? Добре.

К а с с і о. Ся обвійна сама пускає поголобку. Вона певна, що я оженись из нею, тільки не з моєї обіцянки, а з свого закохання та величання.

О т е л л о. [стиха]. Якго моргає міні: оце він зачинає оповіданне.

К а с с і о. Була недавно тут. Усюди за мною вганяє. Якось, розмовляю на морськóму березі з венецянкáми, аж приходить ся божевільна, та й вішаецця міні на шійю. . .

О т е л л о [стиха]. Кричучі: „О дорогесенький Кассіє!“ Се видно з ёго ужймок.

К а с с і о. Ощепірилась та давай милувати да плакати, та м'яшкурити, та цупити мене. Ха, ха, ха!

О т е л л о [стиха]. Се він розказує, як вона тягла ёго в мою кімнату. О! я бачу твого нбса, та не бачу собáки, котрóму кину ёго,

К а с с і о. Ні, міні треба віччепітись від неї.

Я к г о. Передо мною! Дивись, ось вона йде.

Виходить Бянка.

Кассіо. Се другий тхір, та ще й пахущий. —
Чого ти так ганяєся за мною?

Бянка. Нехай за тобою ганяєця чортіка
с своєю матіррю! Про що в тебе ся хуєтка, що ти
міні віддав? Я була дурна, що взяла. Щоб міні та
вишивати з неї?... Гарна робота, що ти знайшов
у своїй хаті, и не знаєш, хто її лишів. Се знак
якбісь полюбовниці, а міні з него вишивати? На,
оддай ёго своїй куклі. Де б ти ёго ні взяв, я з него
не вишиватиму.

Кассіо. Що се, моя любя Бянка? що се ти
торочиш?

Отелло [стиха]. Клянусь небом, се певно мой
хуєтина!

Бянка. Коли хочеш сегодні в мене вечеряти,
приходь; а не хочеш, приходь, коли тобі заманецця.

[Виходить.

Якго. За нею, за нею!

Кассіо. Далєбі мушу; ато лаятимецця серед
гулиці.

Якго. Вечерятимеш там?

Кассіо. Та думаю.

Якго. Мбже, й я прийду до тебе: бо міні
дуже треба с тобою побалакати.

Кассіо. Приходь будласко.

Якго. Иди вже, буде.

[Виходить Кассіо.

Отелло [наближуючись]. Як міні вбити ёго,
Якго?

Якго. Постерегли ви, як він весалився своїм
лєдарством?

Отелло. О Якго!

Якго. А хустку бачили?

Отелло. Се була моя?

Якго. Ваша, клянусь оцією рукою. И вбачати, як він цілує безумну жінчину, вашу жонку! Вона йому дарує, а він оддає своїй шлюсі.

Отелло. Я хотів би вбивати його дев'ять літ... Прегарна жінчина! вродлива жінчина! прелюба жінчина!

Якго. Ні, про се забутте.

Отелло. Так, нехай вона згіне, пропаде и провалицца в пекло сегодні: бо їй не животіти. Ні, мое серце зробилось каменем. Я б'ю по нєму, и в мене болють рука. О! на світі не було крашчої людини. Вона могла б лежати при боку в імператора и задавати йому роботу.

Якго. Ні, се не ваша стєжка.

Отелло. На шибеницю її! я тільки кажу, що вона есть... Який мистець на вишиванні!... Предивна музикантка!... О, вона б виспівала дїкоть и в ведмедя!... Якого високого и багатого розуму, якої вигадливости!...

Якго. Черес се вона тільки гірша.

Отелло. О, тисячу тисяч раз!... И потім якої тихбі вдачи!

Якго. Эге, натто тихбі.

Отелло. Так, певно так. А все такі жаль її, Якго!... О Якго! як міні жаль її, Якго!

Якго. Коли вже ви так закохались у її грїхах, так дайте їй патєнт на грїховодатво. Бо коли вонό до вас не торкаєцца, то нікому до сего нема й дїла.

Отелло. Я покришу її на кришееники...

Менé та зробіти рогачém!

Якго. О, се в ній гидóта!

Отелло. З моім підóвладком!

Якго. Се ще бiльша.

Отелло. Здобудь міні отру́ти, Якго; сiєї ж нóчи... Не бóду в нею розмовляти, щоб ii тiло й красотá не замути́ли моéi души́ знов... Сiєї ж нóчи, Якго.

Якго. Зробіте се не отру́тою: задушiте ви ii в постéли, у тiй самiй постéли, що вона́ обещчéстила.

Отелло. Дóбре, дóбре. Суд над сим минi до вподóби. Дóуже дóбре.

Якго. А щó до Кáссiя, залишiте вже ёго минi. О пiвночи почу́єте бiльш. [Труба з за Сцени.

Отелло. Прегáрно... Що се за труба́?

Якго.

Се, пéвно, щось из Венéцiи вiсту́е.

Се Лодовiко. Він од дóжа. Гля́нте,

И вáша пáни йде из нiми вкупi.

Ввiходять Лодовико, Дездемона та Прибiчники.

Лодовико.

Чолóм, достóйний гéтьмане!

Отелло.

Вiтаю

Вiд всéго сéрця, пáне!

Лодовико.

Вас вiтають

З Венéцiи сенаторi из дóжем. [Оддаючи ёму Лист.

Отелло.

Цiлюю посередника iх вóли. [Роспечатуе й читае.

Дездемона.

Які новіни, любий Лодовіко?

Якго.

Я рад вбачати вас, синьбре, в Кїпрі.

Лодовико.

Спасїбі вам. А як живецця в Кїпрі
Тут Кассію, гетьману наказному?

Якго.

Живецця, пане.

Дездемона.

Братко, тут міждо ним и мужем вийшла
Неладна посварка. Ти, певно, владиш.

Отелло.

Ти певна в тим?

Дездемона.

Мій пане?

Отелло, читаючи.

„Зробіте се негайно, як вам любо“...

Лодовико.

Він не озвався: се він читає в листу.
Так посварка якась між ними сталась?

Дездемона.

Пренещаслива, и чого б на світі
Я не зробила, щоб їх помирити!
Я Кассія люблю...

Отелло.

Огонь и сірка!

Дездемона.

Мій пане?

Отелло.

Чи ти при собі ще ходиш?

ДЕЗДЕМОНА.

Він сёрдиця?

ЛОДОВИКО.

Се, ма́буць, лист ёго россёрдив.
Зда́ецця бо, ёго зову́ть до́бму,
А Ка́ссію передаю́ть гетьма́нство.

ДЕЗДЕМОНА.

Я ра́дуюсь, що так случі́лось.

ОТЕЛЛО.

Спра́вді?

ДЕЗДЕМОНА.

Як? що́?

ОТЕЛЛО.

Я ра́дуюсь, що ти скруті́лась.

ДЕЗДЕМОНА.

Як, лю́бий мій Отелло́?

ОТЕЛЛО, ударивши її.

О, чортіце!

ДЕЗДЕМОНА.

Сёго віт тебе́ я не заслу́жи́ла.

ЛОДОВИКО.

Міні в Вене́ції не пійму́ть віри,
Мій па́не, як би я ні присяга́вся,
Що я своїми се вбача́в очі́ма.
Се вже аж на́тто. Попросі́ть прощё́ння.
Диві́тесь, пла́че.

ОТЕЛЛО.

О, ти чо́рте, чо́рте!

Коли́б земля́ від же́ньских слі́з роді́ла,
То с ко́жноі ми ма́ли б крокоді́ла.
Геть из очей мої́х!

Д Е З Д Е М О Н А.

Иду́, щоб не гніви́ти.

Л о д о в и к у.

От пра́ведно покірна мѹжу пані! —

Благая́ вашу мило́сть, заверні́те.

О т е л л о.

Синьбро!

Д Е З Д Е М О Н А.

Що́, мій па́не?

О т е л л о.

Ви хоті́ли

Сказа́ти щось, добродію, до неї?

Л о д о в и к о.

Хто, я, гетьма́не?

О т е л л о.

Ви. Се ж ви хоті́ли,

Щоб я верну́в. Гото́ва и верну́тись,

И знов ийти́, и знов сюди́ верну́тись.

И плака́ти, добродію, уме́;

Так, и покірна, о, покірна ве́лми!

Ну, плач ище́. Чому́ ж ище́ не плачеш?

А що́ до то́го, мій добродію, до то́го...

О, як вона́ намалюва́ла чу́вство!

Міні веля́ть додому́...

Геть изві́цці!

Пришлю́ по тебе́ за́раз...

То манда́ту,

Добродію, я покоря́юсь, и додому́

В Вене́цію верну́сь...

Ишче́зни, зникни!

[Виходить Дездемона.]

А Ка́ссію гетьма́нство. Ну... мій па́не,

Прошу вас, повечеряємо вкупі.
Вітаю вас, добродію, у Кипрі. —
Ковалі та обів'яни!

[Виходять.]

Лодовико.

Чи се той сла́вний, благорóдний Му́рин,
Що ввесь сенáт вважає соверше́нством? ...
Се та приро́да ви́шча, благорóдна,
Котрби́ страсть не потрясе́ ні жо́дна?
Се доброді́тель та, що ні пригóди,
Ані случа́ї вря́вити не змо́жуть?

Якго.

Перемі́нився ду́же.

Лодовико.

При собі він?

Чи зду́жає лишéнь у нёго мі́вок?

Якго.

Він те, що́ есть. Не нам ё́го суди́ти.
Ко́ли ж він не та́кий, як тре́ба бу́ти,
Неха́й пошле́ Господь, щоб був та́ківським.

Лодовико.

Як! би́ти жі́нку?

Якго.

Се не так-то до́бре.

Та, ох! ко́либ не ста́лось що́ и гі́рше!

Лодовико.

Чи він та́кий всегда́, чи се листóм він
Так огорчи́вся, що́ кров гні́вом загра́ла?

Якго.

Мі́ні не честь про те опові́дати,
Що́ ба́чив я и знав. Самі́ вважа́йте:
Він сам себе́ пока́же перед ва́ми,
Хоть я й мовча́тиму. Ось примі́чайте,

Який він буде далій.

Лодовико.

Жалкую, що на нім так помилився.

[Виходить.]

СЦЕНА ДРУГА.

Світиця на Замку.

Виходить Отелло та Емиля.

ОТЕЛЛО.

То ти не бачила нічого?

ЕМИЛЯ.

Ані чувала, ні подоврівала.

ОТЕЛЛО.

А бачила їх с Кассієм укупі?

ЕМИЛЯ.

Да в тім нічого злого, й кожне слово,
Якє вони між себе промовляли,
Я чула.

ОТЕЛЛО.

И ніколи не шептались?

ЕМИЛЯ.

Ніколи, милостівий пане.

ОТЕЛЛО.

Тебє ж не висилали?

ЕМИЛЯ.

Ні, мій пане.

ОТЕЛЛО.

По віер, по перчатки, чи по маску?

Е м и л я .

Нікóли, пáне мій, нікóли.

О т е л л о .

Дівно!

Е м и л я .

Вельмóжний пáне, смію вам ручáтись
За честь її, и дúшу заложíти.
О, проженíть від себе íншу дúмку!
Вона́ обмáнкое вам сёрце. Се ледáщо
Якесь вам нашептáло. Дай же, Бóже,
Щоб той був прóклят прокляттём гадю́ки
Споку́сниці! Ко́лі й вона́ не чéсна,
Не чíста и не вірна вам, то вже нема́е
Щаслívого й на світі чоловiка.
Тогді и найчистíйша жiнка бúде
Гидкá, як клеветá.

О т е л л о .

Повві́ її до мене. —

[Виходить Емиля.]

Гарáад говорíть. Та якá ж би звiдня
Не говорiла так? Се хiтра шлю́ха,
Замóк и ключ паску́дних íх секрётiв,
А мóлицця на вкóлiшках, я бáчив.

Верта́ецця Емиля з Дездемоною.

Дездемона.

Чогó зволíть мiй пан?

О т е л л о .

А йди де мене,

Цiпля́точко.

Дездемона.

Якé бажáння вáше?

О Т Е Л Л О.

А покажи лице.

Д Е З Д Е М О Н А.

Се щось страшένне!

Отелло до Емилі.

А ви, синьоро, до своєї слўжби.

Зіста́вте ласих та дверей пильну́йте.

Як хто надійде, кашляніть, чи крикніть.

Боржій, боржій до ва́шого ремёства. [Ви ходять Емилі.

Д Е З Д Е М О Н А.

На вкóлїшках благаю: щó се значить?

В твоїх слова́х я чу́ю дяку я́ристь.

Та слів самі́х не розумію.

О Т Е Л Л О.

Хто ти така́?

Д Е З Д Е М О Н А.

Тво́я жо́на, мій па́не,

И вірна, лю́бляча дру́жї ...

О Т Е Л Л О.

Кляні́ся ж,

Одда́й себе́ сама́ чорта́ці в пе́кло :

А́тó зляка́ецця тебе́ вхо́пити,

Що ти так схóжа на исто́т небёсних,

Одда́йся чо́рту дві́йчі: покляні́ся,

Ти че́сна?

Д Е З Д Е М О Н А.

Бог во і́стину се зна́е.

О Т Е Л Л О.

Во і́стину він зна́е, що ти лжя́ва,

Як ад.

Д Е З Д Е М О Н А.

Проти́в ко́го ж, мій па́не, лжя́ва?

С ким накладала я? когo сфалшила?

О т е л л о.

О Дездемона! геть від мене, геть, геть!

Дездемона.

Який страшенний день!... Чого ти плачеш?

Не вже тому мой вина, мій пане?

Коли могo оцця підозриваеш,

Що через него ти в Венецію відозван,

То не кладі у тім вини на мене.

Втеряв еси ёго, и я втеряла.

О т е л л о.

Нехай би небесам було угодно

Тяжкими бідами мене скусити:

Колиб на мене задоцїло горем

И соромом и вбожеством страшенним,

И впав би я в неволю безнадійну;

То ще б знайшлась хоть у куточку в серці

У мене капеліночка терпіння;

А щоб зробить мене німим болваном,

Щоб на мене важка рука зневаги

Показувала тиходвижним пальцем...

Та ще б и се я переніс, и легко, легко!

Ні, там, де приховав я щіре серце,

Де мушу жить або не жити зовсім;

Коли криниця, звідки витикає

Живий поток мій, чи де він иссякне,

Досталась іншому, чи сталась грязю,

Калюжею для жабячого плоду, —

Перемінись в лиці, терпіння тіхе,

Ти молодий, румяний херувїме,

И подивись, мов люте пекло, скрива!

Дездемона.

И певно благорідний пан мій міслить,
Що перед ним я непорочна, чіста.

О т е л л о.

О, так! як літом по різниціях мұхи,
Що, наплодившись, вараз інших плбдять.
Ти гярне зілле и так гярно пахнешь,
Що одурманюеш міні всі чұвства.
О, лұчче б ти ніколи не родилось!

Дездемона.

Ой леле! в чім же я з незнання грішна?

О т е л л о.

Невже папір сей, гярна кнїга,
На те и есть, щоб написати „курва“?
В чім грішна?... О, ти займанціно спільня!
Я б обернув собі лице на горен,
И спопелїв би в попел соромлівость,
Заговорївши про твої учїнки.
В чім грішна? Небо затикає носа,
А місяць одвертаецця, и вітер,
Бесстїдний вітер, що усє цілує,
Що ні спїткає, ба и він уткнєцця
В підвємну яму, щоб про те не чути.
В чім грішна? О, бес соромá блудніце!

Дездемона.

Клянўся Бóгом, страшно мене крївдиш.

О т е л л о.

Ти не блудніця?

Дездемона.

Як я християнка.

Коли хранить посуд для мого пана
Від доторкання сквєрного, стидкобо,

Коли́ се в тебе́ блуд, я не блудни́ця.

О т е л л о.

Як! ти не...

Д е з д е м о н а.

Ні! клянусь моїм спасінням.

О т е л л о.

Чи се ж може́бня річ?

Д е з д е м о н а.

О Бóже милосердий!

О т е л л о.

Ну, так не сёрдся:

Я пёвен був, що ти венецька кúрва,

Та й вийшла за Отелла.

Ти, синьбро,

(*Вертається Емиля.*)

Що службу́ іншу, ніж Петро́ва, слúжиш,

Сиди́ш коло воріт пекельних... ти, ти, ти!

Скінчили ми роботу́. На́ за пра́цю!

Верни́ ключём, та нічичірк про спра́ву. [Виходить.]

Е м и л я.

Ой леле! щò се він про вас подумав?

Щò в ва́ми, па́ні? щò ви, лю́ба па́ні?

Д е з д е м о н а.

Я, да́лебі, мов полусо́нна.

Е м и л я.

О до́бра па́ні! щò в ним приключи́лось?

Д е з д е м о н а.

Ис ким?

Е м и л я.

Из на́шим па́ном?

Д е з д е м о н а.

Хто ж се пан твій?

Е м и л я.

Він той, що й ваш, мой госпóсю.

Дездемона.

Нема́ у мене пана. Не роспíтуй.

Не мóжу пла́кати, а відкава́ти

Змогла́ б я, тільки вся водо́ю вва́вшись.

Прошу́ тебе, сієї но́чи су́кню

Міні вінча́льно положи́ на ліжку.

Не забува́й же, та поклі́чеш Якго.

Е м и л я.

От пере́міна! от, так спра́вді!

[Вихо́дять.

Дездемона.

Так иво мно́ю й тре́ба... так и тре́ба.

Яка́ була́ я, щоб ёму́ хоть крі́хту

Ува́ти в думку про мене́ худóго?

Верта́ецця Емиля з Якгом.

Я к г о.

Що́ зволите́, синьóро? що́ се з ва́ми?

Дездемона.

Не мóжу говорі́ть. Діте́й стихе́нька

Навча́ють, и уро́ками легкі́ми.

Так и ёму́ б мене́: бо я, ій Бо́гу,

Ище́ диті́на.

Я к г о.

Що́ ж там ста́лось, па́ні?

Е м и л я.

О Якго! пан іі так обещче́стив,

Таки́ми ви́лаяв іі слова́ми,

Що́ че́сне се́рце ви́нести не змóже.

Дездемона.

Невже́ ж я, Якго, те?

Я к г о.

Що те, синьбро?

Д е з д е м о н а.

Така, як, пан мій... каже... ляяв?

Е м и л я.

Він курвою її назвав. И старець
П'яний не ляпне на свою так бабу.

Я к г о.

За що ж се так?

Д е з д е м о н а.

Не знаю. Знаю тільки, хто я й що я.

Я к г о.

Не плачте, годі. От денечок випав!

Е м и л я.

Чи для того вона від значних партій
И від оцця й від роду відреклася,
Щоб звали курвою? та ще й не плачте!

Д е з д е м о н а.

Така моя вже доля.

Я к г о.

Будь він проклят

За се! И як йому такé приснилося?

Д е з д е м о н а.

Один Господь се знає.

Е м и л я.

Щоб я повісла, коли се не злюка
Якийсь пекельний очернів вас пану,
Якийсь ехідний, демонський підліза,
Якийсь паскудний раб, аби доскочить
Чи служби вишчої, чи...

Я к г о.

Фи! де такого знайдеш? річ не можна.

Дездемона.

А знайдеця, прости йому, мій Боже!

Емиля.

Нехай його прощає кат, а черті
Щоб и кістки його пообгризали!
Ш чого її та курвою назвати?
Хто дуже часто гостював у неї?
Де и коли, яким се робом сталося?
Ані подібини! Се Мурин дався
В оману підлому якомусь плуту,
Паскудникові знаному, злодюзі...
О Боже! чом ти їх не обнажаш
Таких паливод? чом бича не вбжиш
У кожну чесну руку, щоб їх гнали
По світу голих од восток до запад!

Якго.

Та не кричи! й на гулиці вже чути.

Емиля.

О, будь він проклят! Се такий же, мабуть,
Як той, що був тебе иссунув в залузу,
Що нашептав тобі про мене в Мавром.

Якго.

Ти дура. Годі вже!

Дездемона.

О добрий Якго!

Як підойти міні під ласку мужу?
Приятелю, иди до него. Боже!
Ти свідок, я не знаю, як його я
Втеряла. Глянь, на вквішках клянуса:
Колі я против него провинила
В розмові, в мислях, чи в яких учінках,
Очіма, слухом, яким небудь чувством,

Коли до іншого прина́дно оберну́лась,
Коли я не люблю́ ёго́, як перше
И як люби́ти бу́ду по́ки жи́ва,
Хоть би́ мене́ він ви́пхав и розво́дом, —
Неха́й на віки я лишу́сь утіхи!
В доса́ді чоловік бага́то зроби́ть,
В доса́ді мо́же він мене́ и во́йти,
Та не вменши́ть прихі́льности моє́ї.
Міні и ви́мовити гідко „ку́рва“.
Я й тим терза́юсь, що таке́ сказа́ла.
Зроби́ти ж те, за що́ ним награжда́ють,
Не схочу́ й за всі світові прина́ди.

Якго.

Спокійтеся, прошу́ вас. Се доса́да
На госуда́рні спра́ви. Се зганя́е
На вас він ті́лько се́рце.

Дездемона.

О, ко́либ-то!

Якго.

Руча́юсь вам, що так вонó и бу́де. [Труби

О! чу́єте? Се тру́би до вечє́рі.

Послі́ венє́цькі ждуть до сто́лу па́нство.

Иди́ть, не пла́чте вже. Все пі́йде ла́дно. —

[Виходять Дездемона та Еміля.

(*Вихо́дить Родрикго.*)

Ну, що́, Родри́кго?

Родрикго. Та що́? не ба́чу я, щоб ти ходи́в
че́сним ро́бом коло мене́.

Якго. В чім же нече́сним?

Родрикго. Шо́-дня ти мене́ во́диш ново́ю
ви́гадкою, Якго, и здає́цца міні́, що́ більш одда́люеш
від мене́ вся́ку виго́ду, ніж подає́ш міні́ хоть най-

мѣншу надію. Далебі довше не стерплю, та ще не знаю, чи розійтись ладом и за те, що по дурному вітерпів.

Якго. Хочеш вислухати мене, Родрикго?

Родрикго. Аж на́тто дово́лі вже слухав: бо твої слова зовсім не рідичі в діла́ми.

Якго. Винуватиш мене дуже неправедно.

Родрикго. Ні, дуже праведно. Процвіндри́в я вже все моє добро́. Тимі́ клейно́тами, що перебрав еси́ в мене́ для Дездемо́ни, спокусив би й черницю. Ти ж міні́ казав, що вона́ прийняла́, и прино́сив міні́ сподіванки и наді́ї скоро́ї ласки и нагоро́ди; а я нічо́го не ба́чу.

Якго. Добре. Дали́й. Дуже добре.

Родрикго. Дуже добре! Дали́й! Міні́, чолові́че, нікуди йти́ дали́й, и дуже добро́го нема́ тут нічо́го. Клянусь оці́єю руко́ю и кажу́ тобі, що се дуже погано́, и починаю́ думати, що мене́ в цім ошу́кано.

Якго. Дуже добре.

Родрикго. Кажу́ тобі, що воно́ не дуже добре. Я сам обявлю́сь Дездемо́ні. Коли́ верне мої́ клейно́ти, то покину́ своє́ допевня́ння и покаю́сь у беззако́нному проха́нню. Коли́ ж ні, будь певен, шука́тиму на тобі са́тисфа́кції.

Якго. Тепе́р ти все сказа́в.

Родрикго. Усе́, и не сказа́в нічо́го тако́го, чо́го б не ду́мав поперти́ ділом.

Якго. Ну, тепе́р я ба́чу, що ти собі́ не беззавя́ття вда́вся, и с се́го часу́ бу́ду про тебе́ думати́ лу́чче, ніж перше́. Дай ру́ку, Родрикго. Ти на мене́ по всій пра́вді россердиве́сь; от же кажу́ тобі, я в твої́й спра́ві ходи́в найчесне́йшим рбо́ом.

Родрикго. Сёго не видно.

Якго. Правда, що не видно, и ти не без ума и россудку підозривав мене. От же, Родрикго, коли в тебе справді есть те, що я тепер вбачаю більш, ніж йнколи, — я розумію: одвага, смілость и хоробрість, — докажи сієй ж ночи, и коли на ту ніч не поласуєся Дездемоною, то жжені мене с сёго світу зрадою, придумуй які хоч западни на мою жизнь.

Родрикго. Добре. Що ж там? Чи вонó розумно, чи есть возмога доказати ёго?

Якго. Добродію, из Венеції прийшов наказ посадити Кассія на Отеллово місце.

Родрикго. Чи справді? То Отелло в Дездемоною вернецця в Венецію?

Якго. О, ні! він іде в Муринцину и берє с собою гарну Дездемону, коли не загяецця тут через який випадок; а нічим так не можна ёго загяяти, як спровадивши Кассія.

Родрикго. Як же по твоєму ёго спровадити?

Якго. Зробивши нездібним до Отеллового місця, проваливши ёму черепа.

Родрикго. И ти хочеш, щоб се зробив я?

Якго. А вже ж, коли смієш допевнитись и своєй вигоди й права. Сёгодні він вечеряє в однієй шлюхи, и я прийду туди до него. Він ще не знає про своє гонорове щастє. Коли чигатимеш на него, як ийтиме звітти (а я вже так зроблю, що се буде між дванацятим и первим), ти захопиш ёго до своєй впадоби. Я буду близько, щоб допомогти твоєму нападові; він упаде проміж нас. Ну, не стій лиш, зумляючись сему, а ходімо зо мною. Я покажу тобі, як нам треба смєрти ёго. Ти вважатимеш дов-

гом своїм ёго стрáтити. Вже давнó порá вечéрати,
а ніч не загáецця на робóту.

Родрикго. Хотів би я послúхати резóну на се.

Якго. И я задовольню тебе. [Вихóдять.]

С Ц Ё Н А Т Р Ё Й Т Я.

Друга Світлиця на Замку.

Ввiхóдять Отелло, Лодовико, Дездемона, Емиля та
Прибiчники.

Лодовико.

Благаю вас не турбувати́сь дáльше.

Отелло.

О, ні! для мене дóбре проходiтись.

Лодовико.

Синьбро, на добранiч и подiяка.

Дездемона.

Вiтаем вáшу честь.

Отелло.

Ходiмо ж, пáне. —

О!... Дездемо́но!

Дездемона.

Що, мiй пáне?

Отелло. Ляга́й зáраз спáти. Я не забáром
верну́сь. Одпусти́ свою прислúжницю. Гляди́ ж,
щоб се зробiла.

Дездемона. Зроблю́, мiй пáне.

[Вихóдять Отелло, Лодовико та Прибiчники.]

Е м и л я.

Що ж, як вонó? Зда́ецця, він помя́кшав.

Д е з д е м о н а.

Сказа́в, що ве́рнеця додóму за́раз.

Звелі́в міні ляга́ти за́раз спа́ти

И відпусти́ть тебе́.

Е м и л я.

Що́б відпусти́ти!

Д е з д е м о н а.

Так він звелі́в. Тепе́р, Емі́лю лю́ба,

Пода́й ночну́ одя́жу, більш нічо́го.

Не тре́ба нам тепе́р ё́го гні́вити.

Е м и л я.

Коли́б ё́го не ба́чили ви з ро́ду!

Д е з д е м о н а.

А я, я — ні! Міні та́кий він лю́бий,

Що й гні́в ё́го и грі́манне й доса́да. . .

Одшпі́ль будла́ско. . . все яке́сь прина́дне.

Е м и л я.

Я скла́ла на пості́ль що́ ви звелі́ли.

Д е з д е м о н а.

Ну, до́бре. . . Бо́же мій! які ми ду́ри! . . .

Ко́ли я пе́рше вмру, то ти одя́гнеш

Мене́ в цю су́кню.

Е м и л я.

Го́ді бо вже, го́ді!

Д е з д е м о н а.

В мо́ї ма́тери бу́ла Варва́ра

Служе́бка. Закоха́лась и люби́ла

Тако́го, що її поки́нув з ду́ру.

Вона́ співа́ла пі́сню зна́й про́ йву.

Старі́нна ду́же пі́сня, та про́ не́ї

Ненáче вложена : и вмёрла в нею.
 Ся пісня цілий вéчiр сей від мене
 Не хóче відойтí. От, так и хóчу,
 Схилíвши гóлову, її спíвати,
 Як бídна дівчина бувáло рóбить.
 Идí будлáско вже.

Е м и л я.

А спáльну сўкню?

Дездемона.

Не трéба. Тут одшпíль. Сей Лодовíко
 Прийтний чоловiк.

Е м и л я.

Вродлívий дўже.

Дездемона. Говóрить гáрно.

Е м и л я. Я знáю в Венéцiї одну пáні, що
 сходíла б у Палестíну босóнiж, абí хоть рав до-
 торкнўтись до ёго гáрних губ.

Дездемона співає.

Сидíла небóга під íвовим дрéвом,
 Спíвáйте, спíвáйте про íву зелéну,
 И рўки зложíла й голóвку схилíла,
 Спíвáйте про íву, про íву, про íву.
 Водá протекáла, в нею розмовлáла...
 Спíвáйте про íву, про íву, про íву,
 А ви, слéзи, рíнте, камíнне мягчíte... .

Тўт положí.

Спíвáйте про íву, про íву, про íву.

Идí собі будлáско: зáраз прíйде.

Спíвáйте, спíвáйте, вiнок мiй звивáйте.

Ёго ж не винíte, мене осудíte.

Нí, се навпóслí. Чўш? Хто б се стўкав?

Емиля.

Се вітер.

Дездемона.

Невірним назвала, а він міні каже,

Співайте про йву, про йву, про йву :

„Коли я до других, любі собі любих“.

Иди ж уже. Добраніч. Очі в мене

Чогось сверблять. Се буду мабути плакати?

Емиля.

Ні, так сверблять. Вонó ні против чого.

Дездемона.

Я чула так... Мушчіни, о, мушчіни!...

Скажи міні, Емилю, як ти мислиш :

Невже такі бувають жéни в світі,

Що так обманюють мужів паскудно?

Емиля.

О, певно есть такі, щó й говорити!

Дездемона.

Чи ти б зробила так за всю вселенну?

Емиля.

А ви хибá зробили б?

Дездемона.

Ні! клянуся

Небесним світом.

Емиля.

Я не зробила б

Також перед ясним небесним світом :

Се можна б и в ночі зробити.

Дездемона.

То ти зробила б так за всю вселенну?

Емиля.

Вселенна річ велика. Се вже натто

За гріх малéнький.

Дездемона.

Ні, се ти шуткуєш.

Емиля. Далéбі, міні здаєця, зробила б, та й поправила б зробивши. Вже ж пак не зробила б тако́го за який небу́дь пéрсник, за кiлька там локóт матéриі, ні за сукні, ні за спiдницi, ні за шляпки, ні за яку́ пусту́ вистáву; а за цілу вселéнну. . . Не знаю, хтоб не зробив свого́ мýжа рогачéм, абi ёго зробити мона́рхом. Я одважилась би за се и на чистiлице.

Дездемона. Оддаю себе́ в пéкло, коли́б я зробила́ таку́ па́кість и за весь свiт.

Емиля. Та ся ж па́кість тiлько й есть па́кість у свiтi, а одéржите свiт за ва́шу пра́цю, то вам би мóжна бу́ло се й надолу́жити.

Дездемона.

Не думáю, що́ й е така́ на свiтi.

Емиля.

И дýжина, и бiльше, — стiлько,
Щоб залюднiти свiт, що́ рiч про не́го.

Да тiлько думáю, що́ не самiх iх,
А чоловiкiв мýсим винувáтить.

Вони́ не дбáють про свiй довг вели́кий,

И трiнькають своé добрó по iнших,

Абó, ревнóючи, гукáють та бу́яють,

А нас тiсня́ть абó и б́ють, мовля́и,

Абó ж обрiзують росхóди на́шi.

И в нас же на́ щось жовч. Хоть ми й проща́ем,

Та ча́сом над ними́ и помстимóся.

Нехай же чоловiки памята́ють,

Що́ в iх жiно́к такі́ ж самí чýства.

Жінкі очіма бачять, носом чують
И мають смак в солідкому й гіркому.
Що рблять чоловіки, промінівши
На інших нас? Се ж забавка, та й годі?
А вже ж! И се хибá не слабiсть рбить?
А вже ж що так! Хибá ж ми бешчувствéнні,
Не хочем забавки, и слабости не маем?
Нехай до нас бувають справедливши,
Атó ми грiшимó, на них глядiвши.

Д Е З Д Е М О Н А.

Добранiч. Бóже! дай мiнi не пiсти,
А бачивши вопсiнне, праведнiти.

[Виходить.]

АКТ П'ЯТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Гулиця.

Виходять Якго та Родрикго.

Якго.

Стань за оцім стовпом. Він за́раз буде.
Вийма́й мечá, згада́й, що ти мушч́ина.
Борж́ій, борж́ій, не б́ійся: я тут б́уду.
Тут а́бо пан, а́бо пропáв: то знай же,
Нава́житись ти му́сиш найтве́рд́ійше.

Родрикго.

Ти ж не відхо́дь, щóб я не вх́ибив.

Якго.

Тут, під руко́ю. Сміло, та доде́ржуй.

[Відхо́дить не́далечко.]

Родрикго.

Не вельми-то вподо́бав я се д́іло;

Та він міні́ рево́ни дав хоро́ші.

Ну, щó ж? одні́м и б́уде т́ільки ме́нше.

Виходь же, мечу мій! Нехай він гине.

[Становиця на своє Місце.

Я к го.

Рошчухав я болячку до живого:
Аж розъярівсь. Тепер міні однако,
Хто з них когб убъе; хоть и обидва
Нехай одін одного повбивають.
Корість моя. Як бй убів Родрикго,
То вимагав би й грбші и клейноти,
Що повиманював я в него
На вгоноблянне Дездемони.
А се не лад. Коли ж убів би Кассій,
Вся жизнь ёго була б щоденним цвітом,
Котрий мене гидким робів би. Мурин
Такб ж мене ровнюхав би, а се опасно.
Ні, він умрє... Се, чую, він надходить.

Виходить Кассіо.

Родрикго.

Я познаю ёго ходу; він самий. —

Ледяцо, ти умрєш. [Виходячи и кидаячись на Кассія.

Кассіо.

И певно вмёр би,

Коліб мій панцер був не так затішен.

А дай попробувать свого. [Виймає меча и ранить Родрикга.

Родрикго.

Я мёртвий.

[Якго ранить Кассія ззаду и втекає.

Кассіо.

Скалічено мене на віки... Світла!

Гей! квалт! квалт!

[Падає

Виходить Отелло оддалік.

О Т Е Л Л О.

Се ненáче крикнув Кáссій.

Справдів, що обіцявся, Яґго.

Родрикго.

Лéдарь,

О, лéдарь я погáний!

О Т Е Л Л О.

Прáвда, лéдарь.

К А С С І О.

Рятуйте! світла! гов! хирурґа клічте!

О Т Е Л Л О.

Се він... О чéсний, справедливий Яґго!

Почув ти благорóдно кривду дру́га.

Навчáеш и менé. Ну, лóба цяцю,

Кохáнець твій лежить, и ти поляжеш.

Идú, паску́днице! Я вíрвав с сёрця

Твоі відёмські óчі, и те лiжко,

Що сплямувáла лáсуваннем сквёрним,

Твоёю лáсою спляму́ю крóвзю. [Виходить Отелло.

Виходять Лодовико та Кґраціано оддалік.

К А С С І О.

Щó ж се? ні чáти, ні людéй! Гов! прбi!

Кґраціано.

Тут склáлось щось лихé. Се крик страшéнний.

К А С С І О.

Рятуйте!

Л о д о в и к о.

Чуеш?

Р о д р и к г о.

О л е д á щ о п í д л е!

Л о д о в и к о.

Тут два чи тріє... Ніч, хоть бо вїткни.

Чи не засада се? Нам тут опасно

Ийти на крик однім. Зождімо.

Р о д р и к г о.

Ніхто не йде? Умру, истікши кровью.

Виходить Якго с Світлом.

Л о д о в и к о.

Чи чуєш?

К р а ц і я н о.

Се хтось в сорбці с світлом и оружжєм.

Я к г о.

Хто тут? Хто тут кричав „рятуйте прббі“?

Л о д о в и к о.

Не знаю, хто.

Я к г о.

Хибá не чули крику?

К а с с і о.

Сюді сюді! Рятуйте Бóга rádi!

Я к г о.

Що тут такé?

К р а ц і я н о.

Здаецця, се хорунжий?

Л о д о в и к о.

Він, він. Се чоловік хоробрий вельми.

Я к г о.

Хто ви? Чого гукáете так страшно?

К а с с і о.

Се Якго? О, тут на мене напали,

Поранили... о, допоможі як небудь!

Якго.

Ой пане наказний! Хто ж се ледáщо?

Кассіо.

Я думаю, один тут недалéко.

Він не влизне.

Якго.

О зраднику ледáчий! —

Ви хто такі? Ідіте, помага́йте.

[До Лодовика та Кграціана.

Родрикго.

О, допоможіть міні!

Кассіо.

Се в них котрійся.

Якго.

О харцивя́ко ра́бе! о ледáщо! [Якго заклоше Родригга.

Родрикго.

Проклятий Якго! О нелю́дзька пси́но!

Якго.

Вбивати в те́мряві!... Де ж ті крива́ві

Злодю́ги? де?... А го́род на́че ви́мер!

Гов! кгвалт! розбій! розбій!...

Ви хто такі?

Чи до́брі, чи лихі? Зові, як зна́еш.

Лодовико.

Якго.

Синьо́р Лодовико?

Лодовико.

Він, він, добродію.

Якго.

Пробáчте. Тут на Кассі́я напа́ли.

Лодовико.

На Кассі́я?

Якго.

Що, братіку? що сталося?

Кассіо.

Та нóгу перетя́то.

Якго.

Крий нас, Бóже!...

Світíть, панóве. Я хоть ис сорóчки

Моєі перевя́зку...

Вихóдить Бянка.

Бянка.

Що тут сталося?

Хто тут кричав?

Якго.

Хто тут кричав „рятуйте“?

Бянка.

О мій коханий Кассіо! о мійлий!

О Кассіо! о Кассіо! о Кассіо!

Якго.

О знана шлю́хо!

Кассіо, скажі́те,

Хто ó се такий вас так скалічив стра́шно?

Кассіо.

Не знаю.

Кграціяно.

Як гірко бачити вас! А я шука́в вас...

Якго.

Пові́тте підв'язки. Так. Ще ó носі́лки,
Перенести́ ёго впокі́йно зві́нци.

Бянка.

Він млі́е, Кассіо! о Кассіо!

Якго.

Панове, я так думаю: беш шлюхи
 Не обійшлося се криваве діло. —
 Постійте трішки, Кассіо. А дайте
 Сюди лихтар. Чи не впізнаєм, хто він.
 О Боже! се приятель и земляк мій
 Родрікго? Ні!... Ні, так. Родрікго! Боже!

Кграціяно.

Як! из Венеції?

Якго.

Він, він, добродію. Він вам знакомий?

Кграціяно.

Знакомий? чом же?

Якго.

Синьор Кграціяно?

Не, осудіте. Сей случай кривавий
 Оправдує мою на вас байдужість.

Кграціяно.

Я рад вас бачити.

Якго.

Що, Кассіо, як?

Як вам?

Носилки! о, носилки!

Кграціяно.

Родрікго!

Якго.

Він, він, се він.

[Приносять Носилки.]

Ну, слава Богу.

Несіть же ви ёго влегенька віцці,

А я біжу по лікаря.

Синьоро,

[До Бянки.]

Обійдемося без вас.

А сей убитий,
Мій любий Кассіо, се мій приятель.
За що й про що ви з ним не помирили?

К а с с і о.

Ні за що в світі. Я й не знав сіпаки.

Я к г о.

А що, поблідла?

О, несіть бо скорше,

Несіть е під вітру! [Кассія та Родригга виносять.

Підождіть, панове. —

Поблідли ви, синьоро? Глянте, глянте,
Як діко, страшно повертає очі!
Ну, скоро ми довідаємся й більше.
Вважайте, я прошу вас, подивітесь.
Панове бачите? Нечіста совість
Говорить и без язика виразно.

Виходить Еміля.

Е м и л я.

Ой леле! що тут сталось? що, мій мұжу?

Я к г о.

Напали тут на Кассія Родриго
Та ще якесь у темряві козацтво.
Наш Кассій при смерти, Родригго мёртвий.

Е м и л я.

Ой леле! Кассіо наш, любий пане!

Я к г о.

От овошці куревства! Йди, Емілю,
Спитај у Кассія, де він вечеряв. —
Що, затремтіла ти від сего?

Б я н к а.

Вечеряв він у мене, а тремчу я

Не від с'єго...

Якго.

А, в тебе! йди ж за мною.

Емilia.

О! ти паскўдна шлюхо!

Бянка.

Я не шлюха:

Така ж я чесна, як и ти, лаюхо!

Емilia.

Як я? Ах, ти паскўднице паскўдна!

Якго.

Ходім подівимось, панове любі,

Як перевіяжуть Кассія.

Ходімо,

Голубко; ти в нас інше заговориш. —

Емilia, побіжи боржій до замку,

Скажи гетьману й пані, що тут склалося. —

Ходім, панове любі.

С'єі н'очи

[Стиха.

Або я пан, або пропав на віки.

[Виходять.

С Ц Е Н А Д Р У Г А.

Опочивальня.

Дездемона на Постелі спить. Горить Світло.

Виходить Отелло.

О Т Е Л Л О.

Оце ж, оце, душе мой, причина...

Та не скажу вам, о пречисті збрі!...
 Оце причина... Та не закривавлю
 И не вдряшну її ніжнього тіла,
 Гладенького, як монументний мармур.
 А вмёрти мусить: бо ще многих зрадить.
 Згашу перш світло, и тогді вже... Світло?
 Згашу тебе, поломяний мій слуго,
 Та й воскресу изнов твоє сяйння,
 Коли одумаюсь. А ти як згаснеш,
 Ти, диво дівне дівної природи,
 Не знатиму, де йскра Прометєя,
 Що знов би запалила твій світільник.
 Зірву твою я квітку, та й не зможу
 Вернути їй живу, ростючу силу.
 Вона завяне. О, пахни ж на мене,
 Поки не зірвана!

[Цілує її.

О благовонне.

Дихання! ти змогло б и правосуддя
 Впросити, щоб мечя переломило!...
 Ще раз, ще раз... Бувай такою вмёрши, —
 Я вбью тебе, щоб потім полюбити.
 Ще раз, и вже в останнє... Ще ніколи
 Цілунок не бував такий солідкий
 И пагубний. Заплакати я мущу,
 Та се жорстокі слези. Я печалюсь
 Печаллю неба: там вонó карає,
 Де любить... Вже прокинулася.

Дездемона.

Хто тут?

Отелло?

О т е л л о.

Я, я Дездемоно.

Дездемона.

Ти хочеш, пане мій, лягати спати?

Отелло.

Чи ти сю ніч молилась, Дездемоно?

Дездемона.

Молилась, пане мій.

Отелло.

Коли згадаєш

Який переступ, непростіний в Бога,
Боржій благій-молися.

Дездемона.

Ой леле, пане мій! що се ти кажеш?

Отелло.

Молись, та коротко. Я походяжу тут.
Не хочу вбити дух твій неготовий.
Храни Господь твою вбивати душу.

Дездемона.

Ти про убійство кажеш?

Отелло.

Так, про убійство.

Дездемона.

То змілуйся ж ти надо мною, небо!

Отелло.

Амінь від серця!

Дездемона.

Коли так кажеш, то мене не вб'єш ти.

Отелло.

Гумф!

Дездемона.

А я такі боюсь: бо ти судьббвий,
Як вивернеш так очі. Я не знаю,
Чого міні боятись: бо не знаю

Ніякої вини ; а все боюся...

О т е л л о.

Подумай про свої гріхи.

Дездемона.

У мене

Нема гріхів, опріч любові до тебе.

О т е л л о.

За неї ж ти и ввреш.

Дездемона.

Смерть за любовв противприродне діло...

Ой леле! що ж ти так кусаеш губу?

Якась кривава страсть тобою трусить.

Се ж вісники... та я вповати буду,

Що не про мене се...

О т е л л о.

Мовчі, ні слова!

Дездемона.

Мовчатиму. Та що ж се значить?

О т е л л о.

Ту хустку, що я так любів, котору

Оддав тобі, ти Кассію подарувала?

Дездемона.

Ні, ні! клянуся жінню и душею.

Пошли за ним спитай...

О т е л л о.

Моє кохання,

Остерегайся клятви: ти вміраеш.

Дездемона.

Вміраю, та не зараз?

О т е л л о.

Зараз, зараз.

То сповідайсь в твоім гріху від серця.

Бо хоть клястимесся про кожне слово,
 Не зрушиш, не схитнеш, не переміниш
 Страшного віроку, що ним болюю.
 Умреш.

Д Е З Д Е М О Н А.

То змілуйсь надо мною, Бóже!

О Т Е Л Л О.

Кажу, амінь.

Д Е З Д Е М О Н А.

То й ти ж измилосердся.

Не скривдила тебе нічим я в житті.
 И Кассія я не любила, тільки
 Такою спільною для всіх любов'ю,
 Котрою небо нам велить любити.
 Ніякого и знаку не давала.

О Т Е Л Л О.

Клянусь, я хустку ту у него бачив.
 О жінцино клятвопреступна! серце
 Моє ти камнем робиш, учиш звати
 Убийством задум, що за жертву
 Вважав я. Хустку бачив сам я в него.

Д Е З Д Е М О Н А.

То він знайшов її. Бо я ніколи
 Їму не оддавала... Сам всю правду
 Нехай він скаже. Повели кликнути.

О Т Е Л Л О.

Уже скавав, признався.

Д Е З Д Е М О Н А.

В чім, мій пане?

О Т Е Л Л О.

Що знавсь с тобою.

Дездемона.

Знався? незаконно?

Отелло.

Так.

Дездемона.

Ні, сего не скаже він.

Отелло.

Не скаже :

Заціпило йому вже. Чесний Яко

Вже постаравсь про те.

Дездемона.

Тепер я знаю.

Звідкіль мій страх. Як! вже він мертвий?

Отелло.

Будь кожна волосина в него життям,

Моя велика помста все побила б.

Дездемона.

Ой леле, леле! се ж хтось зрадив!

Тепер пропала я.

Отелло.

Фи, потаскухо!

Ще ти по нім передо мною й тужиш?

Дездемона.

О, прожени мене, мій пане, тільки

Не убивай:

Отелло.

Убью, смерть потаскусі!

Дездемона.

Убий хоть завтра; дай сю ніч прожити.

Отелло.

Коли пручатимеся...

Д Е З Д Е М О Н А.
Півгодіни!

О Т Е Л Л О.

Суд ставсь, кінець!

Д Е З Д Е М О Н А.
Хоть покіль помолюся!
О Т Е Л Л О.

Шкодá, вже півно.

[Душить її.

Д Е З Д Е М О Н А.

О Бóже! Бóже! Бóже!

Е м и л я з за Сцени.

Мій пáне! пáне! гов!... Синьóре! пáне!

О Т Е Л Л О.

Що се за гук?... Нежівá! ще не вмéрла?
Жорстокосéрдий я, та й милосéрден;
Не хóчу, щоб ти мучилася довго...
От як! оттáк!

Е м и л я з за Сцени.

Чи чýете? синьóре! пáне!

О Т Е Л Л О.

Е м и л я з за Сцени

О дóбрый пáне! тiлько на словéчко!

О Т Е Л Л О.

А, се Емiля... Зáраз... Вже умéрла.
Се, пéвно, вiсть, що Кáссiя убито.
Гукáла вéльми... Га! ані здвигнéця?
Мовчiть, як домовiна... И впусти́ти?...
Чи се ж бу́ло б гара́зд? Мов звору́хну́лась...
Нi, нi... Що лúчче? Як увiйде, зáраз
Озвéця до жонi... Жонi моéi!
Якби́ се жонi?... Немá у мéне...
О тiяжкая, страшéнная годiно!

Тепёр, здаецця, мусило б настáти
Затмінне сòнця й мiсяця, и с стра́ху
Роспа́стися вселéнній.

Е м и л я з за Сцени.

Благáю вас, мiнi негáйна спра́ва
Велiть поговори́ти з ва́ми, па́не!

О т е л л о.

А я й забу́в про тебе. О! ввiхóдь же,
Ввiхóдь Емiлю... Тiхше... Ось я за́раз
Закри́ю по́лог... Де ти?... Що вам трéба?

[Вiдмикае Дверi.

Ввiхóдить Емiля.

Е м и л я.

О дóбрый па́не мiй! гидкé уби́йство
У мiстi...

О т е л л о.

Як! тепёр?

Е м и л я.

Ось за́раз, па́не!

О т е л л о.

Се мiсяць винува́т: наблiживсь дóже
Вiн до землi, и лю́де показiлись.

Е м и л я.

Наш Кассiо, мiй па́не, вóив Родри́кга
З Венéцiи, синьóра молодóго.

О т е л л о.

Родри́кга вóито? й Кáссiя уóито?

Е м и л я.

Нi, Кáссiя не вóито.

О т е л л о.

Нi! не вóито?

О, так уби́йство збі́лося не та́кту,
И без ла́ду солóдка месть рика́е.

Дездемона.

О, непови́нно, непови́нно вби́то!

Еми́ля.

Ой ле́ле! хто ж се сто́гне?

Оте́лло.

Тут? О, що́ ж се?

Еми́ля.

Ой го́ре, го́ре! се ж синьо́рин го́лос!

Ряту́йте! про́бі! О, промо́вте, па́ні!

Кохана́ Дездемо́но! озови́ся!

Дездемона.

Безви́нною вми́раю сме́ртю.

Еми́ля.

Хто ж се?

О, хто?

Дездемона.

Ни́хто, сама́; проща́йте.

Вкльо́нись мо́й дружи́ні до́брій... О, про... [Умирає.

Оте́лло.

И хто ж би се її уби́в?

Еми́ля.

Хто зна́є!

Оте́лло.

Сама́ ти чу́ла, що не я, від не́ї.

Еми́ля.

Вона́ сказа́ла так. Я му́шу пра́вду...

Оте́лло.

И, брешу́чи, в пала́юще пе́кло впа́ла.

Я вби́в її.

Емиля.

Тим більш вона ще ангел,
А ти віт того ще чорнійший дьявол.

Отелло.

Вона була сновідниця и курва.

Емиля.

Ти брешеш на її: бо ти чортяка.

Отелло.

Вона була, мов та вода, невірна.

Емиля.

А ти безумен, як огінь, щоб звати
Її невірною. О! так як небо
Була вона правдіва й вірна.

Отелло.

Спозналась є Кассієм. Спитай у мужа.
О! я б стирчав в безодні пекла,
Колиб такє страшне зробив неслухно.
Твій чоловік про все тобі розкаже.

Емиля.

Мій чоловік?

Отелло.

Твій чоловік.

Емиля.

Він знає, що вона була невірна?

Отелло.

Так, є Кассієм. О, будь вона безгрішна, —
Нехай би Бог создав нову вселенну
Из одного ясного хризолита,
Я б не оддав за неї Дездемони!

Емиля.

Мій чоловік?

О т е л л о.

Від не́го пер́ву звістку
Я мав. Душа́ правди́ва, він не лю́бить
Грязі, що до гидкі́х учи́нків ли́шне.

Е м и л я.

Мій чолові́к?

О т е л л о.

Та го́ді вже пита́ти!
Кажу́ тобі, твій чолові́к все зна́є.

Е м и л я.

О па́ні, па́ні! як же насмія́лось
З лю́бови ле́дарство! Мій муж гово́рить,
Що ва́ша па́ні та бу́ла неві́рна?

О т е л л о.

Він. Я то́бі кажу́, твій муж. Не чу́єш?
Мій друг, твій муж, мій че́сний, че́сний Я́кго.

Е м и л я.

Коли́ він се скава́в, неха́й згнива́є
Їго́ гидка́ душа́ що-дня́ на зе́рно!
Збреха́в він из безо́дні се́рця. Бі́дна
Люби́ла на́тто свій паску́дний ви́бір.

О т е л л о.

Га! що́?

Е м и л я.

Роби́ що́ хоч, а твій учи́нок
Так сто́ить не́ба, як і́ ти сто́їш.

О т е л л о.

Мовчи́, то се для те́бе бу́де лу́чче. . .

Е м и л я.

Нема́ на те́рзанне у те́бе си́ли
И в пів то́го, що́ в ме́не на терпи́нне.
О ду́рню, блуху́ ти необа́чний

И сквѣрний! ти зробив такий учинок...
 Міні байдуже меч твій... Я зъясую,
 Хоть би втеряла й двадцять жінаней. Проби!
 Рятуйте! Му́рин па́ні вбив! Рятуйте!

Виходять Монтано, Кграціяно та Якго.

Монтано.

Що тут таке? Гетьмане, що тут сталося?

Емиля.

О! й ти тут, Якго? Гарна ти людина,
 Що звальюють на тебе душоубства!

Кграціяно.

Що тут таке?

Емиля.

Коли ти муж, заткни ледячу пельку.
 Він каже, ти сказав, що па́ні блудня.
 Я знаю, що не ти: ти не таківський.
 Кажі: бо серце в мене повне.

Якго.

Сказав я те, що думав, та и сам він
 Такої ж думки був, що се можебно.

Емиля.

Дак ти йому сказав, що па́ні блудня?

Якго.

Сказав.

Емиля.

Збрехав еси, о! ти збрехав пекельно.
 Клянусь душею, лжа була паскудна.
 Вона ис Кассіем! Сказав ти с Касс'ем?

Якго.

Ис Кассіем, синьоро. Цить лиш, гді!

Е м и л я.

Ні, буду говорити! мушу, мушу!
Мой синьора тут лежить убита.

У с і.

О Бóже, бороні!

Е м и л я.

И ти своїми радами се вкбів.

О т е л л о.

Так. Що ви понімили? Щіра правда.

К г р а ц і я н о.

Чудна се правда.

М о н т а н о.

Се звиряче діло!

Е м и л я.

Се ледарство, о, ледарство ледяче!
Подумавши... пригадую... о підмость!
Я й думую... О, я убью себе с печали!
О підмость, підмость!

Я к г о.

Чи ти скрутілась? Геть собі додому!
Велю тобі.

Е м и л я.

Панове любі, дайте все сказати.
Корітись мушу, тільки не тепера.
Вже, Якго, я й не буду, може, дома.

О т е л л о, упавши на Ліжко.

О! о! о!

Е м и л я.

Так, падай и реві, згубівши душу,
Безвинну й чисту перед мілим Бóгом.

О т е л л о, встаючи.

О, ні! вона була нечїста. —

Я ма́ло зна́ю, дя́дє, вас. От ва́ша
Лежы́ть небо́га, и сими́ рука́ми
Я зупини́в її диха́ння й зна́ю,
Якы́м зда́ецця дїло се крива́ве.

К граціяно.

Нещасна Дездемона! рад я вельми,
Що твій отець умер. Не переніс він
Твого заміжжя. А колиб не вмёр ще,
Сей вид повергнув би ёго в роспуку.
Він одігнав би ангела від себе
И погубив свою на віки душу.

О т е л л о.

Гірке се діло; тільки ж Яко знає,
Що с Кассієм вона стидке робила, —
Не раз, не два, и Кассію признався.
Вона ж ёго за перелюбне діло
Моім гостинцем першим наградила,
Залогом першої любові моєї.
Я бачив сам ёго в руках у него, —
Ту материнську хустку дорогу,
Котра в давн...

Е м и л я.

О Бо́же! о небесні сили!

Я к о.

Мовчі, кажү!

Е м и л я.

Тепер усє, усє розкрилось!

Міні, добродію, мовчати? Ні, ні!

Я вільно говоритиму, як вітер.

Нехай и небо й люде й черті крикнуть

„Мовчі!“ я говоритиму, що знаю.

Якго.

Ой, схаменісь! иди, иди...

Емиля.

Не хóчу. [Якго наміряєця на Жінку.

Кграціяно.

Фи, фи! на жéнщину с кинджáлом?

Емиля.

О Мúрине безúмний! я ту хúстку
Знайшла и оддалá моéму мúжу:
Бо чáсто він менé благáв, та й пíьльно,
Щоб я укрáла. Я ж бо й дивувáлась,
Про щó ёму такé пустé здалóся!

Якго.

Паскúдна кúр...!

Емиля.

Вона б то Кáссієві!

Ні, лéле! я — знайшóвши, чоловіку...

Якго.

Ти брéшеш, пáплюго!

Емиля.

Клянúся нéбом,

Я правду, правду говорю, панóве.
Ровóйнику дурний! Та щó такому
Безúмному булó й робíть на світі
С такою дóброю людíною! [Якго, заколовши Емилю, втекає.

О т е л л о.

Не вже ж се

У Бóга грíм на те, абí грíміти?

О знаменíтий óщусте!

Кграціяно.

Небóга хíлицця; се, пéвно, злúка
Убíв свою жонú.

Емиля.

Так, так. О, положіте

Менé коло моéї пáні!

Кграціяно.

Утік ледáчий,

А жінка мёртва.

Монтано.

Се страшнé ледáщо.

Возьміть сéго мечá — вхопив ёго я

У Мурина — и стережіте двéрі.

Не выпускайте, хоть и вб'ить прийшлось би.

Я ж нагонцем б'іжу за сим ладáчим :

Бо се прокля́тий раб. [Виходить Монтано та Кграціяно.

О т е л л о.

Я й не хорóбер б'ільш. Хапае в мене

Мечá из рук хлопáтко худорляве.

Та й на́ що б честь переживáла чéсність?

Погі́бни все!

Емиля.

Так от щó віщувáла

Тво́я остáння пісня, любá пáні!

Чи ти менé почу́еш? Я, мов лéбідь,

Умру́, співа́ючи про йву, йву, йву. —

Вона́ бу́ла пренепорóчна, Ма́вре;

Вона́ тебé люб'їла, харцива́ю!

Пошли́ міні Господь ду́ші спасéнне

Так вірно, як слова́ сі промовляю.

Говорячи, щó думаю, вмираю.

[Умирає.

О т е л л о.

У мене ще е меч у тій кімнáті.

То шпáнський меч, зака́лу лёдовóго.

О! ось він. Дя́дэ, му́шу вийти.

Кграціяно з за Сцени.

Покүсися, то дброго заплатиш,
Ти не вворүжен; покорися дблі.

ОТЕЛЛО.

Споглянь на мене та переговбрим:
Атб й невзбрбений я нападау на тебе.

Вертаецця Кграціяно.

Кграціяно.

Щб там такб?

ОТЕЛЛО.

Дивись, е в мене збрбя.

Ніббли лүччий меч не був при ббці
У вбїна. Було колись... бувало,
Що ся рука и меч сей дббрий
Міні дорбгу и крив дваццять бїльших
Перепин прокладали, нїж ти змбжеш...
Та мбрна похвальбб! Хто против дблі?
Тепбр не те... Не бїйсь мобї збрбї.
Мїй путь скінчївся тут. Доплїв до краю.
Чобб вжахнүвьсь? Немб чобб лякбтись.
Настбв очеретїну навпротїв Отблла,
И вїн устүпить. Нїкуди Отбллу йти вже. —
Ох, як же ти тепбр перемїнілась!
О чбдо вїр лихїх вло-вїщувбтих!
Ти побїліло, як твої сорбчка!
Як збївмось удвбх на Ббжїм судї,
Твїй вид оцбї менб нїзрїне з нбба,
И дбмони мою пїдхбплять дүшу.
Холбдна, о, холбдна ти, дитїно,
Як чистотб твої булб холбдна!...
Проклбтий раб!... Бичүйте, чбрті; влбку,

Женить од сёго ангельского віду!
 Крутить у віхрях и варіте в сірці!
 Укїнте сторч в поломяну безодню!
 О Девдемоно! Мёртва ти? О! о! о!

Взійходять Лодовико, Монтано, Кассіо та Отажани
 з Якгом за Сторожою.

Лодовико.

Де сей безумний горопáха? де він?

Отелло.

Ось той, що був колись Отеллом, ось я!

Лодовико.

А де ехїдна? підведіте ближче.

Отелло.

Я на ёго дивлюся но́ги, — кáвка!

Коли ти чорт, міні тебе не вбїти.

[Отелло ранить Ягга.

Лодовико.

Вхопїть мечá у нёго.

Якго.

Тїлько рана.

Отелло.

И не жалкую. О, живї на світі!

Про мене, вмёрти, се велике щáстє.

Лодовико.

Ой ти Отелло! був есі предббрим

Колись, и се, проклятому раббві

Піддався. Що ж тобі ми скажем?

Отелло.

Що хочете. Скажіть, що я був чесний

Розбїйник: не з ненависти бо, ш чести

Я все робїв.

Л о д о в и к о.

Сей злюка вже признався.

Чи ви змовлялись Кассія убити?

О т е л л о.

Змовлялись.

К а с с і о.

Мій дорогій гетьмане, я ніколи

Вам не давав причини.

О т е л л о.

Вірю, вірю,

И кланяюсь, простіть. Спитайте в чорта,

Про що мою він душу й тіло спутав?

Я к г о.

Більш не питайте. Вже нічого

Вам не скажу. Що знаєте, те знайте.

Л о д о в и к о.

И на моїтві?

К р а ц і я н о.

Й на тортуррах?

О т е л л о.

Добре,

Найлучче так.

Л о д о в и к о.

Добродію, узнайте,

Що склалось, потай вас, я мислю.

Ось лист. Знайшли в убитого Родрікго.

А ось и другий. У в однім из листів

Смерть Кассія на себе взяв Родрікго.

О т е л л о.

Ледящо!

К а с с і о.

Найпоганше и найгрубше.

Л о д о в и к о .

У дру́гому листі, в кишéні в нёго,
Він докоряє дуже, и здаєцця,
Хотів ёго послати до плутяги,
Та, відно, Якго сам прийшов до нёго
И вдовольнив ёго.

О т е л л о .

О підла пси́но!

Ну, звідкі ж, Кассіо, у тебе хустка
Жоні моєї?

К а с с і о .

Я знайшов у себе

В кімнаті, и він сам тепер признався,
Що підметнув.

О т е л л о .

О дурню, дурню, дурню!

К а с с і о .

В листі Родрі́кга ще ми прочита́ли,
Як Якго вговорів ёго напа́сти.
На мене серед ча́ти. С сёго вийшло,
Що скінено мене. Та ще пробовкнув,
Здававшись довго мёртвим, що се Якго
И виставив ёго й проткну́в кинджалом.

Л о д о в и к о .

Тепер ходімо зві́дці; йдіть за на́ми.
Ви більш не маєте вже са́ну й вла́сти;
А Кассіо над Кі́пром гетьману́е.
Се́й раб, — ёму́ готу́ецця найгірша,
Найдовша, найлюті́йша ка́ра й му́ка.
Ви тісно бу́дете оберіга́тись,
Аж докі́ль ми вене́цькому сенату́
Нату́ру ва́шої вини́ зъясу́ем. —

Ходімо. Одведіть ёго за нами.

О т е л л о.

Доввольте слово ще, чи два сказа́ти.

Сенаторі мої заслуги знають,

Та не про те, а от про що́ благаю.

В своїй реляції про сю нещасну справу

Пишіте про мене́, який я справді,

Нічо́го не біліте, ні чорніте:

Що я любив не му́дро, та аж на́тто;

Що я с природи не ревнивий, тільки

Приревнувавши, ревнува́в до кра́ю;

Що я, мов той поганий Жид, відкинув

Дорощше над усé Жидівство перло;

Що я, хоть не привік роніти слéзи,

Та в мене́ так гіркі в очéй ли́лися,

Як из дерів Ора́вських кгу́ма мле́ця.

Се все ви пропишіте и доба́вте,

Що, ба́чивши в Але́ппо раз, як Ту́рчин

Вене́цького тира́нив чоло́віка;

А посполіту річ олжів слова́ми,

Вхопів я обрива́нця за шия́ку,

Та й заколо́в — отта́к.

[Заколюєця.]

Л о д о в и к о.

О лю́те закінча́нне!

К л а с с і о.

Шко́да й пра́ці.

О т е л л о, падаючи на Дездемону.

Я цілува́в тебе́ перéд убі́йством кля́тим;

Цілу́ючи тебе́ повинен и вми́рати.

К л а с с і о.

Сéго й бо́явсь я, тільки ж ду́мав,

Що він без збро́ї. О вели́ке се́рце!

Л о д о в и к о до Янга.

Спартанський псе, лютийший од помору,
Од голоду и моря! подивіся,
Як важко пригнітив ти сю постелю. —
Ви, Ктраціяно, будете на замку,
И, як наслідник Мурина, худобу
Їго осягнете.

А вам, гетьмане,

Зостаблю суд над дьявольским ледящом:
И время й місце и тортури... о, найгірші!...
Я путь в Венецію верстати зараз мушу,
Важкою звісткою важку здавивши душу.

ТРОЇЛ ТА КРЕССІДА.

Dramatis personae.

<p>ПРИЯМ, Троянський Царь.</p> <p>ГЕКТОР</p> <p>ТРОІЛ</p> <p>ПАРИС</p> <p>ДЕІФОБ</p> <p>ГЕЛЕН</p> <p>ЕНЕЙ</p> <p>АНТЕНОР</p> <p>КАЛХАС, Троянський Жрець, прихильний до Кгрєків.</p> <p>ПАНДАР, дядє Кресой- дин.</p> <p>МАКГТАРЕЛОН, Бай- струк Приямів.</p> <p>АКГАМЕМНОН, Кгрєць- кий Гетьман.</p> <p>МЕНЕЛАЙ, єго Брат.</p> <p>АХИЛЛЕС, Кгрєцький Князь.</p>	<p>АЯКС</p> <p>УЛИС</p> <p>НЕСТОР</p> <p>ДИОМЕД</p> <p>ПАТРОКЛ</p> <p>ӨЕРЗИТ, брідкий та за- ідливий Кгрек.</p> <p>АЛЕКСАНДЕР, Слуга Кресойдин.</p> <p>Слуга Троїлів. Слуга Па- рісів. Слуга Диомєдів.</p> <p>ЕЛЕНА, Жона Менелайва</p> <p>АНДРОМАХА, Жона Гєкторова.</p> <p>КАССАНДРА, Дочка Приямова, Віщунка.</p> <p>КРЕССИДА, Дочка Кал- хасова.</p>
--	---

Троянські та Кгрєцькі Воїни та Прибічники.

Сцена — Троя та Кгрєцький Табір перед нею.

П Р О Л О К Г.

Тепер ми у Трoї. Царі кгрéцьких вiсоп,
У гóрдому сёрці гнiвoм заки́пвши,
В ае́йнськую при́стань пливу́ть карабля́ми.
На сýднах тих пoвно вiйськoвого лoду,
Припáсу та збрoї до бiтов жорстoких.
З ае́йнського пoрту шiсьдесят и дeвять
Пливe вiнценoсцiв у Фрíкгию сла́вну,
Де в мýрах потужних царiця Елeна,
В царя́ Менелая́ укpáдена жiнка,
Спить-опочива́е из ласим Парiсом:
За сю ж то нару́гу й щчало́сь пересeрдe.

Прямую́ть завзя́тi аж до Тенедoса.
Тут сýдна ригáють на зeмлю бойцями́,
И Кгрéки, ще свiжi, в бо́ях не примя́тi,
Намeти в Дардáнських поля́х напина́ють.
Троя́не заперли́сь в При́ймовiм мiстi,
И за́сови в кyни мiцнi повклада́ли
По всiх шести брoнах: у брoнi Дардáнськiй,
Бронi Илiо́нськiй, Хетáнськiй, Троя́нськiй,
У брoнi Тимбрíйськiй и Антенорíдзькiй.
Роздpáжнений рoзум Троя́нцiв и Кгрéкiв
Пiдмáнюе-на́дить лестiва на́дiя,
И все, за що бьoцця, вою́ють-бiду́ють,
На волю́ случаю́ одва́жуе слiпо.

Я, Прблогг, ввіхбджу, вворужений добре —
Не тим, що наш а́втор чи а́ктори зрбблять
Для вас дивові́жу живім малюва́ннем,
Ні, бдіжжю тільки, яка пьесі лічить,
Щоб вам зъясува́ти, панове ласкаві,
Що ми переско́чим через початко́ві
Боі та тріво́ги велико́ї чва́ри,
А візьмемо дра́му в сере́дині вра́ви,
Нехай вре своббдно гіркя́м и солбдким.
Чи бубдете гудить, чи, мбже, й хваліти,
На те ваша во́ля и люба вподо́ба.
На всякий ваш вірок в нас у́хо гото́ве:
Чи шва́ба, чи вда́ча, се ща́сте військо́ве.

АКТ ПЕРВИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Троя. Перед Прямовими Палатами.

Взиходять Троиц, ввужсний, та Пандар.

ТРОИЦ.

Покліч мого слугу. Знов скіну зброю.
Чого за мурами я буду битись,
Коли війна кипить в міні самому?
Нехай у поле йде, хто має серце,
А ти втерів над серцем власть, Троице.

ПАНДАР.

Ти все такі свої знай співаєш?

ТРОИЦ.

Мицні сі Кгреки, а до того вдані,
Завзяті до вдання, в завзяті смілі.
А я, я м'якший, ніж слеза жіноча;
Я тихший сну, дурнійший од дурного;
Я полохливий, ніж в ночі дівчатко,

Невданийший, ніж невзвучена дитина.

Пандар. Ну, про се я вже довлі тобі товкмачив. Що до мене, не буду більш між вас мішатись. Хто забажав пшенишного книшá, нехай підождє, докіль змєлють борошна.

Троїл. А хибá ж я не ждав?

Пандар. Ждав мєлива; підождї ж, докіль просіють.

Троїл. Хибá ж я не ждав?

Пандар. Ждав прїсівок; підождї ж, докіль учїнять.

Троїл. Та' ж я й сєгò дождїдався.

Пандар. Эгє, вчинїння; а ще ж трєба замїсити тїсто, стулїти книшá, вїтопити пїч, спектї; ще ж мўсиш чекáти, докіль прохолоне: атò колиб и губ не попїк.

Троїл.

Та и самá терпливости богїня,
Страдаючи, не вїмовчить над мене.
Сиджу я за царськїм столóm Прийма,
И як спаде мїні на мисль Крессїда...
О враднику! спаде? вона живє там.

Пандар. А справдї, вчòра в вєчерї була вона дўже гáрна. Нїколи я ще не бáчив її такòю, та й нїякої жєнщини.

Троїл.

Я тїлько що хотїв про се кавати.
Як підопре вїтхання вгòру сєрце,
Мов нáдвое вонò ровдєртись хòче, —
Я, щòб отєць не зүвдрїв або Гєктор,
Щò-рáз ховáв вїтхання те в уемїсці,
Мов сòнечко освїчувало бўрю.

Та смуток наш, веселостю прикритий,
Мов радіщі, що дбля любить бити.

ПАНДАР. Колиб волбсєє в неї булб трбшки темнїйше од Елєниного (ну, та щб се?), то нїчим би й не рїжнїлись обїдвї. Ну, та щб до мєне, вонá мїні рбдичка. Я б не хотїв, як то кáжуть, вихваляти її; та нехáй би хто вчбра чув укўпї во мнбю, як вонá говорїла. Не вполїджуватиму рбзуму сестрї твоєї Кассáндри, однáкож...

ТРОІЛ.

О Пáндаре! коли тобї кажú я,
Що всї мої надїи утонúли,
Не говорї мїні, на скїлько сáжнів
Затбплєно їх у страшнú безбдню.
Я привнабсь тобї, що збожевблів
С кохáння до Крєссїди; ти ж провáдиш,
Якá вонá вродлїва, посипáєш
Ще незакрїту, свїжу в сєрцї рáну
Її очїма та її волбсєєм,
Її щокáми та її ходбю,
То гблосом її; то знов провáдиш,
Якá бїлєсєнька рукá у неї.
Все бїле перед нєю мов чернїло,
Котрє самб собї докбри пїше.
Так нїжно й пух не лáщить лебедїний,
А найнїжнїйше чúвство осязáння —
Тут мов жореткá долбня в хлїборбба.
Вїдказуєш такє, абї промбвив,
Що я люблбю її, и прáвду кáжєш;
Та не бальзáмом рáни поливáєш,
А в кбжну гбстрогб ножá втикáєш,
Котрїм люббв тї рáни завдавáла.

Пандар. Я кажу тільки саму правду.

Троїл. Да й то ще не всю.

Пандар. Далебі, не хочу в це мішатись. Нехай вона буде така, як є. Коли вона вродлива, то їй же лучче; а ні, то в неї в руках спосіб.

Троїл. Добрий Пандаре! Чого ж се ти, Пандаре?

Пандар. Буде в мене за мої труда. Погбрда від неї, погбрда віт тебе; ходжу від одного до одного, та мало дякі за мою працю.

Троїл. Як! ти сёрдисся, Пандаре? За що ж на мене?

Пандар. Що вона міні родичка, то й не така вродлива, як Елена. Не будь вона міні родичка, була б вона и в Пятницю така гарна, як Елена в Неділю. Та що міні до того? Байдуже міні, хоть би вона була й Орапка. Се міні все одно.

Троїл. Хибá ж я кажу, що вона не гарна?

Пандар. Байдуже міні, чи ти кажеш, чи ні. Дурна вона, що вістáлась повáд оцця. Скажу їй се, скóро побáчу. Що до мене, не хочу вже мішатись у се діло.

Троїл. Пандаре...

Пандар. Ні вже, ні.

Троїл. Любий Пандаре...

Пандар. И не просі, и не кажи. Вістáвлю все, як изнайшов, та й кінєць.

[Виходить Пандар. Трублять до Бою]

Троїл.

Мовчі, протівний гук! цить, гáлас трубний!
Дурні в обóх сторін. Елена півно

Вродлива: бо її що-дня ви криваво
 Малюєте. Та се малá причýна,
 Щоб воюватися мiнi за неi:
 Се для мого мечá нiкчёмний прёдмiт.
 Та Пáндар... о богi! якá се мýка,
 Що до Крессиди стéжка через нёго!
 А вiн такий упёртий до еднáння,
 Якá вона дeрв'якá до залицýння.
 Скажи, Апóлле, рáди сёрця Дáфни,
 Що есть Крессида, Пáндар, що ми вкупi?
 Ii постiль, се Индия. Мов пёрло,
 Лежить вона на нiй. А мiждо нёку
 И нáшим Илiоном бýрне мóре.
 Я сам — купець, а Пáндар сей непéвний —
 Моё судно, мiй лóцман и надiя. [Трублять до Бою.

Вiхóдить Еней.

Еней.

Ну, що, Троiле княвкó? чом не в пóлi?

Троiл.

Тим що не в пóлi: óдповiдь жiнóча:
 Бо се жiнóцтво, щоб не бýти в пóлi.
 Що там, Енею, рóбицця сёгóдни?

Еней.

Пари́с верну́всь из рáною додóму.

Троiл.

Од кóго ж се здобу́всь?

Еней.

Од Менелáя.

Троiл.

Нехáй кривáвицця: се тiлько жáрти:

Паріса ранив Менелай рогами. [Трублять до Бою.

ЕНЕЙ.

Чи чуєш, як гуляють наші в полі?

ТРОІЛ.

Ще б лучче дома, та шкода, не можна.

Ходімо ж на гульню. Туді ж наваживсь?

ЕНЕЙ.

Хапаюсь яко мога.

ТРОІЛ.

То ходімо ж.

[Виходять.

СЦЕНА ДРУГА.

Там же. Гуанця.

Виходить Крессиди та Александер.

КРЕССИДА.

Хто се пройшов?

АЛЕКСАНДЕР.

Цариця се, Гекуба,

з Еленою.

КРЕССИДА.

Куді ж вони прямують?

АЛЕКСАНДЕР.

На східню башту: бо из високости,

Котра панує широко над полем,

Всю битву відко. Гектор, терпеливий

Як добродітель, ранком розбувся,

На Андромаху грімав, попобівши

Малого чұру, потім уворұживсь
И в поле вийшов, мов на господарство,
Ще до схід сонця. Кожен там цвіточок,
Мов той пророк, оплакує годину.
Їго завзяття, чуючи, що буде.

КРЕССИДА.

Чого ж завзявся він та ровбуївся?

АЛЕКСАНДЕР

Е чұтка в нас, що там, між кгрєцьким військом,
Е вбін ис Тройн, єму ще й крєвний,
А на имя Аякс.

КРЕССИДА.

Ну, що ж ис того?

АЛЕКСАНДЕР.

Се, кажутъ , чоловік рег се, мовляв той,
И він стоїть сам по собі . . .

КРЕССИДА. Да так стоїть усі, коли не п'яні,
або не безногі.

АЛЕКСАНДЕР. Сей чоловік, п'ані добродійко,
пооднімав у багатєх звирів їх особливі прикметі.
Хоробер, як лев; мяловатий, як ведьмідь; спокво-
листий, як слоняка; и стількі природа нагромадила
в єму чудного, що хоробрість перевертаєцця в єго
в дұрощі, а дұрощі приправля' він обачністю. Нема
в чоловіка такі ціноті, щоб не світілась у єму,
а ні такі хіби, щоб не плямувала трбхи єго.
Сумний буває він в нечєвля, и весєлий нез-
нать чого. До всєго хисткий, и ні в чому нема
в єго хісту, мов у того паралічного Бриярєа ба-
гацько рук, та ні до чого, або в сліпого Аргуса
вєє очі, та нема здріння.

КРЕССИДА. Як же сей чоловік, що міні сміх

из не́го, та довів Ге́ктора до гніва́?

АЛЕКСАНДЕР. Кажуть, учо́ра шчепи́вся из Ге́ктором у бітві, та й повали́в єго́. З доса́ди й со-рома́, Ге́ктор не їсть и не спить.

Вихо́дить ПАНДАР.

КРЕССИДА. Се хто иде́ сюди́?

АЛЕКСАНДЕР. Се, пані доброді́йко, твій дяде́ ПАНДАР.

КРЕССИДА. Ге́ктор хоробри́й чоловік.

АЛЕКСАНДЕР. Який тількі е на світі, пані доброді́йко.

ПАНДАР. Що́ такé? що́ такé?

КРЕССИДА. Добра́го ра́нку, дядю́ ПАНДАРЕ!

ПАНДАР. Добра́го ра́нку, неба́го КРЕССИДО! Про що́ се ви розмовля́єте? — Добра́го ра́нку, АЛЕКСАНДРЕ! — Як пожива́еш, неба́го? Коли́ бу́ла в Иліо́ні?

КРЕССИДА. Сє́годні в ра́нци, дядю́.

ПАНДАР. Про що́ ви розмовля́ли, як я при-йшо́в? Чи Ге́ктор уже́ ввору́живсь и вийшов, за-кі́ль прийшла́ есі́ в Иліо́н? А Еле́на ще не вста-ва́ла? Пра́вда?

КРЕССИДА. Ге́ктор уже́ ввору́живсь; Еле́на ще не встава́ла.

ПАНДАР. Так, Ге́ктор уста́в зарані́.

КРЕССИДА. Про се ми й розмовля́ли та про єго́ се́рце.

ПАНДАР. А він бу́в серди́тий?

КРЕССИДА. Так ка́же сей.

ПАНДАР. Пра́вда, він бу́в серди́тий; я знаю́ й чо́го. Ну, накладе́ ж сє́годні круг се́бе. Се я го-

тов ім сказа́ти. Да й Троїл поза́ду не віста́неця. Нехай́ остерега́юця Троїла. Се я гото́в ім сказа́ти.

КРЕССИДА. Як! хиба́ й він серди́тий? :

ПАНДАР. Хто, Троїл? Троїл лу́ччий з них двох.

КРЕССИДА. О Юпі́тере! тут нічо́го рівня́ти.

ПАНДАР. Як! Троїла з Ге́ктором? Чи ти впи́зна́єш чоло́віка побачи́вши?

КРЕССИДА. А вже ж, як ба́чила ё́го пе́рше та зна́ла.

ПАНДАР. Ну, так я то́бі скажу́, що Троїл — Троїл.

КРЕССИДА. То се ти ка́жеш так, як и я кажу́: бо він не Ге́ктор.

ПАНДАР. То й Ге́ктор же не Троїл, як що́ до чо́го.

КРЕССИДА. Се пра́вда до ко́жного з них. Він він сам.

ПАНДАР. Сам? Ой ле́ле, бідний Трої́ле! Хоті́в би я, щоб він був са́мим собо́ю.

КРЕССИДА. Він и е́сть.

ПАНДАР. Сході́в би пішки в Индію.

КРЕССИДА. Він не Ге́ктор.

ПАНДАР. Сам? Ні, він не сам. Хоті́в би я, щоб він був са́мим собо́ю. Ну, та над на́ми бо́гї. Вре́мя приспо́рить, або розо́рить. Так, Трої́ле, так... Ко́либ-то мо́є се́рце та бу́ло в не́ї в тілі... Ні, Ге́ктор нічи́м не лу́ччий за Троїла.

КРЕССИДА. Вибача́й...

ПАНДАР. Він ста́рший.

КРЕССИДА. Вибача́й, вибача́й ми́ні.

ПАНДАР. А той ще не ді́йшов. Заго́вориш

у мене не те, як дійде. В Гектора й тепер нема ёго рбвуму.

КРЕССИДА. И не бідкатимецця ним, мавши свій власний.

ПАНДАР. Ані ёго прикмёт.

КРЕССИДА. Дарма.

ПАНДАР. Ані ёго врбди.

КРЕССИДА. Вона б ёму не лічила: свою у не-го крашча.

ПАНДАР. Ти сёго не тїмиш, небόго. Сама Елена божїлась якось, що Троїл, яко смуглявий... бо він смуглявий, мушу признатись, та й не смуглявий.

КРЕССИДА. Ні, такі смуглявий.

ПАНДАР. Далебі, коли казати по правді, и смуглявий и не смуглявий.

КРЕССИДА. Коли казати по правді, и правда и неправда.

ПАНДАР. Вона прекладала цвіт ёго лиця над Парїса.

КРЕССИДА. А в Парїса доволї колёру.

ПАНДАР. Се так.

КРЕССИДА. То в Троїла аж нїтто. Коли вона прекладала цвіт ёго лиця, то в него й більш. Коли ж одїн має колёру доволї а другий більш, то се вже нїтто гаряча похвала хорбшому цвіту лиця. Хотїла б я, щоб золотїй язичок Еленин почав хвалїти Троїла за мїдяного носа.

ПАНДАР. Клянусь тобі, я думую, що Елена любить ёго більш нїж Парїса.

КРЕССИДА. Тодї вона справді весела Кгрекїня.

ПАНДАР. Так, так, я в тому певен, що вона

єго любить більш. Оце якось приступила до нього; він стояв у вікняному прбстрелі, — а ти знаєш, на бороді в него не більш трєх абб чотирєх волосінок.

Крессида. Справді, довблї булб б и підношчи-кових ліків, щбб їх перелічити.

Пандар. Эгє, він ще вєльми мбблбд, а прбтє, хибб фўнтів на трї не потягне стїлькб, як и брат єго, Гєктор.

Крессида. Як! такий молодий, и вжє такий старий тягйло?

Пандар. А щбб довести тобі, щбб Елєна любить єго... приступила вона, та й приложила свою бїлу рўчку до єго двїйчєстбг підборїддє...

Крессида. Змйлуйсь, Юбно! як жє се вонб двїйчєстє?

Пандар. А ти забўла, щбб вонб в ймочкб? Я дўмаю, нїкбму так не до лиця усмїшка в цїлій Фрїкгїї.

Крессида. О, він усмїхєеця смїло!

Пандар. Ну, ну!... Щбб довести тобі, щбб Елєна любить Троїла...

Крессида. Троїл не россєрдцїця за дббказ, колї докбжєш.

Пандар. Троїл? та він про се дббє не більш, як я про вїдєне ййцє.

Крессида. Колї ти любиш так порбжнї ййця, як порбжнї гбблбви, то звїсй й цїплїткб в шкаралбщї.

Пандар. Не вдєржусь нїяк од смїху, згадв-ши, як вона лоскотала єго підборїддє... Справді, в нєї рўчка бїлєнькб на вдивовїжу; мўшу признїтїсь.

Крессида. Навїть бес тортурїв.

Пандар. И трєба ж йй вўздрїти бїлу воло-

сінку в не́го на підборідді!

КРЕССИДА. Лелечко, бідне підборідде! Інша й борбодовка багачча.

ПАНДАР. Що тут сміху було! Цариця Гекуба так сміялась, що на бчі навернулись...

КРЕССИДА. Жорна?

ПАНДАР. И Кассандра сміялась.

КРЕССИДА. Ну, під горшкбм її очей було менше жа́ру. На її бчі такбж навернулись жорна?

ПАНДАР. И Гектор сміявся.

КРЕССИДА. Та чо́го ж тут було сміятись?

ПАНДАР. Та з білої ж волосінки, що Елена зуздрила на підборідді в Троїла.

КРЕССИДА. Хоть би вона була й велена, я стілько ж сміялась би.

ПАНДАР. Россмішила не стілько волосіна, як ёго гарна відповідь.

КРЕССИДА. Що ж там була за відповідь?

ПАНДАР. Вона ка́же: „Тут пяддесят и дві волосіні в тебе на підборідді, и одна з них біла“.

КРЕССИДА. Се її пита́нне?

ПАНДАР. Да тут ні про що й пита́ти. „Пяддесять и дві волосіні“, ка́же він „и одна біла. Ся біла волосіна — мій панотець, а то все ёго сині“. — „Юпітере!“ рече вона, „котра ж між симі волосінами бу́де Паріс, мій муж“? — „А оця виласта“, ка́же. Вірви її та й оддай ёму“. Оттут же то піднявся такий ре́гіт, и Елена так щчервоніла, а Паріс так розлютува́вся, що нема́ й міри.

КРЕССИДА. Покіньмо ж се: бо вже давнб нема́ й ёму міри.

ПАНДАР. Дббре, неббго. Я вчбра щось тобі

сказав. Подумай про се.

КРЕССИДА. Я думаю.

ПАНДАР. Хоть запрягти, се правда. Він плакатиме по тобі, наче той, що родивсь у Березолі.

КРЕССИДА. И я вйду від ёго сліз наче крапива в Маі.

[Трублять на Уступ.]

ПАНДАР. Чуеш? вертаюцяя спбля. Чи не постояти нам тут да подивітись, як вони йтїмуть до Иліона? Ну бо, мой добра неббго, мой дорогá Крессїдо!

КРЕССИДА. Та як же хочеш.

ПАНДАР. Отгуть, отгуть. Тутенькі предббре місце; звїцїлія бачитимем усє як найлўчче. Я звãтиму тобі всїх їх на имя, як ийтїмуть мїмо, та вважãй бїльш усєго на Троїла.

КРЕССИДА. Не говори бо так гблосно.

Еней переходить через Сцену.

ПАНДАР. Се Еней. Хибã ж не бравий чоловіга? Одїн из мїж трояньского цвїту, мбжу тобі сказãти. Та вважãй на Троїла: ти зарãв ёго побãчиш.

КРЕССИДА. А се хто?

Антенор переходить.

ПАНДАР. Се Антенор. Гострий має рбзум, мбжу тобі сказãти, и воїн добрий. Се одїн из россудливїйших людбй у всїй Трої, и пристбйний персбною чоловічина. — Коли ж се йтїме Троїл? — Я покажў тобі Троїла зарãв. Як побãчить мене, побãчиш самã, як він кивнє мїні головою.

КРЕССИДА. Наградїть тебе кївом?

ПАНДАР. Побãчиш самã.

КРЕССИДА. Як наградить, то багатий побагачає.

Гектор *переходить*.

ПАНДАР. Се Гектор; отой, отой, дивись, отой. От молодець! — Иди своєю дорогою, Гекторе. — Се бравий чоловік, небого. — О хоробрий Гекторе! — Дивись, як він дивиця. От вона постава! Чи не величний же се чоловік?

КРЕССИДА. О, величний чоловік!

ПАНДАР. Правда? Аж на душі любо... Подивись, які варубини на шолому в него! Дивись, он де; бачиш? Дивись, он. Се вже не жарти. От так рубайся. Покоштуй сего, кому охота. Оце, так варубини!

КРЕССИДА. Се так мечами?

Парис *переходить*.

ПАНДАР. Мечами? Чим би ні було, ему байдуже. Хоть би й чортяка щепився в ним, ему все одно. Клянусь бозською вією, аж серце вгору росте... А он иде Парис. Дивись отуді, небого. Чи не кгалянтний же се чоловік, га? — От любо!... Хто ж се казав, що він сегодні вернувся до дому в раною? Его не поранено. Тепер одлігне на серці в Елени. Га! ще подивітись би на Троїла. — Зараз побачиш Троїла.

КРЕССИДА. Се хто такий?

Гелен *переходить*.

ПАНДАР. Се Гелен. — Дивно міні, де се Троїл. — Се Гелен. — Мабуть, він не виходив

сёгодня. — Се Гелён.

КРЕССИДА. Хиба Гелён уме воюватись, дядю?

ПАНДАР. Гелён? Ні... Уме, так собі, не вельми-то. — Дивно міні, де се Троїл. — Чуєш? чи чуєш, як нарід кричить: „Троїл“? — Гелён жрець.

КРЕССИДА. А бнде щд за опудало лізе?

Троїл переходить.

ПАНДАР. Де? бнде? То Деїфбб... А ось и Троїл! Отто чоловік, небдго! — Гем! — Бравий Троїл, князь лицарства!

КРЕССИДА. Цить! цить бо задля соромá!

ПАНДАР. Уваж на ндо, помічай дго. — О хордбрий Троїле! — Придивись до ндо ддбре, небдго. Глянь, який у ндо меч кривавий; а шолдм порубаний ще бдльш, ндж у Гдктора. И як він дд-вицца! як виступае! — О ддвний юноше! — Він ще не бачив дваццятд трдх. — Идд сводою дордгою, Троїле, идд сводою дордгою. — Будь у мене дочка кграция, абд дочка богдня, нехай би сам вдбрав. О ддвний чоловік! Пардс?... Пардс — грязь перед ним, и я ручаюсь, що Елена, мдндючись, оддала б и окд в придачу.

Воїни переходять через Сцену.

КРЕССИДА. Ось ищд йдуть.

ПАНДАР. Ослд, дурнд, шолопад, солдма та полдва, солдма та полдва; юшка пдсля трапдзи. Я мдг би ждти и вмдрти перед очдма в Троїла. Ндчого ддвйтись, ндчого ддвйтись. Орлд пролетдли. Вордни та галкд, вордни та галкд. Я радндйший

бути таким чоловіком як Троїл, ніж Агамемноном и всією Кгрéщиною.

КРЕССИДА. Між Кгрéками єсть Ахиллєс, луччий чоловік, ніж Троїл.

ПАНДАР. Ахиллєс? Вововік, носійщик, справдєшний верблюд.

КРЕССИДА. Ну, ну!

ПАНДАР. Ну, ну? Хибá в тебе зовсім нема́ россудку? зовсім нема́ очей? Хибá ти не знаєш, щó такє мушчїна? Хибá рождєння, красотá, дб́бра будб́ва, прорєчистость, мўжєство, нау́ка, ввїчливость, цїнотá, молб́дїсть, щєдрїсть, и такє їнше, хибá се не спєці и не сїль, щó приправляють мушчїну?

КРЕССИДА. Эгє, сєїченого мушчїну, щоб испєктї в пировї без приправи: бо приправа до тако́го мушчїни окрб́ме.

ПАНДАР. Щó ти за жєнщина такá? Нїкб́ли не вгадаєш тебе, на якїй чáті ти залягаєш.

КРЕССИДА. На моїй спїні, щоб моє тїло булб́ вїльне; на моїм рб́зумї, щоб оборонїти мої капрїви; на моїй мовчáнці, щоб убеспєчати мою дб́бру слáву; на моїй мáсці, щоб оберегáти мою красу́, а на остáнок оберегáти и все те. На всїх цїх чáтах я залягáю и маю в сєбе тїсячу чатївникїв.

ПАНДАР. Назовї мїні одноб́ с твоїх чатївникїв.

КРЕССИДА. Оттб́ в мене головний чатївник, щó настоб́живсь протїв тебе. Бо коїб́ я не зумїла встерегтї, до чб́го не хотїла б́ щоб хто доб́рався, то вже хоть зумїю встерегтїсь, щоб ти не взнав, як мїні вшкб́джено, хибáб́ ужє вїросло так,

що нічого булб б и стерегтїсь. Тогдї вже й так не трѣба було б чати.

ПАНДАР. Під пару ж ти міні!

Виходить Троїлів Чура.

ЧУРА. Добродїю, мій пан бажає за́раз гово-
рїти с тоббю.

ПАНДАР. Де?

ЧУРА. У тебе в господї. Він там розору-
жуеця.

ПАНДАР. Любий хлбню, скажї ёму, я йду.
[Виходить Чура.] — Колиб ёго та не поранено! Бу-
вай здорбна, любба неббго.

КРЕССИДА. Бувай здорбв, дя́дю.

ПАНДАР. Я за́раз верну́сь до тебе, неббго.

КРЕССИДА. И принесеш міні...

ПАНДАР. Эге, знак от Троїла. [Виходить Пандар.

КРЕССИДА.

И доведеш знаком сим, що ти звідник.
Слова, клятьбї, дарї та слѣзи перенбсиш,
Люббвннї жертвї за дрўгого принбсиш;
А я в Троїлі бїльш прикмѣт хорбших знаю,
Нїж в зѣркалі похвал Пандарових вбачаю.
Та й не адаюсь. Бо ми неббсннї истбти
Аж дбти, дбки їм завдаемб турббти.
Усї їх радоцї и щастѣ в жениханнї;
Одержали — кїнець, пропа́ло и бажанне.
Не зна' нїчбго та, котра сѣгб не знає,
Що в них недоступнѣ цїну найвїпшшу має.
Ще нї однá люббв тогб не доказа́ла,
Щоб хїть в ласбтою солодїсть рївну ма́ла.
Тим правило в люббвї такѣ я компону́ю:

Гордуєм — служять нам; піддаємось — панують.
Нехай же я й люблю, нехай люблю як душу;
Очіма виявлять перед людми не мушу. [Виходить.]

С Ц Ё Н А Т Р Ё Й Т Я.

Крецький Табір. Перед Агамемновим Наметом.

Яса Виходять Агамемнон, Нестор, Уліс, Менелай
и Інші.

А Г А М Е М Н О Н.

Царі й князі,
Яка печаль вам щоби пожовтіла?
Та ж кожний задум наш, у цій юдолі,
Своїх надій зуповних не доходить.
В найвишшому передвзятті людзькому
Періпини та біди виростають,
Мов ті гідкі на пішних сіднах кгулі,
Черес конфлюкцію соків зустрічних,
Пеують красу и кривлять зріст роскішний.
Се не нове нам, міле браттє, діло,
Що повземо назад свої думки,
Що стоимо сім літ кошєм потужним,
Та й досі ще не зруйнували Трої.
Усяка інша справа військовая,
Що знаємо переказом про неї,
Повзла також направо и наліво,
Минаючи свою мету блискучу
И бестілесную фіктуру думки,

Що образ їй прива́дний надава́ла.
Чого́ ж, царі й князі, ви посуміли?
Та́ж се не що́, як перепи́нні про́би,
Котрі́ нам Зевс вели́кий поси́лає,
Шука́ючи статі́чності між лю́дьми.
Поки́ форту́нить нам ласка́ва до́ля,
Не мо́жна вва́ти, хто чо́го кошту́є.
Тогді́ здаю́ця смі́лий и легкóдух,
Розу́мний и дурни́й. арти́ст и блух,
И до́брий и лихі́й — мов би одна́кі.
Як же насупи́ця та забурха́є
Вітра́ми в не́погідь та в хуртовіну,
Тогді́ ширóка та міцна́ лопáта
Сорти́вщикá, черпа́ючи все поспі́ль,
Роски́дує на óдшиб легковáжне;
А ваговáте скупи́ця окрóме,
Свої́м дерзькі́м достóїнством багáте.

Нестор.

Шану́ючи престóл твій божествéнный,
Вели́кий Аггамéмnone, нехай́ я
Твої́ слова́ остáнні змóвлю шірше.
В тяжкі́х пригóдах нам найлу́чча про́ба.
Гладéньке мо́ре — скі́лько ба́рок смі́ло
Шмигла́є по ё́го терпля́чих гру́дях
Промі́ж вели́ких благородні́х суден!
А як Борéй бурла́ка ростривóжить
Покла́дливу Феті́ду, — крі́пкорéбре
Судно́ прорі́зує водя́ні го́ри
И, мов Персе́ів кінь, басу́є-ска́че
Міждó двомá стихія́ми вохкі́ми.
Де ж та мизéрна ба́рка тонкобóдка,
Що́ й до́сі соствя́лась из вели́чнім?

Абб втекла у пристань захисну́ю,
 Абб ковткóм Непту́ну послóжила.
 Так са́мо на́ша виставна́я до́блесть
 Ні́кче́мніє в хурто́вині форту́ни
 Перед справде́шнім благо́дѣтвом ду́ха.
 Бо в ся́еві її и кге́дзь для ста́да
 Страшні́йшим тигра́ йно́ді зда́ецця.
 Як же лісолама́тель ви́хор ста́не
 У кре́мязні́х дубі́в ко́ліна гну́ти, —
 Вся оводня́ хова́ецця, а сме́ле,
 Мов роздрочі́вшись од хурто́вини,
 Само́ реве́, и на лиху́ на́ру́гу
 На́ру́гою відка́зує форту́ні.

У л и с.

О Акгаме́мноне, вели́кий ду́ко,
 Ти, нѣрве́ й ко́сте Кгрѣ́цької кра́їни,
 Ти, се́рце на́ших військ, ду́ше и ду́ху,
 В котрі́м усі́м нам тре́ба б є́динітись!
 Послу́хай, що́ тобі Улі́с промóвить.
 Хвалю́ й превозношу́ я ва́ші мо́ви,
 Твою́, найви́шший по престо́лу й вла́сті,

[До Агамемнона.

Як и твою́, найста́рший між старі́ми. [До Нестора.
 Вони́ такі, що́ Акгаме́мнон му́сить,
 Рукóю Кгрѣ́ціі, іх міддю́ всла́вить;
 И́знов такі, що́ Нѣ́стор срі́блोलі́тий
 Пові́нен прикува́ти ўхо́ Кгрѣ́ків
 До́ язи́ка сво́го красомовно́го
 Возду́шним ланцю́го́м, мі́цнім, як бо́я,
 Кругóм котро́ї небеса́ верта́ецця.
 А все таки́ зволі́те ви оббе́,
 И ти, вели́кий, як и ти, премудри́й,

Послухати, що вам Уліс промовить.

АКГАМЕНОН.

Віщай, Итацький княю. Нам труднійше
Подумати, що ти уста одвернеш
На пустословні, необачні речі,
Ніж чаяти, що музикальні тони
И словеса премудрости почуєм
Ис песької Ферайтової пельки.

УЛІС.

Давно б уже була руїна с Трбі,
И Гектора великого досіхи
Давно б уже зісталися бес пана,
Колиб ладу не занедбали Кгреки.
Спогляньте, скілько в нас стоїть порожніх
Наметів! Стілько ж и порожніх факцій.
Коли гетьман не есть подобен ульню,
Котрий повинен кожен доповняти,
То як же меду сподіватись будем?
Масковані достойнства у Кгреків,
И недостойний в масці — мов що путне.
Ба й небеса с планетами й сим центром
Чергують степені, первенство, місце,
Стояннє, курс, пропорції, годїни,
И форму, и предназначеннє й звичай,
И весь порядок кругообращеннє.
Тим світоварная планета, сонце,
Господствує в величчі благороднім
Над їншими, и животворним оком
Злагоджує їх вредоносні впливи,
А ходою їх по царські управляє,
На добре й вле приспішує без дляннє.
Коли ж планети ходи помішають, —

Які нещастя, зна́мення, замішки!
Як мо́ре ка́вицця, землі́ трясе́цця!
Вітри́ вліта́юцця, ру́їна, ле́мент!
Хита́ецця все, ні́кне, погиба́е,
И в ко́рені сою́з наро́дів рве́цця.
О! як здви́гну́цця степе́ні, дра́бина
До всіх вели́ких за́думів наро́дніх,
То захворі́є й передвзя́тте за́раз.
Бо чим же то, коли́ не степе́нями
Стоя́ть грома́ди, по́діли в нау́ках,
И міські бра́цтва, и торгі́ впокі́йні
Землі́ з земле́ю по обо́нпіл мо́ря?
Чим перво́ро́дство и наслідне́ пра́во,
Чим ста́рість певна́ у свої́й пова́зі?
Чим забезпе́чені коро́ни й ла́ври?
Посла́бмо степе́ні, конце́ртні стру́ни,
И що́ за дивга́рмонію почу́єм!
Усе́ одно́ на одно́го́ уста́не;
Підня́вшись вго́ру понад бере́гами,
С своїх пре́ділів вийду́ть бу́рні во́ди,
И зробля́ть місиво́ з землі́ твердо́ї.
Темно́тою ору́дувати за́чне си́ла,
И гру́бий син прибо́же оцця́ до сме́рти.
Насильство́ зроби́цця між лю́дьми пра́вом, —
Ні, пра́вда й кривда́, що́ то правосу́дде
Живе́ між них в щоденні́м іх змага́нні,
Втеря́ють на́зву вку́пі с правосу́ддем...
Тогда́ усе́ оберне́цця у си́лу,
А си́ла — в дя́ку во́лю, дя́ка во́ля —
В алка́нне вічне́; а таке́ алка́нне,
Весві́тній вовк, поту́жний, своеві́льний,
Нехи́бно му́сить, же́рти всю́ вселенну́,

А далій пожерé й себе самóго.
Великий Акгамемноне, сей хаос
Постáв у нас, як степені затéрто,
И ось чо́го подаемо́сь п'ята́ми,
Коли́ нам треба б наступáть нога́ми.
У нас гетьма́на той не поважа́е,
Хто вла́ствує під ним; а хто ще ни́шше,
Горду́є ним; ще ни́шше — та ж знева́га;
И так уся́ка стéпень, по пока́зу
Свогó старшо́го, ре́мствує на ста́ршу,
Хворіючи гаря́чкою блідю́
Протівництва та за́висти сліпби́.
Оця́ ж то хві́р, а не троянська си́ла,
Борони́ть Трою́. Тим вона́ потужна,
Що ми, в свої́м незгі́дді, слабоси́льні.

Нестор.

Премудро виявив Уліс хворобу,
Котра́ всю на́шу си́лу придавила́.

Акгамемнон.

Знайшов причину́ бóлести, Улісе:
Які ж на не́ї ліки?

Уліс.

Великий наш Ахі́л, що ста́ли зва́ти
Прави́цею дана́йської поту́ги,
Сповни́вши слух свій во́духом хвале́бним,
Бундю́чиця свої́м взятт́ем вели́ким.
Він день деньский ле́жить в свої́м на́меті,
Глузу́ючи из нас и на́ших ду́мок.
Из ним Патрб́кл, кача́ючись на лóжі,
Од ліно́щів вигáдує дурни́ці,
Та передрáжнює ходу́ й говірку на́шу.
Він и тебé, вели́кий наш гетьма́не,

Не мїлує с твоїм високим ділом.
 Мов актор той, що тільки вміє тупать
 И деревяну річ вестї с помостом,
 Вироблює мизерні вихильси,
 Щоб осміять царське твоє величче,
 А гóлосом роскóлотого давóна
 Слова за тебе неподóбні прáвить,
 Що и в устах реву́чого Тифóна
 Булі ó гипéрболою нависеню.
 Плечáстий Ахиллес на сї дурніці,
 Качáючись по вто́паній постéлі,
 Од сміху рве кишкї та знай гукáє :
 „Чудесно ! се справдешній Акгамемнон !
 А ну ще Нестора ! Вважай же „гем, гем“,
 Та оброду поглядь, як він се робить,
 Задумавши ора́цію сказа́ти“.

НЕСТОР.

И, подража́ючи сїй значній па́рі
 (Що, як Уліс говóрить, сла́ва тру́бить
 Про їх діла), зара́жуюцця йнші.
 Ужé й Ая́ке зробівся своєвільним.
 И но́сить згóрда гóлову тим рóбм,
 Як Ахиллес, широкоплéчий ду́ка.
 Сидить и він такóж в своїм на́меті,
 Для факці́й пьє з гостьмі́, а з нас глузу́є,
 И с́удить спрáву сміло, мов ора́кул.
 Та ще зосмілює й раба́ Феврї́та,
 Котрї́й брехню́ чекáнить, náче грóші,
 Щоб вéргав жа́ртами на нас, як грязю́,
 И позбавля́в креді́ту на́ше діло,
 Дарма́, що нам грозить бідá страшенна.

У л и с.

У них політика, се легкоду́хість;
 У них для б'юю р'оауму не трéба:
 У них провірливостъ — дурна́ дурніця.
 По їх уму́, нам тільки й трéба р'уки,
 А рахува́нне, скілько рук потрі́бно
 На боєву́ роботу́ свогочасну,
 И чим воро́жу сі́лу перева́жить,
 Се в них ціні́ не ма́е й на мізинець,
 Се в них ліжк'ова пра́ця, мапува́нне.
 Тим и таран, що мур твердий руйну́е,
 За ваготу́ та сі́лу гуркотан́ня,
 Вони́ нат тихий р'оаум преклада́ють,
 Котрий страшну́ машину сю спорудив
 И вміє двігати важкі́м знарядде́м.

Нестор.

Як так, то й кінъ Ахіллів буде ст'обять
 Оетідиних синів доволі.

[Труби.

Акгамемнон.

Що се

За труби? Візирни лиш, Менелаяю.

Виходить Еней.

МЕНЕЛАЙ.

Се с Трої.

Акгамемнон..

Що вам трéба тут?

Еней.

Скажіте,

Се Акгамемнона великого катр'яга?

Акгамемнон.

Ега.

Еней.

Чи можна князеві й герольду
Хорошу річ царським ушам промовить?

Акгамемнон.

Певнійше, ніж правця Ахиллеса
Вбеспечила б тебе всім кгрєцким військом,
Котре мене обрало за гетьмана.

Еней.

Се дозвіл убеспечений и гáрний.
Та як чужбому вáраз розпзна́ти
В вас ко́жного серед царсько́го со́нму?

Акгамемнон.

Як се?

Еней.

Питаю, щоб в ушановáннем
Веліти щбкам червоніти скрбмно,
Як червоніє рáнок перед Фэбом:
Хто в вас той санувітний бог, що править
Людьмі? хто в вас великий Акгамемнон?

Акгамемнон.

Тройнець сей из нас кепкуе, ма́буть,
Абб ж вони лєстїві царедворці.

Еней.

Ми царедворці ввічливі, ласкаві
И тихі, мов ті а́нгели, без зброї.
Се на́ша сла́ва під го́дину мі́рну.
Як же захочем воїнами бу́ти,
В нас ру́ки му́жні, в нас мечі нехі́бні
И се́рце смілого завя́ття по́вне, —
Свидітель Зевс, завя́тше, ніж у ко́го.
Та цить, Енею, цить! на гу́бу па́лець!
Досто́їнство хвали́ ціну́ теріе,

Коли хвалітель сам себе возно́сить.
Нехай, упавши, ворог нас восхва́лить:
Отто́ хвала́, то чи́ста честь и сла́ва!

АКГАМЕМНОН.

Добро́дію Троя́нче, зве́ся ти Ене́ем?

ЕНЕЙ.

Так, Кгрече, се моє імя.

АКГАМЕМНОН.

Скажи́ ж на́м,

Яка́ у тебе́ спра́ва?

ЕНЕЙ.

Вибача́йте,

Бо я до Акгамемнона са́мого.

АКГАМЕМНОН.

На самоті не слуха́ він нічо́го,
Що́ при́йде с Троби́.

ЕНЕЙ.

Я ж бо не для то́го

Прибу́в, щоб пошептом єму́ шепта́ти.
Приві́в, труба́йла слух єму́ збу́дити
И перш твоє воньма́нне нахилити,
Та вже тогді промові́ти.

АКГАМЕМНОН.

Свободо́но

Віща́й, як во́льний вітер дме. Не се годі́на
Акгамемно́вого сну. И віда́й,
Троя́нче, він не спить, и се с тоббо́ю
Сам розмовля́є.

ЕНЕЙ.

О, труба́й, труба́йло!

Пошли́ твій го́лос мідяний да́леко
По всі́х ленивопра́дних сих на́метах.

Нехай усякий Кгрек хоробрий знає,
 Що Трбля чесно й голосно віщає. — [Трубайло трубить.
 У нас, великий Акгамемноне, у Трбі
 Есть князь, Приймів син, імєннем Гєктор.
 За довге та нудне примірре наше,
 Заржавів він, и повелів міні, з нечєвля,
 Узявши трубача, так вам сказа́ти :
 „Царі, князі й ясновельможне панство!
 Коли між кра́шшими из ва́ших Кгреків
 Иванáйдеця такий, що любить сла́ву
 Більш ніж опáсно́сти бо́їцця й сме́рти ;
 Що зна́є сме́ло́сть и не зна́є стра́ху ;
 Що, люблячи свою́ серде́шну па́ні,
 Не ма́рними слова́ми та кля́тьба́ми,
 Гото́в її красу́ й її досто́йність
 Мечє́м, а не чим іншим, ясува́ти, —
 Тому́ сей ви́зов“.

Між Троян и Кгреків,
 Дока́же Гєктор, чи таке́ все вч́инить,
 Чим зміг би довести́ и доказа́ти,
 Що ма́є па́ні розумні́шу, кра́шшу,
 Вірні́шу, ніж коли́ хто з Кгреків
 Держа́в обня́вши. От же за́втра вийде
 С труба́йлом на сере́дину майда́ну,
 Між ва́шим ко́шем и тро́янським му́ром,
 Підня́ти Кгре́ка, що по пра́вді любить.
 Як вийде́ хто, тому́ він зроби́ть ша́ну ;
 А як не вийде, ве́рнеця́ у Трою́
 И ска́же : „Посму́глявіли Кгрекі́ні,
 Не ва́рті и одла́мка спі́са“.

От вам.

АКГАМЕИОН.

Се, князю, ми об'явимо коханкам.
Коли між них нема душі такої,
То, мабуть, всі повоставались дома.
Та ми ж бо воїни, а то не воїн,
Хто не любів колись, або не любить.
Коли оввѣдця хоть одін між нами,
Що любить, що любив, чи ще гадає
Любить, — явись, або я сам явлюся.

НЕСТОР.

Скажи від Нестора, що був дороблим,
Як дід його ще ссав: Старий уже він,
Та, як не знайдеця між крѣцьким військом
Такого благородного, щоб мав хоть іскру
Огню, щоб за своєю любов стояти,
Скажи йому від мене, що сховаю
Свою срібляну бороду в забрало,
Засуну в панцер сі кістляві руки
И, вийшовши, скажу йому, що пані
Моя була вродливіша його баби
И чиста так, як тільки можна в світі.
Приливу юности його сю правду
Я доведу крові моєї нащадком.

ЕНЕЯ.

Нехай хранять вас небеса благі
Від бскуду такого молодощів.

УЛИС.

Амінь.

АКГАМЕИОН.

Енею, гарний князю, дай же руку,
Я проведу тебе в намет гостинний.
Потрапевуй із нами на прощання,

И дру́жно в во́рога дозна́й віта́нне.

[Виходять усі, опріч Уліса та Гектора.]

У л и с.

Ось слухай, Несторе.

Н е с т о р.

А що́, Улісе?

У л и с.

В моім умі е молоді́цька га́дка.

Зробі́сь для ме́не вре́мям, що́б нада́ти

Якй́йся о́бра́з і́й.

Н е с т о р.

А що́ ж там?

У л и с.

Ось що.

Тупі́й клино́к тве́рдого су́ка ко́ле.

Сі го́рдощі, що в се́рці в Ахилле́са

Так ро́зрослі́сь, нам ві́косити тре́ба.

Бо, ві́співши, васію́цця, и бу́де

С то́го погі́бель всі́м нам немину́ча.

Н е с т о р.

Ну, до́бре, ті́лько як же б то?

У л и с.

Се́й ві́зов,

Що поси́лае нам кгаля́нтний Ге́ктор,

Хоть він мов би до всі́х стреля́е Кгре́ків,

Стеме́нно б'є на одно́го Ахі́лла.

Н е с т о р.

Се так; ясна́ се рі́ч, як ці́ле,

Котре́ ш часті́н мали́х вели́ким ста́ло.

Як ті́лько ві́зов сей з'ясу́ють на́ші,

То, бу́дь неплі́дна голо́ва в Ахі́лла,

Як Лі́вия (а що вона́ порожня,

Се знає Аполлон), він в ту ж хвилину,
З великим поспіхом свого розсудку,
Збагне, що се на нього вдарив Гектор.

У л и с.

И думаеш, підіймеця на взов?

Н е с т о р.

Ще й саме в пору. И когó ж другóго
Поставим протів Гектора ми ш чéстю,
Коли не Ахиллеса? Хоть би й жартом
Вони стялись, та мно́го думок буде
Про грець між ними, нам корисних вельми:
Бо нашого найлуччого скоштують
Тонким смаком своїм, и вiр, Улисе,
Що зваяжать нас по герцю сiм химерно.
Бо и маленка перевага дасть iм
Хорошого й худбо певну мiру.
Вона, мов index у поважних томах,
Заставить думать про великі речі,
Котрі за ним идуть громадно й бучно.
Помислять за́раз, що ми всі зєднались
И ви́брали на Гектора войку;
А ви́бір, яко акт всіх наших думок,
Надасть ви́бранцеві цiну, так мовби
Се вiварок всіх доблестей громадських.
Не вдасця — як же буде побидитель
Измечтаної слави допевнитись!
А слава править членами героя,
Так як рука мечем и луком двiже.

У л и с.

Нехай твое попереду йде слово.
Затим-то й не годіця Ахиллесу
Ийти на Гектора. Ні, по купецькі,

Пока́жемо сперва́ това́р найгірший:
 Чи не спусти́ли б ми єго́ за до́брий.
 А як не вда́сця, то єго́ пока́вом
 Красу́ това́ру лу́ччого підіймем.
 Не зго́джуєся, щоб ста́вся грець між німи:
 Бо й сла́ва на́ша и наш со́ром ста́не
 Двом на́шим ворога́м стра́шнім в приго́ді.

Нестор.

Не ба́чять іх мої старі́і о́чі.
 Хто ж се?

Улис.

Коли́б Ахі́л так не пишав́ся,
 Ми всі ді́лили б в ним вели́ку сла́ву,
 Котро́і він у Ге́ктора здобу́вся.
 Та вже и так він ви́соко несéцця:
 То лу́чче нам на африка́нськім со́нці
 Пекти́сь, ніж на о́чах єго́ солони́х
 Після́ єго́ над Ге́ктором побі́ди.
 Коли́ ж єму́ талáн не потала́нить,
 Тогді́ втер'я́ємо вели́ку сла́ву
 В несла́ві лу́ччого бойця́ між на́ми.
 Ні, киньмо́ жéреб, и зробі́мо штучно́,
 Щоб ви́пало опудалу́ Ая́кеу
 На гérці гра́ти в Ге́ктором вели́ким.
 Оголосі́м єго́ найлу́ччим му́жем:
 Бо се лі́ка́рством бу́де Мирмидо́ну,
 Що стумані́в од голосно́ї сла́ви.
 Нехáй не пне́ свого́ угору́ грéбня,
 Пиша́ючись над голу́бу́ Ирі́су.
 Коли́ Ая́ке безглу́здий, крі́пколóбий
 Поду́жає врага́, ми вихва́ляти
 Без мі́ри ста́немо єго́ лицáрство.

А ні, то ми вістанемось при думці,
Що в нас є луччі воїни між військом.
Чи так, чи сяк, а ми свого докажем:
Аяке ошціпле в Ахиллеса пірре.

Нестор.

Тепер, Улісе, починаю ясно
Твою спасенну думку розуміти.
Нехай два пси одін одного впінять,
А кістю буде міждо них гордіня.

[Виходять.]

АКТ ДРУГИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Друга Часть Кгрецького Табору.

Всїхбдять Аякс та Ферзит.

Аякс. Ферзите!

Ферзит. Акгамемнон... а шо колиб у ёго були чирякі? колиб увесь був у чиряках?

Аякс. Ферзите!

Ферзит. И колиб ті чирякі повитекали? Ну, а нехай би... Чи не вітик би и весь гетьман? чи не була б се одна гноянá болячка?

Аякс. Собáко!

Ферзит. Тоді б хоч шо нéбудь из ёго вийшло, а тепér я не бáчу нічо́го.

Аякс. Ти, вóвче ко́дло! не чу́еш, дак почу́й шку́рою. [Бъе ёго.

Ферзит. Шо́б тебе побы́ла кгрéцька я́ва, ти, собáчий убо́дку, волобо́бий па́не!

А як с. Ось буркни ще, ти, оскрібку гнилого тіста. Ось буркни, дак я домішу тебе до вроди.

Өерзит. Скоріщ я досмію тебе до розуму та до благочестія; тільки, я думаю, твій кінь скоріщ вивчить орацію, ніж ти прослебиваєш молитву без книжки. Чи тільки и вмієш, що брикатись? Щоб на тебе сибірна язва с твоєю кінською вдачею!

А як с. Скажи міні, мухоморо, що там була ва оповістка?

Өерзит. Чи думаєш, тіло моє нічого не чує, б'ючі такеньки?

А як с. Оповістка...

Өерзит. Про те, що дурний еси; так я думаю.

А як с. Не думай, іжаче, не думай. У мене сверблять п'яльці.

Өерзит. Щоб ти свербів увесь од голови до п'ят, а я щоб тебе чухав! Зробив би я тебе самим гідким струпом на всю Крещину. Як вийдеш воюватись, там ти ленивий до бійки, як и всі інші.

А як с. Кажу тобі, оповістка...

Өерзит. Ти що-годіни р'ємствуєш на Ахил'єса; завидуєш ёго величності, мов той Ц'єрбер Прозерпіниний уроді; тим и гавкаєш на ёго.

А як с. О Өерзитико!

Өерзит. От би ког'о тобі бити.

А як с. О мал'ю!

Өерзит. Рострощив би він тебе кулаком, як мор'як сухар'я.

А як с. Ти, ск'урвого с'їна п'їно! [Б'є ёго.]

Өерзит. Бий, бий!

А як с. Ти, від'ємський осл'оне!

Өерзит. Так, так, дурноголовий пане! У тебе

стільки мовку, як у мене в ліктях. И осляр годів-ся б тобі в наставники, ти скурво-хоробрий бсле! Тобі тільки молотити Троян, а між людьми хоч тріхи равумними тебе б и кувлено й продано. Попобій ще мене, то я зачну с твоїх пят и по вершкám розкажу, що ти таке, ти, безутрбна поторбчо!

Аякс. Собако!

Ферзит. Скурви пане!

Аякс. Пеіно!

[Бъе ёго.

Ферзит. Марсів ти дурнику! бий, стуго!
бий, верблюде! бий, бий!

Виходять Ахиллес та Патрокл.

Ахиллес.

Що се, Аяксе? за що духопелиш?

Що се, Ферзите? що між вами сталося?

Ферзит. Чи ти ёго бачиш? бачиш?

Ахиллес. Ну, бачу. Що ж таке?

Ферзит. Ні, придивісь до ёго.

Ахиллес. Та дивлюся ж.

Ферзит. От же ще не придивісь: бо за когб б ти ёго ні прийняв, а він Аякс.

Ахиллес. Се я знаю, дурню.

Ферзит. Та сей дурень себе не знае.

Аякс. Тим-то я й бью тебе.

Ферзит. Ось, ось, ось, ось які кришечкі розуму він виявлюе! У ёго балаків оттакелевні вүші. Я потбвк ёго мівок бїлш, нїж він мої кбсті. Я куплю дбвять горобців за шага, а ёго ріа шата не стбїть и дбвятої частїни горобця. Сей пан, Ахиллесе, Аяксе, нбсить свїй рбзум у пүві, а тельбухі в голбві. Я скажу тобі, що про ёго думаю.

Ахиллес. А що?

Θерзит. Я кажу, що в сего Аякса...

[Аяко хоче його бити.]

Ахиллес. Ні, любий Аяксе.

Θерзит. Немá стількі роуму...

Ахиллес. Ну бо; я мушу тебе придержати.

Θерзит. Шо не заткнеш и вушка в голец ти́ї самбі Елени, за котру́ він прийшов воюватись.

Ахиллес. Мовчи, дурню!

Θерзит. Мовчав би я мовчки, та дурень не хоче; оцей, дивись сюди.

Аякс. Ах, ти проклята пейно! Я тебе...

Ахиллес. И тобі оце свій роум та ставити протів дурневого!

Θерзит. Ручаюсь, що не поставить: бо дурнів осоромить его.

Патрокл. Говори́ бо доладно, Θерзите.

Ахиллес. За що ви посердились?

Аякс. Я спспитав у сего ледачого сича, що б там за оповістка була, а він з мене глузфе.

Θерзит. Я не служу́ тобі.

Аякс. Ну, а ще що?

Θерзит. Я служу́ тут охотою.

Ахиллес. Остання тво́я служба́ була́ підневільня, а не охоча. Ніхто́ охотою не дає себе́ біти. Тут Аякс був охочим, а ти — мов під неволею.

Θерзит. Ось як!... Білша половина твого роуму в тебе в жилах, а́б ж про тебе брешуть. Добра́ буде пожива Гекторові, як розко́ле котрого́ з ва́ших двох черепів. Все одно́, що розкусив би трухлого горіха без верна́.

Ахиллес. То се ти и зо мною, Θерзите?

Өерзит. От Уліс та старій Нестор (ёго рб-ум запліснів ужé тоді, як ще у вáших дідів не булó й павурів), вони запрягають вас у ярмó, як воля, та й пахають вáми войну́.

Ахиллес. Щó? щó?

Өерзит. Дáлебі, шо так. Гей, Ахíлле! гей-гей, Аяксе! гей...

Аякс. Я вірву в тебе язик.

Өерзит. Дарма: я й тоді говорітиму стільки ж, як ти.

Патрокл. Ні слова більше, Өервите, цять!

Өерзит. Міні мовчáти, по наkáзу Ахиллэсової сучки? міні?

Ахиллес. Ось и тобі, Патрóкле.

Өерзит. Перш я побáчу вас вахлаів на ші-бениці, ніж прийду́ ще в вáші намети. Пробува-тиму там, де рбáум двіжеця; покину сей дур-ний цех.

[Вихóдить.

Патрокл. Щасливої дорóги.

Ахиллес.

Опóвістка ж, добрóдію, по війську,
Що Гéктор, в пять годін по схóді сóнця,
С труба́йлом, проміж нас и Трóи,
Вихóдить зáвтра гérця розиграти
Ис сміливим, котрій стоять овéця —
За щó, не знáю, — за якусь дурни́цю.
Прощáй.

Аякс.

Прощáйте. Хто ж на ёго вийде?

Ахиллес.

Не знáю. Пéвно, кінуть жéреб.
Та вже овéця зáвтра хтось таківський.

А як с.

Хто ж, як не ти? Пійду́ та роспитаю. [Виходять.

С Ц Ё Н А Д Р У Ѓ А.

Троя. Світиця в Приямових Палатах.

Віходять Приям, Гектор, Троїл, Парис та Гелен.

П р и я м.

Після стількох годин, річей и живней,
Знов Нестор шле від Кгрєків предложєннє:
„Верніть Елену и покрійте шкбду
На чєсті, часі, праці, втра́тах, ра́нах,
Друзья́х и на всєму́ нам дорогбму,
То все забудем“.

Гєкторе, щб скажеш?

Г е к т о р.

За сєбе я всїх менш боюся Кгрєків,
Та в нас не знайдецца й ніжнбї панї,
Щоб так у сєбе страх войнї всисала,
Щоб так трївбжилась: „Ох, щб-то буде“!
Як Гєктор, о потужний наш Прияме!
Беспєчність да темнбта — язва мїру,
А скромне сумнїваннє — сонд премудрих,
Що запускаяють у безбдню лїха.
Вонб, мов той маяк вдалєка свїтить.
Вернїмо їм Елену. Бо, як тїлько
Ми вїйняли мечá за сю причїну,
Багацько в нас почєвало душ, и кбжна

Була́ нам доро́га, як ся Еле́на.
 Ко́ли ж ми несе́мо вели́кі втра́ти,
 Боронячи нікче́много чужо́го,
 То що́ за си́ла й ро́зум в нехоті́нні
 Ї́ верну́ти Кгре́кам?

ТРОІЛ.

Фи, мій бра́те!

Як мо́жна ва́жити досто́їнство и ша́ну
 Тако́го сла́вного й поту́жного вла́дики,
 Як наш оте́ць, на терева́х звича́йних?
 Ти хо́чеш ліком ви́лічити бе́аліч,
 Страше́нне мно́жество є́го поту́ги,
 И бе́змір вгороді́ть в такі преді́ли,
 Як стра́хи та рево́ни! Фи, соромся́!

ГЕЛЕН.

Не дивно́, що ти б́єш так по россу́дку:
 Є́го в тебе́ нема́. То й паноцце́ві
 Не тре́ба ро́зуму в вели́ких спра́вах,
 Заті́м що́ у твої́х слова́х є́го нема́є?

ТРОІЛ.

Тобі́ дрімкі́ та сні́ все, бра́те же́рче.
 Ти зна́єш, що́ твій враг чига́' на те́бе;
 Ти зна́єш, що́ мече́м люде́й руба́ють:
 То ро́зум твій велить то́бі втека́ти.
 Не дивно́, що́ Гелен бо́їцця Кгре́ка
 З є́го мече́м, и ві́же свій россу́док
 Собі́ до п'ят, да за́раз и навте́ки,
 Мов зля́каний Мерку́рій од Зевеса́,
 Абб зві́зда, що́ з о́рбити прогна́ли.
 Ко́ли пійшло́ на ро́зум, то за́прімо
 Ворота́ в Трбі́, та й ляга́ймо спа́ти.
 И му́жество и че́сть зайця́ми ста́нуть,

Як годувати їх самим россудком.
Од него и печінка побіліє,
И молодá одвага обомліє.

Гектор.

Ні, брате, шкода нам утрат великих:
Не стоїть їх вона.

Троїл.

Як цінувати.

Гектор.

Ціну вставляють люде не с капріву.
І достоїнство росте в товарі
И в розумі цінувщикá самóго.
Жертви творити бóгу, бiльшi бóга,
Безумне идолопоклóнство бóде:
Безумно перевознóсити й людiну,
В котрiй нема хвалéбноi заслуги.

Троїл.

Сéгóднi взяв я жiнку, и мiй вибiр
Ийшов за проводiрством власноi вóли,
А вóлю пiццькували óчi й ушi,
Два лоцманi, що путь морськiй верстають
Промiж двомá страшнiми берегáми.
Коли мiнi мiй вибiр очортiє,
Покiнуть жiнку та й зостáтись чéсним, —
До вiзволу нема такогo шляху.
Ми не вертаемо шовкiв купцёви,
Поплямувавши iх чи приносiвши;
Не вивертаемо в помiї страви,
Насмакувавшись нею за обiдом.
Се ж радою ми вiрадили, щоб Кгрéкам
Пари́с якóсь за iх вiддiчив швабу.
Дихáнням одностáйности своéi

Ми надулі ёго одважний па́рус.
 Моря́ й ві́три, старі́нні супоста́ти,
 Зробі́ли мир на по́слугу Тро́йнам.
 Ввійшо́в Па́рис у приста́нь вожде́ліну,
 И за старе́ньку ті́тку, кгре́цьку бра́нку,
 Здобу́в ца́рицю в Кгре́ків, що́ й Апо́лло
 Стари́м здае́цця, а зоря́ блідо́ю
 Перед і́ї мо́лодстю́ й рума́нцем.
 Ми держа́мо і́ї, бо в Кгре́ків ті́тка.
 Чи сто́ить же і́ї держа́ти в Тро́ї?
 А вже́ ж : бо се доро́гоці́нне пе́рло,
 Що́ бі́льше ті́сячи ко́штуе́ су́ден,
 И ві́нчаних ца́рів купця́ми ро́бить.
 Ви му́сите при́знати, що́ розу́мно
 Зробі́в Па́рис, по́їхавши у Кгре́ки :
 Бо ви гука́ли всі́ : „Ідь, ідь Па́рисе“ !
 И що́ приві́з до́дому́ здобич га́рну :
 Бо ви гурто́м крича́ли : „Ді́во ді́вне“ !
 И кричу́чі́ плеска́ли у до́лони́.
 Чо́го́ ж ви га́ните тепе́р надба́ння
 Своі́х прему́дрих за́думів грома́дських,
 И ро́бите нестате́чнійш форту́ни?
 Пуска́єте в старці́, що́ уважа́ли
 Бага́ччим над бага́цтво мо́ря й су́ши.
 О, що́ ж се ми за підлі́ злоді́яки !
 Не сто́имо́ й самі́ того́, що́ вкра́ли.
 Чужи́м ганьби́ зумі́ли наро́бити,
 Себе́ ж мече́м не вмі́ем боро́нити.

КАССАНДРА з за Сцени.

О, пла́чте, ви, Тро́яне, пла́чте !

П р и я м.

Хто се ?

Що се за крик?

ТРОІЛ.

Се наша божевільна.

Я знаю гблос сей.

КАССАНДРА.

О, пла́чте, пла́чте!

ГЕКТОР.

Так, се сестра́ Кассандра.

Виходить Кассандра, в иступленні.

КАССАНДРА.

О пла́чте ви, Трояне! о, позі́чте
Тепер міні очей хоть д́есять т́исяч, —
Сповню́ я всі прорóчими сл́ва́ми.

ГЕКТОР.

О, гб́ді, гб́ді, гб́ді!

Ви, д́иви, юно́ші, серéдні й старці,

КАССАНДРА.

И ви, що т́ільки вмі́єте крича́ти,
Допоможі́ть міні у голосі́нні.
Ой ви́плачмо тепер хоть полові́ну
Того́ плачу́ вели́кого, що прійде!
Трояне, пла́чте, приуча́йте о́чі
До слів. Не бу́ти Трб́і, не сто́яти
И Иліо́ну сла́вному во ві́ки.

Наш б́рат Парі́с — палі́й, брат-голове́шка,
Всі́х нас попáлить. Пла́чте, пла́чте, пла́чте!
Еле́на й гб́ре. Чи її верні́те,
Чи пожа́ром ис Трбе́ю горі́те!

[Виходить.

ГЕКТОР.

Ну, молоді́й Троя́ле, чи й висóкий
Прорóчий дар сестри́ тебе́ не вдáрить

Роск'янням? Не вже ж бо кров у тебе
Така гар'яча, що ні добрий розум,
Ні страх лихих наслідків збого діла
Ні не прохолодить?

ТРОІЛ.

Любий брате,

Шкода нам міряти добро и худо
Наслідками великих справ громадських,
И тр'ятити веселі мислі, що Кассандра
Безумствує. Ні, божевільні речі
Не змінять нашого смаку до правди,
Котру ми всі клялись обороняти.
Що до мене, міні не більше рупить,
Як и другим Прийменкам, се діло.
Храні Зевес, щоб міждо нас не вийшло
Такє, що й найслабійшого вворужить.

ПАРИС.

Ато весь світ нам буде дорекати,
Що необачну ми війну щчинили.
Клянусь богами, ваша одностайність
Дала міні до сєго діла крила,
И подавила опаски та страхи,
Що вяжуцця до смілого походу.
Бо що б мої одні зробили руки?
Що б я одін робив против громади,
Котра сю чвару мусила підняти?
И все такї, я протестую сміло,
Хоть би міні й самому довелося
Підняти на себе важєнну справу.
Будь я так и потужен, як охочий,
Парис не зрікєя б, що почав робити,
И не втомівся б попірати справу.

Прям.

Парісе, ти це все затім говориш,
Що стуманів від ласощів принадних.
Тобі достався мед, а ім гіркота.
За се стояти не велика слава.

Парис.

Панóчченьку, ні, не одна ласота
С такби красоти на думці в мене:
Я хóчу зміти похищення пляму
За красоту стояннем благородним.
Яка б се зрада вкраденій царіці,
Яка твоему величеству зневага,
Який се був би сором и для мене,
Колиб тепер її вернути Кгрекам
По підлому якомусь договору!
Як може й думка ся у чеснім серці
Знайти у вас хоть небагацько місця?
И між легкóдухами в нас такого
Не знайдеця, що не добув би збрóи,
Колиб прийшлось оборонять Елену.
А між рицарством нашим знаменитим
Ніхтó не скаже, що було б бесславно
Оддати Елені живнь абб прийняти
За неї смерть. Тим я провозглашаю:
Ми мусим воювати за ту, що на всім світі —
Се знаєм добре — їй немає рівні.

Гектор.

Парісе и Троїле, ви мовляли
Гаразд, и доторкнулися до справи,
Та вельми злégка, як се рóбить юность,
Що Аристóтель не вважа за здібну,
Моральной философії учітись.

Резони ва́ші більш бунту́ють се́рце,
Аніж ука́зують статéчну ме́жу
Між правдою и кривдою людзькóю.
Ласóта бо та помста ма́ють у́ші
Ще гірші, ніж у гáспеда глухóго
До гóлосу правді́вого декрétу.
Прирóда нам веліть чужé віддáти,
А щó чужійше над чужóї жінки?
Хто се прирóдне прáво переступить,
Нехáй як хóче рóзумом бу́де,
Догóджуючи псóваному се́рцю, —
На супротівника тако́го прáва
У ко́жного поря́дного наро́ду
Е прáво нагинáння до поря́дку.
Оце́ ж, коли́ Елéна, як ми й зна́ем,
Жонá спартáнського царя́, то прáво
Морáльної прирóди и наро́ду
Нам гóлосно веліть її верну́ти.
Впіра́ючись у тім, щóб зло чині́ти,
Не викореним зла, а употу́жним.
Так Гéктор думáє про чі́сту прáвду,
Моé завзя́те бра́тце, а протé він
Помóже вам удéржати Елéну.
Бо в діло се замішана достóйність
И ко́жного из нас, и всіх Троя́нців.

ТРОІЛ.

Отто́ ж то й е: ти по́ голові вдáрив.
Не будь тут сла́ви, що нам всім дорóшша
Над ве́яку хіть вогна́ть на Кгрéках се́рце,
Троя́нської крові й одної́ ка́плі
Я не пролі́в би на її защі́ту.
Та, любі́й Гéкторе, вона́ ж бо те́ма

И чéсти й сла́ви на́шого наро́ду.
Се остроги́ до діл великоду́шних,
Котрі и во́рога даду́ть нам одоліти,
И сла́вою окріють нас на віки.
Я ду́маю, наш Ге́кторе хорóбрый,
Що и за веі бага́цтва в піднебéсній
Не оддасі́ ти сла́ви, що сміє́ця
До нас Тро́ян ш чола́ сієі спра́ви.

Г Е К Т О Р.

Хорóбра ві́тко сла́вного При́ма,
Я твій. Я вже послáв мій ви́зов Кгрéкам.
Іх отамáнне сёрди́ця між се́бе,
И він стрівóжить іх лени́вий рóзум.
Бо чув я, що гетьмáн іх спить-дріма́е,
А в кіш ё́го усьóбиця забрáлась.
Надію́сь, ви́зов мій ё́го розбудить.

[Вихóдять.]

С Ц Ё Н А Т Р Ё Ї Т Я.

Кгрéцький Та́бір. Перед Ахиллесовим Наметом.

Вихóдить Тёрзит.

Тёрзит. Ну, Тёрзайте, що́ ж? загубі́вся есі́
в лабирінті твоєі́ доса́ди? То слоня́ці Аяксові́ от-
так и бри́шкати? Він ме́не б́е, а я в ё́го смію́сь:
сла́вна сатисфа́кція! Лучче́ б навпакі́: щоб я ё́го
бив, а він смі́явсь из ме́не. Біс ё́го ба́тькові, нав-
чу́сь виклика́ти чортів, щоб бу́ла хоч яка́ небу́дь
корі́сть из моєі́ злю́щоі клятьбі́. Ато́ ще й Ахил-

Шекспірові́ Твори, I.

15

лєс. . . рідкий инженір. Коли́ Трої не опанують, аж докіль сі двє підкопають її, стояти її му́рам, покіль самі росіплюцця. О великий громовєрсецю олимпійський! забудь, що ти Зевєс, цар богів, а ти Меркүрие, втерій усю гадючу силу твогò кадуцєя, коли́ ви не видіймете в їх малòго, малєнького, малюсінького умòчка, котрій ще єсть у їх. Се й самá присліпувата дурнòта знáє, що він такий багáтий своєю скүдостью, що не зуміє й мұхи вівволити від павукá, не виймаючи здоровєнного залізячця, щоб перетя́ти павутину. Після сєго помстїтєсь на всємү кошї! абò лүчче нехай на єго нападє неáпольска костоїда: бо се, здаєцця міні, як раз такє ли́хо, що побивáє, хто во́бе за пла́хту. Промовив я мòю моли́тву, а дємон зáвисти нехай ска́же аміні. Гей, гов! пáне добродію Ахїллєсе!

Виходить Патрокл.

ПАТРОКЛ. Хто тут? Өервїт? Ходї до нас, любий Өервїте, та й лáйся собі на здорòвье.

ӨЕРВИТ. Коли́б згадáв я про фалшівого золòтого, то не забўв би й тебе в моїй моли́тві. Ну, та дармá: щоб на тебе ти сам! Обще ли́хо рòду людськòго, дурнòта да темнòта, нехай тобї гáрно рòдить! Хранї́ тебе нєбо від наставника, и щоб наўка не мáла до тебе прїступу! Нехай кров прáвить тобòю до самòї смєрти! Тогдї та, що обмивáтимє тебе, ска́же, що ти хорòший труп, и я заприсягну́, та й знов заприсягну́, що вона́ погребáла тїлкі самїх пранцювáтих. Аміні. Де ж Ахиллєс?

ПАТРОКЛ. Як! ти ввãвся за благочєстие? ти моли́вся?

Өерзит. Молівсь, и да почують мене небеса!

Виходить Ахиллес.

Ахиллес. Хто тут?

Патрокл. Өерзит, пане добродію.

Ахиллес. Де він? де він? — Прийшов таки до нас? Чого ж се, мій ти сіру, мої ти животківко, так довго був мій обід бес тебе? Ході сюди. Що Агамемнон?

Өерзит. Твій повелитель, Ахилле. Скажи ж міні ти, Патрокле, що Ахиллес?

Патрокл. Твій пан, Өерзите. Скажи ж міні будласко, що ти сам?

Өерзит. Я той, що тебе знає, Патрокле. Скажи ж міні, Патрокле, що ти také?

Патрокл. Се вже ти скажи, що мене знаєш.

Ахиллес. А скажи, скажи!

Өерзит. Я переберу все по порядку. Агамемнон повеліває Ахиллесом; Ахиллес мій пан; я той, що знаю Патрокла, а Патрокл — дурень.

Патрокл. Ах, ти погань!

Өерзит. Цить, дурню! Я ще не сказав.

Ахиллес. Він чоловік управилеєваний. — Ну, дальш, Өерзите.

Өерзит. Агамемнон дурень; и Ахиллес дурень; и Өерзит дурень; и Патрокл як уже сказано, дурень.

Ахиллес. А доведі ж сего.

Өерзит. Агамемнон дурень, що повеліва Ахиллесом; Ахиллес дурень, що ім повеліва Агамемнон; Өерзит дурень, що служить такому панові; а Патрокл — престо дурень.

ПАТРОКЛ. Чого ж я дурень?

ӨЕРЗИТ. Спита́й про се, хто тебе созда́в. Бу́де з мене́, що ти дурень. Чи ба́чите, хто йде сюди́?

Виходять АГГАМЕМНОН, УЛИС, НЕСТОГ, ДЮМЕД и АЯКС.

АХИЛЛЕС. Патро́кле, я ні с ким не хóчу говори́ти. — Ходи́мо во мно́ю, Өерзи́те. [Виходять.

ӨЕРЗИТ. Шò за гидòта! шò за ома́на! шо за плутовствó! и все ра́ди тогò рогача́ та кúрви. Гарна ва́чипка, шо́б заводи́ти усóбици́ та вици́джувати с себе́ кров до сме́рти. Шо́б на її пропа́сниця, на ту приводни́цю, а ви́йна та роспу́ста неха́й вигублять їх до но́ги! [Виходять.

АГГАМЕМНОН.

Де Ахиллэ́с?

ПАТРОКЛ.

В намети́. Щось незду́жає, мій па́не.

АГГАМЕМНОН.

Скажи́ ёму́, що ми самі́ у вхо́ду.
Ми посла́ли посланци́в, а се вже,
Забу́вши сан сві́й, ли́чно визиту́ем.
Се ти ёму́ скажи́, щоб не подумав,
Що ми не сме́ємо себе́ навба́ти,
Або́ не зна́ємо, хто ми.

ПАТРОКЛ.

Та дóбре ж.

[Виходить.

УЛИС.

Ми ба́чили самі́ ёго здоро́вим.

АЯКС. Ні, він незду́жає по леви́ному, недугу́є горди́м серце́м. Назові́те се мелянхóлією, коли ёму́ потура́ете; а я ручаю́сь голово́ю, що се гордо́щі. И ш чо́го, ш чо́го ім ува́тись? Неха́й би показав нам

причину. — На одно́ сло́во, па́не добро́дію

[Беручи Агамемнона на бік.

Нестор. Чого́ Ая́кс так га́вкає на не́го?

Улис. Ахиллѣс переманів од не́го ду́рня.

Нестор. Кого́? О́зрайта?

Улис. Ё́го.

Нестор. То Ая́ксові ні про що говорі́ти, вте́ривши свій пре́дміт.

Улис. Ні, той сам став ё́го пре́дметом, у ко́го тепе́р ё́го пре́дміт, — Ахиллѣс.

Нестор. Се лу́чче ве́сёго. Для нас і́х ро́збрат лу́чче ве́сёго. Для нас і́х ро́збрат лу́чче бра́тання.

Ну, та й сою́з був ми́цний, ко́ли ду́рень ми́г ро́зирва́ти

Улис. Ко́ли дру́жби не звя́зує ро́зум, то й ду́рно́та бес тру́да рве її. Ось іде́ Патро́кл.

Нестор. Та нема́ в ним Ахиллѣса.

Вертаецця Патрокл.

Улис. И в сло́няки є су́ста́ви, тілько́ не для вві́чливости. Но́ги в не́го про ну́жду, а не для зги́нання.

ПАТРОКЛ.

Ахі́л звелі́в міні́ сказа́ти: шко́да,

Ко́ли що́ поважні́йше, ніж забáva

Подві́гнула тво́є царське́ велі́чче

И́в благо́рдним по́чтом завітáти

До не́го. Він вповáє, що се тілько́

Задля́ ди́жесті́ після́ обі́да

Ви вийшли́ проході́тись трóхи в по́лі.

АГГАМЕМНОН.

Патро́кле, слухáй. Нам знако́мі до́бре

Сі́ вйомовки́ та хі́трі ухилі́ння

Крилатого поگردю Ахілла.
Багато має він прикмет хороших,
И ми за ним по многому се знаєм;
Та всі свої достоїнства великі
Виявлює він не гаряд пристойно.
Тим сяєво їх перед нами мёрхне,
И певно, що поки ми їх скоштуєм,
Вже поспеюцця, мов солодка овоц,
Положена у нездорову страву.
Иди скажи, що ми прийшли до него
Поговорити, и гріха не зробиш,
Сказавши, що аж натто вже він гордий,
Що натто високо несєцця вгору,
Ще вишше, ніж про него люде мислять.
Достойніші єго, сі потурають
Лиш дїкості чудних єго звичаїв,
Не дбаючи про сан свій на ту бору
И попускаючи зачені попуск.
Ще й натто: дівляцця на всі приливи
И одливи єго сердїтих думок,
Що мов би вся війна на тім завїсла,
Яка стоїть у него в серці повідь.
Скажи єму це все, та ще прибавиш,
Що, як цїни собі він не понїзить,
То ми обїдемось тут и без него.
Нехай собі лежить, мов та машина,
Що зрушити її не можна в місця,
Ми скажемо: „Ся до війни нездїбна;
Давайте їншу“. Бо й пигмей проворний
Здатніший нам, ніж велетень недвижний.
Оттак скажи.

ПАТРОКЛ.

Скажу, и щò відкаже,

Я принесу вам зараз.

[Виходить.

АКГАМЕМНОН.

Нам не лічить

Череш чужий переक्лікатись глос.

Прийшли ми розмовляти з ним. Улісе,

Иди в намет.

[Виходить Уліс.

Аякс. Чим він більший од кожного іншого?

АКГАМЕМНОН. Нічим, окрім тим, чим він думає.

Аякс. И він так думає? Невже він думає, що він лучче мене?

АКГАМЕМНОН. Нічого й питати.

Аякс. И ви підпишете його думку? ви скажете, що він луччий?

АКГАМЕМНОН. Ні, благородний Аяксе. Ти такий же розумний, не менше благородний, далеко більш його приятний и нагато більше кгречний.

Аякс. Чого ж чоловікові бути гордим? Звідкіля берущця гордощі? Я й не знаю, що таке гордощі.

АКГАМЕМНОН. Від сего дух твій яснійший, Аяксе, а добродітель твої крашша. Гордий жере сам себе. Гордіня — його власне зеркало, його власна труба, його власна хроніка; и хто б ні восхваляв себе, хіба тільки ділом, той пожирає діло себе хвалою.

Аякс. Ненавиджу я гордого чоловіка, як жабаче одрідде!

НЕСТОР. [ствха]. А себе любить. Чи се ж не диво?

Вертаецця Улис.

У л и с.

Ахїл не вийде завтра в поле битись.

А к г а м е м н о н.

Як аж відмовка в него?

У л и с.

А н і я к а.

Пливе він річкою свого капризу,
Не дівлючись, не важучи ні на що,
Догоджуючи сам собі та й годі.

А к г а м е м н о н.

Чому ж не хоче він и на хороше
Прохання наше вийти из намету,
Подихать свіжим воздухом из нами?

У л и с.

Нікчемне, як нікчемність, се для него.
Великим робицця, тим що благаяють.
Біснуецця він так своїм величчем,
Що як и сам до себе заговорить,
То задихаецця заслугами своїми,
Що, в бородьбі між волею й розсудком,
Він сам себе, мов царь який, воює.
Шкода й кавати. У тяжкім недугі
Від гордощів нема йому ратунку,
И смерть кричить над ним: „Погібель“!

А к г а м е м н о н.

Нехай ище Аякс иде до него. —

Мій любий пане, ось иди в вітанням.

Він, кажуть, до тебе ласкавий вельми.

Чи ти его не одведеш хоть тріхи
Своїм благанням від его самого.

У л и с.

О Агамемноне! ні, се не годіця.
Благословімо ко́жне оддаленне
Аякса сла́вного від Ахиллеса.
Сей гордий пінда власним са́лом-жі́ром
Свою пиху́ бессты́дну полива́е,
И байдуже́ про всю корис́ть грома́дзьку,
Ко́ли не мо́жна не́ю ремикга́ти.
А ми ще бу́дем посла́ть до не́го
С покло́нами то́го, ко́го вважа́ем
За ідола сво́го, більш ніж Ахілла.
Ні, трійчі сла́вний и вели́кий во́ин
Не му́сить па́льму пе́рвенства каля́ти,
Котру́ здобу́в собі́ так благо́рдно.
Ні, підгорта́ти всі є́го заслуги
Під Ахиллеса́, що ні́чим не ви́шший,
Се все одно́, що горди́сть є́го си́ту
Ми ста́ли о́ ще и са́лом шпикгу́вати.
Се все одно́, що підба́вляти жа́ру
В жарко́го Ра́ка, що горі́ть-па́лає,
В виду́ вели́кого Гипе́риона.
Аяксові ийти́ до Ахиллеса́!
О Зе́все! повелі́ из неба́ гробом :
„Неха́й Ахіл прихо́дить до Аякса“ !

Нестор стиха.

О, вельми до́бре, и як раз у жи́лку!

Діомед стиха.

Він мо́вчки похвали́ впива́є в се́бе.

Аякс.

Ко́ли пийду́ до не́го, то хиба́ для то́го,
Що́б да́ть є́му́ гості́нця пра́мо в па́ку.

АКГАМЕМНОН.

О, ні, не пійдеш!

Аякс.

Нехай ще й мною стане гордувати, —
Я причешу нечесану горіадру.

Пустіть мене, пійдучу до нього.

Улис.

Ні за всю вартість нашого походу.

Аякс.

Ледячий пінда!

Нестор стиха.

Як себе самого

Малює він!

Аякс.

Усі йому не по нутру.

Нестор стиха.

Се вброн

На чорне пірре рѣмствує.

Аякс.

Вціджучу я

Крові дурної с тебе!

Акгамемнон стиха.

Де б самому

Лічйтись, він у лікарі пошівся.

Аякс.

Колиб усі були моєї думки...

Улис стиха.

То розум ввійшов би тогді из моди

Аякс.

Се не минулось би йому даремно;
Мо'б мусили й мечів покуштувати.
То се гордіня так и буде бришкати?

НЕСТОР стиха.

И на твій пай впаде тут половіна.

У л и с стиха.

Колиб не девять в десяти упало!

А як с.

Я розімну єго, мнякєнький стәне.

НЕСТОР стиха.

Ще він не розогрівсь; піддайте дүху:

Хваліть, хваліть. Він саме разохотивсь.

У л и с до Агамемнона.

Мій повелітелю, ти вже аж натто

До сєрця жаль досадний сей приймаєш.

НЕСТОР.

Забудьмо се, гетьмане благородний.

Діомед.

Готуймось без Ахілла воювати.

У л и с.

Єму й ім'я єго досадно чути. —

От чоловік... та ні, хваліти в вічі

Єго не буду.

НЕСТОР.

Чом? чом не хваліти?

Він не такий, він зависти не знає.

У л и с.

Нехай се відає весь світ широкій,

Що він такий, як и Ахіл хоробрий.

А як с.

И пєйна ся виляти буде в намі!

О, будь Троянцем він!...

НЕСТОР.

И щоб за шкода,

Колиб Аяке...

У л и с.

Та був такий же гордий!

Діомед.

Абб жадний також на вихваління!

У л и с.

Абб запékлий!

Діомед.

Чи своєкорістий!

У л и с до Аякса.

Спасибі небесам, вродівсь ти гáрно.

Хвалá тво́йму зачáтелю и сла́ва

Ті́й, що тебе зроділа й згодува́ла.

Хвалá на́ста́внику тво́йму; а з ро́ду

Ти трійчі сла́вен над усю нау́ку.

То́му ж, хто бі́тись вівчив тво́ї ру́ки,

Неха́й Аре́й ровді́лить ці́лу ві́чність

И полови́ну да́сть є́му в на́граду.

А си́лою и волонóсець Мíло

С то́бою не зрівня́ецця, Ая́ксе.

Не бу́ду я тво́й ро́зум вихва́ляти,

Що мов межа́, о́града, бе́ріг, скеля́,

Обго́ртує тво́ї тала́нти мно́гі.

От Не́стор наш, уму́дрений лі́тами,

Він му́сить, и він е́сть, и він не мо́же

Не бу́ти му́дрим; та звиня́й мій ба́тьку:

Коли́б тво́й ві́к та був та́кий зеле́ний,

Як ві́к Ая́ксі́в, а тво́й ро́зум — ю́ний,

Не заломі́в би ти є́го, ні, був би

Ая́кс ис те́бе.

Ая́кс.

Чи дозво́лиш зва́ти

Себе́ оцце́м?

У л и с.

Зови, мій добрий сїну.

Д і о м е д.

Нехай же він тебе навчає, пане.

У л и с.

Нам нічого и гаятись тут більше.
Наш олень Ахиллес застряв у хмїзі.
Нехай великий наш гетьман дозволить
Зоввати зараз всю військову раду.
Нові царі поприбували в Трою.
Ми завтра мусимо стать кріпко
З усім самоцвітом бойців — гербів,
И ось одін. Нехай зі сходу и заходу
Збираюцця та вибирають луччих, —
Аяке и цвіт геройства переважить.

А к г а м е м н о н.

То в раду, в раду! и нехай куняє
В наметі Ахиллес. Легенькі судна
Летять на парусах по морю швидко,
Дарма що більші ріжуть хвилі глибоше.

[Виходять.]

АКТ ТРЕЙТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Троя. Світанця в Приемових Палатах.

Виходять Пандар та Слуга.

Пандар. Дру́же! гей, будла́ско на одно́ сло́во! Чи се ти ходи́ш за молоді́м па́ном Па́ри́сом?

Слуга. Я, до́бродію, коли́ він іде́ попе́ред ме́не.

Пандар. Я розу́мію, чи ти ё́му́ служи́ш?

Слуга. Я служу́ Господе́ві.

Пандар. Ти служи́ш благо́рдному па́нові. Му́шу хвалі́ти ё́го.

Слуга. Хвала́ Господе́ві.

Пандар. Ти мене́ зна́єш? зна́єш?

Слуга. Да́лебі, до́бродію, по́верховно́.

Пандар. Зна́й же мене́, дру́же, лу́чче. Я Па́ндар.

Слуга. Ма́ю надію, що спізна́ю твою́ честь и лу́чче.

П а н д а р. Я сёго жадаю.

С л у г а. Ти маеш титул світлости? [Музыка за Сцени.

П а н д а р. Світлости! ні, друже, мої титла твої честь або ясновельможність. — Що се за музика?

С л у г а. Я знаю про неї штучно: се музика с кількох штук.

П а н д а р. Ти знаєш музикантів?

С л у г а. Добре знаю, добродію.

П а н д а р. Кому вони грають?

С л у г а. Слухателям, добродію.

П а н д а р. По чієму жаданню, друже?

С л у г а. По моєму, добродію, и тих, що люблять музичку.

П а н д а р. По чієму приказу, питаю я, друже.

С л у г а. Я думаю, питаєте ви ні по чієму приказу, добродію.

П а н д а р. Друже, ми не розумієм один одного. Я на́тто учі́вий, а ти на́тто го́стрій. По чієму на́ка́зу грають сі лю́де?

С л у г а. Оце́, дак так, добродію. А вже ж, добродію, по на́ка́зу Па́рїса, мо́го па́на, котрій тут своєю пере́бною. З ним и сме́ртна Ве́не́ра, чисто-кро́вна краса́, незрі́ма ду́ша́ лю́бви...

П а н д а р. Хто? мо́я небо́га Кре́ссїда?

С л у г а. Ні, добродію, Е́ле́на. Хиба́ не вгада́в е́сі по її при́кме́там?

П а н д а р. За́раз ба́чу, при́ятелю мій, що ти не ба́чив ще па́ні Кре́ссїди. Я при́йшов поговори́ти с Па́рїсом від кня́зя Трої́ла. Нападу́сь на не́го з бла́ганем: бо мо́є діло кипля́че.

С л у г а. Ва́рене діло. Се вже спра́вді кухова́рний ви́раз.

Віходять ПАРИС та ЕЛЕНА.

ПАНДАР. Усёго гáрного тобі, пáне добродію, и всій цій гáрній компанії! гáрних бажáнь, у гáрній помірності, гáрного допевнѣння їх, найпáче ж тобі, гáрна царіце. Да б́дуть гáрні д́мки твоєю гáрною подушкою в головах.

ЕЛЕНА. Любий пáне, в тебе повно гáрного сл́ва.

ПАНДАР. Се вáше гáрне зволѣннє так говоріти, сол́дка царіце. — Гáрний князю, от и перерв́лась д́бра муз́ка.

ПАРИС. Се ти перерв́в її, браткó, и клян́сь ж́вню, ти її налáгодиш: налатáеш ќснем своєї роб́ти. — Ол́нко, він повен гармóнії.

ПАНДАР. Ні, д́лебі, пáні добродійко.

ЕЛЕНА. О добродію!...

ПАНДАР. Ей же, охр́п; ей же, ей, в́elmi охр́п.

ПАРИС. В́мовка, пáне добродію. Се ти гов́риш ив нехоч́.

ПАНДАР. У м́не є д́ло до пáна добродія, дорогá царіце. — Пáне добродію, зволите́ в́слухати однó сл́во?

ЕЛЕНА. Ні, так не влизн́ш од нас. Ми не одм́нно ч́тимем твоє співáннє.

ПАНДАР. Се ти забавл́єсся мнóю, сол́дка царіце. — Так от вонó, се д́ло, пáне добродію. Дорогий мій пáне и в́elmi шанóвний д́руже, твій брат Троїл...

ЕЛЕНА. Пáне добродію! Пáндаре, солóдкомедний добродію...

ПАНДАР. Так, так, сол́дка царіце... поручáє

себе вам найприхильнійше.

ЕЛЕНА. Ти не віднімеш у нас твоєї мелодії; а віднімеш, то наш сум на твою голову.

ПАНДАР. Солódка царіце, о солódка царіце! дáлебі...

ЕЛЕНА. Оце ж зробіти солódку пані сумно́ю, се гірка́ обіда.

ПАНДАР. Ні, се тобі не пособить, ні, ні, дáлебі, ге! Байдужé міні такі слова. Ні, ні! — Так от, пане добродію, він бажає віт тебе, як царь спитає про него за вечерею, щоб ти як оправдів ёго.

ЕЛЕНА. Пане добродію Пандаре...

ПАНДАР. Що зволить мой солódка царіця, мой вельми, вельми солódка царіця?

ПАРИС. Що ж там за подвиги? де він вечерятиме?

ЕЛЕНА. Ну бо, пане добродію...

ПАНДАР. Що зволить мой солódка царіця? — Мой небога сёрдитимецця на тебе. Не треба тобі знати, де він вечерятиме.

ПАРИС. Ручаюсь живню, у мбеі огу́дници Крессіди.

ПАНДАР. Ні, ні, не влучив, помилявся. Твої огу́дница не здужає.

ПАРИС. Добре, я оправджу ёго.

ПАНДАР. Так, пане добродію. Чого се ти згадав про Крессіду? Ні, твої бідна огу́дница не здужає.

ПАРИС. Догадуюсь.

ПАНДАР. Догадується? про що догадується? ... Ну, давайте ж інструмента. — Тепер, солódка царіце...

ЕЛЕНА. Оце гаразд, се добре.

Шекспирові Твори, I.

ПАНДАР. Мой небога страшенно закохана в од-
ному чомусь твоєму, солодка царице.

ЕЛЕНА. Я подарую їй, аби тільки се не був
Паріс.

ПАНДАР. Ге! ні, не треба їй Паріса: вона
з ним на́двое.

ЕЛЕНА. А поєднавшись послі рбадвою, може
бути й трбе.

ПАНДАР. Гді, гді, не хочу й чути такого.
Заспівую вам тепер однієї пісні.

ЕЛЕНА. Заспівай, зроби ласку. Клянусь, любий
пане, у тебе чолó прегарне.

ПАНДАР. Нехай собі, нехай.

ЕЛЕНА. Щоб же пісня була про любов. Ся
любов погубить нас усіх. О Купиде, Купиде, Купиде!

ПАНДАР. Любов? та й погубить такі.

ПАРИС. Нехай собі. Любов, нічого, як любов.

ПАНДАР. Та вона в мене так и починаєця:
Любов, любов, нічого, як любов! [Співає.

Вона стреляє навманя из лука,

Тяжка, страшна від неї людям мука,

Хоть и не лєця з рани кров.

Любов и раниць и голубить рану.

Ми залюбки пьемó її омáну,

И стóгнемо пьючі: „Ой, ой, вмíраю“!

Та крáшшого не знаем раю.

Охóх, охóх! хаха, хá!

Любов гíрка,

Любов лихá...

„Хахá, хахá! хахá, хахá“!

ЕЛЕНА. Закоханий, дáлебі закоханий до само́го
носа.

П А Р И С. Він, сёрденько, тільки й ість, що голубків.

П А Н Д А Р. А се гарячіть кров, а гаряча кров рódить гарячі думки, а гарячі думки рóблять гарячі вчінки, а гарячі вчінки, се любóв.

Е Л Е Н А. Се родóвід любóви? гаряча кров, гарячі думки и гарячі вчінки? Та се ж ехíдни. А хиб́а любóв порóдження ехíден? — Любий мій пáне, хто сёгóдні полю́е?

П А Р И С. Гéктор, Деіфóб, Гелén, Антенóр и всі молодикі трóйнські. И я ó уворóжився сёгóдні, та мо́я Олёночка не схотіла. Як же се стáлось, що мій брат Троі́л не вийшов?

Е Л Е Н А. Він пові́е на чо́мусь губáми. Ти все знáеш, пáне добрóдію Пáндаре.

П А Н Д А Р. Ні, медóсолодка царі́це. — Міні́ дуже хóчецця знáти, як вони́ сёгóдні подвизáлись. — Так не забóдеш оправдáти брáта?

П А Р И С. Ні, ні.

П А Н Д А Р. Бува́й здорóва, царі́це.

Е Л Е Н А. Клáняйся свої́м небóви.

П А Н Д А Р. Поклоню́сь, солóдка царі́це. [Виходить.

[Трублять на Уступ

Е Л Е Н А.

Верта́юцця вже с поля. А ході́мо ж Віта́ти во́інство в царські́х пала́тах.

П А Р И С.

Елёно́ сёрце, мо́же й ти помóжеш
Здійма́ти збро́ю з Гéктора. Я зна́ю,
Що за́щепки ё́го тугі́; тільки́ ж
Ти при́торкне́ся біло́ю руко́ю,
Твої́м скорі́йше одда́ду́цця ча́рам,

Ніж жылам Кгрéків и сталі іх гóстрій.
 Ти більш усіх царів нарóбиш дiва:
 Бо Гéктора обеворúжиш.

Е л е н а.

Пишáтимусь послúгою моéю.
 Парiсе, щó від нас, як довг, він прiйме,
 Те нам оддáсть, прибáвивши урóди.
 Від нéго й я зроблюся осайнóю.

П а р и с.

О любá! й гáдкою згадáти трúдно,
 Як я люблю тебе.

С Ц Ё Н А Д Р У Г А.

Т а м ж е. П а н д а р i в С а д.

Вéixóдять Пандар, а назустрiч Слуга.

П а н д а р. А що, де твiй пан? у моéї небóги
 Крессiди?

С л у г а. Нi, добрóдiю. Він жде, щóб ти провiв
 ёго тудi.

Вéixодить Трoйя.

П а н д а р. Ось він идé. — Ну, щó? ну, щó?

Т р о й я. Ковáче, идi собі.

[До Слуги.]

П а н д а р. Бáчив мою небóгу?

Т р о й я.

Нi, Пáндаре, я все тинiвся
 Колó її дверéй, мов окаiнна

Душа блукає понад сонним Стіксом,
Чигаючи Харона. О, колиб же
Ти був моім Хароном легкочовним
Та перевів мене в полі лилійні,
Що служять лбжами для правих серцем!
О любий Пандаре! зірви в Амура
С плечей квіччасті крила, щоб летіти
Зо мною до Крессіди.

П а н д а р.

Побудь тут у саду; я з нею вийду.

Т р о і л.

Я туманію; світ кругом вертіця.
И в помислі солідкому роскоші
Міні чарують чувства; що ж то буде,
Як вохкими устами доторкнуся
До нектару трехвального любови?
То буде смерть, зникання, омлівання,
Чи радіощі якісь, аж нятто гарні.
Тонко-могущі, гостро-солодущі,
Не по моїй природі грубоватій.
Боюсь сего, та ще й того лякаюсь,
Щоб не втеряти в радіощах розбру,
Як се буває в битві, що на купі
Утікачів напреш ордію.

Вертається Пандар.

П а н д а р. Вона вбіраєця; зараз прийде. Бувай
же догадлив. Вона так червоніє, дїше так коротко,
мов злякалась якої поторбчи. Я приведу її. Се най-
кращша баламутка. Аж не здійщєця, мов тільки що
влблений гєрбчик.

[Виходить Пандар.]

Троїл.

Така ж тривога и у мене в серці.
Частійше пульса в трясці серце б'єця,
И всі мої способності мятучця,
Як у раба, що оком в око стрелить
Негадано с царевим маєстатом.

Виходять Пандар и Крессида.

Пандар. Иди ж, иди; чого червоніти? Сбром, се дитина. — От вона перет тобою. Клянись тепер перед нею так, як передо мною клявся. — Як! ти знов улинула? То се тебе треба виморювати бессоннем, аж поки зробишься рохманою? Ну, приступай же, приступай, а як опинатимесь, то запряжемо в голблі. — Чом же ти не говориш до неї? — Ну, здійми ж сю занавісь та покажи свою картину. Ой леле! як же ти не хочеш обіди́ти дневний світ! Коли́б було́ темно, ви б скорше притулились. Так, так, приступай та цілуй господню свою. А що! задатковий поцілунок? Буду́й тут, тэсле: вбздух хоробший. Ні, ви поспорбжнюете свої серця, перш ніж я ровлучу вас. Сбкіл, як соколіха, клянусь качка́ми на ріцці. Ну ж бо, ну!

Троїл. Ти одняла в мене мову, мой дорога́я.

Пандар. Словами до́вгу не платять; давай їй діла. Та вона звівечить тобі й діла, як потребуе слүшно́ї праці. Як! изнов лизатись? Оце вонб, „во свидітельство чо́б, обідві стóроні взаі́мно“. Прбсимо ж до хати. Пійду́ принесу́ світло.

[Виходить Пандар.

Крессида. Зволи́ш увійти́, пане добродію?

Троїл. О Крессідо! як часто я бажав сего́!

КРЕССИДА. Бажав, пане добродію?... Колиб же далі боги...

ТРОІЛ. Що ж ім треба давати? Що значить сей гárний перерив? Який там підозрительний глей вбачає мой люба пані добродійка в криниці нашої любóви?

КРЕССИДА. Більш глею, ніж воді, коли в мого страху є очі.

ТРОІЛ. Страх и с самих херувімів робить демонів. Ніколи не бачить він добре.

КРЕССИДА. Сліпий страх, котрого веде видющий рóзум, ступає певнійшою ногою, ніж сліпий рóзум, що спотикаєцця без страху. Боючійсь гіршого, часто спасаємось од худа.

ТРОІЛ. О, не знай, мой дорогая, ніякого страху! У всёму Купидовому театрі не представляєцця ні одне чудовище.

КРЕССИДА. И нічого чудовишного?

ТРОІЛ. Нічого, опріч наших обіцянок: що клянёмсь виплакати моря, жити в полум'ї, жёрти скелі, укрощати тигрі, думаючи, що нашій господні трудніш накладувати на нас подвиги, ніж нам звершити накинену на нас труднóту. От щó чудовишне в любóви, пані добродійко: що її бажанне безкрає, а самий подвиг — раб преділа.

КРЕССИДА. Кажуть, що всі коханки клянущця більш удіяти, ніж здібні, та ще й оцщаджують свою здібность; обітують більш, ніж за десятёх, и не роблять навіть за десятию долю одного. Хибá ж се не чудовища, що рикають мов леві, а роблять як зайці?

ТРОІЛ. Та хибá ж є такі на світі? Ми не такі. Хвалі нас вівіривши, цінуй по пробі. Голова

в нас буде простоволбса, аж докіль її ввінчає заслуга. Ніяке совершенство у перспективі не вихваляєця в нас тепер. Ми не назвемо ніякої заслуги перш, ніж вона робиця, а робиця — назва її буде смиренна. Немногі слова до щирої правди. Троїл буде до Крессида такой, що й найгірше слово зависти буде глузуванням з його вірности, що й найправдівше слово істени не буде вірнішим за Троїла.

Крессида. Зволиш увійти, пане добродію?

Вертаецця Пандар.

Пандар. Як! ще червонієте? ще не переговорили всёго?

Крессида. Ні, дякую; яку б дурощ я ні вчинила, присвячую тобі.

Пандар. Дякую за се. Коли пан добродій добуде віт тебе хлопчика, ти оддаси міні. Бувай вірною до пана добродія. Коли він захитаєця, дорекай за се міні.

Троїл. Тепер ти знаєш заруку: слово твого дяді и мой тверда вірность.

Пандар. О, я дам слово й за неї! Наші рідички хоть и не скоро піддаюця, да статечні піддавшись. Скажу тобі, що се репяхі: так и вчепляця куди їх кінуту.

Крессида.

Тепер и я смілішою зробилась. —

Троїле князю, я тебе любила

Вже кілька місяців важких та довгих.

Троїл.

Чого ж була неприступна Крессида?

КРЕССИДА.

Для віду тільки; а була твоєю,
Як тільки вглянула. Прости, мій любий:
Признаюсь щиро — ти тираном будеш.
Люблю тебе, та й досі не на стільки,
Щоб не змогла соббою управляти.
Так далєбі, а думки в мене, наче
Невстрійлива дівтора, натто буїна
Для матері. О, ми дурне дівцтво!
И на що признаватись? Хто ж додержить
Нам віри? ми й самі собі невірні.
Та хоть тебе и вельми полюбила,
Я не лицялася сама до тебе.
А далєбі хотіла б быть тобою,
Абб щоб ми могли сказа́ти перші.
О серденько! звели́ міні мовча́ти:
Ато́ в запамі я скажу́ що небу́дь,
Та посли́ й ка́ятимусь. Ба́чиш, ба́чиш?
Тво́я мовча́нка, хітра у мовча́нні,
Вивідує у сла́бости моєї,
Що глі́боко таї́лось. О, замкни́ бо
Міні уста́!

ТРОІЛ.

Замкну́, хоть и порвє́цця
Музи́ка, що в них со́лодко иллє́цця.

ПАНДАР.

От лю́бо! далєбі.

КРЕССИДА.

Благáю, ви́бач, я не вимага́ла
Цілу́нка в тебе. Як же сти́дко ста́ло!
О небеса́! що́ ж я оце́ зробі́ла?
На сей раз бу́де; попрощáймось, кня́вю.

ТРОІЛ.

Як попрощатись, сёрденько Крессідо?

ПАНДАР.

Прощатись? ну, прощайтесь хоть до ранку.

КРЕССИДА.

Удовольнісь, благаю.

ТРОІЛ.

Прогнівiлась?

Чогó ж?

КРЕССИДА.

Россёрдилась сама на себе.

ТРОІЛ.

Од себе не сховатись.

КРЕССИДА.

Ні бо, гóді.

Попрббую. И лóчча половiна
 Менé вiстанéцця ж такi с тобóю.
 А гiрша рáда б и менé покiнуть,
 Щоб iграшкою iншого зробiтись.
 Де рóзум мiй? не тiмлю, щó торбчу.

ТРОІЛ.

Тi знáють дóбре, щó вони гóвбрять,
 Котрi такé розóвне промовлiють.

КРЕССИДА.

Мiй княвю, мóже, я бiльш хiтра,
 Нiж нависнá, и навпростець рубáю,
 Щоб заманиць тебé. Да ти розóмен,
 Абб ж не любиш: бо розóвним бóти
 В любóви, се не лóдвке, бóзьке дiло.

ТРОІЛ.

О, щó булó б, колиб я мiг так думать,
 Щó жéнщина, як ти, до вiку змóже

Люббви світло й поломъе держати
И вірность вічно юною храніти,
Переживаючи красу душею,
Що нас поновлюе скорійш люббвю,
Ніж тіло нікне ис старою кроввю!
Абб нехай хоть в тім я буду певен,
Що ти мою люббв и щіре сёрце
Такім же чістим сёрцем приголубиш.
Якэ було ó се щаств! Тілько ж, леле!
Як простота сама, такий я щірий
И над безвінне немовлі простійший.

КРЕССИДА.

Простою менé не переважиш.

ТРОІЛ.

Святá війна, що правда прбгив правди
Стоіть, котóra в них правійша буде!
Кохánки щірії віків грядущих
Клястїся бóдуть вірністю Троіла.
Як истощїть люббвне стихотворство
Усі протести, образи, рівняння,
И втомицца слєбизувати фрази:
„Він вірен, так як сталь, як вєла сонцю,
Як сонце дню, як гóрлиця самцєві,
Як компас пòлюсу, як глòбус цєнтру“, —
Після таких подббин непохїбних,
Укажуть, як на ввір люббви й правди,
На вірного Троіла й заквічáють
Стихі о рїєми и уподоблєння.

КРЕССИДА.

О, будь же ти прорóком вікопбнным!
Колї я обманю, абб на волосїну
Схибну́ од вірности, нехай во віки,

Як час од старости й себе забуде,
 Як дощова вода порозмиває Трою,
 Як городі пожре сліне забвєнне
 И славні царствá бесслїдно зникнуть,
 Обєрнуцця у кучугурний нївець, —
 Нехай ще и тогді про мене спомин
 Од фалши до фалші живе на світі,
 И всі обманені про мене знають.
 Нехай говорять: „ніца, як лисїця;
 Невїрна, як вода; хибка, як вєздух;
 Олжива, як вовчїця до ягнїти;
 Жадна, як леопардиця до сарни;
 Жоретка, як мачуха до бідних сїрїт“;
 Переберуть усі фалші на світі,
 Та й завершать: „фалшива, як Крессїда“.

Пандар. От и гарзд: умова сталась. Печатайте її. Я буду свїдком. Ось я держу твою руку; ось моєї небогї. Коли ви сфалшите навнєслї однє 'дногє, як я прийняв стїлько праци звестї вас докупї, нехай тогді усі нещаслїві посередники звуцця до конця свїту моїм имям, нехай усіх їх звать Пандарами. Нехай усі статєчні мушчїни звуцця Троїлами, усі фалшїві жєнцїни Крессїдами, а всі перенєшчїки Пандарами! Кажїть амїнь.

ТРОІЛ. Амїнь.

КРЕССИДА. Амїнь.

Пандар. По сїй мєві, я покажу вам хатїну; а щєб лїжко не роздзвонїло про вашї гарнї обїхєдїни, придушїте єгє на смерть. Гайдá!
 Нехай Амур всїм дївонькам помєже
 За Пандаром знайтї хатїну й лєже.

[Виходять.]

СЦЕНА ТРІТЯ.

Крецький Табір.

Віходять Өерзит, Агамемнон, Уліс, Діомед, Нестор,
Аякс, Менелай та Калхас.

КАЛХАС.

Тепер, царі й князі, за вірну службу
Порá міні од вас прийняти плату.
Згадайте, що, по дару провирання,
Я Трою залишив, худобу кинув,
Зробився зрадником, себе одважив
Ис певного становища й поваги
На йграшку непевної фортуни,
И занедбав усé, щó час, знаёмість,
Звичай та прівички воспітали,
Щоб тут, у вас на послугі, почати
Життé новé, чужé и незвичайне.
Благаю ж вас, хоть тільки ради проби,
Зробіть міні малé благодійне
Ис тих, котрими ви наобіцjali
Менé, як будем живі, вгонобіти.

АГАМЕМНОН.

Кажі, чогó від нас, Троянче, хочеш.

КАЛХАС.

Троянського взяли ви вчóра бранця;
Звуть Антенóром. Значний в Трoбі воїн.
Ви часто (и я дякував вам часто)
Бажали вимінjати мою Крессиду
За бранця рівнозначнёго якого,
Та відмовляли всі Трояне. От же
Сей Антенóр, я знаю, так ім нужен,

Що мало щò самі без нєго врадять,
 И оддадуть за нєго хоть би й князя,
 Котóрого с синів царя Прияма.
 Він викупить міні дочку ис Трбі,
 И ви менє за всі мої послуги
 Оддячите сим рóбом, до одної.

А К Г А М Е М Н О Н .

Нехай же Діомéd из Антенóром
 Идє та й приведє сюди Крессиду.
 Ми вволимó твою, Калхáсе, волю.
 Ти ж, Діомéде, знарядися гáрно,
 Та роспитáй, чи Гєктор зáвтра вийде
 На грець, як обіцáв. Аяке наваживсь.

Д і о м е д .

Зроблю як слід, и се такє посєльство,
 Котрє за честь собі вважаю. [Виходять Діомед та Калхас.]

Виходять Ахиллес та Патрокл, перед своїм Наметом.

У л и с .

Ахїл стоїть перед своїм намєтом.
 Нехай гетьман зволить пройтї недбáло,
 Так мов забу́в, чи є він и на світі.
 А ви, мої князі, споглянте згóрда.
 Я зваду йтїму. Пєвно він спитáє,
 Чогó так скрїва зїркають на нєго?
 Коли спитáє, дам єму́ лікарство
 Від гóрдощів и рáвом од цурання, —
 Сміху. Він мусить залюбки напїтись.
 Чи не помóже се. Бо їншого на світі
 Не знайдеш зєркала, щóб визирáтись
 Гордині, як гордїня. А поклони
 Відпасують, мов лакгомїнки, пїнду.

АКГАМЕМНОН.

Ми й зрóbим так, як ти нам рáеш:

Ийтíмем мíмо, нáче незнакóмі.

А ви собí, панóве, так чинíте:

Абó йдучí не привítайте зóвсім,

Абó ж витáйте з íвним занедбáнням.

Се допечé ёму́ ще бiльш. Ходíмо.

АХИЛЛЕС.

Гетьмáн идé до мéне на розмóву.

Шкодá! Ви знáєте, як я навáживсь:

Не воювátиму вже бiльше Трóі.

АКГАМЕМНОН.

Щó кáже Ахиллéс? чогó він хóче?

НЕСТОР.

Се ти чогó бажáеш од гетьмáна?

АХИЛЛЕС.

Нí.

НЕСТОР.

Нí, нíчóго, цáрю.

АКГАМЕМНОН.

То ще й лóчче.

[Виходять Акгамемнон та Нестор.]

АХИЛЛЕС.

Добрíдень вам, добрíдень.

МЕНЕЛАЙ.

Як ся мáеш?

[Виходить Менелай.]

АХИЛЛЕС.

Як! се рогáч гордýе мно́ю?

АЯКС.

Здрáвствуй,

Патрóкле!

А х и л л е с.

А, здорóв, здорóв, Ая́ксе !

А я к с.

Га ? щó ?

А х и л л е с.

Добри́день.

А я к с.

И тобі добри́день. [Виходить Аякс.]

А х и л л е с.

Щó се за гульта́ї такі ? щó в німи ?

Чи се вони́ не зна́ють Ахиллеса́ ?

П а т р о к л.

Се щось чудне́: проходять мов чу́жій.

Ато́ вклоняю́цца бувало́ нивько,

Всміхаю́чись оддалеки́ лестиво́,

И приступа́ють так було́ до тебе́,

Мов би до жерти́вни свято́ї лізуть.

А х и л л е с.

Щó ж се такé ? Хибá я вже зубóжів ?

Так, в долею́ величчя́ ровбратало́сь, —

У ровбрати́ й в людми́ повинне жити́.

Хто па́дає, той у людзько́му о́ці

Свою́ биду́ так скóро прочита́є,

Як и в свої́м її почу́є се́рці.

Бо лю́де, мов метéлики перісті́,

На со́нці тільки крилечка́ми ма́ють,

И не лю́дину че́ствують в лю́дині,

А на́дану їй в о́бку честь шану́ють,

Як сан, бага́цтво, поважа́нне в ста́рших,

Дари́ заслужені́ або́ й случа́йні.

Вони́ держя́цця на хибкі́й осно́ві, —

Хибка́ й любóв, котра́ на них оппе́рта.

Похиляцця, то й хилицця все з ними,
И повалівшись погибає вкупі.
Та в мене ні, не так. Я и фортуна
Ще друзі. Я орудую ще вповні
Усім, чого досіг, опріч химерних
Сих поглядів, що ніби вваділи
В міні щось недостойне поважання,
Котрим вони мене так багатили.
А, ось Уліс! Читає щось, та дармо. —
Улісе!

Уліс.

А, великий син Фетіди!

Ахиллес.

Що ти читаєш?

Уліс.

Се якийсь кумедник

До мене піше, що и наймудрійший
И найбагатчий внутр себе, чи зовні,
Того не має, що він ніби має,
И чує, що він е, самим рефлексом.
Мов, світючись на інших людях,
Їго достоїнства їх согривають,
И те тепло вертаецця до него.

Ахиллес.

Мене ся річ, Улісе, не дивує.
От красота, родившись на обличчі,
Незнана нам самим, а процвітає
В очах других людей; та й око наше,
Чистійший чувства дух, себе не бачить:
Не може бо само ис себе вийти.
Як же зустрінуцця з очима бчі,
Одні одним вітання посилають:

Шекспірові Твори, I.

Бо думка не вертаецця до дому,
Докіль не облітае трохи світу
Та в зёркало не вивирнецця дұха.
Оттїм же то вонó міні й не дївно.

У л и с.

Менé диву́е не самá посїлка :
Вона́ звича́йна ; ні, а те, що дáльше
Довóдить він ви́разно рїч кумéдну :
Що й найбагáччий чоловїк на свїті,
Чи то скарбї внутр ёго, чи то зóвні,
Нїчїм, щó в себе мáе, не владїе,
Докіль не передáсть багáцтва їншим ;
Що він и сам не вїдае про нёго,
Докіль не вздрить ёго в хвалéбній фóрмі,
Котра́ мов одда́е склепїнне гóлос,
Абó залївнї двéрї прóтив сóнця,
Прийня́вши жар и вид ёго, верта́ють.
Зумїло се менé, и спогадáв я
Про нáшого невнáного Аякса.
Хибá ж се чоловїк, правдїве нéбо ?
Се кїнь, що сам не вїдае про себе.
Прирóдо ! скїлько е в тобї такóго,
Що вид нїкчёмний, та корїсть велїка !
И скїлько гáрного знов, та пуéтого !
От зáвтра ми побáчимо Аякса,
Як він прослáвицця слїпїм случáем.
О небесá ! щó роблять їнші лўде,
Котрїм даю́ть робїти дрўгї їнші !
Як їнший влїе у чертóг фортўни,
А дрўгий дўрнем перéд нёю стáне !
Як їнший вўїсця в гóрдощі дрўгому,
А гóрдощі дурнї сидя́ть голóднї !

Тепер царі вже в ним за панібрата,
Мов Гектору він наступив на груді
И славна Троя стогне та голосить.

Ахиллес.

Се правда. Ось вони пройшли проз мене,
Як скнарі мимо старця, — хоть би слово.
Невже ж мої всі подвиги забути?

Улис.

Мій пане, время за плечима носить
Торбину для подачок на забвенне,
Чудовище невдячности страшенне.
Сі кришки — подвиги минувші наші.
Вони їх жре, як тільки совершяцця,
И забуває, тільки що скінчяцця.
Негавность, пане, от чим слава дйше.
Скінчити діло, се — висіти прадно,
Мов ржавий панцер, памятник кумедний.
Хапайсь у путь: вузенька стезка чести:
Удвох не прийдеш. Захопі ж дорогу:
Бо тисяча синів у Славолюбства,
И всі вони тіснять один одного.
Поступисся у бік с правбі стезки —
Вони всі ринудця, мов бурна повідь,
И ти воставсь иззаду, и поляжеш,
Мов щирый кінь, що впав у первій лаві,
Щоб гаткою служити лавам заднім,
Котрі, натовпившись, тебе ростопчуть.
Малі діла їх переважять славу
Твою давняшню: бо, як новомодний
Хазяїн злегка руку тисне гостю
Випровожаючи, а до нового
Обидві простягає руки, наче

Легіти хоче, так и вре́мя роби́ть.
„Вита́ю“ усміха́ецця прива́дно;
„Проща́й“ вітха́ючи вихо́дить з до́му.
Неха́й же й до́броді́тель не шука́е
За те на́гради, чим вона́ бува́ла.
Бо врóда, ум, висо́кій рід, заслúга,
Любо́в, прия́цтво, мило́сть, все підва́днє
Зави́дливого брехуно́ві ча́су.
По одному́ всі лю́де рідне бра́тствє:
Вихва́люють гурто́м нові покй́дьки,
Дарма́ що зрóблені вони́ в давня́шніх,
И позво́чене грязі́во преклада́ють
Над зóлото, що трóхи за́пклілось.
Нове́нький по́гляд хва́лить все нове́ньке.
Тим не диву́йся, му́жу знамені́тий,
Що Кгрéки ста́ли че́ствовать А́якса.
Бо подви́жне скорі́йш впада́е в о́ко,
Ніж те, що заста́ецця нерухóме.
Ко́лісь поклі́кували всі на те́бе,
И й до́сі б клі́кали, и мо́жуть клі́кати,
Ко́ліб ти не хова́в себе́ живу́щим,
Не зачина́в свою́ в на́меті сла́ву.
Тво́ї діла́ на сих поля́х неда́вно
Самі́м бога́м булі́ в вели́ку заві́сть,
И звáбили на зéмлю Ма́рса.

Ахиллєс.

Ста́лось

Вонó с прич́ин вели́ких.

У л и с.

Та прич́ини

Ще́ більші́ е прот́ив твогó хова́ння.
Річ зна́на, Ахиллєсе, що ти люби́ш

Одну Приймову дочку.

Ахиллес.

Річ відома?

Улис.

Хибі ж се диво?

Провірливість обачного уряду
 До вірна Плутусове лічить злото,
 Знаходить дно в безодні невідомій,
 Прислухує всі думки й розкриває
 По бовькі задуми, ще недоспілі.
 В душі правительства якась є тайна;
 Історія її ще не збагнула;
 Орудує вона надлюдьким робом;
 Ні словом, ні пером того не скажеш.
 Усі твої с Троянами розмови —
 Так само й наші, як твої, мій пане,
 И лучче б Гектора нам, Ахиллесе,
 Ти повалив, ніж гарну Поликсену.
 Досадно буде Піррові малому,
 Як слава в нас на островах затрубить,
 И заспівають під танець дівчата:
 „Ахїл у Гектора сестри в неболі;
 Аякс подужав Гектора у полі“.
 Прощай, мій пане. Не здивуй за дружбу.
 Зламлі ти лід — не ковзався б сей дурень.

[Виходить.]

Патрокл.

Не раз тобі про се я кучив, друже.
 И жінчина з ухватами мушчїни
 Не буде так протївна, як мушчїна,
 Що бабиця під час війни та праці.
 За се мене картають: кажуть, ніби

Се все тогѳ, що до войнї я млявий,
 И що менѳ ти нѳтто вѳльми любиш.
 Боржїй же стрепенїсь, то хїрний Купид
 Издїйме с тебе любосний нашїйник.
 И зѳраз ти струснѳш ѳго ис сѳбе,
 Мов лев росїну в грїви.

А хиллес.

То се Гѳктор

З Аїксом бѳде бїтись ?

Патрокл.

Бѳде пѳвно,

А, мѳже, дасть ѳму й велику слѳву.

А хиллес.

О, бѳчу, як моѳ ввѳттѳ схилїлось,
 Як слѳва пѳдаѳ!

Патрокл.

Так схаменїся ж.

Порѳниш сам сѳбѳ — нескѳрі ліки.
 Загѳєєся в негѳйним дїлі — зѳраз
 Насунецѳ на тебе небеспѳчнїсть,
 Як трѳєця, що тогдї и нападѳе,
 Як правдно сидимѳ собї на сѳнці.

А хиллес.

Идї ж, Патрѳкле любїй, по Өерзїта.
 Пішлю ѳго я до Аїкса зѳраз,
 Нехѳй троѳнських дук сюдї закліче,
 Без збрѳї, пѳслї гѳрцѳ на розмѳву.
 Я хѳчу, я жадаю по жїнѳчї,
 Вбачѳти Гѳктора в одѳжї мїрнїй,
 Поговорїти з ним и надивїтись
 На вид ѳго... Оцѳ ж и не турбѳйся.

Виходить *Θерзит.*

Θерзит. Диво!

Ахиллес. Що такé?

Θерзит. Аяке хóдить сюди́ й туди́ по полю, шукаючи сам себе.

Ахиллес. Як же се так?

Θерзит. Завтра він вийде на грець из Гектором, и так згорда собі пророкує геройську бійку, шо божево́ліе, нічо́го не гово́рячи.

Ахиллес. Як же се?

Θерзит. Отга́к: походи́ае сюди́ й туди́, як павич: рушить в місця да й тиць! Мірку́е, як шинка́рка, шо не ма́е йншо́ї ариометики, опрі́ч сво́го мо́вку, шо́б ви́рахувати; куса́е собі́ губи́, дивлячись політи́чно, на́че хо́че скава́ти: „Отту́т ро́зуму, абі́ ввійшо́в“! И спра́вді воно́ так, тількі шо ро́зум лежи́ть у не́го холо́дний, як вогóнь у крёмнясі, шо не зъя́вицця, до́кіль не ви́крешеш. Про́пав чолові́к на віки: бо, коли́ Гектор не скру́тить ёму́ вя́зів на ге́рці, то він сам собі́ скру́тить че́рес пишанне. Не пізна́е й мене́. Кажу́: „Добри́день, Ая́ксе“, а він відка́зуе: „Спаси́бі, Агамемно́не“. Шо́ ви ду́маете про чолові́ка, шо прийма́е мене́ за гетьма́на? Зроби́всь насто́ящою сухопу́тною ри́бою, чу́дом-ю́дом. Шо́б вона́ пропа́ла ся опі́нія! Іі́ мо́жна носіти и на лице́ и на ви́ворот, мов кажанок.

Ахиллес. Ти му́сиш бу́ти мо́ім послóм до не́го, *Θерзи́те.*

Θерзит. Хто, я? Та ви́ не озве́цця ні до ко́го. Ні приві́ту, ні одві́ту. Говори́ти, се ді́ло ста́ре́че. Він сво́го язи́ка но́сить у рука́х. Ось я пред-

ставлю ёго. Нехай Патрокл питае мене; ви побачите живого Аякса.

Ахиллес. А ну, Патрокле, скажи ёму, що я покiрно прошу хороброго Аякса закликати найхоробрiйшого Гектора, без збрi, до мого намету, и добuти для ёго персони пропуск у великодушного и преславного, шість чи сiм раз поважного гетьмана крeцького вiйська, Агамемнона. Зроби се.

ПАТРОКЛ. Благослови, Зевсе, великого Аякса.

ΘЕРЗИТ. Гумф!

ПАТРОКЛ. Я вiд достoйного Ахиллеса...

ΘЕРЗИТ. Га!

ПАТРОКЛ. Вiн тебе покiрно просить закликати Гектора до ёго намету...

ΘЕРЗИТ. Гумф!

ПАТРОКЛ. И здобути пропуск од Агамемнона.

ΘЕРЗИТ. Агамемнона?

ПАТРОКЛ. Так, пане добродiю.

ΘЕРЗИТ. Га!

ПАТРОКЛ. Щo скажеш на се?

ΘЕРЗИТ. Нехай с тобою бuде бог вiд усего мого сeрця.

ПАТРОКЛ. Вiдкажу, добродiю.

ΘЕРЗИТ. Коли завтра бuде гaрний день, в одинадцятiй годiнi стaнецця воно так чи сяк. Ну, та вiн поплaтиця за мене перш, нiж подужае мене.

ПАТРОКЛ. Вiдкажу, же, добродiю.

ΘЕРЗИТ. Бувай здоров од усего мого сeрця.

Ахиллес. Оттак ёго настроено! Невже справдi?

ΘЕРЗИТ. Нi, так ёго розстроено. Якa в ёго

бúде музика, як Гектор розко́ле ёму́ черепа, не знаю; певно ніякої, хибá скрипник Аполло поробить струни в ёго жил.

Ахиллес. А все такі однесеш зараз до него лист.

Ферзит. Пошли другий до ёго коня: бо то розумніща твар.

Ахиллес.

Мій дух — мов та криниця каломутна:

Я й сам не прозираю в него. [Виходить с Патр.

Ферзит. Нехай криниця твого духа зробицца знов прозирною, щоб міні напувати осла. По міні, вже лучче бути овечою вошею, ніж таким хоробрим блухом. [Виходить.

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Троя. Гулиця.

*Всходять з одного Боку Еней та Слуга с Факелом;
з другого ПАРИС, ДЕИФОБ, АНТЕНОР, ДИОМЕД и Инши
с Факелами.*

П А Р И С.

Дивітєсь, хто се там?

Д Е И Ф О Б.

Та се ж Еней.

Е Н Е Й.

Се князь тут сам персбною своєю?...
Колиб я мав такий случай лежати,
Як ти, мій князю, ні за щд б на світі,
Хибá б звелів Зевес, не кинув лóжа.

Д Е И Ф О Б.

И я такóж.

Бувай здорóв, Енею!

П А Р И С.

Енею, се хорóбрый Кгрек: дай рýку.

Ти сам про нього все було говориш,
Як цілий тиждень він що-дні ганявся
По полю битви за тобою.

Еней.

Радуєсь,

Хоробрий пане, поки тихомірре;
А як зустрінемось обідва в зброї,
Виходь во мною битись так завзято,
Як розум адумає, хоробрість зможе.

Діомед.

Одно и друге Діомед приймає.
Тепер кров тіха в нас, то й веселіємось.
Зустрінеця ж изнов война с случаєм,
Клянусь Зевесом, ринуся на тебе
Одважно, міцно, хітро, — як спромога.

Еней.

И зүдриш лева, що назад втекає.
По людвкості, бувай адорів у Трої!
Клянусь старім Анхівом, щіре слово.
Клянусь Венерою, ніхто так чесно
Не полюбив тогó, що хоче вбити.

Діомед.

Симпатія.

Нехай Еней, о Зевсе,

Живе хоть тисячу обходів сонця,
Коли мого мечá не вславить смертю;
Коли ж в мою смертю буде спóрить,
Нехай умре увесь у ранах завтра!

Еней.

Ми знаємо гарзд один одного.

Діомед.

Еге, и хочемо найгірше взнати.

П А Р И С.

Се пренена́видно віжне вітатанне,
Люббв преблагорóдно злю́ща в світі,
Що я ко́ли-ко́ли й чувáв про не́і.
Чо́го ж се вста́в еси́ так ра́но, па́не?

Е Н Е Й.

Поклі́кав ца́рь мене́, про що́, не зна́ю.

П А Р И С.

Ось и на́ка́в. Веді́ сё́го ти Кгрéка
До Ка́лхаса, и там одда́й жерце́ві
За Анте́бра га́рную Крессі́ду.
Ході́мо вку́пі, чи ко́ли охóта,
Иді́ попе́реду. Мі́ні зда́ецця
(Абó, скава́ти лу́чче, зна́ю до́бре),
Що бра́т Троі́л сё́годні там ночу́е.
Збу́ди ё́го, скажи́, що ми вже́ бля́вко,
Скажи́ й чо́го. Бою́сь, не рад нам бу́де.

Е Н Е Й.

Се пё́вно. Бо Троі́л радні́ший був би,
Ко́либ до Кгрéків одвeли́ всю́ Трою́,
Ані́ж Крессі́ду с Трoі́.

П А Р И С.

Що́ ж робі́ти?

Гі́ркі обста́вини так вимага́ють.
Иді́ж, доброді́ю, а ми наді́йдем.

Е Н Е Й.

Так до́брого всі́м ра́нку.

П А Р И С.

Скажи́ мі́ні, шанóвний Діомéде,
Да тілько́ без лука́вства, по братeрські́,
Чи Менeла́й, чи я, то́бі зда́ецця,
Досто́ен більш пре́красно́ї Елeні́?

Діомед.

Об'є рівно. Він її достбєн,
 Бо байдужє и про її бєщєствє:
 Він допєвнїєцѣя свогѣ ис пєклѣм
 Вєлїких працѣ и тягарїв страшєнних.
 А ти її достбєн тим, щѣ хѣчєш
 Удєржати свогє такѣж страшною
 Утрѣтою родїни, друзїв, кѣшту,
 И не гидѣєш жїнчиним бєщєствєм.
 Він, як рогѣч плаксївий, хѣчє вїпить
 С почѣтої, гнилѣї бѣчки й гѣщу;
 Ти, як перєлюбник, здѣбути хѣчєш
 Собї потѣмство ш чересєл курєвських.
 Як вас нї зваж, все бѣдє рївновага,
 Такѣ рївна, щѣ перетїгне й мѣха.
 Коли ж хтѣ вѣжший в вас, то вѣжить шлѣха.

П А Р И С.

Ви нѣтто вжє жорстѣкі до землѣчки.

Діомед.

Вонѣ до землѣкїв свѣїх жорстѣка.
 За всѣку кѣплю жил її роспѣтних
 Погїбла жїзнѣ воїнственнѣго Кгрєка;
 За кѣжен скрѣпул пѣкоснѣго тїла
 Полїг хорѣбрїй на воїнї Тройнєцѣ.
 Як вївчиласѣ из мѣлку говорїти,
 Щє не сказѣла стїлько слїв хорѣших,
 Як поляглѣ Тройн за нєї й Кгрєкїв.

П А Р И С.

Ти, Діомєдє, як купцї сє рѣблѣть,
 Те гѣдиш хїтро, щѣ купїти хѣчєш.
 Ми ж мѣвчки знѣєм, щѣ вѣнѣ коштѣвє;
 Не хвѣлимо, чѣгѣ прѣдѣть не хѣчєм.

[Виходѣть.]

СЦЕНА ДРУГА.

Там же. Двір перед Пандаровим Домом.

Виходять Троїл та Крессіда.

ТРОІЛ.

Холодний ранок; не турбуйся, серце.

КРЕССИДА.

То я хоть дядю, серденько, покличу,
Щоб віччинів.

ТРОІЛ.

Ні, не турбуй нікого.

В постіль, в постіль! Нехай сон замкне

Сі гарні очі, и притишить чувства,

Як у дитини, що не знає думок.

КРЕССИДА.

Прощай же.

ТРОІЛ.

Ну, лягай же в ліжку зараз.

КРЕССИДА.

Я надокучила тобі?

ТРОІЛ.

Крессідо!

Вже жайворонок дня збудів гучного,

Знялося с сидел воронне крикливе,

И наших втіх таїти ніч не хоче;

Атò б віт тебе я не одірвався.

КРЕССИДА.

Яка корóтка ніч!

ТРОІЛ.

Проклята відьмо!

Колó лихіх ти гаєсся, мов пекло,

А від коханків лінеш, мов крилата. —
 Колиб не простудилась ти, Крессідо;
 Тоді пенятимеш на мене.

КРЕССИДА.

Ні бо,

Побудь ищє. О, ви мушчіни! тяжко
 Вам подождати... О дурна Крессідо!
 Було б ищє держатись, то й терпів би...
 Чи чұеш? хтось устāv!

ПАНДАР з за Сцени.

Що се? все настїж?

ТРОІЛ.

Се дядє твій.

Виходять Пандар.

КРЕССИДА.

Нехай ёму всевлєлихе! Тепєр він
 Сміятись бұде. Що за живнь мой...

ПАНДАР.

А що? а що якє дівоцтво наше?
 Дівчіно, де мой Крессіда ділась?

КРЕССИДА.

Иди завіся, глузувїтий дядю!
 Підвів мене, та сам же й насміявся.

ПАНДАР. Під що? під що? — Нехай бо ска-
 же, під що? — Під що я тебе підвів?

КРЕССИДА.

Иди собі с своїм проклятим сєрцем!
 Сам псвований, то хочеш, щоб и їнші...

ПАНДАР. Ха, ха! Ой лєле, бідна мой шерєпо!
 бідна ти голóвка! Сїєї нóчи не спала? Лєдáчий сей

чоловік не давав тобі спати? О, щоб його лихий
зливав! [Стукотять.]

КРЕССИДА.

Хибá я не казала!

Стукай лóчче

У гóлову ёму!

Ну, хто се був би? —

Иди́ та подивись, коханий дядю. —

Вернімось, пане мій, до мене в хатку...

Смієся й дивися, мов я щось інше...

ТРОІЛ.

Ха, ха!

КРЕССИДА.

Ні, помиляєся: не те на думці...

Як грукає!... Ходімо вже будласко.

Я не взяла б и половіни Трої,

Щоб бачили тепер тебе в цім домі.

[Виходять Троїл та Кресида.]

ПАНДАР. Хто там? Що треба? Чи ви хочете
висадити двєрі? Ну, що такє? Що вам треба?

Виходить Еней.

ЕНЕЙ.

Добридень, любий пане! добрий ранок.

ПАНДАР.

Се князь Еней? Ну, ей же богу,

Я не впізнав? Чогó се так раненько?

ЕНЕЙ.

Чи тут Троїл?

ПАНДАР. Троїл? Що ёму тут робити?

ЕНЕЙ. Ну, ну, він тут, мій пане. Не таїсь из
ним. Міні пильно треба з ним говорити.

ПАНДАР. Чи тут він, ка́жеш? Не скажу́ се́го, хочь за́присягті... Я тільки що прийшо́в. Що́ ёму́ тут робі́ти?

ЕНЕЙ. Ёму́?... Го́ді бо... Ну, ну, ти вшко́диш ёму́ не ду́мавши. Бу́деш ві́рним ёму́, як зра́диш ёго́. Хочь и не зна́еш, що́ він тут, а йди та приведи́.

Виходить Троїл.

ТРОІЛ.

Що́ тут таке́? Що́ незвичайне ста́лось?

ЕНЕЙ.

И привіта́тись ніколи, мій па́не,
Таке́ нега́йне діло. За́раз прийдуть
Твій брат Парі́с из Деіфо́бом
Та Діоме́д Кгрек в Антенóром,
Що́ нам верну́ли, и за не́го за́раз,
До перво́ї ще жер́тви, ми Кресси́ду
Одда́ти му́сим Антенóру в ру́ки.

ТРОІЛ.

И се вже вра́джено?

ЕНЕЙ.

У по́вній ра́ді

При́ям сиді́в из ра́дними панáми.
Оце́ ж и йду́ть сповні́ти при́суд ра́дний.

ТРОІЛ.

Як насміха́ецця из ме́не до́ля!
Пійду́ назу́стріч. Ти, Енею́, ска́жеш,
Що́ так спітка́в мене́, не тут, де́сь інде.

ЕНЕЙ.

Гара́зд, гара́зд. Приро́ди таемні́ці

Не так мовчать, як я мовчати вмію.

[Виходять Троїл та Есей.]

ПАНДАР. Чи може́бна річ? здобув та ві́рава
и втеряв? Чорті́ б узяли то́го Антенора! Молодий
князь избожево́лів. Хиндя на то́го Антенора! Луч-
че б були́ йому́ скрути́ли в'язи.

Вертаецця Крессида.

КРЕССИДА. Що́ такé, Що́ ста́лось? Хто тут
був?

ПАНДАР. Ох, ох!

КРЕССИДА. Чого́ так ва́жко вітха́еш? Де мій
пан? Пійшо́в? Лю́бий дядю, скажи́, що́ ста́лось?

ПАНДАР. Лучче́ б міні́ бу́ти стілько́ під зем-
лею́, скілько́ вас над землею́.

КРЕССИДА. О бо́г! Що́ ж такé стало́ся?

ПАНДАР. Иди́ будла́ско в свою́ кімна́ту. О, ко-
ли́б ти була́ й на сві́т не роді́лась! Я знав, що́ ти
бу́деш є́го сме́ртю... О бі́дний па́не!... Щоб на
то́го Антенора́ о́пряга на́сіла!

КРЕССИДА. Лю́бий дядю, блага́ю тебе́, на вко́-
лішках блага́ю, що́ ста́лось?

ПАНДАР. Ти му́сиш поки́нути нас, діво́нько:
ти му́сиш нас нокі́нути. Му́сиш ийти́ до свого́
пано́цця и розлучі́тись ис Трої́лом. Се бу́де сме́рть
є́го, се бу́де погі́бель є́го. Не пере́несе́ він се́го.

КРЕССИДА. О бесме́ртні бо́гі!... Я не пі́йду́.

ПАНДАР. Му́сиш.

КРЕССИДА.

Не хочу́, дядю. Я мо́го о́цця забу́ла;
Не знаю́, що́ такé мій рід-ро́дина.
Ні рід, ні кров, ані любо́в до ме́не

Так не близькі, як мій Троїл коханий. —
 О ви, боги! зробіть ім'я Крессіди
 Вінцем олжі, коли Троїла кине.
 Ти, часе, сіло, смерте! виробійте
 Що знаєте над сим нещасним тілом, —
 Міцна підвалина мого кохання.
 Вона — мов центр землі, що тягне.
 До себе все. Пійду та буду плакати...

Пандар. Иди, иди.

Крессіда.

Та рвати волос, дряпати сі щіки,
 Що так вихваляють, и надривати
 Мій чистий голос діким голосінням,
 А серце тервати ім'ям Троїла. —
 Ні, не піжду я с Трої!

[Виходять.]

СЦЕНА ТРЕТЯ.

Там же. Перед Пандаровим Домом.

Виходять Парис, Троїл, Еней, Деїфоб, Антенор та
 Діомед.

Парис.

Вже світ великий и той час надходить,
 Щоб сей хоробрий Кгрек її одержав.
 Троїле брате, йди та объяви їй
 И вговорі її.

Троїл.

Ходім до неї.

Я віведу її до Кгрéка за́раз,
 И, як оддам ёму́ Кресси́ду в ру́ки,
 Ти думай, се олта́рь перет тоббю,
 А твій Троїл, жерець, принéсить жéртву,
 А жéртва, се ёго живé серде́нько. [Виходить.

ПАРИС.

Я зна́ю, щó такé любóв, о, зна́ю!
 И вéльми жаль, що помогті́ немóжна. —
 Зво́літе йти, мої панóве любі. [Виходять.

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.

Там же. Світлиця в Пандаровім Дому.

Віходять Пандар та Крессида.

ПАНДАР. Утихомі́рся бо, втихомі́рся.

КРЕССИДА.

Шкода́ про тихомі́рре й говорі́ти.
 Мо́я печа́ль ідка́, міцна́, завзя́та,
 Як те самé, ш чо́го вона́ взя́лася.
 Чи то ж міні́ її утихомі́рить?
 Ко́либ любóв зумі́ла я впині́ти,
 Чи розвести́ її, розхолоди́ти,
 То и печа́ль мою́ угамува́ла б.
 Мо́я любóв розба́вки не прийма́е,
 Мо́я печа́ль помі́рности не зна́е.

Віходить Троїл.

ПАНДАР. Ось, ось, ось він іде́. — Голубчику мій!

КРЕССИДА. О Троїлоньку, Троїлоньку! [Обімає.

ПАНДАР. Якá картїна! Дай же й я обійму тебе. „О сёрце“! як мовляв той гáрний стих:

„О сёрце вбóге, сёрце бесталáнне!

Чогó ти рвёся, вáженько вiтхáеш“? и зáраз відкáує:

„Бо нi мовчáннем, ани промовлáннем

Тяжкóго гóря ти не повбувáеш“.

Немá правдiвшого стихá. Не трéба нiчим нéхтувати: бо знадобiцця колiсь и такий стишóк, як от и бáчимо, як от и бáчимо. — Ну, щó, моi ягнiтка?

ТРОІЛ.

Крессiдо, я тебе люблю так щiро,
Що мов из зависти боги блаженни
Беруть тебе від мене, щоб не бачить,
Як гáряче тебе я обожаю,
А iх холóдними устами мóлять.

КРЕССИДА.

Хибá ж боги завiдувати мóжуть?

ТРОІЛ.

О, мóжуть, мóжуть! дiло вéльми явне.

КРЕССИДА.

И правá, що покiнуть мiшу Трою?

ТРОІЛ.

Протiвна правá.

КРЕССИДА.

И тебе, Троiле?

ТРОІЛ.

И Трoю, и Троiла.

КРЕССИДА.

Чи то ж мóжна?

ТРОІЛ.

Та ще й нега́йно, як лиха́я доля
 Нам не дає прийня́ти опроще́ння,
 Сурове зачека́ннє відмовля́є,
 Уста́ в уста́ми ровлуча́є гру́бо,
 Рве силоми́ць оста́ннє обійма́ннє,
 Заду́шує ще в гру́дях обітні́ці.
 Ми до́рого одно́ 'дно́го купі́ли —
 За мно́гі тис́ячі вітха́нь важе́нних,
 И му́сим деше́во себе́ прода́ти —
 За во́бгу хви́льку одно́го вітха́ння.
 Неща́дне вре́мя, мов хіпльи́вий вло́дій,
 Аб́йяк бга́є неоці́нну здобич:
 Як во́рі на́ небі, проща́ння мно́гі,
 С цілу́нкáми й вира́ними слова́ми,
 Воно́ в „проща́й“ благе́, незна́чнє то́пче,
 И нас одні́м цілу́нком відбува́є,
 Голо́дним и від слі́в гіркі́х солоним.

Еней з за Сцени.

Мій князю, чи гото́ва па́нна?

ТРОІЛ.

Чи чу́еш? клі́чуть. Так и Кге́ній, ка́жуть,
 Кричи́ть „Иди́“! тому́ хто вме́рти му́сить. —
 Просі́ вожда́ти: незаба́ром ви́йде.

Панда́р. Де ж мо́ї слези́? Рі́нте, щоб укро́-
 ті́ти сю бу́рю: а́то вона́ ви́верне мо́є се́рце с ко́-
 ренем.

[Вихо́дить Пандар.

КРЕССИДА.

Так я до Кге́ків му́шу?

ТРОІЛ.

Без ряту́нку.

КРЕССИДА.

Сумна́ Крессі́да між веселих Кгрéків?
Коли́ ж побачимось?

ТРОІЛ.

Ось слухай, се́рденько: будь вірна тільки...

КРЕССИДА.

Я вірна, я? Гидкий, миве́рний підвір!

ТРОІЛ.

О, обернімо в лад се пересе́рде!

Вонó бо розлуча́єцца из на́ми.

Я не сказа́в „будь вірна“ з недо́вірства:

Бо й лю́тій сме́рті я перча́тку б кину́в

За чистоту́ твою́, за ві́рне се́рце.

Сказа́в „будь вірна“, щоб сказа́ти за́раз:

„Я бу́ду в тебе́, я тебе́ побачу́“.

КРЕССИДА.

Се ді́ло небеспа́чне, любий па́не,

Страшне́, одва́жне! Та я бу́ду вірна.

ТРОІЛ.

А я в одва́жним ді́лом побрата́юсь.

Носі́ сей на́ручень.

КРЕССИДА.

А ти перча́тку.

Коли́ ж побачимось?

ТРОІЛ.

Я кгрéцьку

Сторо́жу підку́плю, и в те́мну нічку

Одві́даю тебе́, аби́... будь вірна.

КРЕССИДА.

О небеса́! изно́в будь вірна?

ТРОІЛ.

Слу́хай.

От я про що тобі кажу се, міла.
 Молодіж кгрєцька повна благорóдства.
 Впереймость, не природою у згоді,
 Від досвіду и праці процвітає.
 Як новина тобі и врода здаєця...
 Ох! не таю, що грóхи я ревну́ю.
 Та назови сей гріх гріхóм спасєнним.

КРЕССИДА.

О небесá! Ні, ти мене не любиш.

ТРОІЛ.

Нехай же я умру́ гидкім ледáщом!
 Не за твою нещїрїсть я боюся,
 А за мої прикмєти. Я не вмїю
 Спївáти; я в танці не танцюрїстий;
 На медовї розмóви небагáтий;
 На їгри хїтрї да тонкі неvdáний,
 Та й на всі ті достóинства, котрїми
 Пишаюцця хисткі, провóрні Кгрєки.
 Однак скажу́, що в кожній кгрáсі
 Ховаєцця у них лукавий дємон —
 Тихєнька, німо говірká спокўса.
 Не дай себе, кохáна, спокусїти.

КРЕССИДА.

Ти думáєш, я дамся?

ТРОІЛ.

Нї.
 Та їноді не хочємо, а рóбим.
 Ми часом и самї собі спокўса,
 Як на свої малї вповáем сїли,
 И думáем, що се мїцнá потўга.

ЕНЕЙ з за Сцени.

Мій дóбрый княю...

ТРОІЛ.

Поцілу́й в оста́ннє.

ПАРИС в за Сцени.

Троіле брата!

ТРОІЛ.

Увійди́, Парісе.

Ввійди́ и ти, Енею, в Кгрéком.

КРЕССИДА.

А ти, мій пане, ти мене не зрадиш?

ТРОІЛ.

Хто, я? Ой леле! се порок мій, хіба.

Хто ўдить хитростю велику славу,

Я правдою ловлю одну простоту.

Хто хитро позволчує мідяний,

А я вінець ношу бес позволти.

Ні, щирости моєї не опасуйсь.

Живу́ я просто́ й щиро. Гасло в мене:

Бес хитрощів на світі пробувати.

(Вийходять ПАРИС, ЕНЕЙ, АНТЕНОР, ДЕІФОВ та ДІОМЕД.)

Вітаю Діомéда. Се та пані,

Що Кгрéкам даемо́ за Антенóра.

Я передám її тобі в ворóтях,

А йдучи розкажу́, що́ за особба.

Вродливий Кгрéче, знай до не́ї шану́;

И, от моя́ душа́, як попаде́ся

Міні́ під меч та прорече́ш „Крессі́да“,

То, мов При́ям у себе в Іліо́ні,

Ти в мене́ будеш од мечá беспéчен.

ДІОМЕД.

Прекрасная Крессідо, не турбу́йся

Платіти князеві сему́ слова́ми,

Котрих він жде віт тебе. И без него
 Твої блискучі очі й гáрні щóки
 Накáжуть ко́жному до тебе шáну;
 А Діомéду б́удеш госпожею:
 Він твій слугá, він твій покíрник вірний.

Троїл.

Не знáеш ти звичáю: бо плям́уєш
 Мою петіцію хвалáми пáнни.
 То знай же, кгрéцький д́уко, що Крессіда
 На стíлько ви́шше всіх твоїх хвалéній,
 На скíлько ти невд́ибен їй служíти.
 Велю тобі, бува́й до не́ї ввічлив:
 Ато́ клянúсь страшнім Плутóном,
 Що б́удеш ти без голови́ у мене,
 И вéлетень Ахіл не оборóнить.

Діомед.

О, не гукáй бо так, Троїле князю!
 Не забува́й, що я посéл у Трої,
 И ма́ю прáво говорíти вільно.
 А дóма я чинíтиму як знáю,
 И не зроблю́ нічóго по наkáзу.
 Самó її ввяттé наkáже шáну,
 А щó звелів ес́я, сéго не б́уде.
 Кажу́ тобі, як честь повелíває.

Троїл.

Ходíмо до воріт.

Знай, Діомéде:

За сю хорбóрість м́усиш ти ховáти
 Від мене гóлову.

Дай рúчку, пáні:

Ще поговóримо про се́бе йд́учи.

[Виходять Троїл, Крессіда та Діомед. Трублять Труби.]

П А Р И С.

О! Гектор трубить.

Е н е й.

Як се рáнок зникнув?

Князь думатиме, я лений:
Бо клявсь ищє й єго попередити.

П А Р И С.

Се все Троїл... Ходімо ж з ним у поле.

Д е і ф о б.

Вворужимося вараз.

Е н е й.

Так як палкій жених, хапаймось, друзі,
Постігнути за Гектором: бо слава
Троян лежить сєгодні вся на нєму,
На єго мужестві, на єго гєрці.

[Виходять.]

С Ц Ё Н А П Я Т А.

Крецький Табір. Перед ним циркові Гоги.

Виходять Аякс, вворужений; Агамемнон, Ахиллес,
Патрокл, Менелай, Уліс, Нестор и *Інші*.

А г а м е м н о н.

У всеоружжі свіжий и прекрасний,
Попередів есі й крилате время.
Звелі ж трубайлу гóлосно трубити,
Щоб переляканий у Трoї вóздух
Велікому бойцєві в слух удáрив
И в поле вівзав.

Аякс.

Гей, трубайло! чуєш?

Ось мій гаман. Рви тельбухи, не жалуй,
 И розколай мідяну жоломійку.
 Дми, враже, щоб твої роздуті щокви
 Напружились більш ніж ув Аквилона,
 Щоб від натуги лопались груди,
 И кров'ю плюнули у тебе очі.
 Витрублюєш ти Гектора.

[Трубайло трубить.]

Улис.

Не одвічають.

Ахиллес.

Бо ще вельми рано.

Агамемнон.

Се Діомед ж жерцевою дочкою?

Улис.

Се він: єго ходу я добре знаю.
 На пальцях ходить, мов душа кипуча
 Їго в натхненні од землі вознобить.

Виходить Діомед и Крессидою.

Агамемнон.

Чи се Крессіда?

Діомед.

Се вона, гетьмане.

Агамемнон.

Вітаємо тебе у Кгреків, ясна панно.

Нестор.

Гетьман тебе вітає поцілунком.

Улис.

Нехай же він про себе не гетьманить:
 Рушаймо всі у поле за гетьманом.

Нестор.

Премудра рада. Я зачну рушення. —
Од Нестора.

Ахиллес.

Я сю віму з обличчя
Твогo прекрасного вігнати мушу.
Се Ахиллес тебе вітає.

Менелай.

И я колись причину мав хорoшу...

Патрокл.

Оце ж вона тобі й перебиває.
Ненавидний Парис надів личину,
Та й відлучив отгак твою причину.

Улис.

Гірка пеня, всіх наших бід начало!
За неї вже нас полягло чимало;
Покідали и сёмъи и чертоги,
Аби тобі позолотити роги.

Патрокл.

То цілував Патрокл за Менелая,
А се вже він за себе сам вітає.

Менелай.

Знай наших! ми нікому не фольгуєм.

Патрокл.

Парис та я за него знай цілуєм.

Менелай.

А от же й сам я вмю цілувати.
За дозволом...

Крессиди.

Ні, перш дозволь спитати:
Чи ти даєш цілунок, чи приймаєш?

МЕНЕЛАЙ.

Менé сям, пánночко, ти не піймаеш.
Я дóбре ва́ші викрутáси зна́ю.
Хоть я даю́, та рáзом и прийма́ю.

КРЕССИДА.

Коли да́еш та рáзом и прийма́еш,
То й поцілу́нка від менé не ма́еш.
Бо я готóва ж́изню присяга́ти,
Що поцілу́нок твій не сто́ить пла́ти.

МЕНЕЛАЙ.

Не сто́ить, то я дам трі́ за одно́го.

КРЕССИДА.

Кумéдний! лу́чче не платі́ нічо́го.

МЕНЕЛАЙ.

Кумéдний? хто ж у тебе́ не кумéдний?

КРЕССИДА.

Пари́с, от хто: бо й не скупі́й, ні ще́дрий.
Який мисте́ць він, сам здо́ров ти зна́еш.

МЕНЕЛАЙ.

Як раз міні́ ти в го́лову ціля́еш.

У ЛИС.

Ні дру́же мій, не винувáть небóги:
Не і́й тебе́ поцілити́ між ро́ги. —
Довво́ль тебе́, прекра́сна, зупині́ти,
И поцілу́нка на сві́й пай просі́ти.

КРЕССИДА.

Довво́лю.

А ЯКС.

Ве́льми я ё́го жада́ю.

КРЕССИДА.

Чо́му ж не просі́ш?

У л и с.

Обітницю маю,
В ім'я Венери випити сей трунок,
Солодкий твій дівочий поцілунк,
Як знов Елена буде дівувати
И за дружину Менелая маїти.

К р е с с и д а.

Довжниця вірна, вірно оплачуся.

У л и с.

Ні, поцілунка в тебе не діждуся.

Д і о м е д.

Одно словце. Звели, прекрасна панно,
Тобі вказати до оцця доробу.

[Діомед одводить Крессида.

Н е с т о р.

Моторна дівчина.

У л и с.

Ні, дур ій! Очі,
И щоби й губи, навіть ноги й шкіра,
Усе на ній говорить. Легкість мислі
И кожного сустава визирає.
Сі дзюкки, в язиком швидким, розв'язним,
Що перш вітають, ніж тебе побачать,
И кожному, хто вміє прочитати,
Показують, що в них записано у княвці,
Се здобич ваялбжена случаяю,
Покутніє веселости дівчата.

Труби з за Спехи.

У с і.

Троянські труби.

А к г а м е м н о н.

Ось троянське військо.

*Вісходять, Гектор, ввуруженї Еней, Троїл, и инші
Трояне с Прибічникáми.*

ЕНЕЙ.

Чолóm усім владїкам кгрєцьким!

Чим же

Наградимó, хто в гєрці візьме гóру?

Чи зволитє вобрáнну заспівáти,

Чи бїтися на смерть двом лицарюгам,

Чи розійтїсь, як у трубу́ затру́блять?

Питає Гєктор.

АКГАМЕНОН.

Як же сам він хóче?

ЕНЕЙ.

Про нєго все однó; на все пристáне.

АХИЛЛЕС.

По Гєкторекськї: беспєчно викликає,

И трóхи згóрда, и зовсїм неввáжно

На вóрога.

АХИЛЛЕС.

Колї я не Ахїл,

То я ні щó.

ЕНЕЙ.

То ти Ахїл. Та хто б ти

Нї був, знай, щó, у крайностох двояких,

Великого в малїм, гóрдїня й дóблєсть

У Гєктора однá за другу вáжить.

Бо дóблєсть так велика, як вселєнна,

А гóрдость так незнáчня, як нїчóго.

Змїркуй єгó, и те, щó звєцця гóрдость,

Обєрнеця у ввїчливость незлóбну.

Аякс — в єгó кровї на половїну,

И, лóблячи сю половїну, Гєктор

Себе покинув полови́ну до́ма.
 Оце́ ж пів Ге́ктора іде́ на не́го тілько́:
 На пів Троя́нця и пів Кгрéка рóдом
 Пів сéрця й пів рука́ готу́е Ге́ктор.

А х и л е с.

Дівóча бítва. О, розумію до́бре!

Вертаецця Діомед.

А к г а м е м н о н.

Ось Діомéд. Мій во́ине коханий,
 Стань при А́яксі, и як ви в Ене́ем
 Ура́дите про їх єдинобóрство,
 То й бóде так. Чи до о́станку сїли,
 Чи до знаку́. Вони́ мів сéбе крéвні:
 Їх бій пригáс, докіль ще й розпочáвся.

[Аяке та Ге́ктор виходять на циркові Го́ни.

У л и с.

Уже́ оди́н проти́в одно́го ста́ли.

А к г а м е м н о н.

Хто сей Троя́нець, що гледіть так смúтно?

У л и с.

Се ме́нший син Прия́ма, пра́вий ри́царь,
 Ще молоді́й, а вже не ма́е рівні.
 На сло́во вірний, проречни́й діла́ми,
 В розмо́вах же вели́ких діл не робіть.
 И сéрдиця не скóро, и проща́е,
 И сéрце и рука́ одкриті й ще́дрі.
 Да́є щó ма́е, ка́же щó гада́е,
 Та поводу́ецця в дара́х россúдком,
 И нечеті́вого не ска́же сло́ва.
 Як Ге́ктор, му́жний, тілько́ опасні́йший:
 Бо Ге́ктор и в гніву́ готóв на мї́лость.

Шекспірові Твори, I.

А сей, розлютувавшись, переважить
 У помсті и саму любов ревниву.
 Зовуть Троїлом. Друга се надія
 В Троян, така ж хороша, як и Гектор.
 Так говорив Еней. Ёго він знає,
 Як сам себе, и, по душі во мною
 В розмові, се кавав у в Іліоні.

[Трублять до Бою. Гектор та Аяке б'юцца.]

А К Г А М Е М Н О Н.

Ужé щчепілись.

Н Е С Т О Р.

Не подавайсь, Аяксе!

Т Р О І Л.

Се дрімáеш

Ти, Гекторе? Розбуркайсь!

А К Г А М Е М Н О Н.

О, та й дб́ре ж

Він гéпає! Оттáк Аяксе!

Д І О М Е Д.

Гóді!

Е Н Е Й.

Довб́лі, лицарі, коли завгóдно.

А Я К С.

Я й не нагрівсь. Доввóльте ще побітись.

Д І О М Е Д.

Коли зволіть князь Гектор.

Г Е К Т О Р.

Ні, не хóчу.

Аяксе, ти, сестрі моєї сїну,
 Синів великого Прияма б́рате!
 Не доволяе нам родінность кр́вна
 С тоб́ю бітись кривáвим б́бем.

Колиб троянська наша кров у тебе
Текла у тілі так осібно зовсім,
Що ти сказав би : „Се рука троянська,
Се кгрєцька; ось ногá троянська,
А дру́га кгрєцька; в цій щоці у мене
Нижна́ кров ма́тери моєї грає,
А в цій оцця́ могó кипіть завв́ята“, —
Клянусь тобі Зевесом всемогущим,
Мій меч на кожному б иш членів кгрєцьких
Закарбував вражді моєї пам'ять.
Та праведні боги тогó не хочуть,
Щоб кров моєї тітки дорого́ї
Мій смертонóсний меч поплянува́ла.
Дай обийму́ тебе, Аяксе.

Тяжко

Ми́цні у тебе ру́ки. О, колиб же
Вони́ отта́к на Ге́ктора спада́ли!
Тобі бра́тко, вся сла́ва.

Аякс.

Ні, вже на́тго
Ти скро́мен, Ге́кторе, й великодúшен.
А я прийшо́в тебе, бра́тко, уби́ти,
Щоб сла́вою твоєю завла́дити.

Ге́ктор.

Ні сам Неопто́лем, воітель дивний,
Що в не́го ш шолома́ гукáє сла́ва:
„Ось він, оцé“! собі не обі́цяв би
Забагаті́ти Ге́ктор'вою че́стю.

Еней.

Обі́дві сто́роні од вас чека́ють,
Що ви чини́тимете.

Г Е К Т О Р.

Обнялись,

Та й буде в нас.

Бувай здоров, Аяксе.

А Я К С.

Колиб сподобилось моє прохання
Твоїї згоди, славний наш братанку,
Я клікав би тебе до нас у гості.

Д І О М Е Д.

Сєго бажав би й Агамемнон вельми,
И Ахиллес великий хоче бачить
В гостях у себе Гектора без зброї.

Г Е К Т О Р.

Енею, позови сюди Троїла,
Та обьяви прибічникам троянським
Про сі вазовини, про дружні речі.
Нехай вертаюцця собі додому. —
Ходім, братко, до вас трапезувати,
И в вічі кгрєцьке рїцарство вбачати.

Д І О М Е Д.

Се йде до нас на вўстрїч Агамемнон.

Г Е К Т О Р.

Кажі міні імєння всіх значнїйших,
Ахїлла ж я між нїми й сам повнаю
По росту пїшному й ширьких плєчах.

А Г Г А М Е М Н О Н.

Достойний воїне, тебе вітає,
Хто віт такого воїрога бажав би
Ослобонїтись. Та се не вітання.
Я виразнїйш скажу. Що вже минуло
И те, що буде, вкрїє занедбання,

Мов сміттем и руїною німбю.
 Тепер же щірость и сама правдівость,
 Цураючись порожнёго двуліччя,
 Тебе вітають, Гекторе великий,
 Від сёрця сёрця правдою святою.

Г Е К Т О Р.

Спасібі, Агамемноне гетьмане.

А г а м е м н о н до Троїла.

Вітаємо й тебе, троїанський княвю.

М Е Н Е Л А Й.

Дозвольте ж и міні ствердіть вітанне
 Мого вождя и царственного брата.
 Воінственні браті, я вас вітаю.

Г Е К Т О Р.

Хто ж се?

Е н е й.

Се благородний Менелай царь.

Г Е К Т О Р.

А! ти, мій пане? Рад я; рукавіця
 Самого Марса в тім тобі порука.
 Не смійся с кляви: quondam пані панська
 Клянэцця рукавічкою Венери.
 Вона здорва, тільки не вклонялась.

М Е Н Е Л А Й.

Мовчі про неі: се міні досадно.

Г Е К Т О Р.

О, вибачай, коли тебе вразів я!

Н Е С Т О Р.

Видав я часто, дблестний Троїанче,
 Як ти за долю працював, робівши
 Страшну дорóгу через військо кгрэцке.
 Видав и те, як ти, палкім Персеєм,

Стискав Фригійського коня ногами,
И, забуваючи про помсту й кару,
Свого мечá над головою вішав,
Щоб він не падав на людéй упавших.
Тоді я говорив своїм прибічнім:
„От вам Зевес, що лю́дям жизнь дарує“!
И те видав, як серед наших Кгрéків
Ти зупинявсь и дýха переводив,
Як той борéць на гérці Олимпійським.
Се все видав я, а твого обличчя,
Все схованого в сталь, я ще не бачив.
Я й дiда знав твого, и навіть бiвся
Из ним. Він був воiтель дýже добрий,
Та нi! клянýсь гетьмáном нашим Мáрсом,
Тобi не рiвня. Дай же й я старéнький,
Тебé, обнявши, привiтаю щiро.

Еней.

Се дрéвний Нéстор.

Гектор.

Дай обiймý тебé, лiтoпись дoбра,
Що так давнo иш чáсом побратáлась.
Шанoвний Нéсторе, вiд сёрця рад я.

Нéстор.

Колиб сi рýки у бою с твоiми
Так состязáлись, як у привiтáннi!

Гектор.

И я сéго бажáв би.

Нéстор.

О, бiлою сiєю борoдóю
Клянýсь, я б зáвтра вже с тобóю бiвся!
Ну, та бувáй здорóв! Я бачив чáси...

Улис.

Дивýюсь, як ищé стоiть се мiсто,

Що в нас ёго оснóвина й опóра.

Г Е К Т О Р.

Тебе, Улісе князю, знаю дóбре.

Ох, скілько ж то лягло Троян и Кгрéків

С того часу, як ти из Діомéдом

До нас послóм ув Иліон приходив!

У л и с.

Я віщував тогді вам, щó настане.

Збулось моé прорóцтво в половіну:

Сі мури, що вас гóрдо заслоняють,

Сі башти, що безумно пнуцца в хма́ри,

Колись свою підшву поцілу́ють.

Г Е К Т О Р.

Ні, я сёму не мушу віри няти.

Вони стоять, и я вповаю скрóмно,

Що ко́жен камянець фригтійський бóде,

Упавши, вам крові хоть ка́плю сто́ять.

Кінець усé вінчае, а той дрéвній

Наш посередник, час, все закінчае.

У л и с

Ёму ж усé й воста́вмо. Любий князю,

Хорóбрий Гéкторе, вітаю щіро.

Прошу́ ж після гетьма́нського на́мету

И до мого на́мету завіта́ти.

А х и л л е с.

Я в тебе перебзю ёго Улісе. —

Напас я на тобі, мій князю, о́чі:

Я, Гéкторе, всёго тебе оглédив

И виміряв у тебе член за члeном.

Г Е К Т О Р.

Ахїл?

АХИЛЛЕС.

Ахіл.

ГЕКТОР.

Постій же, дай на тебе подивітись.

АХИЛЛЕС.

Дивіся до скочу.

ГЕКТОР.

Вже надивівся.

АХИЛЛЕС.

Як скоро! Я ж дивлюсь на тебе вдруге,
Мов купувати хочу, член за членом.

ГЕКТОР.

Читай мені скрізь, як веселу книгу:

Всього тобі не вичитати з мене.

Чого упівсь у мене так очима?

АХИЛЛЕС.

Скажіть міні, боги, в яку частину

Їго разити: в цю, чи в цю, чи в іншу?

Щоб я тій рані дав ім'я по місцю

И знав, через яку щербу великий

Дух Гектора втече. Боги, скажіте!

ГЕКТОР.

Ти гордий чоловіче! недостойно

Благих богів було б на се ов'ятись.

Постій ище. Невже ти справді мислиш,

Що легко так у мене живнє одняти,

Як пустословить наперед, в котору

Частину вдарить, щоб мені убити?

АХИЛЛЕС.

Так, справді.

ГЕКТОР.

Хоть би був ти й сам оракул,

Тобі я віри не поняв би. Пильно ж
Тепер гляді: бо не в яку частину
Ціляти буду: ні, клянусь ковалом,
Що Марсів шолом ковано на нѣму,
Я вбью тебе, в який би член ні вцілив.
Простіть міні се хвастанне ви, Кгрѣки,
Мудрійші в Кгрѣків. Од єго бесстыдства
И в мене в уст ледяче слово вийшло.
Та я промовлене справджу ділами.
Або ж ніколи...

Аякс.

Не гнівися, брате.

А ти, Ахілле, не вдавайся у гривбу,
Докіль не матимеш случая бітись.
Абій восміливсь, хоть що-дня рубайся;
Та я боюсь, що и вся кгрѣцька рада
Тебе на Гектора не віпре в поле.

Гектор.

А я хотів би там тебе побачить.
Як занедбав еси данайську справу,
Ми бавились маленською войною.

Ахіллес.

Ти простиш, Гекторе, мене? Ну, добре,
Страшний, як смерть, тебе зустріву завтра.
Тепер же будьмо друзьми.

Гектор.

Дай же руку.

Акгамемнон.

Нопереду прошу всіх кгрѣцьких дуків
До мене у намет на бенкет сүтий;
А там просіте Гектора хто хоче,
Як буде в него час, а в вас гостинность. —

Нехай же гблосно у труби трублять,
Нехай гримлять у бубни-тулумбаси,
Щоб знав великий вбін нашу радість.

[Виходять усі, опрїч Троїла та Уліса.

Троїл.

Скажи міні, добродію Улісе,
В якїм кошї тут Калхас пробуває?

Уліс.

Ув Менелая, княю мій Троїле.
Сбгбднї в нбго Діомед пирубе,
Що нї землі нема єму, нї нбба:
Закбханим знай позирає бком
На ту вродливую Крессїду.

Троїл.

Любий

Мій пане, чи зволїш міні до нбго
Вказати стбжку, як в намбту вїйдем
Од Акгамбмнона?

Уліс.

Готбв служїти.

Скажи ж и ти міні, спасїбі, як ся
Крессїда пробувала в Трбї? Мбже,
У неї есть кохано́к там мїж ва́ми,
Що побиваецця за нею тїжко?

Троїл.

Охбх, добродію! ис тих смїюцця,
Що хвастаючи виставляють рани.
Чи ти зволїш ийти, шанбвний пане?
Любїли, и любїла; й дбсї люблять,
И любить; тїлько що солбдку
Люббв фортуна чбсто пожирає.

[Виходять.

А К Т П Я Т И Й.

С Ц Е Н А П Е Р В А.

Игрецький Табір Перед Ахиллесовим Наметом.

Ввійходять Ахиллес та Патрокл.

А х и л л е с.

Сєгодні кров єму винєм вогрію,
Щоб завтра знов мечєм прохолодіти. —
Патрѡкле, вгонобїм єго найкраще.

П а т р о к л.

А ось Θерзит.

Ввійходить Θерзит.

А х и л л е с.

Завїдливий собако!

Горїлий кѡрже! щѡ нам скажеш?

Θерзит. О ти, малюнку тогѡ, чим здаєся!
ти, їдоле дурних обожателїв! ось лист до тебе.

А х и л л е с. Звідкіля, кришенїку?

Θерзит. Ис Трѡї, ти, повне блюдо дурощїв.

П а т р о к л. Хто ще там у наметї?

Θερзит. Хто в лікара на прикметі.

Патрокл. Гаравд мовляв, смоло! Що ж се ти хочеш скавати своєю карлючкою?

Θερзит. Мовчій будласко, хлопче. На що міні твоє балаканне? Усі про тебе думають, що ти самець-прислужник Ахиллєсів.

Патрокл. Самець-прислужник! Що се такє, лєдарю?

Θερзит. Ёго мужеська курва. Шоб на таких паскудних перевертнів усі полудєнні пранці, колючкї, грижі, кашлі, спячкї, камяницї та заспїнницї, паралїчі, окові гнїйницї, печїнницї, задихання, гнїлі болячкї, кгулі на руках, костюдницї и всякі шблудї!

Патрокл. Про що се така кучугура клятьбї, проклята ти стуго злєсти?

Θερзит. Хибá я тебе клянó?

Патрокл. Ні, розвалений кадовбе, паршївий ублюдку, ні!

Θερзит. Ні? чогó ж ти злісея, невáтканий пївмітку нїкчємного с сирцю, зелєний вїхтику про недужї бчї, поворобочкою с цвїндриного гаманцá? О, як же докучає сєму бїдному свїту така мóшка, така малєча прирóди!

Патрокл. Геть звїцїлá, жóвче!

Θερзит. Ах, ти сорокопудове ієчко!

Ахиллєс.

Патрòкле мїй кохáний, вся надїя
На зáвтрашній мїй грець вїйшла нї на що.
Оцє царїця лист нам шле, Гекуба,
При нїм значок дочкї, могó кохання.
Обїдвї кóрять и благають рáвом,

Щоб не ламав клятьби, котрѳю клявся.

Я й не вламлю. Нехай погінуть Кгрѳеки,

Нехай стоїть чи падає честь-слава :

Я клявся и додѳржу клятви вѳрно. —

Ходім намет наш спорядім, Өервіте :

Сю ніч усю бенкетувати бѳдем. —

Ходім, Патрѳкле. [Виходять Ахиллес и Патрѳклом.

Өерзит. Натто багацько крові и натто мѳло мѳвку : обѳдва сказяцця. Колиб натто багацько мѳвку, а натто мѳло крові, я познахарював би коло скажѳнних. От Аггамѳмон, то геть собѳ чѳсний козѳк, и лѳбить перепелиці, та мѳвку и в нѳго менш, ніж сѳрки в вѳшах. А оттѳй перевертень Юпѳтер, брат ѳго, — первѳбутня статуѳя, похѳлений памятник рѳгатих, — оттѳй черевѳчний рѳжѳк, причѳплений ланцюжком до брѳтового колѳна, — у яку ще фѳрму, опрѳч ѳго власної, перевернуѳв би ѳго рѳзум, прошипкѳваний злѳстю, абѳ злѳсть, покрѳплена рѳзумом? У в осла? про щѳ? Він и так осѳл и воляка. У воляку? такѳж ні про що : він и воляка й осѳл. У собаку, мѳла, конѳ, тхѳра, жѳбу, ящурку, совѳ кобуза абѳ в оселѳцця без икрѳ? байдужѳ про мѳне. От же, бѳвши Менелѳем, я змѳвився б на дѳлю. Не питаѳй, чим би я хотѳв бѳти, колиб не був Өервітом : бо не дѳвав би й про те, що я Лѳварова вѳша, абѳ не бѳти Менелѳем. Эгѳ-гѳ! прѳвидѳдя та огнѳ?

Вихѳдять Гектор, Троїл, Аякс, Аггамѳмон, Уліс, Нѳстор, Менелѳ та Дѳомед ис Свѳтлом.

АГГАМЕМНОН.

Ми не тудѳй, ні, не тудѳй йдемѳ.

Аякс.

Ні,

Туді: он світло

Гектор.

Наробів турббти вам я.

Аякс.

Ні, а ні жé.

Улис.

Ось и він сам назустріч.

Виходить Ахиллес.

Ахиллес.

Вітаю, сла́вний Ге́кторе, и всіх вас,
Царі й князі, вітаю.

Акгамемнон.

Тепер до́браніч, га́рний кня́зю Трбі.
Аякс над по́чтом тим отаману́е,
Що проведé тебе.

Гектор.

Гетьма́не кгрéцький,
Спася́бі и до́браніч!

Менелай.

До́браніч, кня́зю!

Гектор.

До́браніч, лю́бий ца́рю Менелáю!

Өерзит. Лю́бий сра́чу. Лю́бий, ка́же! лю́ба
клоа́ко, лю́ба помійна́ ямо.

Ахиллес.

До́браніч и віта́ння, хто ви́ходить
И хто зоста́всь!

Акгамемнон.

До́браніч! [Виходять Акгамемнон та Менелай.]

Ахиллес.

Старенький Нестор вістаєцця. Ну бо,
Зістанся, Діомеде, й ти, щоб Гектор
Годіну або дві побув між нами.

Діомед.

Не можу, князю: пильну маю справу
Як раз у сю годіну.

На добраніч,

Великий Гекторе!

Гектор.

Подій же руку.

Улис стиха до Троїла.

Иді за факелом. Се він прямує
До Калхаса. И я пійду с тобою.

Троїл.

Се честь міні велика, любий пане.

Гектор.

Так на добраніч.

[Виходить Діомед; за ним Улис и Троїлом.]

Ахиллес.

Пробсим до намета.

[Виходять Ахиллес, Гектор, Аякс та Нестор.]

Өерзит. Сей Діомед фалшивосердий плут,
найлукавшє лєдащо. Я стілько ж дїяматиму єму
віри, як він до мене всміхнецця, мов гадючому си-
чанню. Сїпле словами та обіцянками, мов той пєс
гавканнем, а коли сповнїть, нехай предречуть Ас-
трїноми. Се бїде дїво, настане якась перемїна. Сбн-
це повичатимє в мїсяця, коли Діомед додержить
свогo слoва. Лўчче не дивїтимусь на Гектора, та
пронїюхаю, щo він рoбить. Кажуть, він держить
троїаньсгу шлюху, и користуєцця Калхасовим наме-

том. Присочу́ ёго... Нічого́ білш, тільки́ самий
рбспуск! Усе́ курвалі́ без́ фпину! [Виходить.]

СЦЕНА ДРУГА.

Там же Перед Калхасовим Наметом.

Виходить Діомед.

Діомед.

Чи ви ще не лягали? гов! кажіте.

КАЛХАС за Сцени.

Хто се?

Діомед.

Се Діомед... Ти, Калхасе?... А панна?

КАЛХАС за Сцени.

Иде́ до тебе.

Виходять Троїл, а оддалік Уліс; за ним Өерзит.

Уліс.

Так станьмо, щоб на нас не впало світло.

Виходить Крессіда.

Троїл.

Крессіда, та до него!

Діомед.

Що, мой ти цяцю?

Крессіда.

Мій опеку́не любий... Слухай, ось що. [Шепчуця.]

ТРОІЛ.

Так співнались!

УЛИС.

Усякому співатиме се в разу.

ӨЕРЗИТ. И ко́жен прибере́ ключа́ до її пісе́нь :
її по́лбже́но на но́ги.

ДІОМЕД.

А па́мятатимеш?

КРЕССИДА.

Та вже ж пак!

ДІОМЕД.

Ну, так зроби́ ж так, щоб твоє́ серде́нько
С тим, що́ міні́ кава́ла, спарува́лось.

ТРОІЛ.

Про що́ ж се па́мята́ти їй?

УЛИС.

Ось слухай.

КРЕССИДА.

Солодкомедий Кгре́ку, не споку́шуй
Мене́ до ду́рощів.

ӨЕРЗИТ.

О ледащце́!

ДІОМЕД.

Гледі́ ж...

КРЕССИДА.

Ось слухай, що́ тобі скажу́ я...

ДІОМЕД.

Фо! фо! дурни́ця. Ве́льми ти лука́ва...

КРЕССИДА.

Не мо́жна, да́лебі. Чого́ ж ти хо́чеш?

ӨЕРЗИТ.

Леда́чого учи́нку по́тай ми́ру.

Шекспирові Твори, I.

Діомед.

А щò ти поклялась міні вчиніти?

Крессида.

Не налягай на клятву ту будласко.

Щò хоч, аби не те, мій любий Кгрече.

Діомед.

Добраніч.

Троїл.

О, крещись, довготерпінне!

У л и с.

Щò ти, Троянче, кажеш?

Крессида.

Діомеде...

Діомед.

Ні, ні, добраніч. Більше не обманиш.

Троїл.

Бо луччого за тебе...

Крессида.

Тільки слово...

Троїл.

О муко и безумство!

У л и с.

Ти, князю, зрушивсь. Ні, ходімо звіцці,

Щоб ти не об'явивсь досадним словом.

Страшне се місце; время небеспечне.

Ходім, благаяю.

Троїл.

Подивись будласко!

А як с.

Ні, ні, ходім, мій князю.

Троїл.

Ні, благаяю.

У л и с.

Ти вже знетерпелівився ; ходімо.

Т р о і л.

Постій, прошу тебе. Клянусь пеклом
 И мұками пекельними, ні слова
 Не проречу.

Д і о м е д.

Ну, так прощай. Добраніч.

К р е с с и д а.

Постій. Ти йдеш гнівний.

Т р о і л.

А ти жалкуєш?

О мёртва вірності!

У л и с.

Ти знов, мій князю?

Т р о і л.

Клянусь Зевесом, буду терпеливий.

К р е с с и д а.

Мій опекуне! о мій любий Кгрече!...

Д і о м е д.

Фо! фо! прощай! шкода маніти.

К р е с с и д а.

Ні, далєбі, вернісь ищє разбчок.

У л и с.

Чогось тремтиш ти, князю. О, ходімо!
 Не відержиш.

Т р о і л.

И по щоді вже глადить!

У л и с.

Ходім, ходім!

Т р о і л.

Ні, стій. Клянусь Юпітером, ні слова!

Між волею й обідою у мене
Паркан терпіння. Стіймо ще хоть трішки.

Өерзит. Як їх оббх лоскоче ситий чортяка
блуду своїми картопляними пучками! Розгбрюйся,
похбте, розгбрюйся!

Діомед.

Так збда?

Крессида.

Далебі, що збда, князю,
Абб не вір міні ніббли.

Діомед.

Дай же

Міні знак певний, що не мانیш.

Крессида.

Стій же,

Я принесу.

[Виходить.]

Улис

А ти ж міні поклявся,
Що вітерпиш.

Троїл.

Не бійсь, мій любий князю.
Не буду сам собббу, и забуду,
Щб чую в серці; буду ввесь терпіння.

Вертаецця Крессида.

Өерзит. От и знак! а ну ж, а ну!

Крессида.

Ось, Діомеде, наручень; ховай же.

Троїл.

О врбдо! де ж поділась віра в тебе?

Улис.

Мій князю...

ТРОІЛ.

Я терпітиму. Хоть в вёрху,
Та вітерплю.

КРЕССИДА.

Сей знак тебе дивує.
Дивися пильно. Як мене любив він!
О, я фалшива дівчина! Верні бо
Міні ёго.

ДІОМЕД.

Чий він?

КРЕССИДА.

Про що се знати?

От він изнов у мене. Ні, не вийду
В ночі до тебе завтра, Діомеде.
Прощу й тебе сюди більш не ходіти.

Өерзит. Вона ёго загострює. Славно сказано,
брусочку!

ДІОМЕД.

Ні, я візьму ёго.

КРЕССИДА.

Оце?

ДІОМЕД.

Не що ж бо.

КРЕССИДА.

О ви, боги, усі боги!... О любий,
О дорогий закладе мій! Про тебе
Тепер гадає пан твій и про мене
Зітхає, и берє мою перчатку,
И поцілунками її вкриває,
Як я тебе. Не рви ёго у мене.
Хто вірве се, той сёрце в мене вірве.

Діомед.

Здобув твоє я серце й се здобуду.

Троїл.

Я клявся бути терпеливим.

Крессидида.

Ні, Діомеде, лучче інше дам що.

Діомед.

Не хочу іншого нічого. Чий се?

Крессидида.

Про що се знати?

Діомед.

Ні, я хочу знати.

Крессидида.

Се одного... Любив мене він лучче,
Ніж ти люби́тимеш. Та вже однівши,
Храни єго.

Діомед.

Ні, чий се знак, признайся.

Крессидида.

Клянусь усіми нимфами Діани,
Клянусь Діаною, що не признаюсь.

Діомед.

Я завтра почеплю сей знак на шолом,
На влість тому, хто вівзвать не посміє.

Троїл.

Хоть будь ти чорт и поче́пи на ро́ги,
Я вівзову тебе.

Крессидида.

Ну, гді, гді: що було, минуло.

Ні, не минуло! не додержу слова.

Діомед.

Прощай же. Більш уже не будеш

Ти глузувати в Діомеда.

КРЕССИДА.

Ні, ти не пійдеш. Не скажи ні слова,
Уже й россёрдивсь.

ДИОМЕД.

Не люблю дурниці.

ӨЕРЗИТ. И я також, клянусь Плутóном. Та
все, чогó ти не любиш, міні до вподóби.

ДИОМЕД.

Ну, так приходить? У котрій годіні?

КРЕССИДА.

Приходь... О Зéвсе!... Ну, приходь... О му́ко!

ДИОМЕД.

Прощай же, поки щó.

КРЕССИДА.

Добраніч, сёрце.

Приходь же.

[Діомед виходять.]

Прощай, Троїле! Ще я бачу,

Тебе одним очкóм, а другим — сёрце.

О бідна нáша жéнська половіно,

Що рóзум наш за нáшим óком ліне!

Ми óком блóдимо, и дóбре бáчим,

Що бес путя́ своé життé манти́чим.

ӨЕРЗИТ.

Правдівшого ти не могла́ скавáти,

Хибá ó ще кúрвою себе́ навáти.

УЛИС.

Скінчýлося, мій княвю.

ТРОІЛ.

Так, скінчýлось.

УЛИС.

Чогó ж ми стоїмó?

ТРОІЛ.

Щоб нагадати

Моїй душі усё, що тут мовляли.
 Що ж, як почав би я оповідати,
 Як пара ся змовлялась, чи то ж справді?
 У серці в мене ще якась е віра,
 Якась надія так держицця міцно,
 Що й слуха и очей не хоче знати,
 Мов се в нас бркгани щоденної омани,
 Мов бй на те вони, щоб клеветати.
 Чи се була Крессіда?

У л и с.

Я ж не вйзвав

Якого духа.

ТРОІЛ.

Ні, се не Крессіда.

У л и с.

Коли ж вона.

ТРОІЛ.

Хибá я обезумів?

У л и с.

А я? Вона була перет тоббю.

ТРОІЛ.

Не довіряй сёму, задля всіх жёнщин!
 Згадай про наших матірок; нехай же
 Лихі насмішники, и так готіві
 На вигадки, не судять по Крессіді
 Про всіх на світі жёнщин. Лучче думай,
 Що не вона була се, не Крессіда.

У л и с.

Та що ж вона такé вчинила, князю,
 Щоб нашим матіркам був с того сбром?

ТРОІЛ.

Коли́ се не вона́, то щò ж? нічо́го.

ӨЕРЗИТ. Чи се він зречецця власних бчей
своіх?

ТРОІЛ.

Вона́? Се Діомéдова Крессіда.

Коли́ в урбди е душа́ и сёрце,

Се не вона́. Коли́ в души́ вихóдять

Обіти, и коли́ вони́ священні,

И ся священність веселіть бессмёртних,

И у єдності закóн е вічний, —

Се не вона́.

О спірливе безумство,

Що мóвиш и за сéбе й прóтив сéбе!

Двоіста влáсте! против тебе рóзум

Уста́не бунтом, та й не погибáе,

А бéзум рóзумом без бунту звéцця... .

Була́ Крессіда се и не Крессіда... .

В мо́й души́ тепér борба́ шчала́ся,

Що неровдільне ші́рше розді́лилось,

Ніж не́бо и земля́, та в широчéнну

Роскóлину не влі́зе и билі́нка.

А до́води? о, до́води! Могу́щі,

Міцні, як ті Плутóнові ворóта.

Вона́ мо́я; нас небеса́ злучі́ли.

Ще й до́води? от до́води! Могу́щі,

Міцні, вони́ як небеса́ предві́чні.

Осла́бли ўзи, порвані, опáли,

А й́ншим ўзликом пятипальце́вим

Изві́зано мизéрні нащáдки

Правд́ivosti її, любóви крі́хти,

Недбідки, сла́сні поки́дьки чéсти,

Та й бддано пожёрти Діомеду.

У л и с.

Чи вже ж бо ти, Троїле благорбдний,
Хоть в половіну чўеш те, що ка́жеш?

Т р о і л.

Все чўю, Кгрече, й пропишу червбно,
Як сёрце Мареове, що распалило
До пбломъя Венерине кохання.
Ніко́ли ще так вірно не люби́ла,
Не отдава́лась так ду́ша на віки.
Чи чўеш, Кгрече? Як любі́в Крессіду,
Так я її гиду́ю Діомедом.

Сей на́ручень, що х́оче він носіти,
На шолому́, се мій заклáд Крессі́ді.
Хоть вікував би й сам Вулкán той шблом,
Я розітну́ ёго. Ні вал страше́нний,
Що бга́е в ма́ссу всемогу́ще со́нце,
А лоцмані́ прова́ли гуррика́ном,
Непту́нові уше́й так не оглу́шить,
Як оглушу́ мечем я Діоме́да.

Өерзит. Полоско́че він ёго́ за ласува́ння.

Т р о і л.

Крессі́до, ти, брехлива́я Крессі́до!
Личі́но ти олжі́ва, лжі́ва, лжі́ва!
Неха́й круг тебе́ ста́нуть всі ома́ни,
Вони́ сія́тимуть, мов до́бри вчи́нки.

У л и с.

Спокійся: бо твоє́ галасува́ння
До нас притя́гує сторо́нні ву́ші.

Виходить Еней.

Еней.

А я тебе шукаю всюди, княю.
Уже вворужуецця Гектор в Трбі,
Аякс не по́чтом жеде тебе за ко́шем.

Троїл.

Ходімо, княю мій.

Adieu, Улісе.

Мій пане ввічливий.

Прощай, лукава

Красо! Ти ж, Діомеде, наготуйся,
И замо́к стеребі собі на че́реп.

Уліс.

Я проведу́ тебе аж під ворота.

Троїл.

Приймі ж мою́ бевла́дню діку.

[Виходять Троїл, Еней та Уліс.]

Өерзят [Виступцем]. Хотів би я спіткати сего́ плу́та Діоме́да. Закра́кав би я вбро́ном. Накра́кав би ёму́,akraкав. Патро́кл дасть міні́ що́ схочу за звістку про сю шлю́ху. И попуга́й не зробів би білш за ми́нда́лину, як він за пода́тливу потаску́ху. Рбспу́ск та й рбспу́ск; воюва́нне та рбспу́ск; ні на́ що білш нема́ мбди. Щоб іх побра́в пекельний дідько!

[Виходить.]

СЦЕПА ТРЕЙТЯ.

Троя Перед Приймовими Палатами.

Виходять Гектор та Андромаха.

АНДРОМАХА.

Коли ж мій пан до мене був сердитий,
И ватикав на наші проробби вусні?
Розоружись, не йди сегодні в поле.

ГЕКТОР.

Чи хочеш ти, щоб я тебе вобидив?
Иди. Клянуся вічними богами,
Що вийду в поле.

АНДРОМАХА.

Я се добре знаю,
Що сни мої недобре щось віщують.

ГЕКТОР.

Мовчі, кажу.

Виходить Кассандра.

КАССАНДРА.

А де мій брат, мій Гектор?

АНДРОМАХА.

Ось, сестро, в збрі, в задумом кривавим.
О, допоможі міні в моім моленню!
На вкблїшках єго благаймо. Сю ніч
Я тільки й бачила, що сни криваві,
Та смерть и всікі рани и нещастя.

КАССАНДРА.

И все то правда.

ГЕКТОР.

Гей, трубі, трубайлу!

КАССАНДРА.

Та не до бою, раді неба, брате!

ГЕКТОР.

Идіть, кажу. Я клявсь перед богами.

КАССАНДРА.

Богї глухі на клятви необачні.
Для них такі ще гідші приношеннєня,
Нїж чорні плями на печінці в жертви.

АНДРОМАХА.

О, не протївся! Чи святé ж се дїло —
Когó печáлити, щоб бúти правим?
Се все однó, що красти в милосérдя
Та пліндрувáть, щоб стáрцеві подáти.

КАССАНДРА.

То ж добрий зádум клятву покреплєє,
А кóжну клятву мáрно виповнїяти.
Розоружїсь бо, Гéкторе наш любий.

ГЕКТОР.

Мовчїть, кажú. Годїну дóлі рóбить
Лицáрська честь. Про жїань усяке дбáє,
А в благорóдних честь дорóжша жїанї. —

(Вихóдить Троїл.)

И ти, Троїле, хóчеш рáзом бїтись?

АНДРОМАХА.

Поклїч, Кассáндро, паноццїя, то, мóже,
Намóвить він ёгó.

[Виходить Кассандра.]

ГЕКТОР.

Нї, нї, Троїле.

Здїймї свій пáнцер, молодїй козáче.
Сёгóднї я побїтись хóчу дóбре.
Дай ще твоїм окрїпнуть бїльше жїлам:
Шкодá войнї спокúшувати бúрю.
Идї та розорúзся, брáвий хлóпче.
Сёгóднї я одїн за всїх постóю,
За сéбе, и за тéбе и за Трою.

ТРОІЛ.

У тебе є такий порок, мій брате,
Що більше лєву лічить, ніж людїні.

ГЕКТОР.

Який, Троїле? Покартай за нього.

ТРОІЛ.

Як упаде перет тобюю Кгречин,
Що був в твогó мечá у пóвній вóлі,
Ти часго „встань, гукнеш, живї на свїті“!

ГЕКТОР.

Вонó ж так любó.

ТРОІЛ.

Гекторе, дурниця!

ГЕКТОР.

Як се! дурниця?

ТРОІЛ.

Так, клянусь богами.

Зїстаблю жáлощі чернечї дóма
Из матїрками. Як надїли пánцер,
Нехай наш меч сїдлає люта пóмста,
Нехай єгó стискає острогами
И на дїлá розъярує крїваві!

ГЕКТОР.

О, фи, дикарю, фи!

ТРОІЛ.

Се рїч військóва.

ГЕКТОР.

Троїле, ти ó сєгóдні вже й не бївся.

ТРОІЛ.

А хтó ж мене зупїтить?

Нї дóля, нї покóра, нї правїця
Самóго Мáрса, хоть би повелїла

Міні поломянім мечём вернѹтись,
Ані Приям, на вкѡлішках Гекѹба,
Ш червѡними від рѣвних сліз очіма,
И ти, мій брѣте, из мечём добѹтим, —
Ні щѡ не перебѣ міні, не впійнить,
Хибѡ менѣ погѹбить.

Вертаецця Кассандра, с Приямом.

КАССАНДРА.

Вхопї ёгѡ, Прияме, мїццю вдѣржуй.
Він кѡстур твій: як ти ёгѡ втерѣш,
То й сам впадѣш, опіѣршися на нѣго,
И ми попѡдаем с тобѡю.

П р и я м.

Сїну,

Мій Гѣкторе, вернїсь. Бо Андромасї
Приснївся сон лихий, и панїмѡцї;
Касандра тож лихѣ щѡсь пророкѹе,
И сам я, мов прорѡк, натхнѣний в рѡзу,
Кажѹ тобі: се бѹде день нещѡсний.
Прошѹ ж тебѣ, вернїсь.

Г Е К Т О Р.

Енѣй вже в пѡлі;

А я дав мнѡгим Кгрѣкам чѣсне слѡво
Явїтись в рѡнці.

П р и я м.

Та й не пїйдеш, сїну.

Г Е К Т О Р.

Нї, я своѣї віри не зламаю.
Я був до тебѣ, царю мій, слухняний.
Нехай же я шанѡби не нарушу.
Доввѡль міні, Прияме царювїтий,

Твоім поважним гóлосом и слóвом
Чинїти, щó тепér мїні борóниш.

КАССАНДРА.

Не згóджуєся, Приїме, о, не згóджуєсь!

АНДРОМАХА.

Не згóджуєсь, тáту!

ГЕКТОР.

Андромáхо,

Ти вражуєш менé. Я заклинаю
Тебé твоїм кохáннем, йди добóму. [Виходить Андромаха.

ТРОІЛ.

Усі ці вїгадки идуть од неї
Сновїдної, безумної шерéпи.

КАССАНДРА.

Прощáй же, любóий Гéкторе! Дивїся ж,
Як ти вмїраєш! як побїлів страшéнно!
Дивїсь, як в ран у тебе кров дяюркóче!
Прислúхайсь, як ревуть усі Тройне!
Як мáти по тобї голсить-плáче!
Як вопїé тво́й нещáсна Андромáха!
Дивїсь, як бїснуванне, страх, роспука
Стрїчаюцця, мов навїженні дурні,
И всі кричáть: „Убїто, вбїто, вбїто“!
Убїто Гéктора. . . О Гéкторе!

ТРОІЛ.

Геть звїцці!

КАССАНДРА.

Прощáй. . . Нї! Гéкторе, прощáй на віки!
Ти обманїв себе и всіх Тройн с соббю. [Виходить.

ГЕКТОР.

Мій цáрю, ти смутївсь ії звивáннем.
Идї роввáж Тройн, а ми до бóю,

До діл хвалéбних. У ночі розка́жем.

Прия́м.

Проща́й. Неха́й тебе́ боги́ борóнять

[Росходяця різно Приям из Гектором. Трублять до Бою.

Троі́л.

Щепи́лись, га!... Ти, го́рдий Діомéде,

Знай и наді́єсь, а́бб втері́ю рúку,

А́бб здобу́ду на́ручня у тебе́.

Ввiхóдять Пандар.

Пандар. Чи чу́єш, кни́зю, чи чу́єш?

Троі́л. Щó такé?

Пандар. Ось лист прийшо́в от ті́єї бiдно́ї дiвчини.

Троі́л. Прочита́ймо.

Пандар. Му́чить мене́ суха́ хiндя, сúча прокля́та хiндя, та ще дурна́ во́ля си́єї дiвчини. Чи те, чи се, а незаба́ром я вас поки́ну. А тут ще васту́дiв о́чі, ко́сті ми́ні так лóмить, що коли́ не від леда́чого се чолові́ка ста́лось, не зна́ю, шó й думати... А шó там вона́ ка́же?

Троі́л.

Слова́, слова́, слова́, та й бiльш ни́чо́го,

А се́рце оберта́ецця десь iнде. [Роздерши Лист.

Лети́, крути́сь и зра́джуи вкúпи з вiтром. —

Мою́ любóв году́е все слова́ми,

А дiлом iншого ко́гось голу́бить. [Росходяця різно.

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.

Між Троею и Крещьким Табором.

Трублять до Бою. Бзюця. Ввхóдить *Ферзит.*

Ферзит. Знов почали духопелити одін одного. Пійду дивітись. Ехідний та паскудний той ледарь Діомед причепив до шолома наручень такого ж дурного закованого паскуди Троянця. Хотів би я подивітись, як вони зустрінуця. Колиб сей троянський осел, шо знюхавсь ис курвою, післав навад безруким оттого крещького курваля в нарушнем до тієї ниціої шлюхи! А в дугого боку політика сих хитрих обманщиків, того сухого, обгризеного куска сїру, Нестора, да того ліса Уліса, не стоїть, бачу, й ожінної ягоди. У своїх мудрощах, піццьковали вони того ублюдка пса Аякса на такого ж поганою собаку Ахиллеса, и тепер ублюдок Аякс пишаєця більше Ахиллового собаки, и не хоче вворужитись сегодні. Крещьки починаюь накладати з варварством, и в політики рбляця дурощі. Цить! ось наручень и той другий.

Ввхóдить *Діомед; за ним женеця* *Троїл.**Троїл.*

Ні, не втекай. Я й черес Стике плістїму
Слідом...

Діомед.

О, ні! не помиляйсь утеком.
Я тільки штучно вїрвався у поле
Из натовпу; тепер же стережїся!

Ферзит. Не попускай своєї курви, Крещь!

Бійся за свою кърву, Тройнче!... Ось на́ручень!
ось на́ручень!

[Виходять Тройл та Діомед бьючиь.

Виходить Гектор.

Гектор. Хто ти такий, Кгрече? чи Гекторо-
ві рівня? Чи доброї, чесної крові?

Өерзит. Ні, ні, я ледящо; я скурвисін, пе-
рерікуватий плут, паскудна погань.

Гектор. Я й ба́чу... Живі. [Виходить.

Өерзит. Спасібі, що поня́в віри, и щоб тобі
скрутіли в'язи, що наляка́в мене! Що́ ж то ста́лось
ис поганими бабіями? Певно проковтну́ли оди́н од-
но́го. Посміши́ло б мене́ таке́ диво; та блуд, певним
рбо́ом, и сам себе́ жере́. Пошука́ю їх. [Виходить.

СЦЕНА П'ЯТА.

Там же.

Виходять Діомед та Слуга.

Діомед.

Возьми коня́ Тройлового, слуго,
Та одведи́ до га́рної Крессиди.
Вклонись її вродливості від мене́,
Скажи́, що я за любо́щі Тройнца́
Провчив, як ри́царю її годи́цця.

Слуга.

Иду́, мій па́не.

[Виходить Слуга.

Виходить АГГАМЕМНОН.

АГГАМЕМНОН.

На бдсіч! бдсіч! Полида́мн жоретобкий
Убів Менона, а байстру́к Маркга́рель
Заполонів Доре́я,
И ве́летнем стоїть у полі с кїем
Нат тру́пами царів сою́зних на́ших,
Епістрофа та Це́дія. Убіто
Поли́ксена, Амфїмаха, а Тб́я
Поранено на смерть. Патро́кла вбіто
Чи взято, Паламе́да ж ве́elmi тї́жко
Розда́влено. Страше́нний Сакгита́рий
Ляка́е на́ших. Шві́чче, Діоме́де,
Помо́жемо, ато́ усе́ пропа́ло.

(*Виходить* Нестор.)

Идіть несіть до Ахиллеса́ тіло
Патро́кла, та скажі́те слимако́ві
То́му, Ая́ксові, що́б увору́живсь
Хоть ра́ди сорома́.

Тут тї́сячу ще
Налічи́ш Гекторів у чї́стїм полі́.
То він коне́м Гала́том виграва́е,
То знов нема́ крива́вої ро́боти,
То бьє́цця пішки, и вонї́ вті́кають
Мов ті лущча́ті сонмища́ від кі́та;
А ось він там, и Кгре́ків, мов солбо́му,
Свої́м мече́м підрі́вуе крива́вим,
Мов жнець на нї́ві спілий ко́лос.
Там, тут и всю́ди кі́дае й займа́е,
И хист є́го так послу́хае во́лі,
Що ро́бить бі́льше, ніж згада́ти мо́жна,
А що́ зробї́в, здае́цця немо́жебним.

Ввійходить Уліс.

Уліс.

Царі й князі! спокійтесь, не лякайтесь.
 Вворужуецця Ахиллес великий,
 Ридає, лаецця, готує помсту.
 Увесь порубаний Патрокл розбуркав
 Їго сонліву кров, а тут каліки,
 Безносі та безрукі Мирмидони,
 Приходять с поля с криком та стогнаннем
 И вопіють на Гектора. А слизень
 Аякс, товариша втерівши, тож лютує,
 И вже вворужуецця на Троїла.
 Бо той сегодні мов скаженний б'єцця,
 Одважуецця в самий клекіт б'ю
 И вивольецця на вдивовіжжу,
 С такою силою и занеобаннем,
 Неначе д'бля, навпаки іскуству,
 Усе йому дає одолівати.

Ввійходить Аякс.

Аякс.

Троїле! гей, легкодуху Троїле!

Диомед.

Сюди, сюди!

Нестор.

Ударимо всі вкупі.

Ввійходить Ахиллес.

Ахиллес.

А де тут Гектор? де хл'пячий вбін?
 Виходь лиш, покажи своє обличчє!
 Знай, що се есть, розсердить Ахиллеса!

Подайте Гектора, а більш нікого!

[Виходять.]

СЦЕНА ШЕСТА.

Друга Часть Поля.

Виходить Аякс.

Аякс.

Троїле! гей, легкбодуху Троїле!

А покажи нам свою голову!

Диомед.

Троїле!

Троїле, гов!

Аякс.

Про що тобі він здався?

Диомед.

Щоб проучить.

Аякс.

Колиб я був гетьманом,

Оддав би я тобі скорійше зверхность,

Ниж сю проуку.

Гей, Троїле! чуеш?

Виходить Троїл.

Троїл.

О Диомеде зраднику! поглянь лиш

Фалшивими очима, ти, падлюко!

Ти за коні міні заплатиш жизню.

Діомед.

А, ось де ти!

Аякс.

Ні, я одін из ним жадаю бітись.
Стий, Діомеде!

Діомед.

Ні, мой се здобич.

На вас дивітись не хочу з боку.

Троїл.

Обідва йдіть, ехідні Кгрєки. Я вас!

[Виходять б'ючись.]

Виходить Гектор.

Гектор.

Се ти, Троїле? Дббре ти воюєш,
Молбдший из моїх братів.

Ахиллес.

А, ось ти!

Тепер ти мій, тепер тебе застукав!

Гектор.

Оддїш попереду, коли бажаеть.

Ахиллес.

Не хбчу гбрдої твоєї ласки.

Щаслив твій бог, що я одвїкнув бітись.

Корїстуйся тепер з мого недбання,

Та скбро ти про мене знов почуєш.

Тепер идї, шукаї собі удачи.

[Виходить.]

Гектор.

Прощай. Я приберїг би сїлу,

Колиб тебе ждав.

Щб, мій брате?

Ввійходить Троїл.

ТРОІЛ.

Аяке узяв Енея. Як же можна
 Нам попустіти се? Клянуся
 Небесним сявом, сего не буде,
 Чи згіну сам, чи визволю Енея.
 О доле, слухай! я про те не дбаю,
 Що живнь мою сегодні закінчаю.

[Виходить.]

Ввійходить Один у тишній Збрві.

ГЕКТОР.

Стій, Кгрече, стій! ти вельми гарна здобич...
 Не хочеш?... Я твою вподобав зброю.
 Хоть позбиваю всі пряжки из неї,
 Аби добути. Ти не хочеш ждати,
 Звірятко боязьке? Біжи утеком,
 А я такі твою вполюю шкуру.

[Виходять.]

С Ц Ё Н А С Ё М А.

Там же.

Ввійходить Ахиллес из Мирмидонами.

АХИЛЛЕС.

Кругом менé поста́нте, Мирмидони,
 И слухайте, що вам скажу́. Ходіте
 За мною всюди, и ні с ким не бійтесь,
 Щоб не задихатись и не втомітись.
 Як Гектора кривавого зустрінем.
 Ви обгорніть ёго, мов палисадом,

И на́падом жорсто́ким нападіте.
 Ходім; очей из мене не спускайте.
 Великий Гектор мусить бути мертвим. [Виходить.]

СЦЕНА ВОСЬМА.

Там же.

Виходять МЕНЕЛАЙ та ПАРИС *блжочись*; *пóтім* *Өерзит*.

Өерзит. Рогач шченийсь из рогоробом. Ану́, во́ле, ану́, псе! Тю, Парісе, тю! Ану́ ти, горбóче двоєжéнцю! Тю, Парісе, тю! Воля́ка одоліва́е, — ой, бережись рогів!

Виходить МАРКГАРЕЛ.

МАРКГАРЕЛ. Повернісь, ра́бе, обороняйся!

Өерзит. Хто ти такий?

МАРКГАРЕЛ. Боковий син Приймів.

Өерзит. Я такóж собі байстру́к. Я байстру́ків люблю. Я байстру́ком родився, байстру́ком ви́ріс. Я байстру́к розу́мом, байстру́к хорбóростю, та й по всьму́ незакóнный собі. Ведьмі́дь не куса́ ведме́дя, а байстру́кам чо́го грі́зтись? Остерегáйся: сва́рка наклі́че на нас обо́х неща́ств. Ко́ли син кúрви бьéцця за кúрву, він спокúшуе суд. Прощáй, байстру́че!

МАРКГАРЕЛ. Щоб тебе чорт узяв, легко́духу!

[Виходить.]

СЦЕНА ДЄВЯТА

Друга Часть Поля.

Вєихòдитъ Гектòр.

Гектòр.

Гнилий в серéдині, а звєрху гáрний,
Ти жівню заплатів за пїшну збрòю.
Скінчив дневнó роботу — передішу.

Оддїш и ти: насїтивсь кровью й смєртю.

[Здїймає Шолом и кладе Меча збоку.

Вєихòдитъ Ахиллес из Мирмидонами.

Ахиллес.

Глянь, Гекторе, як сонце осїдає,
Як нїч гидкá хапаєцця насунуть.
Помєркне, сумно закотївшись, сонце:
Погасне день, и живнь твоє скінчицця.

Гектòр.

Я не вворужений. Сорòмся, Кгрече.

Ахиллес.

Рубайте, козакї! єго й шукав я.

[Гектор падає.

Так падай, Иліоне й гòрда Трòе!

Тут сєрце полягло твоє и кòсті.

Гей, Мирмидони! оглашайте всюди:

Потужний Гектор пав од Ахїллеса.

[Трублять за Уступ.

Щò се? на уступ наші Кгрєки трублять!

Мирмидони.

Так сáмо трублять и трòянські труби.

Ахиллес.

Вкриває зємлю нїч дракòновими крїльми,

Розвóдять во́йство мов бунчуко́м гетьма́нським.
 Не довечéрявши ляга́й, мій ме́чу, спа́ти.
 Розла́сувався, ще б хоті́в трапе́зува́ти. —

[Ховає Меча в Піхву.

Се тіло до хвоста́ конéві прив'яжі́те;
 Я хóчу по́ полю ёго́ поволочи́ти.

[Виходять.

С Ц Ё Н А Д Е С Я Т А.

Там же.

Ввiхóдять Акгамемнон, Аякс, Менелай, Нестор, Діомед
 и *Інші Маршем. З за Сцени Гук.*

А К Г А М Е М Н О Н.

Що́ се за гук такий?

Н Е С Т О Р.

Мовчі́те, тру́би!

Во́ини в за Сцени.

Ахiл! уби́то Ге́ктора! Ахил! гу!

Д І О М Е Д.

Крича́ють, що́ Ге́ктора Ахiл упóрав.

А Я К С.

Ко́ли се пра́вда, не хвалі́мось дуже́.
 Вели́кий Ге́ктор був такий же во́ин.

А К Г А М Е М Н О Н.

Иди́мо не хапа́ючись. Поклі́кать

Ахiлла до мого́ на́мету ва́раз. —

Ко́ли бо́ги нам се подару́вали,

Вели́ка Тро́я впáла; го́ді би́тись! (Виходять Маршем.

СЦЕНА ОДИНАДЦЯТА.

Друга Часть Поля.

Виходить Еней ус Троянським Військом.

Еней.

Стий, го! такі ми завладіли полем.

Останьмось на ніч тут хоть и голбдні.

Виходить Троїл.

Троїл.

Убіто Гектора.

Усі.

Храні нас небо!

Троїл.

Убіто, и убійця, привязавши
 Їго до кінського хвоста, волочить,
 На сором нам, по боєвому полю.
 Насуна ж небо, загримі громами!
 Богі! воссятте на свої престбли
 Та усміхнітесь Трбі. Пощадіте
 Хоть тим нас бідних, щоб не довго ждати
 Нам певної, нехйбної руїни.

Еней.

Мій князю, ти засмучуеш все військо.

Троїл.

Не зрозумів мене, що так говориш.
 Не втеки, страх и смерть на думці в мене.
 Я ринуся у всяку хуртовину,
 Котру богі и люде нам готують.
 Поліг наш Гектор! Хто про се обявить
 Приямові або Гекубі? Де той

Міз нас, що не боїцця быть совбою?
„Убійто Гектора“! Страшне се слово
Прийма в мёртвий камінь перевёрне,
Дівчаг и молодіць тройнських
Криніцями, Ніббами поробить,
А юношей — статуями німими.
Самá себе вжахнеця наша Трбя.
Ходімо: Гектора нема на світі.
И нічого казати більше. Стійте. —
О ви, гидкі, прокляті намети,
Що гордо в нашій Фрікції постаі!
Вставай, Титане, рано, як посміеш, —
С конця в кінець я пронесуь міз німи.
А ти, легкóдуху широкоплечий,
Нігдє тобі від мене не сховатись.
Як грішна совість, що марінне плóдить,
Я бóду гнátись всюди за тобóю. —
Удáрмо гóлосно у тулумбáси,
Вернімося з одра́дою у Трбю:
Я пóметою скорóтту заспо́кбю.

[Виходять.]

КОМЕ́ДІЯ ПО́МИЛОК.

Dramatis personae.

СОЛИНУС, Князь Ефесь-
кий.

ЕКГЕОН, Купецъ Сира-
кúз.

АНТИФОЛ } Близніга-
Ефес, } Браті, Си-
АНТИФОЛ } ній Екгео-
Сиракúз, } нові та
Еміліні.

ДРОМИО } Близніга-
Ефес, } Браті,
ДРОМИО } Прибіч-
Сиракúз, } никі двох
Антифолів.

БАЛТАЗАР, Купецъ.

АНДЖЕЛО, Золотарь.

КУПЕЦЪ, Друг Антифо-
ла Сиракúза.

ДАВКО, Лікаръ.

ЕМИЛІЯ, Жона Екгеоно-
ва, Абесса в Ефесі.

АДРИЯНА, Жона Анти-
фолова Ефеса.

ЛУЦІЯНА, її Сестра.

ЛЮЦІЯ, її Наймичка.

ФРИНА, Гетера.

Отамані и інші Прибічники.

Сц е н а в Ефесі.

А К Т П Е Р В И Й.

С Ц Ё Н А П Е Р В А.

Світлиця в князьких Палатах.

Ввійходять Солінус, Князь Ефеський, Екгеон, Купець-Сиракуз, Темнишник, Отамани и инші Прибічники.

Е К Г Е О Н.

Чині, Солінусе, свою жорстоку волю,
И смертю закінчай усю мою недблю.

К н я з ь.

Ні, Сиракузине, шкода менé благати:
Я права не скривлю, декрétу не зламáю.
Ваш дук неправедно купéцтво наше чéсне
Притис, и огласив кривáні устанóви.
Не мáвши зóлота від смерти відкупітись,
Погінули у вас славéтні наші люде,
И кров їх жáлощі в гiркóму сёрці гáсить.
Як почалась смертéльна ворожнéга
Між нáми и твоім ехiдним людом,
Ми на своїх декретувáли рáдах,
И ми и вáші сиракузькi рáйці,
Не торгувáти нам, Ефесам, з вáми.

Шекспірові Твори, I.

Ще й на́тто, хто в Ефе́с до вас прибúде,
Абó котрий из ва́ших Сираку́зів
По́явиця на рíнку у Ефе́сі,
Тогó карáти смёртю бес поща́ди,
А весь това́р на кня́зя оберну́ти,
Хиба́ заплáтити тiсячу черво́них,
Щоб жи́знь свою́ від смёрти відкупáти.
Тво́ю худóба, як ні цінува́ти,
Не ви́несе ціни́ над со́бною ма́рок;
Тим, по декре́ту, ти повинен смёрти.

Экгеон.

Одна́ міні одра́да: жи́знь скінчаю,
Скінчаю и́ бiду́ в вечiрнiм со́нцем.

Князь.

Скажи́ ж міні два́ словi, небора́че:
Чогó поки́нув ти сво́ю доми́вку,
И що́ тебе́ в Ефе́с до нас примча́ло?

Экгеон.

Нема́ міні ни́чого ва́жше в сві́ті,
Як мо́вити про го́ре невимо́вне.
Та, хоть щоб зна́ли, що́ в недо́лі гiну́,
Я роскажу́, коли́ журба́ дозволить.
Роди́вся я в Сираку́вi й ожени́вся
С тако́ю, що́ була́ щасли́ва мно́ю,
Як и́ я нею... О, лиха́ годи́но!
Жили́ ми в ра́доцах; росло́ бага́цтво:
Бо заробля́в я до́бре в Епидáмнi,
И все́ було́ гара́зд, аж по́ки смёртю
Могó прика́жчика́ усе́ звертілось.
Ряту́ючи това́р, я кiнув жи́нку,
И сам засiв за при́лавок купе́цький.
Ще́ не пожи́в и́ пiв ро́ку в ровлу́цi,

Вона, дарма, що вже тогді каралась
Караннем любим для сердцеъ жіночих,
Зібравшись, прибула до Епидамна
И незабаром два сині вродила,
Щаслива гърними двойніми маіи.
Вдалися ж так браті один в одного,
Що ровличались тільки именами.
Того ж часу, в тому ж дому самому,
Близніт уббга жінка появила,
Один на 'дного схбжих, як и наші.
Булі уббгі батько-маіи тяжко,
И продали міні дітєй до послуг.
Моя жона, пишajúчись синами,
Все кучила вернутись у домівку.
Згодівсь я нехотя... о горе! натто скбро.
Не відплили від Епидамна й мїлі,
Як глибині, покїрна хуртовїні,
Нас почала пригбдою лякати.
Недбвго нам надїя зоставалась :
Бо й помрачєнний свїт из нєба лївся
На те, абї у нас перед очїма
Освїчувать погїбель неминучу.
Я був готбв на смерть, та слєви рєвнї
Жонї моєї и дітбк малєньких,
Що плакали, вбачajúчи трївогу,
Примусили мене шукати пїльги.
Так, пїльги : бо рятунку я не бачив.
Вже в каюках матрбси повтекали,
Покїнувши судно нам бїдолашнїм,
Що вже в водї по стєлю затонуло.
Моя жона, вхопївши другорїдне,
Иє купленим близнїм до щбгли вїяже,

До зайвої про бұрю в мореходів.
Я привязав так само перворідне,
И, забезпечивши дитвору любу,
Вхопились ми в обох конців за щоглу,
Та й понеслись по вітру манівцями.
Здавалось, мов несе нас до Корінеа;
Аж ось крів хмари прозирнуло сонце,
И любий світ ёго пригладив море.
Поглянемо — пливé аж двóе суден:
Одно с Корінеа, друге з Епидавра.
Та ще були вони од нас далéко...
О, ні не хочу дáльше гóвóрити!
Що сталося дáльш, не трóдно відгадати.

Князь.

Ні, гóвори, старій, не зупинійся.
Хоть не простім, так сострадати будем.

Экгеон.

Колиб боги тогди нам сострадали!
Тепер би я жорстокими не звав їх.
Ще карабі на пять миль не вийшлися,
Як щогла в нас ударила об камінь,
И пополам як раз переломилась.
Так розлучивши нас, лиха фортуна
Зоставила обом чим утїшатись
И чим смутитись у розлуді вичній.
Була під нею легша половина,
Хоть горе нас обох давило тяжко:
То й понеслась по хвїлях вітром швїчче.
Ми бачили, як їх рибалки ис Корінеа
Взяли всіх трех до себе на суднину,
А нас друге судно троїх забрало.
Довїдавшись, хто ми, ласкаво вельми

Нас прийняли, и нагонцем хотіли
Плисті у слід, щоб полонян нещасних
Одняти в тих рибалок; та важкий був
Іх карабель, то й поплили додому...
Тепер ти знаєш, як втерів я щастє.
А жизнь мою на те судьба хранила,
Щоб про моє нещастє люде знали.

Князь.

И раді тих, по кому ти сумуєш,
Прощу тебе, скажи, щд в німи сталось,
Аж по сей день, и з німи и с тобою.

Экгеон.

Як став мій син доходити до зросту,
Став обіймать єго по брату смуток.
Почав тогді що-дня мене благати
Пустить єго на рбзвідки по світу
И з ним слугу, що так же ровлучився,
Як и він сам, из братом, и, як сам він,
По братові єго имям назався,
Бажаячи, кого любив, побачить.
Оччаяв я, кого любив найбільше.
Пять літ блукав я по найдальших Кгрєках,
И по всій Азії ходив и їздив, —
Шкода! Тепер, вертаючись додому,
Заглянув у Ефєс, вже без надії,
А тільки, щоб нігдє в широкім світі
Не кинуть города не обшукавши.
Тут вакінчу своє гірке блуканне;
Та й смерть міні здалась би щастєм,
Колиб довідався, що діти живі.

Князь.

Бідахо Экгеоне, ти, що дбля

Привна́чила на го́ре найлюті́йше !
 О, вір, ко́либ не пра́во, не ко́рна,
 Не прі́сяга и не висо́ка зве́рхність,
 Чо́го князі не смію́ть, ванедба́ти, —
 Мо́я ду́ша за те́бе о́ вступі́лась.
 Ну, та хо́ть ти и му́сиш уміра́ти,
 И прі́суду пере́мінити немо́жна,
 Хиба́ о́ ми на́шу че́сть надвереді́ли,
 Одна́к я помо́жу то́бі хо́ть тро́хи.
 Ще мо́жу де́нь то́бі подарува́ти :
 Шука́й ище́ наді́и на спасе́ння.
 Просі́ усі́х прияте́лів ефе́ських
 Позичи́ти то́бі на ви́куп гро́шей,
 И бу́дь живі́й, а ні, то тре́ба вмє́рти
 Темні́шник, одведі́ ё́го в темні́цю.

Темні́шник.

Я одведу́, мій кня́зю милості́вий.

Экгеон.

Иді́ про сві́й гіркі́й тала́н тужі́ти :
 Ще да́но де́нь то́бі на сві́ті жи́ти.

[Виходять.]

СЦЕ́НА ДРУ́ГА.

Громадзький Ма́йдан.

Взі́ходить Антифо́л та Дро́мио Си́ракузи, и Ку́пець.

Ку́пець.

Скажі́те, що ви з Епида́мна ро́дом :
 А́то усе́ добро́ вам сконфі́ску́ють.

Ще и сєгóдні одногó из вáших
 Під крїпкую сторóжу посаділи.
 Від смєрти в нєго вікупитись нічим,
 То, по ефєському статúту, мúсить
 Умєрти, дóкіль мляве сóнце сяде.
 Ось вáші грóші, що дали сховáти.

Антифол Сиракуз.

На, однесі в Центавр, де стоїмó ми,
 И віставáйтесь там, дóкіль я верну́ся.
 Порá й обідать бóде за годїну.
 Тим часом я побáчу, щó за місто,
 Якї ремєства, рїнки та будїнки,
 А там прийдú, щóб трóхи ще й засну́ти:
 Бо я знемїгся, пливучї так довго.
 Идї ж собі.

Дромио Сиракуз.

Багáцько є таких на свїті,
 Що и пішли б собі, як ви мовля́ли.

[Виходить.

Антифол Сиракуз.

Пречєсний плут, добродїю, се в мєне.
 Що зажурюєсь од гóря да турбóти,
 Він жáртами менє розвеселяє.
 Мо' хóчете пройтїсь по місту вкúпї,
 А пóтим и обідать у Центаврі?

Купець.

Менє купці заклїкали до сєбе:
 Від них я маю прибєль вєльми дóбру,
 То вїбачте. Як пять годїн удáрить,
 Зустрінемось на рїнку, коли лáска,
 Тепєр же мúшу з вáми попрощáтись.

Антифол Сиракуз.

Ну, до пятї. Пійдú дивїтись міста,

Пошвѣндяю то сям, то там між людѣми.

Купець.

Бажаю вам вконтентування, пане.

[Виходить.]

Антифол Сиракуз.

Того міні добродій сей бажає,
 Чого шкода сумному сподіватись.
 Я в світі мов воді дрібненька капля,
 Що другої шукає в океані, —
 Що, капнувши слідом за нею в море,
 Незрима у великих водах нікне:
 Так матері та брата я шукаю,
 И сам серед людей сумний зникаю.

(*Виходить Дроміо Ефес.*)

Ось каліндарь іде мбеі жівни. —
 Ну що? Чого се ти вернувся так хутко?

Дроміо Ефес.

Вернувся так хутко? Ні, я опізнівся.
 Каплун згорів, а порося роспалося.
 Годінник бив на башті вже дванадцять,
 А пані в мене на щоді — час первий.
 Вона гаряча, бо прочахла страва;
 А страва чахне тим, що ви спізнїлись;
 А ви спізнїлись тим, що розговїлись.
 И ми, що знаєм піст из молитвами,
 Несем сѣгдні за ваш грїх покуту.

Антифол Сиракуз.

Стій лиш, добродію, оддісея трѣхи.
 Де дів ти грѣші, що я дав сховати?

Дроміо Ефес.

Пів копи, що у сѣреду звелїли
 За панїн нахвостень дати сїдлярєві,
 У сїдлярá, а в мене ні полўшки.

Антифол Сиракуз.

Сьогодні я не хочу жартувати.
Кажі без викрутас, де дів ти гробші?
Не знаючи нікого у Ефесі,
Як смів такий великий скарб лишіти?

Дроміо Ефес.

Жартуйте ви, як сядете обідать.
Мене послала пані вас шукати.
Вернусь без вас — вона на носі в мене
Ваш довг, мов на пристінку, закарбує.
Чому вас про обід не сповіщає
Живіт ваш, так як мій, бес посилення?

Антифол Сиракуз.

Ну, годі, Дроміо; нам не до жартів:
Зістав їх на годину веселійшу.
Де золот, що ти узяв сховати?

Дроміо Ефес.

Я? золот міні ви не давали.

Антифол Сиракуз.

Ну, перестань же, дурню, жартувати.
Скажі міні, що ти зробив из грішми?

Дроміо Ефес.

Скажу одно вам, що я мушу з ринку
Вас привести обідать до господи.
Вас пані не сестрою визирають.

Антифол Сиракуз.

Та говори ж, де дів ти гробші, дурню:
Ато побью тобі веселу піку,
Щоб знала, як зо мною жартувати.
Клянуся християнством, будеш бітний.
Де тисячу карбованців дивав ти?

Дромио Ефес.

Булі карббванці на піці в мене,
Та ще на плéчах, від обо́х вас, па́не;
Та ще до тíсячи лі́чити довго.
Коли́б схотíв я вам усі верну́ти,
Не вéльми б ви сéму́ зраділи, па́не.

Антифол Сиракуз.

Які́х обо́х? Яка́ се в тебе́ па́ні?

Дромио Ефес.

Не в мене, в вас, в госпóді на Фені́ксі,
Що по́стуге, ждучи́ вас ид обíду,
И прóсить, щóб боржíй ийшли́ додóму.

Антифол Сиракуз.

Ти смíеш так из мене́ кeккувáти?

Вовьмі́ ж оцé та знай, як слóхать па́на.

[Бъе ёго.

Дромио Ефес.

Що́ ж се такé? Впинíте вáші рúки:
Атó я дам моíм ногáм свобóду.

[Втекае.

Антифол Сиракуз.

На живнъ́ мою́, чи так, чи сяк, а пéвно
Ёго́ обмáнено, и грóші щчéзли.
Се мiсто, кáжуть, пóвне влодíяччя
Та óшустíв лихíх, що слíплять óчі,
Та чóрних вiдьмачíв, що мiня́ть рóзум,
Та злих вiдём, що тíло й дúшу портя́ть,
Перéвдягних пiдлíв, хвастлíвих кгéдькiв
И вся́ких грíшникíв зловрéдно нíщих.
Коли́ се так, боржíй звiццíль навтéки,
Пiйдú в Цeнтáвр свогó рабá шукáти.
Бо́жсь, що вже́ нам грóшей не видáти.

А К Т Д Р У Г И Й.

С Ц Ё Н А П Ё Р В А.

Громадський Майдан.

Виходять Адріана, Жона Антифолоа Ефеса, та Луціяна, її Сестра.

А Д Р І Я Н А.

Невже нема и дбсі чоловіка,
Ані раба, що я шукать послала?
Та' ж, Луцію, вже и дві години бйло.

Л У Ц І Я Н А.

Се певно хто с купців ёго заклйкав,
И він пйшов из рйнку прсто в гості.
Обідаймо самі, не огорчайся.

Всегда мушчына буде вольним паном.
Над ним пануе час, и як накаже,
Так він вертаецця, чи йде из дому.
Коли ж се так, спокійся, люба сестро.

А Д Р І Я Н А.

Чогб ж ім дано бйльш, ніж нам свободи?

Л У Ц І Я Н А.

Бо справи їх за воритьмі раз по раз.

А д р и я н а.

Як я такé вачну́, то не залю́бить.

Лу́ціяна.

Бо муж узда́ на жі́нчину свобóду.

А д р и я н а.

Се ж тілько так мужи́к осла́ гнузда́е.

Лу́ціяна.

А дїку волю хто гнузда́е? го́ре.

Нема́ нічо́го попід óком не́ба

Ні на землі, ні в вóдусі, ні в мóрі,

Що́ б ўпину собі не дїзнава́ло.

Звіря́та, ри́ба и перна́ті пти́ці

Своїм самцям підвла́сені и підда́ні.

И чоло́вік, богоподóбний пан і́х,

Владі́ка су́ши и морей ширóких,

Дале́ко ви́шший ро́зумом и чу́вством,

Над звіря, ри́бу й піднебе́сну пти́цю,

Пану́е над самі́цею своєю́.

Тим покорі́сь и ти тво́єму му́жу.

А д р и я н а.

А через ра́бство ти не йдеш и за́між.

Лу́ціяна.

Ні, я не йду́ черес турбо́ти бра́чні.

А д р и я н а.

А за́мужем схоті́ла б во́лі певно́.

Лу́ціяна.

Попе́реду слухня́ности навчу́ся.

А д р и я н а.

А як твій муж барі́тимецця й́нде?

Лу́ціяна.

Терпі́тиму, закі́ль додо́му при́йде.

А д р и я н а.

Терпіти лѣгко бес трівоби в сѣрці.
Чого смутитись, як нема причіни?
Побачивши в нещасті бідолáху,
Ми раємо спокбїтись, не плакать,
А щчіницця такé из нáми лїхо,
Ми плачемо такóж, абó ще й бїльше.
Оттáк и ти, не мáвши в хáті гóря,
Піддѣржуеш менé плохїм терпїннем,
А на собі побачивши нарúгу,
Ще гїршую почúеш в сѣрці тúгу.

Луцїяна.

Пїйдú ж и я вже зáмїж, хоть для прóби. —
Ось раб твїй. Скóро бúде й муж при тóбі.

Вїхóдить Дромио Ефес.

А д р и я н а.

Скажї, де пан твїй дїяецця и дóсі?

Дромио Ефес. Колиб-то вїн дїявся! атó за
мéне цúпко звївся. Се вам посвїдкúють обїдва мої
вúха.

А д р и я н а.

Щó ти казáв ёму, и щó вїн кáже?

Дромио Ефес.

Ёго відказ у мéне за вушїма.
Проклáті рúки! я и не вторóпав.

Луцїяна. Хибá відказáв так неврáзно, що
ти й не почúв дóбре?

Дромио Ефес. Нї, вїн урїзав так врáзно,
що я дóбре почúв ёго ударéннє, и знов так тёмно,
що насїлу рошчóвпав.

А Д Р И Я Н А.

Скажи ж міні, чи прийде він додому?
Здається ж, він свою жоню так любить.

Д р о м и о Е ф е с.

О пані! пан ваш наче зарогатів.

А Д Р И Я Н А.

Як зарогатів, ледарю мизерний?

Д р о м и о Е ф е с.

Не то щоб дуже, тільки в глузду ссунувсь.

Я говорю: „Ідіть боржій обідать“.

А він про тисячу якусь питає.

„Порá обідати“, ёму торóчу.

„Де зóлото моє?“ питає в мене.

„Перепечéцця все“, кажу ёму я.

„Де зóлото“? відка́уе удру́ге.

„Чи прийдете обідати“? питаю.

„Де зóлото“? відка́уе утрéйтє.

„Де тисячу карбóванців дівав ти“?

„Роспáлось порося́, кажу я.“

„Де зóлото“? відка́уе вчетвéрте.

„Вас пані ждуть“, ёму кажу я.

„Веді на шйбеницю, ка́же, пані!

Не знаю я твоєї пані, па́дло!

Вбіра́йсь, леда́що, в не́ю к чо́рту“!

Л у ц и я н а.

Хто ж се так ка́же?

Д р о м и о Е ф е с.

Хто ж, як не пан? Не знаю, ка́же, дурню,

Ні до́му, ка́же, ні жоні, ні пані,

Та в явика́ и переві́в, спасі́бі,

Міні на плéчі все моє посéльство:

Бо закінча́в на́уку буханця́ми.

А Д Р И Я Н А.

Біжи ж ивно́в та клич ёго до́дому.

Д р о м и о Е ф е с.

Біжи́ ивно́в та будь ище́ рав бі́тий?

О, зми́луйтесь! пошліть посла́ друго́го.

А Д Р И Я Н А.

Біжи́, кажу́, ти, підлий ра́бе, за́рав!

Я росколю́ дурний твій че́реп на́вхрест.

Д р о м и о Е ф е с.

А він то́го хреста́ ще привіта́є,

Тоді зроби́юсь свято́ю голово́ю.

А Д Р И Я Н А.

Геть зви́ццілья́, хамло́ ти язика́те!

Біжи́ та приведи́ до́дому па́на.

Д р о м и о Е ф е с.

Хиба́ ж и я так кру́гло з ва́ми лаю́сь,

Як ви ме́не карта́єте слова́ми?

Що́ ви шви́ргаете́ мене́ мов ми́чик

Зви́цціль туди́, а він зви́ттіль до́дому?

То вже мене́ за́шійте хоч у ю́хту.

[Виходять.

Л у ц я н а.

Фи! як тебе́ гнівні́ морщі́ни шпéтять!

А Д Р И Я Н А.

Він пе́вно веселіть своі́х коха́нок,

Я ж до́ма любо́го чига́ю згла́ду.

Коли́ моя́ краса́ на бі́дних що́ках

Приві́яла, то се він сі що́ки ві́лить.

Коли́ нудна́ моя́ розмо́ва ста́ла

И рі́ч моя́ у жа́ртах притупі́лась,

Се він зроби́в недобро́стю своєю́,

Тверді́шою від ма́рмору само́го.

Хиба́ ж моя́ вина́, що́ йнші́ сяють

Нарядами, принадними для бка?
 Та' ж він владика одіжи моєї.
 Яку вбачаєш ти руїну в мене,
 То він усє поруйнував жорстокій.
 Оце ж занепадаю, вяну, сохну,
 Все через него. О, колиб, мов сонце,
 Засяли привітні на мене очі!
 Засяла б знов моя краса поблідла.
 Та він, мов дїкий блень из огради,
 На вільну пашу рвєцця, мною сїтий.
 Я, бідна, тільки покришка для него.

ЛУЦІЯНА.

Саможерущий жаль!... Фи! кинь незна́ть що.

АДРИЯНА.

Ні, тільки ду́ра ко́рицця так му́жу.
 О, знаю! се він задивівсь на йншу.
 Де був би він тепєр, коли не дома?
 Ти знаєш, сєстро, як він обіцявєся
 Сєгòдні золотий ланцюг купіти.
 Колиб же забував такє він тільки,
 Ёму б моя постіль так не обрідла.
 Я бачу, що и бриліант в оправі
 Теряє красоту свою по часі.
 И зóлото, в чужїх руках, не з разу,
 А все ж від частого торкання тускне.
 Так са́мо й чоловік имя блискучє
 Заплямлює ехїдством та лукавством.
 Коли моя краса ёму не тішить бка,
 Нехай же нїкне серед слів потòка.

ЛУЦІЯНА.

О, скілько ж то людєй ж жалю дуріє!

[Виходять.]

СЦЕНА ДРУГА.

Там же.

Виходить Антифол Сиракуз.

Антифол Сиракуз.

Те в́олото, що я велів схова́ти,
 Лежи́ть в Цента́врі ціле, а розу́мний,
 Мій раб пійшо́в мене́ шука́ти всю́ди.
 Да тільки ж бо, як и господа́рь ка́же,
 Не ми́г я з ним так ху́тко гово́рити,
 Посла́вши в грі́шми... Ге, та ось и сам він!

(Виходить Дромио Сиракуз).

А що́, добродію, поки́нув жа́рти?
 А мо́же ще буха́нчика схоти́лось?
 Ніякого Цента́вра ти не зна́єш?
 Ніяких гро́шей ти не брав хова́ти?
 А па́ні клі́кала мене́ обіда́ть?
 У мене́ на Фені́ксі дім? Чи ти скрути́вся,
 Що́ нісенітници́ міні́ торочив?

Дромио Сиракуз.

Що́ се? коли́ я вам таке́ прова́див?

Антифол Сиракуз.

Тепе́р, отту́т, нема́ ще й півгоди́ни.

Дромио Сиракуз.

Та я й не ба́чив вас, як ви посла́ли
 Мене́ в Цента́вр, щоб гро́ші захова́ти.

Антифол Сиракуз.

Леда́що, ти каза́в, не ба́чив гро́шей,
 Про па́нію прова́див, звав обіда́ть;
 За се, мабу́ть, ще чу́єш, як я гніва́вся.

Дромио Сиракуз.

Я рад, що ви охóчі жартува́ти,

Шекспірові Твори, I.

Та щò за жарт, ніяк не зрозумію.

Антифол Сиракуз.

Дак се ти ще и кепкувати з мене!

Се жарт? Дак от же як жартують! [Б'ючи його.

Дромио Сиракуз.

Ой! стійте, пане! Бачу, що не жарти;

Да тілкі ж бо не заслужив я плати.

Антифол Сиракуз.

Що я часом с тобою пошуткую,

Як з дурнем пан, дак ти вже и зазнався?

Ти забавку собі з моєї ласки робиш,

И лівеш в вічі під сумну годину.

Як світить сонце, комарі гуляють;

Захмарилось — ховаюцця під листем.

Коли задумаеш зо мною жартувати,

Дивись міні в лице, заглянь у вічі:

Атò ввобью тобі науку в шанець.

Дромио Сиракуз. Се ви мою глову величаєте шанцем? Дак покінте ж ваше вбивання; нехай лучче вістанецця вона головою. А як поб'єте ще, дак доведецця шукати шанця для голови та вшанцювати її, або пошукаю розуму в плечах. Ну, та скажіть будласко, добродію, за щò се я був бітий?

Антифол Сиракуз. Хибá не знаєш?

Дромио Сиракуз. А ні жé, добродію; тілкі й знаю, шо був бітий.

Антифол Сиракуз. То сказати, за щò?

Дромио Сиракуз. Эгé, добродію, та ще й про щò? Бо кажуть, кожде „за щò“ має своє „про щò“.

Антифол Сиракуз. Перш за щò: за кепкування; а потім про щò: про те, щòб не ліз у вічі вдарге.

Дромио Сиракуз.

Чи біто ще коли когò так мърно?

„За щò“ й „про щò“ живуть у вас негърно.

Спасїбі ж, пãне, вам.

Антифол Сиракуз.

Спасїбі? за щò?

Дромио Сиракуз.

За те, що ви дали „щось“ за „ні за щò“.

Антифол Сиракуз. Ну, я се поправлю скòро: за твоє „щò“ не дам тобі нічòго. Та скажї, добрòдію, чи не час ужé обїдати?

Дромио Сиракуз. Нї, ще, добрòдію: мнїясу ще не достає тогò, щò досталоє міні.

Антифол Сиракуз. Спитати в добрий час, чогò ж, добрòдію?

Дромио Сиракуз. Ще не вдухопєлилось.

Антифол Сиракуз. Дарма, добрòдію: їстимемо й сухє.

Дромио Сиракуз. Нї, вже, добрòдію, лóчче не їжте.

Антифол Сиракуз. Чом же?

Дромио Сиракуз. Атò знов запалаєте, то ще менє віддухопєлите.

Антифол Сиракуз. Оцє ж, добрòдію, знай, коли жартувати: на все свїй час.

Дромио Сиракуз. Я б опроверг се перш, ніж ви россєрдились.

Антифол Сиракуз. Яким же правилом, добрòдію?

Дромио Сиракуз. Таким, добрòдію, ясним, як лїса головá самòго Чáсу.

Антифол Сиракуз. А ну ж, яким?

Дромио Сиракуз. Нема́ на те ча́су, щоб верну́ти волоссе́, як зроби́вся лисим по прироби́.

Антифол Сиракуз. А купи́ти, а реставрува́ти?

Дромио Сиракуз. Купи́ш ті́лкі парі́к, а реставру́еш ті́лкі волоссе́ дру́гого чолові́ка.

Антифол Сиракуз. Чо́го ж се Ча́с так скупі́ця на волоссе́, коли́ вло́су так ба́гато?

Дромио Сиракуз. Бо се до́брó проза́дає він звіря́там; а даю́чі ску́по чолові́кові вло́су, дає ба́гацько є́му ро́зуму.

Антифол Сиракуз. А скі́лько ж таки́х люде́й, що ма́ють бі́льш ро́зуму, ніж вло́су?

Дромио Сиракуз. Та ні одно́го тако́го, що не мав би ро́зуму вте́ряти вло́с.

Антифол Сиракуз. Да́к у те́бе волоха́ті лю́де — недоте́пи, без ро́зуму?

Дромио Сиракуз. Найбі́льший недоте́па найскори́щ те́ряє, а все таки́ не без користи́.

Антифол Сиракуз. Чо́го ж се так?

Дромио Сиракуз. Из дво́х причи́н, та ще й ро́зумних.

Антифол Сиракуз. Та ну бо, не ро́зумних.

Дромио Сиракуз. Ні, таки́ так.

Антифол Сиракуз. А ну ж, скажи́.

Дромио Сиракуз. Одна́, щоб не втрача́тись на фризу́ру, а дру́га, щоб за оби́дом не впала воло́сина в ю́шку.

Антифол Сиракуз. Да́к ти оце́ все до́вдив, що не на все єсть ча́с?

Дромио Сиракуз. Та й до́вів, до́броди́ю, а і́менно: що нема́ часу́, щоб верну́ти волоссе́, як

утеряєш по природі.

Антифол Сиракуз. Та не тримне твоє резонування, чому нема часу вернути.

Дроміо Сиракуз. То я покреплю єго. Час и сам лісий, тим до конця світу будуть у него лісі слуги.

Антифол Сиракуз. Я й знав, що ти закінчиш дурною лісиною. Та цить! що се на нас махає?

Віходять Адрияна та Луцияна.

АДРИЯНА.

Так, так, Антифоле, дивися скрива:
Оддав еси свій любий погляд інший.
Я не жонá тво́я, не Адрия́на.
А ти ж ко́лись бо́жився, присяга́вся,
Що тільки и музи́ки в сло́ві чу́еш,
Що тільки й га́рного на сві́ті ба́чиш,
Що тільки й ве́село руко́ю сті́снеш,
Що тільки й лу́бо за обі́д си́даєш,
Як я промовлю, гля́ну, сті́снену. си́ду.
Як же се ста́лося, мій любий му́жу,
О, як се ста́лося, що ти зміни́вся?
Ти сам собі чу́жий, мене́ шчужі́вши,
Мене́, що ті́ло й дух оди́н е то́бю,
Мене́, твою́ часті́ну лу́ччу, кра́шшу.
О, не ді́лі нас, різно порі́знівши!
Бо знай, мо́є коха́нне, що скорі́йше
Ти дощову́ из мо́ря ка́плю ві́зьмеш,
Са́му в собі не більшу и не ме́ншу,
Ни́ж би, себе́ від мене́ оді́рва́вши,
Ти не розде́р би и себе́ во мно́ю.
Як гі́рко се бу́ло б то́бі почу́ти,
Що я святи́ню ті́ла оскверни́ла,

Котре тобі присвячене всеціло?
 Чи ти ж не пльбнув би тогді на мене?
 Чи ти ж би не попрів мене ногами?
 Не кинув слова „муж“ міні у вічі?
 И не відрав ш чола́ бесстідну кб́жу?
 И не виття́в міні ис пёрснем пáльця?
 И не строцд́в с клятьбб́ю для розвб́ду?
 Я знаю, так булб́ б; то от же й стáлось.
 Перелюбки твої мене сплямїли;
 Переступ кров міні споганив чїсту.
 Бо ми однб́ и тїлом и душб́ю:
 То фалш твоя́ обб́х нас посквернийла;
 Тебб́ й мене отру́ено укупї.
 Держї ж святїй сою́з из вірностю моб́ю,
 То б́ду чїстоб́ю дружино́ю твоб́ю.

Антифол Сиракуз.

Се все до мене ви, прекрасна панї?
 Я вас не знаю: бо в Ефес приїхав
 Недавнечко, всб́го годїн изб́ двї.
 Тут все міні чужб́, як ва́ші рб́чі,
 И скїлька я умá нї напинаю,
 Щб́ ви говорите, нї жб́ не знаю.

Луцїяна.

Стидїся, брáтїку. Щб́ се с тобб́ю?
 Моя́ сестрá такб́го ще й не чу́ла.
 Вона́ послáла Дрб́мїя по тебб́.

Антифол Сиракуз.

Послала́ Дрб́мїя?

Дрб́мїо Сиракуз.

Мене послáла?

Адрїяна.

Тебб́, и ти верн́всь до нас побїтий,

И ка́жеш, він жоні не х́оче знáти,
И лáючись домівки віццура́вся.

Антифол Сиракуз.

Дак ти с цією дáмою спізна́вся?
Що́ ж се, леда́що, що́ се ти задума́в?

Дромио Сиракуз.

Я, па́не? я її й не ба́чив в ро́ду.

Антифол Сиракуз.

Ти брѣшеш: бо до мене ти приходив
И заклика́в обідати до не́ї.

Дромио Сиракуз.

Та я не говори́в из не́ю й сло́ва.

Антифол Сиракуз.

А як же се вона́ обо́х нас зна́е?
Чи з на́ходу яко́го, чи з натхне́ння?

Адриана.

Як се пони́жує твою́ пова́гу,
Що́ знію́хався есі́ в рабо́м лука́вим,
И підучи́в єго́ знуща́цця з мене́!
Було́ б уже́ на́руги з мене́ до́сить,
Що́ ти мене́ покáнув, віццура́вся.
Чого́ ж тобі́ ще мно́ю горда́вати,
Перѣд людьми́ неща́сну зневажа́ти?
О, дай ми́ні до те́бе прихилі́тись!
Ти вяз ми́цний, я виногра́д хистке́нький.
Обви́вшись круг тебе́, мій му́жу мiлий,
Я приобщу́сь твоє́ї жи́зні й си́ли.
Що́ ділить нас, те́ бу́де чужо́їдне,
Бесплі́дна йва, те́рен, мiх нікче́мний.
Не вірвеш, то вонó в те́бе ввопъ́єцця.

Антифол Сиракуз.

Се все вона́ до мене́ промовля́є.

И сиравді, на́че полюбі́ла щі́ро.

Чи не в ві́ сні́ я з не́ю оже́нівся?

Чи, мо́же, се́ міні́ все тілько́ сні́цца?

Що́ за ма́на́ нам о́чі й у́ші ма́нить?

Доки́ль дові́даюсь, що́ се за диво́ ста́лось,

Кори́тимусь, щоб ще́ й біди́ не скла́лось.

Лу́ціяна.

Ну, Дро́мио, вели́ ж дава́ти стра́ву.

Дро́мио Сиракуз.

О Го́споди! ко́либ як відхри́ститись!

Заї́хали ми в ча́рівни́чу ве́млю.

Ой ли́хо в лих! круго́м ду́хи, ма́няки,

Відьмі́, та русалкі́. та чу́да всі́кі.

Не слуха́тись — вони́ нас ва́лиско́чуть.

Чи ви́пьють ду́ха з нас, а́бо — що́ схочу́ть.

Лу́ціяна.

Що́ ти бурчи́ш собі́ під ніс, паску́до?

Чи чу́єш, Дро́ме? чу́єш, чу́до-ю́до?

Дро́мио Сиракуз.

Добро́дію, чи се́ круго́м нас ча́рі?

Антифо́л Сиракуз.

Обі́два ми між ча́рівни́ці впáли.

Дро́мио Сиракуз.

Умо́м и ті́лом я переверну́вся.

Антифо́л Сиракуз.

Ти ті́лом чоло́вік.

Дро́мио Сиракуз.

Ні, обі́зя́на.

Лу́ціяна.

Ти у в осла́ переверну́всь, леде́чий.

Антифо́л Сиракуз.

Се пра́вда. Осі́дла́ла. Хочу́ й па́стись.

Так, я осёл: бо я її не знаю,
Хто се; вона ж мене, я бачу, знає.

А Д Р И Я Н А.

Ні, гбді вже! не б́уду б́ільш дурною.
Довб́лі сл́єви кулакóм втир́ати.
И пан, и раб ёго смію́цця з мене.
Ход́ім, добр́одію, за сті́л.

Ти ж, дурню,
Засу́неш дв́ері, та пильну́й, лед́ащо! —
Сёгóдні, му́жу, в нас об́ід у сп́альні.
Поќаєся міні в сво́їх пустóтах. —
Ти ж, Дрóмио, як хто спит́ає п́ана,
Скаж́и: об́ідає в гост́ях, и щóб нікóму
Не віччин́яв.

Ход́имо, люб́а сёстро. —
Гляд́и ж міні, щóб не пусќав нікóго.

А Н Т И Ф О Л С И Р А К У З.

Чи се я на землі ще, чи на неб́і?
Чи, мóже, в п́еклі вже? чи сплю, чи б́дію?
Чи збожево́лів я, чи при собі ще?
Не повнаю себе́, а й́ншим зн́аний!
Щó ж? му́шу те каз́ати, щó призво́лять;
Роб́итиму, до чóго приневóлять.

Д Р О М И О С И Р А К У З.

Ну, а міні ко́ло дв́ерей сто́яти?

А Д Р И Я Н А.

И хоть би й хтó, нікóго не впусќати.

Л У Ц І Я.

Ход́ім, давнó пор́а за сті́л сід́ати.

[Виходять.]

АКТ ТРЕЙТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Там же.

Виходять Антифол Ефес, Дромио Ефес, Анджело та
Балтазар.

Антифол Ефес.

Мій добрий Анджело, на вас надія:
Оправдіть мене перед жонюю:
Бо сердицця, як опанюсь додому.
Скажіть, загаялись у вас у яці,
Дивились, як ланцюг їй одливали,
И завтра, мов, я принесу готовий.
Сей плут видумує, що ніби в ринку
Зустрів мене, и ніби я розсердивсь,
Що він згубив якісь великі гробші,
И бив його, и відцурався жінки,
Цураючись иж жінкою й господи?
Скажі, п'янице, що се мусить бути?

Дромио Ефес.

Що хочете кажити; я знаю те, що знаю:

Бо на собі знакі од ва́ших ручо́к ма́ю.
Будь я перга́ментом, а ваш кула́к черні́лом,
То всяк би прочита́в, що́ по міні́ ходило́.

Антифол Ефес.

То всяк би прочита́в, що́ ти осе́л уша́тий.

Дромио Ефес.

Се пра́вда, и да́вно порá міні́ се зна́ти.
Дурний, що́ не зумі́в завча́су догада́тись:
Ви почали́ товкту́, а я б почав брика́тись.
То, мо́же б, ви тоді́ за ро́зум узяли́ся,
Та хоч копа́т моі́х осли́чих стерегла́ся.

Антифол Ефес до Балтазара.

А ви, синьо́ре мій, чо́гось мов зажури́лись.
Коли́б хоть за сто́лом у нас ровесели́лись.
Впова́ю, на́ша харч для вас не бу́де гру́ба.

Балтазар.

Смашні́йша й ла́соци́в розмо́ва ва́ша лю́ба.

Антифол Ефес.

Розмо́ва, па́не мій, не ри́ба та й не мя́со:
Слова́ми вгоноби́ш госте́й не так-то ла́со.

Балтазар.

На ла́соци́ гостя́м спромобе́цця уся́ке.

Антифол Ефес.

А ще спромобги́ менш нам тре́ба на бала́ки.

Балтазар.

Серед розмо́ви в смак и найпрости́йша спра́ва.

Антифол Ефес.

У скна́ри за сто́лом найкра́йша се припра́ва.
Не пи́шний в нас оби́д, не пи́шно й подае́цця,
Та бу́демо служи́ть свої́м гостя́м від се́рця. —
Гей, стіймо! се ж у нас чо́гось замкне́ні две́ри.
Посту́кай, Дромио.

Дромио Ефес.

Бригіто, Юлю, Мэри!

Дромио Сиракуз с середини.

Хамло, чухно, мурло, о свіне! о псяюхо!

Абб іди к чортам, абб сідай та слухай:

Про що тобі таку юрму шереп скликати,

Коли й від одніі втекатимеш ис хати?

Дромио Ефес.

Що се за ваткало? Ось пан серед дорóги!

Дромио Сиракуз.

Нехай іде звіціль: атó простудить но́ги.

Антифол Ефес.

Хто там? агóв! скорійше віччині.

Дромио Спракуз.

Скажі міні, чо́го, то я скажу, коли.

Антифол Ефес.

Чо́го? обідати: бо я ще не обідав.

Дромио Сиракуз.

Иди ж собі шука́й, коли де харч навідав.

Антифол Ефес.

Хто ж ти, що смів міні мій власний дім замкнуть?

Дромио Сиракуз.

На сей раз одвірнік, а Дромием зову́ть.

Дромио Ефес.

Ах, ти падлю́ко! се ж моє ім'я ти вкрав,

Та й місце ще моє одвірни́цьке зайняв!

Хоч, правда, за одно́ мене́ ослóм назва́ли,

А за друге́ часóм и в спіну стусува́ли.

Коли́б ти мно́ю був та с па́ном постріча́вся,

То, мо́же б, из ослóм обліччєм поміня́вся.

Лю́ція с середини.

Що се там, Дромио, за квалт та́кий щчині́вся?

Дромио Ефес.

Се, Люцію, пан прийшов.

Люція.

Скажи, що опізнівся.

Дромио Ефес.

Ой Бóже! щó за сміх? Чувáла ти прислívъе:
Стулю́ я кулака́ на ба́бське безголівъе?

Люція.

А ти чувáв другé, сновíдна поторбóчо:
Ко́ли, кому́ и як, так зрббить, як захóче?

Дромио Сиракуз.

Се, Люцію, дóбре ти дурно́му відказáла.

Антифол Ефес.

Стривáй, ось я заллю́ тобі за шку́ру са́ла!
А бíймо двéрі!

Дромио Ефес.

Гей! чи ви там подурі́ли?

Антифол Ефес.

Щó з нíми говорíть? напríмо, скíлько сíли.
Гей, шку́ро, віччинí: бо сíлою вломлю́ся.

Люція.

Гледí, щóб бóжога від мене не здобу́вся.

Антифол Ефес.

Та віччинí ж, кажú: бо віса́димо двéрі.

Люція.

То й бóдете сидíть в острóві без вечéрі.

Адриана с середини.

Хто там ламáецця? якí се так сiпáки?

Дромио Сиракуз.

Ну, пáні, в вас нарóд! справдéшні гайдама́ки!

Антифол Ефес.

Се, жíнко, ти? чому́ се нам не віччинíють?

А Д Р І Я Н А.

Тобі я жінка? Геть, поки київ шукають!

Д р о м і о Е ф е с.

Як ввійдем сілою, то скажемо спасібі.

А н д ж е л о.

Не знайдем, пане тут ні м'яса, ані риби.

Б а л т а з а р.

Ні ласого куск'а, ні слова привітн'ого.

Д р о м і о Е ф е с.

Вітайте, пане, тут: бо там ім не до того.

А н т и ф о л Е ф е с.

Не той тут вітер дме: не можна доступітись.

Д р о м і о Е ф е с.

Коли б же ст'оячи, та ще й не простудітись.

Гар'ячі пироги, та зась тобі до хати!

Се так хиб'а ковл'а, купівши, продавати.

А н т и ф о л Е ф е с.

Иди знайди міні, чим дв'ері потрощити.

Д р о м і о С и р а к у з.

А ну ж, попробуйте, коли ост'їло жити.

Д р о м і о Е ф е с.

Ми хочемо тобі сказати хорше слово,

А ти щось м'юкаеш, мов та дурн'а корб'а.

Д р о м і о С и р а к у з.

Геть звіцділя, хамл'о, с хоршими словами!

Як стусону тебе, то вкрієся й пятами.

Д р о м і о Е ф е с.

Та не дрочісь, як бик; пусті, скажу спасібу.

Д р о м і о С и р а к у з.

Пущу, як бес пер'а знайдеш птицю й рибу.

А н т и ф о л Е ф е с до Дромія Ефеса.

Здобудь хоть к'елепа: позичать добрі люде.

Дромио Ефес.

Оце ж тобі, мурло, и птиця й риба буде.

Балтазар.

Вгамуйтеся, покиньте колотнечу.

Ви тут воюєте, мій любий друже,

Протів своєї чести и впокою.

Не подавайте вашого подружжя

Під подозрінне суддів язикатих.

Ви довгий досвід маєте и рбзум:

Чи се ж річ можна, щоб така поважна,

Така россудлива, тиха, звичайна

И добродітельна людйла стала,

Бес слўшної причини, що чинїти?

И ви, добродію, в тїм не сумнітесь,

Що вїяснить, про що вам не'ччинїли.

Ось слўхайте: спокійте трóхи дўха,

Та пообїдаймо укупи в Тїгрі.

А в вєчерї навідайтесь додому,

То й скажуть вам, яка тут прїчча сталась.

Як станете висаджувати двєрі,

То вїйдуцця на дивовїжу люде,

Та й зачнуть вас по свбєму судїти.

Ровїйдецця про вас недбóра слава,

Поплямить вам повагу ващу чєсну,

И, в тємному закоренївшись люді,

Ростїме ще у вас и на могїлі.

Бо клеветá в наслїддє переходить,

И вїчно там живє де загнївдїлась.

Антифол Ефес.

Ви правду кажете. Покиньмо колот.

Здавãтимусь немóв би ще й весєлим.

Я маю тут давнїяшню прїятїлку,

Хоть забісовану, так вельми ж гърну,
 Та ще й ровумну, говірку, моторну.
 Обідаймо сєгодні втрох у неї.
 Жона́ міні скребє за неї моркву,
 Хоть, дáleбі, не дав я їй причіни. —
 Сходіте, Анджело, боржій додому
 Та принесіть лаццюг туді до мене.
 Вже певно він тепєр готівий зовсім.
 Зробіть міні, добродію, сю ласку.
 Се буде мій гостінець приятільці,
 Хоть для тогo, щoб досадіти жінці.
 Коли́ міні замкну́ли домá двєрі,
 Пійду́ шукать розва́ги у гетєри.

Анджело.

Верну́сь до вас не бiльш, як за годіну.

Антифол Ефес.

На жарти не малі я грoші кiну.

[Виходить.

СЦЕНА ДРУГА.

Там же.

Вiходять Луціана та Антифол Сиракуз.

Луціана.

Невжє ж, Антифолє забув ти, справді
 Свій довг супружєський? Чи се можебно,
 Щoб у первoцвiті любoв завяла?
 Буду́ючись, руїною зробiлась?
 Коли́ сестру́ ти сватав для багачтва,
 То хоть за грoші будь ласкавший з нею.

А іншу полюбив — роби се по́тай не́и,
Прикрившись привітнім, засліплюючим слівом.
Нехай то́го в оча́х у тебе́ не чита́е;
Нехай тебе́ язик твій власний не бессла́вить.
У зра́ди га́рна річ, ніжне́ в ехі́дства око́!
Вбери́ ж ти свій поро́к в посе́льські ша́ти че́сти,
Здава́йся пра́ведним, дарма́ що со́бієть грішна́;
Обма́нної тайкома́: на що́ їй зна́ти пра́вду?
Про кра́жу и дурний не призна́єцца вло́дій;
Се ж удво́е вина́, влама́ти вірность ло́жу,
И зра́ду за сто́лом очы́ма виявля́ти.
Переступ по́тайний прийма́є о́браз че́сти,
Прилю́дне ж леда́рство подво́ює гидо́ту.
О бі́дні ми жі́нкі! Коли́б ви хоть обма́ном
Нас упевні́ли в ті́м, що́ ви до нас прихі́льні!
Нехай рука́ друго́й, нам хоть рука́в зоста́вте.
Ми ва́ші спу́тниці: верті́ть же нас круг се́бе.
Мій любий бра́тіку, иди́ знов до світли́ці,
Розва́ж мою́ сестру́, зови́ її жо́нбю.
Колі́ ціля́є нам ласка́ве сло́во ду́шу,
То й ні́цая любо́в свя́тїм зда́єцца ді́лом.

Антифол Сиракуз.

О пі́шная красо́! не зна́ю, хто еси́ ти,
И як мо́є імя́, яким вгада́ла чу́дом.
Ти ро́зумом сво́ім прина́дністю сво́єю
Преві́йше всіх люде́й, мов бо́жество́ ося́йне.
Навчи́ ж мене́, свята́, як ду́мати й ка́зати;
Одкри́й мойму́ уму́, тупо́му и сла́бко́му,
Що́ мі́лко пла́ває, в печев́зі тумані́е,
Яка́ в тво́їх слова́х глибо́ка мисль укря́та.
Про що́ се ти мене́ споку́шуєш на вчи́нок,
Неві́домий міні́, мойї ду́ші проти́вний?

Невже ти божество? невже менé ти мiслиш
Зробить перевертнем, и наново создати?
Переверни ж, создай; тобі я покорюся.
А докиль я ще я, мий розум бачить добре,
Що пани ся в слéзax чужа́ мiнi людина,
И що тебе́ одну́, тебе́ люблю, як ду́шу.
О, не тягни менé твоiм, сирéно, спiвом
Тонути у слéзax сестри́ твоєi рéвних:
Про себе́ заспiвай, и за́раз очару́еш.
Побачивши твоi розпу́щенi кóси,
На фiлях срiбляних, мов зо́лото блискуче,
Подумаю, ще се постiль золотокана,
Та й ляжу, та й умру́, щасливий, що вмираю.
Нехай утоне, вмре́ Любóв легкодиханна,
Спустившися униз с своєi високóсти.

Лу́цiяна.

Чи ти не при собі, що так мiнi говориш?

Антифол Сиракуз.

Я при собі, моє коханне дороге.

Лу́цiяна.

Се ж грiх в очей твоiх мов по́ломъе палае.

Антифол Сиракуз.

Палаю, бо дивлюсь на сонце світоварне.

Лу́цiяна.

Дивись туди, куди велить и честь и совiсть.

Антифол Сиракуз.

Дивiтись в те́мряву — не бачити ничóго.

Лу́цiяна.

Ти б сiрцем до сестри́ моєi прихили́вся.

Антифол Сиракуз.

Нi, до сестри́ сестри́ твоєi, пiшна врóдо.

Луціяна.

Сестра́ моя, от хто для тебе пішна врода.

Антифол Сиракуз.

Ні, ти моя́ люббв, мене́ найкращша частка;

Ти світ моїх очей, ти серце мого еєрця,

Моє життє, моя́ фортуна и надія,

Едіне на землі яєне для мене́ небо,

Едіне на́ небі наслідде и надбанне.

Луціяна.

Се все моя́ сестра́, абб ж повинна б бути.

Антифол Сиракуз.

То й будь же ти сестра́: бо я тебе кохаю,

Тебе́ одну́ люблю, с тобою́ хочу жити.

Нема́ в мене́ жонї, у тебе́ чоловіка:

Дай рұченку́ міні и серденько на віки.

Луціяна.

О, ні, добрбдію, стривайте, не хапайтеся.

Попєреду в сестрі мбеі поспитайтесь. [Виходить.

Вискакує Дроміо Сиракуз.

Антифол Сиракуз. А щб се, Дрбміо? кудї се так бїжїш?

Дроміо Сиракуз. Дак ви знаєте мене́, додрбдію? Я ваш чоловік? я ваш раб? я я?

Антифол Сиракуз. Ти Дрбміо; ти мїй чоловік; ти ти.

Дроміо Сиракуз. Ні, я осєл; я чоловік жїнчин; як сам не свїй.

Антифол Сиракуз. Як чоловік жїнчин? як сам не свїй?

Дроміо Сиракуз. Та вже ж, добрбдію, сам не свїй; я приналєжу жїнці, такїй що трєбує мене́,

такій що вганя' за номню, такій що хоче присвобити мене.

Антифол Сиракуз. Як же вона тебе присвобює?

Дромио Сиракуз. Да так, добродію, як би ви присвобювали коняку. Вона мене присвобює собі, як скотину. Не то, щоб я був скотина и вона мене присвобює, а тілкі, будши сама скотиною, присвобює мене собі.

Антифол Сиракуз. Хто ж вона така?

Дромио Сиракуз. Дуже поважна персона, така що не можна про її говорити, не скававши „не при вас кажучи“. Щасте моє було б тут вельми худорляве, дарма що моє життє було б страшенно сите.

Антифол Сиракуз. Як се, життє сите?

Дромио Сиракуз. Да так, добродію, що вона куховарка и вся саме сало. Не знаю, на що б її й обернути, хибя зробити з її каганець, та й наживати пятами при її ж власному світлі. Ручаюсь, що її манатте и сало в єму прогорять цілу польску зиму; а сама вона, колиб дожила до страшного суду, горитиме цілий тиждень довше всєго світу.

Антифол Сиракуз. А на виду яка вона?

Дромио Сиракуз. Чорна, як мої черевіки, тілкі в її вид не такій чистий. А череш що? черес те що потіє; то грязі на єму чоловікові буде по кісточкі.

Антифол Сиракуз. Ну, сій біді можна помогті водою.

Дромио Сиракуз. Ні, добродію: вонó так

з рбду. Тут и Нбів потбп не помбже.

Антифол Сиракуз. Як же її на имя?

Дромио Сиракуз. Нель, добрбдію. Та хоч бї до сьбго коротенького ймєння прибавити ще лб-
кїть, дак не змїрати від стегна до стегна.

Антифол Сиракуз. Широчєнька мабуть?

Дромио Сиракуз. Не довша від голови до
пят, як и вїт стегна до стегна. Кругла, мов глббус.
Я знайшов на її усї зємлі.

Антифол Сиракуз. Де ж у неї Ирландія?

Дромио Сиракуз. Ге, добрбдію! на панї-
старій. Я пїзнав її по багнах.

Антифол Сиракуз. А Шотландія?

Дромио Сиракуз. Сю пїзнав по неплїдності
як раз на долбні.

Антифол Сиракуз. А Франція?

Дромио Сиракуз. На лббї, у бунтї й збрбї
протї її волбсея.

Антифол Сиракуз. А Англїя?

Дромио Сиракуз. Щукав я крейдяних скель,
та не знайшов нїчбго бїлого. От же думая, що во-
на в її на пїдборїддї: бо промїж ним и Францією
течє щось солбне.

Антифол Сиракуз. А Гишпанія?

Дромио Сиракуз. Далєбї не бачив, тїлкї
чув по гарячому дїханню.

Антифол Сиракуз. А Амєрика з Индіями?

Дромио Сиракуз. О, добрбдію! на носї: бо
вїн увєсь у рубїнах, сафїрах, и нахилївсь над га-
рячим пбдихом Гишпанїї, що висилала цїлі армбди
галєр до ладування в її пїд носом.

Антифол Сиракуз. А де ж стояли Бєлькїя

та Нідерланди?

Дромио Сиракуз. О, добродію! я не дививсь так нязько. Дак оця ж то гергеня, чи знахорка, ухопилась за мене и назвала мене Дромием; клялась, що мене заручено з нею; сказала міні, які в мене родимі знакі на плечі, пляма на шії, велика борбодавка на лівій руці; так що я, злякавшись, утік від її, як од відьми; и думаю, що колиб у мене груди не були сківані з віри, а серце с сталі, вона перевернула б мене в кучого собаку, та й звеліла б міні воробчати рожня.

Антифол Сиракуз.

Біжи ж до пристані боржій як мога,
Чи вітер дме абі який извіцці?
Не хочу тут и нощи ночувати.
Коли яка вітчальное судніна,
Прийди скажи: я буду тут на ринку.
Коли нас знає всяк, а ми нікого,
То мусимо втекаць боржій як мога.

Дромио Сиракуз.

Нехай ім цур та пек из їх жоню:
Здалась міні мов той ведмідь страшню. [Виходить.]

Антифол Сиракуз.

Тут знахуркі все та відьми блукать.
Боржій, боржій на море та додому!
Та, що мене своїм назвала мужем,
Не став би я во вік из нею жити;
За те ж її сестра така вродлива,
Принадна словом, гблосом и зглядом,
Що тріхи був я сам себе не зрадив.
Замкну ж тепер я від сирєни вущі,
Нехай собі чарує інші душі.

Виходить Анджело.

АНДЖЕЛО.

Синьоре Антифоле?

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Так, се моє ім'я.

АНДЖЕЛО.

Я знаю се, добродію ласкавий.
От вам ланцюг правдиво щирозлбтий.
Хотів застати вас у приятілки,
Та й опізнився, закінь ланцюг кінчали.

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Що ж мушу я с сим ланцюгом робіти?

АНДЖЕЛО.

Що вгодно вам: для вас єго робіли.

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Для мене? я наказу не давав вам.

АНДЖЕЛО.

Не раз, не два, а дваццять раз давали.
Идіть ним панію повеселіте,
Я в вєчері зайду до вас сєгодні.
Тогді міні заплатите и грбші.

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Ви лучче зробите, узївши зараз:
Ато не буде в вас ні ланцюга, ні грбшей.

АНДЖЕЛО.

Шуткуєте, добродію. Прощайте.

[Виходять.]

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Не знаю, що про се міні й гадати.
Одно скажу: нема такого дурня,
Щоб відохнув такий гостинець гарний.
Мабуть живуть незгірш тутешні люде,

Що зóлото по гу́лицях дару́ють.
Тепéр абí ще Дрóмня дожда́тись,
Та шві́чче й до доми́вки зві́ці бра́тись.

[Виходить.]

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Там же.

Всходять Купецъ, Анджело та Отаман.

Купецъ.

Ви знаєте, що від Святого Духа
Не турбував я вас за гробші й разу,
И ждав би ще, та в Персію збіраюсь,
То й бідкаюсь грошіма на дорбгу.
Оце ж прошу, або платіте зараз,
Або идіть в отаманом в темницю.

Анджело.

Як раз я стілько вам завинувативсь,
Як Антифла міні одасть сегодні.
Ми зараз бачились из ним на ринку,
И я оддав йому ланцюг коштовний,
А в пять годін заплатить чисті гробші.
Ходімо всі, спасібі вам, до него;
Я оплачуся, ще й дякувати буду.

Виходять Антифол Ефес та Дромио Ефес від Гетери.

Отаман.

Чого нам турбуватись? Ось він зустріч.

Антифол Ефес.

Закіль в золотаря у лавці буду,
Купи́ міні канчу́к на ринку добрий,
Мойй жоні та слугам на гостінець,
Щоб зна́ли, як віта́ти до́ма па́на.
Та стій: ось золотарь. Иди́, не га́йся,
Купи́ канчу́к и принеси́ додо́му.

Дромио Ефес.

Купи́ть канчу́к — здобу́ть ба́ришг хоро́ший.

[Виходить.]

Антифол Ефес.

Отта́к держи́ своє правди́ве сло́во!
Казали́ прийдете́ из ланцюго́м до мене́,
Та й ланцюга́ нема́е, ні само́го.
Ви думали́, не тре́ба нам для дру́жби
Ні ланцюга́, ні ввічливо́ї служби́?

Андже́ло.

Тепе́р нам не до жа́ртів. Ось раху́нок,
Яка́ вага́ у ва́шим ланцюго́ві,
З яко́го зо́лота, яка́ робо́та.
Все́го на три́ дукати́ тілько́ більше,
Ниж я се́му купце́ві задовжи́вся.
Прошу́ вас, запла́тите гро́ші за́раз:
Бо він вічча́лити се́годні му́сить.

Антифол Ефес.

Не ма́ю я таки́х с собо́ю гро́шей,
Та ще я тро́хи забарю́сь у місті.
Иди́ть, добродію́, с купце́м до мене́,
Неси́ть ланцю́г, неха́й мой дома́рка

Заплатити вам по вашому рахунку.
Ще, може, я й застану вас в господі.

А н д ж е л о.

Так ви самі їй оддасте гостінець?

А н т и ф о л Е ф е с.

Ні, ви несіть, щоб я не опізнився.

А н д ж е л о.

Ну, добре. Чи ланцюг же в вас в кишéні?

А н т и ф о л Е ф е с.

Коли не в мене, то шукáйте в себе;
Без не́го ж не да́дуть вам до́ма грошей.

А н д ж е л о.

Та гóді бо, дава́йте вже скорі́йше.
И вітер и прилі́в — не жарт на мо́рі.
Я й так уже́ купця́ задержáв трóхи.

А н т и ф о л Е ф е с.

Добрóдію, ви хочете затéрти
Сим жа́ртом, що злама́ли ва́ше сло́во.
За се б міні́ годі́лось вас провч́ити,
А ви, мов хі́тра жінка, пéрві в свáрку.

К у п е ц ь.

Час не стоіть. Добрóдію, кінча́йте.

А н д ж е л о.

Ви чу́єте? Дава́йте вже, дава́йте.

А н т и ф о л Е ф е с.

Одда́йте жінці, то вона́ й запла́тить.

А н д ж е л о.

Та гóді ж бо! Ви зна́єте, недáвно
Я вам одда́в ланцю́г. Пошліть до́дому,
Або́ ж ціду́лочку яку́ писні́те.

А н т и ф о л Е ф е с.

Фи! се ви ж жа́ртами зайшли́ далéко.

Де ваш ланцюг? Давайте, я побачу.

Купець.

Ну, я не маю часу на юродство.

Добродію, відказуйте статечно,

А ні, то я оддам його під стражу.

Антифол Ефес.

Відказуйте! А що ж я відкажу вам?

Купець.

Платіте гроші за ланцюг мій, от що!

Антифол Ефес.

И заплачу, як ваш ланцюг побачу.

Анджело.

Та я ж оддав його вам с пів години.

Антифол Ефес.

Коли? Ви кривдите мене, синьбре.

Анджело.

Ви кривдите мене ще більш, мій пане:

Бо губите кредит мій волотарській.

Антифол Ефес.

Бері його, отамане, в темницю.

Отаман.

Беру в темницю вас, во імя князя.

Анджело.

Се репутації моїй пошкодить. —

Або міні платіте по рахунку,

Або отаман вас заарештує.

Антифол Ефес.

Платить за те, чого не брав у руки? —

Заарештуй, мурло, коли посмієш.

Анджело.

Ось харчове. Бері його, мосьпане. —

Не пощади́в би я за се и брата,

Колиб так гірко в мене насміявся.

О т а м а н.

Я вас беру. Ви, пане, чули мамрам.

А н т и ф о л Е ф е с.

Корюсь тобі, не маючи поруки. —

А ти, ледячий, дорого заплатиш.

Не стане й злота твого, що в лавці.

А н д ж е л о.

В Ефесі в нас, добродію, е право:

Вонб вас сбромом окрие певно.

Виходить Дромио Сиракуз.

Д р о м и о С и р а к у з.

Добродію, е барка в Епидамна,

Що тільки жде свого патрона в міста,

И зараж же виччальить. Я пакунки

Післав уже свої, та ще олії

Купів, та ще бальваму й aqua vitae.

Судно готове зовсім; тихий вітер

Дме в берега, и тілкі піджидають

Господаря та лощмана, та пана.

А н т и ф о л С и р а к у з.

Тю, дурню! щб се ти? яка там барка?

Яке судно мене жде в Епидамна?

Д р о м и о С и р а к у з.

Такб, що ви найнять звеліли місце.

А н т и ф о л Е ф е с.

Ах, ти п'янице! Я звелів купіти

Канчук, та ще й скавав тобі, для чбго.

Д р о м и о С и р а к у з.

Ви так міні й завіситись веліли.

Судна, судна я мусив вам шукати.

Антифол Ефес.

Я розберу се іншим, вільним часом,
 И дам тобі науку добре слухать.
 Тепер біжй боржій до Адрияни.
 Ось ключ. Нехай с стола мого достане,
 С того, що вкритий килемом турецьким,
 Сакви з дукатами та прийшла зараз.
 Скажй, узято пана, мов, під стражу,
 Так се йому замісь поруки буде.
 Боржій!

Ходім, отамане, в темницю.

[Виходять усі, окріч Дроміа Сиракуза.

Дроміо Сиракуз.

До Адрияни? се де я обідав?
 Де заміж за мене ягá скотіла?
 Ні, не обнять міні таку товпигу...
 А мушу йти, хоч и боюся дуже:
 Бо пан звелів, а пана треба слухать.

[Виходить.

СЦЕНА ДРУГА.

Там же.

Виходять Адрияна та Луцияна.

Адрияна.

И він тебе задумав спокушати?
 И ти помітила по нім нехайбно,
 Що він казав не в жарт? Скажй ще.
 Який він був? червоний, чи поблідлий?

Чи він веселий був, чи сумовитий?
Який у серці був огонь укрітий?

Луціяна.

Не маєш, каже, ти на нього права.

Адріяна.

Се він не хоче, щоб я мала право.

Луціяна.

Клянэцца, що він тут чужий, невбаний.

Адріяна.

Се правда, хоть врадлива и ехидна.

Луціяна.

Озвалась я була за тебе.

Адріяна.

Що ж він?

Луціяна.

А він любви так само в мене просить.

Адріяна.

Ну, як же, як спокүшував тебе він?

Луціяна.

Словами любими, що в чесній справі,
Змогли б и прихилити інше серце.

Попереду хвалів, мою урöду,

А потім, як я гарно розмовляю.

Адріяна.

А ти ж до нього як?

Луціяна.

Та постривай бо.

Адріяна.

Не можу и не хöчу зупинятись.

Не серцю, то хоть язикү дам волю.

Стидкий, бридкий, паскүдний, влий, скаженний,
Чудовище и тілом и душею!

Луціяна.

Чого ж такого й ревнувати, сестро?
Ледяче зникло, нічого й тужити.

Адріана.

Ах, він міні здавця кращим, сестро!
Да тільки щоб гидким здавався іншим.
Даліко від гнізда кигиче чайка:
Уста його кленуть, а серцю жалко.

Виходить Дромио Сиракуз.

Дромио Сиракуз.

Агов! в столі! гаман! боржій давайте!

Луціяна.

Чого се так задихався?

Дромио Сиракуз.

Хапався.

Адріана.

Де пан твій, Дромио? що з ним зробилось?

Дромио Сиракуз.

Зробилось гірш, ніж був би він у пеклі:
Попався бо чортяці у лабеті,
В шкуратянім жупані віковичнім.
Він серце застебнув собі залізом;
Ні милости не знає, ні пощади;
Пекельний дідько, сатана жорстокий,
Вовк... ні, харція у буйволовій шкурі;
Хвалшивий друг и тайний ворог клятий,
Що всюди вам дорóгу загорóдить;
Хорт, що біжить и нюха манівцями,
Та с сліду ні во віки не зіб'єдця;
Сіпака, що не жде страшного суду,
И бідолах живцем у пекло гатить.

А д р и я н а.

Що ж се такé? що се ти, дурню, прáвиш?

Д р о м и о Е ф е с.

Не зна́ю, що́, а що́ в тюрмі він, зна́ю.

А д р и я н а.

Хто ж у тюрмі? и по чий супліці?

Д р о м и о С и р а к у з.

Не зна́ю, по чий, а зна́ю дóбре,

Що ухапів ёго шкуратяний сипáка.

Угóдно вам послáть на ви́куп грóші,

Ті, що в столі, під кїлемом турéцьким?

А д р и я н а.

Доста́нь їх, сéстро.

[Дуціяна виходить.]

Се предівна спрáва,

Що пóтай мéне е довгї у нёго.

Кому́ ж се він и за́ що́ обвя́вася?

Д р о м и о С и р а к у з.

Не обвя́вася він, а заку́вася.

Ланцїг, ланцїг... Чи чу́ете? вже двóнить.

А д р и я н а.

Як двóнить? що́? ланцїг?

Д р о м и о Е ф е с.

Ні, давін. Міні порá тудї вернўтись.

То бїло дві, а се одну́ пробїло.

А д р и я н а.

Години́ йдуть наза́д, чи що́, се в тебе́?

Д р о м и о С и р а к у з.

Втікáтиме й годїна від сипáки.

А д р и я н а.

Дурний! хи́бá ж вона́ довгїв бої́цця?

Д р о м и о С и р а к у з.

Та вре́мя вже банкру́т, в довгáх по ву́ші.

Вонó ж и влóдїй : бо всі так говóрять,
Що врѣмя крадеця и в день и ніччу.
То як же, ис сїпáкою зустрівшись,
Вонó не наживá' пятáми хїрне ?

Вертаецця Луціана.

А д р и я н а.

Ось грóші, Дрóмио ; бїжїй як мóга
И приведи боржїй додóму пáна. —
Ходїмо, сѣстро. Я ходжý мов мѣртва :
Так думка думку в мѣне пошибáе.

[Виходять.]

С Ц Ї Н А Т Р Ё Й Т Я.

Т а м ж е.

Ввїходять Антифол Сиракуз.

А н т и ф о л С и р а к у з.

С ким ні зустрїнусь, всі менѣ вїтають,
Мов би я був прїятель їх давнїшнїй,
И на имя зовѣ менѣ усяке.
Той тїче грóші, той до сѣбе клїче,
А їнший дякує менѣ за добрість,
Абó мїні показує товáри.
Оцѣ кравець заввáв менѣ у їтку :
„Се тї шовкї, що ви купїть звелїли“.
И тут ж вняв из менѣ повну мїрку.
Усѣ якáсь дїявольска омáна :
Се мїсто повне вїдьмачів лаплáнських.

Виходить Дромио Сиракуз.

Дромио Сиракуз.

Ось вóлото, що ви звеліли взяти.

А де ж Ода́м в шкурятяній одéжі?

Антифол Сиракуз.

Яке там вóлото? який Ада́м там?

Дромио Сиракуз. А вже ж не той, що стеріг ра́ю, а той, що стереже́ туря́ки, одя́гнений у шку́ру с то́го теля́ти, що зарі́зано для блу́дного сїна, — той що йшов пова́д вас, добро́дію, як злий я́нголь, и заста́вив вас попроща́тись из ва́шою во́лею.

Антифол Сиракуз. Не розумію тебе́.

Дромио Сиракуз. Ні? а вонó ж так розумно: той що хóдить, мов та басоскрі́пка, у шкурятяній корбо́ці; той чолові́к, добро́дію, що, як піт-то́пчецця котóрий пан, вда́рить є́го по плечу́ та й поса́дить; той, добро́дію, що вбо́лівае над зубожа́лими лю́дьми и зодяга́' їх на ві́ки; той, що виробля́' своєю́ ковінькою кра́щі шту́ки, ніж му́рин ра́тищем.

Антифол Сиракуз. Се ти гово́риш про ота́мана?

Дромио Сиракуз. Так, добро́дію, про ота́мана, про то́го, що звя́зуе ко́жного, хто ла́мде своє обя́вза́тельство; про то́го, що ко́жному бажа́е впо́кійного сиді́ння, ненáче всі пото́мились.

Антифол Сиракуз. Коли́б же й ти, добро́дію, втомі́всь од нісені́тниці. Чи знайшо́в таке судно́, щоб ві́ччала́ло на́ ніч? мо́жна нам утекти́ зви́ццїля́?

Дромио Сиракуз. Та я вже з годі́ну, як до́носив вам, що ба́рка Похі́пниця вихо́дить у но́чі, та ота́ман вас приде́ржав, щоб подо́ждали гале́ри За-

гаїниці. Ось вам ті червоні янголі, що ви за ними посилали мене: вони вас вивольять.

Антифол Сиракуз. Здурів мій хлбпець, та й сам я дурію. Ми туманіємо у якихся мріяхъ. О, вивволь нас, яка свята сімо!

Ввійходить Фрина.

Фрина

Ге, пане Антифоле! дуже рада.
Що з вами стрілась. Ну, мій любий пане,
Знайшли золотаря? Оце й ланцюг той,
Що ви міні подарувать хотіли?

Антифол Сиракуз.

Геть, Сатанó! мене ти не спокусиш.

Дромио Сиракуз. Добрóдію, то ся пані Сатанá?

Антифол Сиракуз. Ні, се сам дьявол.

Дромио Сиракуз. Ще гірше: се дьяволова ма́ти, и підходить під вас у в óбраві гулящої дівки. Тим же то, як скаже дівка: „Побий мене, Бóже“! дак це все одно, що сказала б: „Зроби мене, Бóже, гулящою дівкою“! Пісано бо есть, що вони являюцця нам янголями світу. Світ берецця в вогню, а вогонь палить, ерго и гулящі дівчата палять.

Фрина. И ваш чоловік и ви самі вельми жартовливі сегодні, добрóдію. Хóчете, ходімо до мене? На вечерю кúпимо всего тутенькі.

Дромио Сиракуз. Пане, як пійдете, дак ждїть якби рідкби страви, и припасїть собі довгу лóжку.

Антифол Сиракуз. На що, Дро́мио?

Дромио Сиракуз. А як же? Хто хóче тра-

пезувати з діволом, нехай ість довгою лѣжкою.

Антифол Сиракуз.

Геть, зникни, чорте! що се за вечѣра?
Ти відьма, як и всі відьми в сім місті.
Иссляни, заклинаю! геть, ишчѣзни!

Фрина.

Верніте ж перстень, що взялі у мене,
Абб ланцюг, обіцаний за перстень,
То я й пійду од вас, мій любий пане.

Дромио Сиракуз.

То черті трѣбують обрѣзка нігтя,
Чи капельку крові, горішок, віхтик,
Вишнѣву кісточку, билінку, шпильку,
А ся — ланцюг давай їй щировлѣтий.
Ні, не давайте ланцюга, мій пане,
Атѣ забрѣвкає залівним и злякає.

Фрина.

Верніть міні хоть перстень мій будласко.
Не сподівалась я, що ви обманщик.

Антифол Сиракуз.

Ишчѣзни, відьмо! Дромио, ходімо.

Дромио Сиракуз.

Цурайсь пихі, мовляв павлин хвостатий:

Так, пані, й ви нам волитѣ кавати.

[Виходять Антифол Сиракуз та Дромио Сиракуз.]

Фрина.

Антифол дѣлебѣ скрутився зовсім:
Атѣб не знизивсь так ніколи в світі.
Той перстень стѣяв би дукатів сѣрок...
Ланцюг він обіцѣв міні подарувати...
Тепѣр ні ланцюга, ні персня... чѣсно!
Роскааував у мене за обідом,

Як зачинїлася від нєго жїнка...
 Тепєр міні вонó усє розумно.
 На нєго чáсом бїс якїйсь нахóдить,
 И бїснувáтого всї стережўцця.
 Тепєр міні однó : ийтї до нєї,
 Та розказáть, як він вломївсь до мєне
 И, бїсячись, одняв у мєне пєрстєнь.
 Так лўчче всєго бўде в ним почáти,
 Нїж сóрок золотїх міні втерáти.

[Виходять.

С Ц Ё Н А Ч Е Т В Ё Р Т А .

Там же.

Вихóдять Антифол Ефес та Темнишник.

Антифол Ефес.

Не бїйся, чоловіче, не втечў я.
 Оддám тобі такї у рўки грóшї,
 Якї менє в темнїцю засадїли.
 Жонá моя сєгóдни пресердїта,
 Не пїйме віри ще моймў послóві,
 Що вьáто ó то менє в тюрмў в Ефєсі.
 Кажў, що се чуднїм їй вєльми здáсця.

(Виходить Дромїо Ефес, ис Канчуком.)

А ось мїй раб. Се пєвно вже в грошїма.

Ну, щó, добрóдїю ? принїс щó трєба ?

Дромїо Ефес.

Тут бўде чим усїм їм заплатїти.

Антифол Ефес.

А грóші ж де?

Дромио Ефес.

Де грóші, пáне? Заплатів за пúгу.

Антифол Ефес.

За пúгу заплатів п'ятсóт дукáтів?

Дромио Ефес.

Ні, за п'ятсóт кушлю́ я ще п'ятсóт вам.

Антифол Ефес.

По щó ж я посилáв тебе́ додóму?

Дромио Ефес.

Та по канчúк же, пáне. Я й верну́вся.

Антифол Ефес.

Так от же нá тобі за се спасі́бі.

[Б'є ёго.

Темнишник. Лю́бий добрóдію, бува́йте бо терпелі́ві.

Антифол Сиракуз. Міні́ трéба бу́ти терпелі́вим: я в нещáсті.

Темнишник. Ну, гóді ж, зупині́ свого́ язика́.

Дромио Ефес. Лúчче вговорі́ ёго́ зупиня́ти рúки.

Антифол Ефес. Ти, скúрви сáну, ледáщо бешчувствéнне!

Дромио Ефес. Хотів́ бя́ я бу́ти бешчувствéним, щóб не чу́чуввати ва́шої бійки.

Антифол Ефес. Ти чувстві́телен тілько́ на бійку, як той осéл.

Дромио Ефес. Я такі́ й справді́ осéл. Ви доведете́ сéго мо́їми ві́тягненими ушáма. Служі́в ёму́ с тієї́ годі́ни, як народі́вся, аж до сієї́ мину́ти, та й не мав від ёго́ за мою́ слúжбу́ нічóго, опрі́ч бійки. Змёрзну́ — гріе́ мене́ стусанáми; распáлюсь —

прохолóджує віспятками. Засну́ — б́удить німи мене́; сиджу́ — підійма́є німи мене́. Провожа́є німи за двє́рі, як иду́ в до́му; віта́є німи мене́, як верта́юсь додо́му. Пошу́ їх на плéчах, як старчі́ха свого́ опе́цька, и такі́ д́умаю, що, як скалі́чить мене́, носі́тиму їх по́під віконню́.

Антифо́л Ефе́с. Ході́мо, ось иде́ й жо́на мо́я.

Вихо́дять Адрия́на, Лу́ціяна, Фри́на та Давко́.
с Слугами

Дро́мио Ефе́с. Па́ні, герсі́е фінет, вважа́йте на ваш кіне́ць, аб́о як гово́рить попуга́й: „вважа́йте на на́конешник“.

Антифо́л Ефе́с. Та чи ти вмо́вкнеш?

[Бъе ёго.

Фри́на.

А що́? не збожево́лів чолові́к ваш?

Адри́яна.

Так, так, я ба́чу по ёго́ завзя́ттю. —
О ліка́рю Давко́! ви за́клина́тель:
Верні́ть ёго́ к здо́ровому россу́дку,
То я вам заплачу́ уся́ку пла́ту.

Лу́ціяна.

Ох, як він д́иви́ця пону́ро, д́ико!

Фри́на.

Диві́тесь, як тремті́ть увесь від злос́ти!

Давко́.

А да́йте, я пома́цяю вам ру́ку.

Антифо́л Ефе́с.

Дай, я то́бі пома́цяю перш пі́ку.

Давко.

О Сатанó! тебе я заклинаю,
Клянó тебе святими молитвами:
Геть, вийди из бідного тiмáхи,
И заховáйся у тёмним пеклi в себе.
О, допоможiть мiнi, святiй душi, в нéба!

Антифол Ефес.

Мовчи, дурний вищóн! я не безóумний.

Адриана.

Колиб-то ти да при собi був, бiдний!

Антифол Ефес.

А, лóба цяцю! ось твоé прияцтво!
Так ось яку шапрáнову мармiзу
Ти вгонобляла там, заперши двéри,
Як я кричав та грукав: вiччинiте!

Адриана.

О мóжу! ти, клянóсь, обiдав дóма!
Колиб вiстáвсь зо мною й по обiдi,
Ми б соромá до вiку не дiзнали.

Антифол Ефес.

Обiдав дóма!

Ну, а ти щó скажеш?

Дромио Ефес.

Обiдали, по правдi, ви не дóма.

Антифол Ефес.

И не були у нас замкнéни двéри?
И вiччинiли нам, як ми ламáлись?

Дромио Ефес.

Були замкнéни в нас синéшнi двéри.
И як нi грукали, не впущено, та й гóди.

Антифол Ефес.

И ся ягá не лáяла оббх нас?

Дромио Ефес.

О, лаялась! що вже про се й казати?

Антифол Ефес.

И наймичка не глузувала в мене?

Дромио Ефес.

Весталка ся прескверно глузувала.

Антифол Ефес.

И я не втік звіттіль розлютувавшись?

Дромио Ефес.

Се правда, и мої повсіччять кісті,

Як здоброво мій пан розлютувався.

Адриана.

Чи добре ж так безумцю потурати?

Давко.

Нема в цім худа. Хлопець догадався,

Що, потуряючи, від біснування впинить.

Антифол Ефес.

Се ти золотаря так підучила?

Адриана.

Ох, ні! червінці я тобі послала,

Як Дромио прибїг по них віт тебе.

Дромио Ефес.

Я? зблото? Ви, може б, и послали,

Та я не бачив ні полушки грóшей.

Антифол Ефес.

Та' ж ти ходїв додому по червінці?

Адриана.

И я єму їх оддала у руки.

Луціяна.

А я була при тім, як отдавала.

Дромио Ефес.

Свидітель Бог и канчуківий майстер,

Що ви менé до ёго посилáли.

Д а в к о.

И пан и раб обíдва бiснувáти.

Дивiтeсь, як у них поблiдли лiця,

Як дiко зiркають. Скувáти трéба

И посадiть у дуже тёмне мiсце.

А н т и ф о л Е ф е с.

Скажi, чогó вiд мéне ти замкнiлась?

А ти, мурлó, чогó таiсся в грiшми?

А д р и я н а.

Я, мiжду, вiт тебе не замикалась.

Д р о м и о Е ф е с.

А я, мiй пáне, грóшей и не бáчив.

А двéри, прáвда, що бiли замкнéни.

А д р и я н а.

Ехiдний рабе! брéшеш раз и вдрiрге.

А н т и ф о л Е ф е с.

Ехiдна кiрво! брешеш, щó нi скажеш.

Умóвилась есi с проклiтим кóдлом

Огiдити мéне и осмiяти.

Та нiгтями тобi я бчi вiдру :

Моéи ти стидóти не побáчиш.

Вихóдять трéбе або четверо, та i в'яжуть Антифола

та Дромия.

А д р и я н а.

Звяжiть, звяжiть ёго, не пiдпускáйте

До мéне бiснувáтого, страшнóго!

Д а в к о.

Ищé людéй! чортiка вéльми дужий.

Л у ц и я н а.

О бiдненький! як дiвиця вiн дiко!

Антифол Ефес.

Що ж ви се? хочете мене убіти?
Темнішник, я твій в'язень; ти не мусиш
Оддати мене из рук у тебе взяти.

Темнішник.

Панове, не займайте: він мій в'язень.

Давко.

Вяжіть його: він біснуватий.

Адриана.

Чого, дурний отамане, ти хочеш?
Чи то ж тобі дивітись буде любо,
Як сей бідаха сам себе тиранить?

Темнішник.

Він в'язень мій: як дам його ув'язити,
То заплачу весь довг його своїми.

Адриана.

Я слобові тебе, не йдучи в місця.
Веди мене до тих, де задовживсь він,
То я довгі його покрию зараз.
Ви, лікарю, пильнуйте добре,
Щоб довели його додому цілим. —
О Бже! що за день гіркий, нещасний!

Антифол Ефес.

О Бже! що за тварь паскудна, ніца!

Дромио Ефес.

А я, добродію, за вас в тенетах.

Антифол Ефес.

Мовчі, щоб я ще справді не збісївся!

Дромио Ефес.

Коли вже зв'язано, то щоб не дармо:
Біснуймось, пане! верещі, пекельний!

Луціяна.

Ах, бідненькі! якé вони прова́дять!

Адріяна.

Ведіть ёго!

[Виходять Давко с Прибічниками, Антифолом та Дромием.

Ходім зо мно́ю, сёстро. —

Тепёр кажі́: за що́ ёго́ узя́то?

Темнишник.

Він Анджелу золотареві вінен.

Адріяна.

Я зна́ю Анджела. А скі́льки вінен?

Темнишиик.

Дві со́тні золоті́х.

Адріяна.

За ві́ що?

Темнишник.

За золоті́й ланцю́г.

Адріяна.

Так, зна́ю.

Ланцю́г для ме́не, тілько́ ще в робо́ті.

Фрина.

Як муж ваш до мого́ вломі́вся до́му
И, бісячись, одня́в у ме́не пе́рстень,
(Той пе́рстень и тепёр на па́льці в не́го),
Ёго́ я стрі́ла з ланцю́гом на ши́і.

Адріяна.

Се, мо́же, й так, та я ще не вбача́ла.

Веді́ до Анджела, темнишнику, усі́х нас.

Я х́очу так, як лу́чилось, все зна́ти.

*Ві́ходять Антифол Сиракуз, из го́лою Папирою, та
Дромио Сиракуз.*

Люція.

О Бóже мїлий! вїрвались на волю!

Адріана.

Из гóлими мечáми! Клічте, клічте
Людéй та знов обóх їх повяжіте.

Темнишник.

Втікаймо: бо вони нас повбивáють.

[Виходять Адріана, Люціяна да Темнишник.

Антифол Сиракуз.

Відьмї влякáлись гóлої рапіри.

Дромио Сиракуз.

И та, що хóче жінкою вам бóти.

Антифол Сиракуз. Боржїй у Центавр,
а звїттіля на пристань. Колиб нам як извїцїля влиз-
нути!

Дромио Сиракуз. Щó ж? мóже, вже тут
переночóємо. Пéвно, що не заподїють нам нїякого
лїха. Ви ж бáчите, говорять до нас гáрно, дають
нам зóлото. Мїні здаецця тут нарóд такий ласкáвий,
що, колиб не ця горá мнїса, що хóче менé оженїти
с собóю, я рад би тут вістáтись, та й оберну́тись
відьмачém.

Антифол Сиракуз.

Щó хоч давáй, я тут не заночóю.

Втекаймо: бо я тут погибель чóю.

[Виходять.

А К Т П Я Т И Й.

С Ц Ё Н А П Ё Р В А.

Там же перед Аббацтвом.

Виходять Купецъ та Анджело.

А н д ж е л о.

Шкодá, що я задержав вас, мій панé;
Та я ланцюг оддав ёму самóму,
Хоть він тогó зрекаецця бес стýду.

К у п е ц ь.

Ну, як же в вас про нёго люде кажутъ?

А н д ж е л о.

У нас він чоловік поважний вельми;
Кредит ёго великий; всім він любий;
Нема́ такого дрýтого між нами.
Я сам оддав би все ёму на слово.

К у п е ц ь.

Кажіть истіха; се він сам, здаецця?

Виходять Антифол та Дромио Сиракуз.

А н д ж е л о.

Се він, и той самій ланцюг на шії,

Що так чудовишно ёго зрекався.
 Ходім, добродію, оввусь до него. —
 Синьор Антифоле, дивуюсь вельми,
 Що довели мене ви до бешчестя,
 Та и себе самого осраміли.
 Тепёр ланцюг ви носите прилюдно,
 Ато клялись, буцим ёго не брали.
 Опріч стида, вязення и клопóту,
 Зробили ви й моєму другу шкоду.
 Колиб ёго ся свάρка не спіткала,
 Давно б він був с судном своїм на морі.
 То ж се не хто, як я ланцюг сей дав вам?

Антифол Сиракуз.

Здаецця, ви. Я не зрекався ніколи.

Купець.

Зрекалися, добродію, й клялися.

Антифол Сиракуз.

Хто ж чув, що я зрекався та клявся?

Купець.

Сі вуші чули: се ти знаєш добре.
 Сидісь, ледачий! Не тобі б ходити
 По горóду, де чесні люде ходять.

Антифол Сиракуз.

Ти смієш, ледарю, такé сказа́ти!
 Я доведу, яка у мене чесність,
 Аби́ ти вмів стояти против мене.

Купець.

Зумію и скажу́, що ти ледáщо.

Виходять Адрияна, Луцияна, Фрина и *Инші.*

Адриана.

О, стійте, Бóга ра́ди! він скаже́нний! —

Хапайте, хто тут! одніміть рапіру.

Зв'яжіть и Дромія; ведіть додому.

Дроміо Сиракуз.

Втекаймо, пане, хоч у це аббѣцтво!

Втекайте, пробі! ми тепер пропащі.

[Втекають Антвѣол та Дроміо до Аббѣцтва.]

Виходить АББЕСА.

АББЕСА.

Спокійтеся, не товптеся в ворота.

АДРІАНА.

До вас утік мій чоловік скажѣнный.

Дозвольте нам ёго у вас узяти

Та одвести на ліки до домівки.

АНДЖЕЛО.

Я й думав, що не при собі він ходить.

КУПЕЦЬ.

Шкода, що я мечѣ добув на него.

АББЕСА.

Чи вже ж давно він так избожеволів?

АДРІАНА.

Сей тиждень був він мовчязний, понурій,

Таким ёго ніколи я не знала.

А ось, сѣго дні, зѣраз по обіді,

Зненацька став чогось він божевільним.

АББЕСА.

Чи не втерѣв чогó на морі в бурю?

Чи не сховав якого в зѣмлю друга?

Чи не вкохавсь у кого беззакóнно?

В сей гріх молодіж часто погрязає:

Бо скрізь пасѣ ненаситній очі.

Котра ис цих пригід ёго спіткала?

Шекспирові Твори, I.

А Д Р И Я Н А .

Мабуть, чи не оця біда остання.
Якось любов тягла ёго з домівки.

А Б Б Е С А .

И ти ёму за се не дорекала?

А Д Р И Я Н А .

А як же?

А Б Б Е С А .

Ну, та не над міру гірко?

А Д Р И Я Н А .

Так, як моя міні казала тихість.

А Б Б Е С А .

На самоті?

А Д Р И Я Н А .

О, ні! такий й прилюдно.

А Б Б Е С А .

Ну, та не часто?

А Д Р И Я Н А .

Тільки и розмови.

В ночі ёму заснути не давала,
У день — ні їсти, ні робити діла;
В домівці ми за се раз по раз грязались,
Між людьми я також ёго стидила:
Се стид, мовляв, и сором, и гидота.

А Б Б Е С А .

Оце ж того и збожеволів бідний.
Ревніввий жінчин крик та галас труїть
Ще гірш, ніж зуб скаженної собаки.
В ночі заснуть ёму ти не давала:
Того й туман у голові зробився.
За іжею скребла ёму ти моркву:
Того й жолудок став варить недобре.

З недужого жолудка жар берéцця,
А ж жару — бiшенство и божевiллé.
Ти кáжеш, що ёму дихну́ти не давала:
Вiд сёго сум напáв на бiдолáху;
А сум в оччáяння страшнé звeргáе
И в бéзну всяких iнших зол великих.
Як не давати спáти, iсти й жити,
То мóжна й звiря бiшеним зроби́ти.
Оцé ж самá ти бiльше провинiла:
Ти рéвностю ёго занастiла.

ЛУЦІЯНА.

Вона ёму тихéнько дорекáла,
А він гучним відкáзував iй слóвом.
Чом ти за себе, сéстро, не овéсься?

АДРИЯНА.

Вона ввiяла це все ис сёрця в мéне. —
Ввiйдiте, люде дóбри, та вхопiте.

АББЕСА.

Нi, нi, нiхтó ввiйти сюди не смiе.

АДРИЯНА.

То вiведуть нехáй хоть вáшi слóуги.

АББЕСА.

Не бóде й так. Утiк він у святiню, —
Вона ёго од вáших рук сховáе,
Докiль він до свогó розсудку прийде.

АДРИЯНА.

Та я самá ходiть за мóжем хóчу,
Самá сидiти у ёго постéлi.
Не поступлюсь моiм нiкóму правом.
И ви мiнi могó oddáйте мóжа.

АББЕСА.

Спокiйся: він и в мiсця не здвигнeцця,

Докіль над ним не випробую ліків
 И молитов святіх не прочитаю,
 Щоб він изнов став при собі, як перше.
 Се довг мого чернічого закону,
 Се право й правило єго аббѣцтва.
 Иді ж собі, вістав єго у мене.

А Д Р И Я Н А.

Ні, не пійдю. И вам оце не сором
 Иш чоловіком жінку розлучати?

А Б Б Е С А.

Иді ж, іді; я вам єго не відам. [Виходить Аббеса.]

Л У Ц І Я Н А.

Иді до князя, жалуйсь на черніцю.

А Д Р И Я Н А.

Ходім, я перед ним впаду на землю,
 Докіль єго слезами не подвігну
 Прийти сюди персоною своєю
 И вірвати мого в черніці мѣжа.

К У П Е Ц Ь.

Дивітесь: пять годин вже скоро буде,
 И зараз князь ийтиме сим майданом:
 Бо стратище тут зараз за аббѣцтвом.

А Н Д Ж Е Л О.

Чого ж єму на стратище ходіти?

К У П Е Ц Ь.

Дивітися, як одному купцеві
 Ис Сиракуз тут голову издѣймуть,
 Що він, протівно праву й договору,
 Заплив бідаха в наш ворожий город.

А Н Д Ж Е Л О.

Та ось вони. Подівимось на страту

Луціана.

Впаді ёму до ніг, кохана сестро.

*Виходять Князь ис Пбчтом. Эктеон простоволосий,
Кат и инши Отамаки.*

Князь.

Гукніте ще раз: хто пеню заплатить,
Той вйзволить од смёрти бідолаху.
А більш сёго не мбжу я зробити.

Адряна.

О князю! правосуддя, правосуддя!
Обороні нещасну від Аббёси.

Князь.

Се вельми добра и поважна пані.
Не мбжня річ, вона тебе не скривдить.

Адряна.

Ось вйслухай мене, пресвітлий князю,
Антифол, мій супруг, що я зробила,
По твоёму наказу и пораді,
Моім и всіх моіх маётків паном,
Сёгодні, в день нещасний збожевлів,
Почав не при собі по місту бігати
(С своїм раббм, що также збожевлів),
Поважним людам рбблячи зневагу,
Вриваючись в госпди и беручи
Персні, клейноти й інши всякі речі.
Вхопіла я ёго, звязала
И, до домівки за́раз одіславши,
Пійшла по місту, щоб усі ті шкбди,
Які він людам починів, владнати.
Аж ось він вйрвався з раббм из добу
И кінувся на нас з ору́жжем гблим.

Втікаючи від нього, ми склика́ли
 Люде́й, щоб знов безу́много зв'язати.
 Тоді він ба́чить, що є́го не сі́ла,
 Утік од нас и вско́чив до абба́цтва.
 Поско́чили ми, тільки ж тут аббе́са
 Нас не впусти́ла, щоб є́го узя́ти.
 Молю́ тебе́, пресві́тлий князю́ й ба́тьку,
 Нехай́ міні́ одда́сть черни́ця му́жа.

Князь.

Твій муж служив́ міні́ в військóвих спра́вах,
 И я то́бі князьке́ тогді́ дав сло́во,
 Як ти є́го вьяла́ за чоло́віка,
 Що я є́го ніко́ли не оста́влю. —
 Идіть, посту́кайте у двє́рі до аббе́си,
 Просіть і́ сюди́ до мене́ вийти.
 Не дві́нуся, не закінчи́вши ді́ла.

Виходить Слуга.

Слуга.

Ой па́ні, па́ні! утека́йте шви́чче.
 Пан ис слугóю вірвали́сь на волю́,
 Прислужни́ць ва́ших купу́ всю ровби́ли,
 Зв'язали́ ліка́ра, и, боро́ду кудла́ту
 Спали́вши, зали́ли помія́ми с пека́рні.
 Мій пан споко́їтись Давко́ві ра́е.
 А той стриже́ волóсся, мов дурно́му.
 Ко́ли не пошлетé ко́го на ві́звіл,
 То вб'ють є́го як зра́дника, рі́ч певна.

Адри́яна.

Дурни́й! твій пан тут из рабо́м оби́два,
 И все брехня́, що ти нам наблягу́зкав.

Слуга.

Добродійко, на живнѣ мою, се правда.
 Побачивши, метнувся я, що є духу.
 Гукєє вас, и тїлько де спїткає,
 То, каже, обсмалю й обезображу.
 Чи чуєте? се він! Втікайте, панї.

[Чути крик.]

Князь.

Нї, стань коло мене, не бійсь нічого.
 Гей, стража! ратища!

Адриана.

Ой лихо! се мій муж! се він! Чи бачте?
 Усюди він літає невидїмо.
 Ось, ми єго ввогна́ли у в аба́цтво,
 А він вже там... Уму́ непостижи́мо!

Виходять Антифол та Дроміо Ефес.

Антифол Ефес.

О, правосуддя, милостивий княю!
 За службу в тебе у військових справах,
 За рани, що шрами ношу и дбєі,
 За кров, що проливав колись для тебе,
 Даруй міні, о княю, правосуддя!

Экгеон.

Коли від страху я не збожеволів,
 Се мій Антифол з Дромієм слугою!

Антифол Ефес,

О дорогій наш княю! правосуддя!
 Ти дав міні сю жєнщину за жінку,
 И ось вона мене осоромїла,
 До краю довела моє бєщєствє.
 Нї слєвом змєвити, нї ввобравїти,
 Щє ся паскудниця міні зробїла.

Князь.

Одкрій міні її вину непевну, —
Побачиш сам, який я правосудний.

Антифол Ефес.

Сьогодні для мене замкнула двері,
И тішилась, замкнувшись из гультайством.

Князь.

Вина велика. Так було и справді?

Адриана.

Ні, милостивий князю. Я с сестрою
И в ним самим обідали сьогодні.
Коли неправда, наложу душею.

Луціяна.

Нехай я не побачу дня ніколи,
Нехай не знатиму я сну-впокою,
Коли сестра сказала вам неправду.

Анджело.

О жінцино ехидна! Дві сестриці
Клянущця ложно, князю. Сей безумний
Обвинуватив їх обох по правді.

Антифол Ефес.

Мій повелителю, я добре знаю.
Що я перед лицем твоім промовив.
Я не п'яний, ні від гніва скажений,
Хоть би така наруга исказила
И наймудрійшого серед премудрих.
Ся жінцина замкнулась у в обіді.
Ось золотарь не дасть міні збрехати,
Коли не змовивсь клеветами з нею.
Він бачив сам, як я ламався в двері,
И звіттіля вернувся до себе в їтку,
Щоб принести міні ланцюг до Фрїни,

Де ми обідали из Балтаваром,
А по обіді, ждавши й не дождавшись
Пійшов я в гóрод, щоб ёго побачить,
И стрів з оцím добрòдіем укúпí.
Тут золотáрь бешчєсно стáв кавáти,
Буцím ланцюг оддáв мíні недáвно,
Котрòго, свідок Бог, я й не торкáвся.
За се менє узяв він за сторòжу.
Я покоривсь, и зáраз же додòму
Послáв свогò-невòльника по грòші.
Як же він з грíшми дòвго не вертáвся,
Я вговорív отáмана укúпí
Зо мнòю йтí и взять у мєне грòші.
Тут стрíла нас юрмá людей ледáчих,
Що ж жíнкою измовíлись моєю,
И був з нимí Давкò, голòдний лiкарь,
Кiстяк ходáчий, пáдло жовтолiке,
Пройдiсвiт хiжий, смерть живá несiта.
Сей раб ехiдний став менє дивiтись,
Та мáцяти, та в вiчi зазира́ти,
И загукáв бес соромá скажєнный,
Що в менє бiс вселiвсь, нечiста сiла.
Тут кiнулись вонi гуртòм на мєне,
Скрутiли рúки, повелi додòму,
И вкину́ли з рабòм у тёмний пòгрiб.
Я перегрiс налiгача зубáми
И, вiрвавшись од харцивяк на волю.
Прибiг до вас, пресвiтлий, любiцi князю.
Молю, благáю, дáйте оборòну
Од лиходiв и скара́йте злющих.

А н д ж е л о.

Мiй князю, що він не обiдав дòма,

Що двѣрі ~~в~~ ~~ам~~ ~~бу~~ ~~ду~~ свѣдком.

Князь.

Ну, а ланцюг одѣржав він от тебе?

Анджело.

Одѣржав, князю, и як був він тута,
Всі бачили ланцюг на шії в него.

Купець.

Опріч того, готів и присягнути,
Що чув од вас оціми я ушіма,
Що ви одѣржали ланцюг од него,
А перш, на ринку, ви сего зрекались.
Не в моготу було такé терпіти,
Я вихопив мечá, а ви — в аббáцтво,
Звідкіль якймся вилетіли чудом.

Антифол Ефес.

Клянусь, ніколи я не був в аббáцтві,
Ніколи ти не бравсь за меч на мене,
Ніколи я и ланцюга не бачив.
Се все брехня́, брехнею шита й крита.

Князь.

Дивуюсь вельми, и міні здаецця,
Що всі пили́ ви у Цірцѣі ш чаши.
Коли́ в аббáцтві, то й тепѣр там був би.
Коли́б скрутивсь, не говорів би ясно. —
Ви кажете, що він обідав дома,
А волотáрь — що ні.

Ну, ти, козаче?

Дромио Ефес.

Обідав він, сподáрю, ось у не́ї,
У Іжакóвому Дому́ обідав пан мій.

Фрина.

У мене, так, и пѣрстень зняв ис пáльця.

Антифол Ефес.

Се правда, князю; перстень сей від неї.

Князь.

Ти бачила, як він утік в аббáцтво?

Фрина.

Так бачила, як вас, пресвітлий князю.

Князь.

Чудна річ!

А кликніть сюди абб́есу. —

Зда́ецця, всі ви стуманіли разом.

[Виходять Прибічники.]

Экгеон.

Великий князю, дай сказати слово.

Знайшов я, хто спасе мене від смерти,

И всю пеню за мене вам запла́тити.

Князь.

Кажі що хоч, бес стра́ху, Сираку́зе.

Экгеон.

Та'ж ви, добродію, зветесь Анти́фол,

А раб ваш чи нево́льник — Дро́мом?

Дромио Ефес.

Неда́вно я ще був єго неві́льник,

Та він, спасібі, перегрів вері́вку,

То Дромио тепе́р рабо́м став ві́лним.

Экгеон.

Ви, певно, памята́ете мене́?

Дромио Ефес.

По вас ми памята́ємо себе́:

Бо зв'язані, як ви, були́ неда́вно.

Чи не лічів Давко́ вас, любий па́не?

Экгеон.

Що ж дивите́сь на мене́ так обі́два?

Ви добре знаєте мене.

Антифол Ефес.

Ні, я ніколи

Не бачив вас.

Екгеон.

О, як же люте горе

Истаріло мене й перемініло!

Тяжкі години смутку да турботи,

Рукбю врѣмени, старого дрікги,

Моє обличчя густо описали. —

То хоть по гблосу ж бо, мбже, трбхи

Впізнаєте мене?

Антифол Ефес.

Ні, ні, не знаєм.

Экгеон.

А ти? не познаєш мене ні трбшки?

Дроміо Ефес.

Не познаю, добродію, ні кріхти.

Экгеон.

Ні, ти впізнав мене, я добре бачу.

Дроміо Ефес. Ба ні такій, добродію, зовсім не знаю. А коли чоловік каже ні, дак мусите няти єму віри.

Экгеон.

Не знати й гблосу могó! О врѣмя!

Чи вже ж ти за сім рбків так сказало,

Так поскіпало мій язїк мизерний,

Що й рідний син, дитя моє єдине,

Не взнає нбти струн моїх ослаблїх?

Нехай віма, жеруца сік живбтний,

Моє лицє, морщїнами порїте,

Засїпала своїм холбдним снїгом,

И заморбила крові канави;
 Та все ж такі в ночі моєї жінки
 Якось минушого світліє пам'ять.
 Каганчик мій догрює, та світить;
 Мій слух тугий ще знані чує звуки,
 И свідки сі бес помилки свідкують,
 Що ти, Антифолє, мій син єдиний.

Антифол Ефес.

Ні, я оцця мого не бачив в роду.

Екгеон.

Та ж знаєш, хлбню, як ми в Сиракузах,
 Сім літ навад, с тобою розлучились?
 Та, може, ти соромисся, мій сину,
 Що твій отець такий собі нетяга?

Антифол Ефес.

Сам князь и всі, кому я знаний в місті,
 Засвіччять вам, що так воно не буде.
 Бо в роду я не бачив Сиракузів.

Князь.

Я, Сиракузе, знаю двадцять років
 Антифола, и був єго патроном.
 Ніколи він не бачив Сиракузів.
 Се вік и страх тобі туманять розум.

*Виходять АББЕСА з Антифолом Сиракузом та ДРОМНЕМ
 Сиракузом.*

АББЕСА.

Ось, князю, той, кого женуть безвінно.

[Усі тиснуцца дивитись на них.]

АДРИАНА.

Се два мужі, коли не помиляюсь!

Князь.

И кожѣн з них єсть дух чи тїнь другѣго.
Так сáмо й тут. Хто чоловік справдѣшний,
А хто манá? Роспїзнавáй, хто мѣже.

Дромио Сиракуз.

Я, князю, Дромио справдѣшний бѣду,
А сей нехáй идѣ собі де їнде.

Дромио Ефес.

Я, князю, Дромио такѣж справдѣшний.
Благáю вас, щѣб ним и zostавáтись.

Антифол Сиракуз.

О Экгеоне! чи се дух твїй тїлькї?

Дромио Сиракуз.

Ой пáне! хто звязáв вам рѣки й зá що?

Аббеса.

Хто б нї звязáв, я розвязѣ сї ўзи,
И дам моймѣ супрѣговї свѣбѣду. —
Кажї, старѣнькїй, любий Экгеоне,
Чи мав жонѣ ти, на имя́ Эмїлю;
Котрá тобї близнáток породїла?
Колї есї той Экгеон ти справдї,
Скажї про се твоїй Эмїлї вїрнїй.

Экгеон.

Колї не сплю, то ти моя́ Эмїля.
Колї ж се так, скажї мїнї, де син мїй,
Щѣ вкѣпнї з ним ти поплилá на щѣглї?

Аббеса.

Усїх нас трѣх из Дромием близнáтком
Взялї на бáрку люде з Эпидáмна,
Та наплилї корїнцькїй рибáлки
И вїднялї могѣ в них сїна й Дрѣма.
Щѣ з нїми стáлось, я не знáю бїльше.

Які ж моя була судьба, се видно.

Князь.

Що в ранці чув, тепер я розумію.
Сі два Антифоли, так вельми схожі,
И сі два Дроміи, одін в одного...
А побіг буря, що вона згадала...
Се батько й маїти тих близнят нещасних,
И їх slučaj извів усіх докупі.
Антифоле, прибів есі с Корінта.

Антифол Сиракуз.

Ні, князю, я прибів ис Сиракузів.

Князь.

Стій, одрізняєсь. Не знаю, хто которий.

Антифол Ефес.

Се я прибів, мій князю, ис Корінта.

Дроміо Ефес.

И я из ним.

Антифол Ефес.

Мене привів твій рідний дяде,
Князь Менаон, воїтель знаменитий.

Адриана.

Хто ж з вас сегодні з нами пообідав?

Антифол Сиракуз.

Се я, синьбро, я обідав з вами.

Адриана.

И ви зовсім не муж мій, ні, синьбре?

Антифол Ефес.

О, ні! тут я вже „ні“ тобі промовлю.

Антифол Сиракуз.

И я скажу вам те ж саме, дарма що
Мене звивали мужем, а ся гарна панна
Мене все звала братом...

От же справді,

Коли не сон міні лестивий снідця,
Я есть и буду вашим, панно, братом.

Андже́ло.

Ланцю́г сей ви одержали від мене?

Антифо́л Сиракуз.

Зда́ецця, так. Сего́ я не зрекаюсь.

Антифо́л Ефес.

А ви за се мене́ арештува́ли.

Андже́ло.

Зда́ецця, так. Сего́ я не зрекаюсь.

Адриа́на.

Посла́ла я вам гро́ші через Дрбма́:

Та він, як бачу́, не одда́в вам гро́шей.

Дро́мио Ефес.

Ні, ні, через мене́ не посла́ли.

Антифо́л Сиракуз.

Ось зо́лото, що я од вас одержав,
Що Дро́мио, мій раб, приніс до мене́.

Я ба́чу, ми раби́в своїх обі́два,
То він мо́го, то я єго́, стріча́ли,
Я ним здава́всь, а він здава́вся мно́ю,
И через се всі по́милки поста́ли.

Антифо́л Ефес.

Сим зо́лотом оцця́ мо́го одзво́лю.

Князь.

Не тре́ба зо́лота: він бу́де жи́ти.

Фри́на.

Доброди́ю, міні верні́те пе́рстень.

Антифо́л Ефес.

Ось він. Спаси́бі за обі́д весели́й.

АББЕСА.

Пресла́вний кня́зю, прѣсимо вступіти
 До нас в абба́цтво на розмо́ву дру́жню,
 И всіх прошу́, котрі круг нас зібра́лись.
 Ви всі сѣго́дні в по́милки впле́лися ;
 Тепѣр ми віясним усѣ, що́ ста́лось.
 Два́дцять пять літ я му́чилася ва́ми,
 Мої сині, аж по́ки розроді́лась. —
 Ході́мо ж, кня́зю, му́жу мій и ді́ти,
 И ви, календа́рі їх наро́ждѣння,
 Ході́мо всі та спра́вим ім христі́ни,
 Після́ роді́н предѣвгих, сумові́тих.

Князь.

Душе́ю рад між ва́ми куму́вати.

[Виходять Князь, Аббеса, Екгеон, Фрина, Купець, Андже́ло та Прибі́чники.

ДРОМИО СИРАКУЗ.

Добро́дію, чи звелитѣ́ міні побі́гти,
 Позабі́рати с кара́бля паку́нки ?

АНТИФОЛ ЕФЕС.

Які́ ж у ме́не, Дро́ме, там паку́нки ?

ДРОМИО СИРАКУЗ.

А те́ ж добро́, що́ в нас бу́ло в Це́нтаврі́.

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Се́ він до ме́не́.

Я́ твій пан, мій Дро́ме.

Ході́мо з на́ми, а про те́ навпо́слі.

Віта́йся из бра́том, веселі́мось вку́пі.

[Виходять Антифол и Сиракуз, Адрия́на та Луці́яна.

ДРОМИО СИРАКУЗ.

Там е́ товста́ краса́виця в пека́рні,

Що́ кухова́рила ме́не за те́бе.

Тепер нехай міні сестрою буде.

Дромио Ефес.

Ти, Дроме, будеш не за брата в мене;

Для мене ти — мов дзеркало ходяче.

Погляну та й скажу: який я гарний!

Ходім же й ми до панства на христини.

Дромио Сиракуз.

Иді, братко, попереду: ти старший.

Дромио Ефес.

Не знаю, брате, як би нам се взнати.

Дромио Сиракуз.

Ми кінем жереб, а тепер іді вже.

Дромио Ефес.

Ні, ось же як:

Прийшли на світ ми вдвох не для нудьги и розлуки:

Тепер ходімо вдвох, узівшисья за руки.

[Виходять.]

К і н е ц ь п е р в о м у т о м у .

